

ปัญหาเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลาว
กับกฎหมายไทย และนานาประเทศ

THE INTEREST ISSUE IN LOAN CONTRACT: STUDY TO COMPARE
THE LAW OF LAOS WITH THE THAI LAW AND
VARIOUS COUNTRIES

เวียงชัย ยมราชวงศ์

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัญหาเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลาว
กับกฎหมายไทย และนานาประเทศ

THE INTEREST ISSUE IN LOAN CONTRACT: STUDY TO COMPARE
THE LAW OF LAOS WITH THE THAI LAW AND
VARIOUS COUNTRIES

เวียงชัย ยมราชวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2555

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัญหาเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายลาว
กับกฎหมายไทย และนานาประเทศ

THE INTEREST ISSUE IN LOAN CONTRACT: STUDY TO COMPARE
THE LAW OF LAOS WITH THE THAI LAW AND
VARIOUS COUNTRIES

เวียงชัย ขมราชวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ไชยศ เหมะรัชตะ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล)

.....กรรมการ

(ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ นพพร โพธิ์รังสียากร)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ ก็โดยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยรับฟังและแนะนำข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในทางวิชาการให้แก่ผู้เขียนได้เป็นอย่างดี ทั้งยังได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์ และอาจารย์ นพพร โพธิ์รังสิยากร เป็นอย่างสูง ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกิดริเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนได้ให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อที่จะให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำสำนักวิทยานิพนธ์ศาสตร์ ส่วนประสานงานบัณฑิตศึกษา และส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ให้ความสะดวกและช่วยเหลือในสิ่งจำเป็นต่าง ๆ จนทำให้การศึกษาของผู้เขียนได้ก้าวมาถึงจุดนี้ได้ ขอขอบคุณ ว่าที่ร้อยตรี สมพร รุจิจิตติอังกูร เพื่อนนักศึกษานิพนธ์มหาบัณฑิต ที่ได้ช่วยเหลือทางด้านการตรวจทานภาษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำการจัดทำเค้าโครงและเนื้อหาวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัว ที่ได้คอยให้กำลังใจอันยิ่งใหญ่ คอยให้ความช่วยเหลือทางด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา และครู อาจารย์ ที่ได้คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และปลูกฝังคุณธรรม ความดีงามต่าง ๆ ให้แก่ผู้เขียนด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประการใด ผู้เขียนขอขอบความรู้และคุณงามความดีนี้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง บิดา มารดา และบูรพาจารย์ทั้งหลาย แต่ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องตรงส่วนใด ผู้เขียนขอน้อมรับความบกพร่องนั้นไว้แต่เพียงผู้เดียวและต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

เวียงชัย ยมราชวงศ์

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 สมมติฐานของการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2 แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี๋ย	5
2.1 ประวัติความเป็นมาของดอกเบี๋ย	6
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี๋ย	10
3 ศึกษาเปรียบเทียบดอกเบี๋ยของสัญญาผู้ยืมเงินของต่างประเทศ	15
3.1 ความนำ	15
3.2 ความหมาย และลักษณะสำคัญของดอกเบี๋ย	16
3.3 ประเทศสิงคโปร์	19
3.4 ประเทศญี่ปุ่น	23
3.5 ประเทศฝรั่งเศส	26

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

4 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน

ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย และ สปป. ลาว 31

4.1 ความหมาย และลักษณะของดอกเบี้ยในประเทศไทย และ สปป. ลาว 31

4.2 มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายของประเทศไทย และ สปป. ลาว 47

4.3 ความหมาย และลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินของประเทศไทย และ สปป. ลาว 52

4.4 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน 57

4.5 การชำระดอกเบี้ย 77

4.6 การบังคับชำระหนี้ 79

4.7 อายุความในการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระ 80

5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ 84

5.1 บทสรุป 84

5.2 ข้อเสนอแนะ 89

รายการอ้างอิง 97

ภาคผนวก 103

ภาคผนวก ก LAW ON CONTRACT AND TORT 104

ภาคผนวก ข กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา 116

ประวัติผู้เขียน 127

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

5.1 ระบบศาลใน สปป. ลาว

96

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ปัญหาเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบ
กฎหมายลาว กับกฎหมายไทย และนานาชาติ

ชื่อผู้เขียน

เวียงชัย ยมราชวงศ์

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล

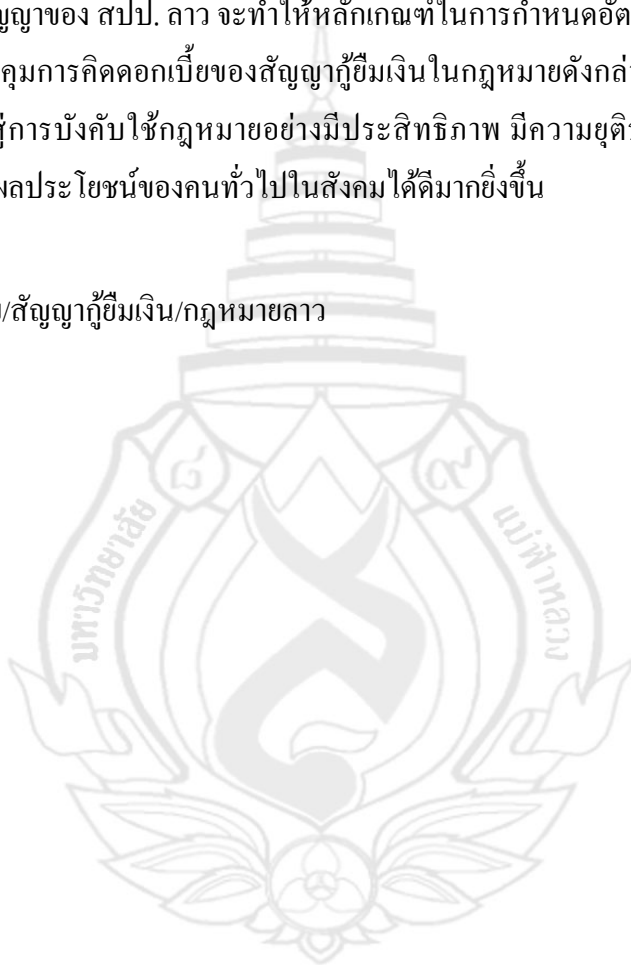
บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการกำหนดดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน รวมทั้งหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เพื่อควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดดอกเบี้ย รวมทั้งมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส เพื่อหาหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่ดี นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มีความไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับสถานะของสังคม เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ไม่ครบถ้วน สมบูรณ์ และไม่ชัดเจน โดยเฉพาะ เรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งไม่มีเนื้อหาที่บัญญัติครอบคลุมถึง เช่น เรื่องความหมายและที่มาของดอกเบี้ย เรื่องดอกเบี้ยที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้เงิน เรื่องเกณฑ์อัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่คู่สัญญาสามารถเรียกต่อกันได้ เรื่องการกู้ยืมเงินระหว่างเอกชนบุคคลทั่วไป ด้วยกันหรือการกู้ยืมระหว่างเอกชนบุคคลทั่วไปกับสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว จึงได้นำเอาบทเรียนและประสบการณ์เกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เพื่อควบคุมการคิดดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินที่เหมาะสมของประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส มาปรับปรุงแก้ไขในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว จะทำให้หลักเกณฑ์ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมการคิดดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในกฎหมายดังกล่าวเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความยุติธรรม และสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของคนทั่วไปในสังคมได้ดีมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ดอกเบี้ย/สัญญากู้ยืมเงิน/กฎหมายลาว

Thesis Title	The Interest Issue in Loan Contract: Study to Compare the Law of Laos With the Thai Law and Various Countries
Author	Viengxay Nhommalasavong
Degree	Master of Law
Advisor	Assoc. Prof. Dr. Chalor Wongwattanapikul

ABSTRACT

This thesis aims to study problems and obstacles of interest rating in the loan contract, as well as indicate the rules and legal measures to control the interest rate in law on contract and tort of Laos, which should be improved. The study includes comparing and analyzing rule and method of interest rating, including legal measures controlling interest rate in loan contract in Thailand, Singapore, Japan, and France to find a proper model to improve law on contract and tort of Laos.

The study reveals that, the content of law on contract and tort of Laos does not either conform or suitable to the Laos Society because of fragmentary content. In particular, the interest rate of loan contract does not cover certain content such as meaning and cause of interest, and interest that occur by default on one's payments, criterion of highest interest from partner of contract, and loan contract description between a person or juristic person and bank, etc.

In consequence, to solve the problems and obstacles the study reviews a lesson and experience about interest rating and legal measures to control the interest rate in loan contract in Thailand, Singapore, Japan, and France. Improving the law on contract and tort of Laos will

standardize the rule of interest rating and legal measures to control the interest rating. All of the improvement will lead to more fairness and efficiency of law enforcement and protect right and benefits of people in society.

Keywords: Interest/Loan contract/Law of Laos

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (LAW ON CONTRACT)” เป็นกฎหมายแรกที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินใน สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว¹ กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 และใช้บังคับมาเป็นเวลานานถึง 18 ปี จนถึงปี ค.ศ. 2008 สภาแห่งชาติจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหา เนื่องจากไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานะความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศที่กำลังเข้าสู่ยุคแห่งการพัฒนาอย่างจริงจัง ณ ห้วงเวลาปัจจุบันนี้แล้ว ทั้งได้เปลี่ยนชื่อกฎหมายดังกล่าวมาเป็น “กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา และนอกสัญญา”² ซึ่งกฎหมายใหม่นี้ได้รวมเอากฎหมาย 2 ฉบับ คือ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา และกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญาเข้าด้วยกัน

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมไม่น้อยเช่นกัน ซึ่งปัญหาหนึ่งในนั้นก็เกิดจากเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ที่นับวันยิ่งเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น เรื่องเงินกู้ยืมในระบบที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยต่อกันในอัตราที่สูงมาก ๆ หรือมีการคิดดอกเบี้ยทบต้นแบบไม่มีสิ้นสุด กรณีถ้าผู้กู้หากชำระหนี้ด้วยวัตถุสิ่งของที่ไม่ใช่เงินตรา ผู้ให้กู้ก็เอารัดเอาเปรียบผู้กู้ด้วยการ โกงราค่าสิ่งของที่ผู้กู้นำมาใช้หนี้ นั่นอย่างไม่เป็นธรรม แต่ถ้าผู้กู้ไม่สามารถใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ ฝ่ายเจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้ก็จะบังคับข่มขู่ และยึดทรัพย์สิน บ้านเรือน ไร่นา ของลูกหนี้ ทำให้ลูกหนี้หลายรายหมดเนื้อหมดตัว ในที่สุดก็

¹ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ต่อไปในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “สปป. ลาว หรือ ประเทศลาว”

² กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป.ลาว ได้ผ่านการรับรองโดยสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2008 ชื่อทางการของกฎหมายในภาษาอังกฤษเรียกว่า “LAW ON CONTRACT AND TORT” หากกฎหมายดังกล่าวแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ควรจะเรียกว่า กฎหมายว่าด้วยสัญญาและละเมิดมากกว่า แต่ในกฎหมายลาวใช้ศัพท์ คำว่า “นอกสัญญา” ในความหมายเดียวกันกับคำว่าละเมิด ซึ่งในกฎหมายไทยมีความหมายกว้างกว่านั้น กล่าวคือ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะละเมิดเท่านั้น แต่น่าจะหมายรวมถึง จัดการงานนอกสั่ง และละเมิดมิควรได้ ด้วย.

หันไปกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหวังอยากได้เงินมาใช้หนี้ มีหลายกรณี ที่ฟ้องร้องเป็นคดีความกันถึงศาล คำพิพากษาของศาลที่ออกมาก็ไม่ชัดเจน เนื่องจากกฎหมายมิได้ กำหนดเกณฑ์อัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวเอาไว้ จึงเกิดปัญหาสับสนวุ่นวายในสังคมมาโดยตลอด

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า กฎหมายดังกล่าวถูกสร้างขึ้นท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันกับปัจจุบัน เพราะฉะนั้น เมื่อเปรียบเทียบเนื้อหาของตัวบทกฎหมายที่บังคับใช้ใน ปัจจุบันกับระบบดอกเบี้ยที่ได้มีการพัฒนารูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นจะพบว่า เนื้อหาเดิมของ กฎหมายที่มีอยู่ มีหลายส่วนไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานะความเป็นจริงของสังคมยุค ปัจจุบัน หากรัฐยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดยด่วนแล้ว แน่แน่นอนผลที่ตามมาก็คือ คน ทั่วไปในสังคมจะไม่ได้รับความยุติธรรมอยู่ต่อไป ซึ่งอาจทำให้นักลงทุนจากต่างชาติไม่มีความ มั่นใจต่อระบบกฎหมายและไม่กล้าที่จะเข้าไปทำธุรกิจค้าขายใน สปป. ลาว ก็เป็นไปได้

ดังนั้น การศึกษาหาแนวทางเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว จึงมีความจำเป็น อย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่มีความเหมาะสมในการ บังคับใช้กับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อนำไปปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันใน สัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

1.2 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ฉบับเลขที่ 01/สภข ลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 2008 ของ สปป. ลาว ได้มีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยของ สัญญากู้ยืมเงินไว้ แต่เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวมีความไม่ชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายมิได้มีการ บัญญัติความหมายของดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุด การบังคับชำระหนี้ รวมตลอดถึงการคุ้มครอง สิทธิและผลประโยชน์ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ เป็นต้น จึงทำให้กฎหมายไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษามาตรการทาง กฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส เพื่อนำมา ปรับปรุง แก้ไข กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความชัดเจน และเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการกำหนด และควบคุมอัตราดอกเบี้ยของ สัญญากู้ยืมเงินในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

1.3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการ กำหนดอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน

1.3.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของ สัญญากู้ยืมเงินของ สปป. ลาว เปรียบเทียบกับประเทศไทย

1.3.4 เพื่อศึกษาหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข เปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาเฉพาะดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินของ สปป. ลาว (ไม่รวมถึงสัญญา กู้เบิกเงินเกินบัญชีของธนาคารพาณิชย์) เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส แต่เนื่องจากความเหมาะสมทางภูมิประเทศ ขนบธรรมเนียมประเพณี และภาษาที่มีความใกล้เคียงกันมาก ผู้เขียนจึงเน้นศึกษาในทางลักษณะกฎหมายของประเทศไทย เพื่อนำมาสรุป เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอก สัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จะใช้วิธีวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยเก็บรวบรวม ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ วิจัย ด้วยบทกฎหมาย และเว็บไซต์ที่เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป อันสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดอัตราดอกเบี้ย การกำหนดหลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของ สปป. ลาว

1.6.2 ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ดีของต่างประเทศ เกี่ยวกับการกำหนด และการควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน

1.6.3 ได้ทราบถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ดีของประเทศไทยเกี่ยวกับการกำหนด และการควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน

1.6.4 ได้ทราบถึงความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายอันเกี่ยวกับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ที่จะนำมาปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี้ย

ดอกเบี้ย เป็นดอกผลที่เกิดจากหนี้เงิน ซึ่งได้เกิดมีมาตั้งแต่สมัยสังคมดั้งเดิม และดำรงคงอยู่จนถึงทุกวันนี้ แม้กระทั่งปัจจุบันหลายประเทศที่พัฒนาแล้วก็ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยอยู่มากมาย เมื่อสังคมได้พัฒนามากขึ้น ความเจริญทางอารยธรรมของมนุษย์ได้นำไปสู่การพิจารณาถึงความเหมาะสมในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุม ดูแลการคิดดอกเบี้ย โดยเฉพาะเรื่องความเป็นธรรมในการคิดดอกเบี้ย ในส่วนนี้จะศึกษาถึงแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยว่ามีลักษณะอย่างไร เพราะว่าสังคมโลกของเราในตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมามีบรรดานักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ได้เขียนแนวความคิด และทฤษฎีของตนเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้มากมาย ซึ่งแนวความคิดและทฤษฎีเหล่านั้น ล้วนได้ถูกนำมาอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าของคนทั่วโลก สืบสานกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงทุกวันนี้ โดยจะกล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

ในการศึกษาปัญหากฎหมาย การศึกษาทฤษฎีหรือหลักกฎหมาย นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์หาเหตุผลแห่งการบัญญัติกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายมีบ่อเกิดประการหนึ่งมาจากทฤษฎีกฎหมาย ซึ่งทฤษฎีกฎหมายย่อมเปลี่ยนแปลงไป แล้วแต่ยุค แล้วแต่สมัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลผู้ก่อตั้งทฤษฎี นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศด้วย ยิ่งไปกว่านั้น โดยตัวของทฤษฎีกฎหมายเองก็เป็นตัวจักรสำคัญอันหนึ่งที่ผลักดันให้ประเทศหรือรัฐปฏิรูป ทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางสังคม เนื่องจากความมุ่งหมายอันสูงสุดของรัฐคือความเป็นระเบียบของสังคม และความสงบสุขของพลเมือง³ ในนี้เรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ก็คือปัจจัยหนึ่งที่นับวันยังมีอิทธิพลต่อสังคมของทุก ๆ ประเทศเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งถ้าปล่อยให้มีการเรียกดอกเบี้ยต่อกันได้โดยเสรีและไม่มีขอบเขตโดยอาศัยหลักทฤษฎีการทำสัญญาบนเสรีภาพหรือหลักทฤษฎีว่าด้วยเสรีภาพในการทำสัญญา ก็อาจจะมีผลเสียทำให้คนรวบถือโอกาสขูดรีดคนจน อันจะมีผลกระทบต่สังคมอย่างเลวไม่ได้ ดังนั้นจึงมีแนวความคิดเรื่องอัตราดอกเบี้ยโดยรัฐขึ้นมา ซึ่งเป็นไปตาม “ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา” และ “ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ” เข้ามา

³ วิชา มหาคุณ, ทฤษฎีกฎหมาย, วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(3), (กันยายน 2517), 70-71.

เกี่ยวข้อง จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่รัฐจะเข้ามาแทรกแซง โดยรัฐจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงที่คู่สัญญาจะตกลงเรียกจากกันและกันได้ ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนก็จะมีโทษทางอาญา⁴ อันเป็นมาตรการกำกับดูแลทั้งผู้ประกอบการธุรกิจผู้ให้กู้ยืมเงิน และผู้กู้ยืมเงินที่จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กันด้วย

2.1 ประวัติความเป็นมาของดอกเบี้ย

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของดอกเบี้ยในประเทศไทย

กฎหมายไทยในสมัยโบราณนั้น เท่าที่ปรากฏหลักฐาน ย่อมให้มีการเรียกดอกเบี้ยกันได้ โดยก่อนที่จะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประเทศไทยเคยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยออกใช้บังคับคือ

2.1.1.1 กฎหมายพระเจ้ามังรายหรือมังรายราชศาสตร์ ในลักษณะกู่หนี่

มาตราที่ 1 “มาตราหนึ่ง ใครคนประจําหอหรือเครื่อง (อาวุธยุทธภัณฑ์) เป็นหนี้ท่าน ค้างดอกเบี้ยมากมายนัก ดอกเบี้ยส่วนที่ใช้ไปแล้วเท่าใด ก็ให้เป็นไปตามนั้น ดอกเบี้ยส่วนค้างอยู่ ให้คิดได้ไม่เกินเงินที่กู้มา...ฯลฯ...”

มาตราที่ 4 “มาตราหนึ่ง ผู้ใดเป็นหนี้ท่านค้างดอกเบี้ยเป็นจำนวนมาก เจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยเกินกว่าต้นทุนไม่ได้ แต่ถ้าดอกเบี้ยมีจำนวนเท่ากับทุนแล้ว เจ้าหนี้อาจแจ้งลูกหนี้ว่า จะสมทบดอกเบี้ยที่ค้างอยู่เป็นต้น เพื่อคิดดอกเบี้ย (ทบต้น) ต่อก็ให้ทำได้

2.1.1.2 กฎหมายตราสามดวง (ลักษณะกู่หนี่)

บทที่ 9 บัญญัติว่า “ทวยราษฎรที่กู่หนี่ยืมสินกันแต่ดําลัง (สืบท) ขึ้นไปให้มีกรรมธรรม์ แงใดเป็นสำคัญ ให้ผูกดอกเบี้ยเดือนละหนึ่งเฟื้อง ถ้าหาเอกสารสำคัญมิได้ ท่านว่าอย่าให้รับไว้บังคับ บัญชา” บทที่ 68 บัญญัติว่า “กู่หนี่ยืมสินท่านไปให้สัญญาแก่ท่าน เมื่อจะให้ดอกเบี้ยแก่ท่านดําลังละ สลึงก็ดี สองสลึงก็ดีท่านให้คิดเอาแต่เดือนหนึ่ง พันนั้นให้คิดเอาดอกเบี้ยดําลังละเฟื้อง” คือ กู่หนี่กัน กำหนดให้ดอกเบี้ยแก่กันแพงเท่าใดก็ตาม เดือนแรกต้องให้ตามสัญญา ส่วนเดือนต่อไปให้คิดหนึ่ง ดําลังต่อเฟื้องหรือประมาณสี่บาทต่อสิบสองสตางค์หรือเท่ากับร้อยละสามต่อเดือนหรือเท่ากับร้อยละ สามสิบหกต่อปี ซึ่งแพงกว่าอัตราดอกเบี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกือบเท่าตัว ดังนั้น

⁴ มลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, วิทยานพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), 70-72.

ในปีจุลศักราช 1230 จึงได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยใหม่ตามพระราชบัญญัติเรื่องกู้หนี้และขายตัวให้คิดดอกเบี้ยซึ่งละบาทต่อเดือนหรือเท่ากับร้อยละสิบห้าต่อปีตามอัตราในสมัยปัจจุบัน⁵

เกี่ยวกับดอกเบี้ยทบต้น บทที่ 35 ห้ามมิให้เจ้าหนี้เรียกเอาดอกเบี้ยทบต้นเพราะได้ยากแก่ไพร่เมืองท่าน บทที่ 37 เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถหาเงินมาใช้ดอกเบี้ยได้ และได้ขายตัวรับใช้สอยเจ้าเงินแทนดอกเบี้ยแล้ว เจ้าเงินจะคิดเอาดอกเบี้ยไม่ได้

ถ้าสัญญากู้ยืมเงินนั้นไม่มีดอกเบี้ย แต่ผู้ให้กู้บอกว่ามี บทที่ 66 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ท่านรับเอาเงินไปแลมิได้สัญญาว่าจะผูกดอกเบี้ย เมื่อตะลาการพิจารณาเป็นสัจว่า ท่านมิได้ผูกดอกเบี้ยจริง ให้คิดหักต้นทุนทรัพย์นั้นเสียเท่าดอกเบี้ย ซึ่งโจทก์ว่าจะเอาแก่ท่านนั้น” แต่ถ้าสัญญากู้ยืมนั้นมีดอกเบี้ย แต่ผู้ให้กู้บอกว่าไม่มี บทที่ 67 บัญญัติว่า “เอาทรัพย์ท่านไปว่าจะผูกดอกเบี้ย แล้วอยู่มาแปรปากหลากคำ ว่ามิได้ผูกดอกเบี้ย เมื่อพิจารณาเป็นสัจว่าผูกดอกเบี้ยแก่ท่านจริง ให้คิดเอาดอกเบี้ยเป็นทวีคูณ”

ในปี พ.ศ. 2411 (ยังไม่เลิกทาส) ได้มีประกาศว่าด้วยทาสลูกหนี้ไม่มีเงินดอกเบี้ยเสียแก่เจ้าหนี้นายเงิน ก็เขียนลดเงินดอกเบี้ยสามที่ต่อตำลึง มีความว่า “...ครั้นจะตัดสินให้ยกเงินดอกเบี้ยเสียก็จะเป็นอย่างธรรมเนียมไป ภายหน้าทาสลูกหนี้ไม่มีเงินดอกเบี้ยจะเสียให้แก่เจ้าหนี้นายเงินก็จะมาร้องฎีกาอีก จึงมีพระประสาส์นสั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อนำ...ถ้าทาสลูกหนี้ไม่มีเงินจะเสียให้แก่เจ้าหนี้ก็ให้เขียนทาสลูกหนี้ ลดเงินดอกเบี้ยสามที่ต่อแสน ๆ ละตำลึง...”

ในปีเดียวกันนั้น (พ.ศ. 2411) รัชกาลที่ 4 ทรงเห็นว่ากฎหมายเรื่องกู้หนี้ยืมสินแก่กันนั้นไม่เหมาะสม จึงได้ดำริแก้บทพระอัยการเสียใหม่ โดยตราออกเป็นพระราชบัญญัติต่างหากเรียกว่า “พระราชบัญญัติกู้เงินแลขายตัว” ให้คิดดอกเบี้ยเพียงซึ่งละบาท โดยสรุปความสำคัญได้ดังนี้ คือ

1. ยืนยันแบบของสัญญากู้ให้เป็นไปตามเดิมคือ “ทวยราษฎร์กู้หนี้ยืมสินแก่กันแต่ตำลึงขึ้นไป ให้มีกรรมธรรม์แรงใดเป็นสำคัญ...หาเอกสารสำคัญมิได้มาร้องฟ้องท่านว่าอย่าให้รับไว้บังคับบัญชา”⁸

2. การกู้เงินเพื่อทำการค้าในขณะนั้น ดอกเบี้ยถูกกว่าการกู้เงินของทาสลูกหนี้

3. กฎหมายฉบับนี้ได้แก้ไขในหลักการดังนี้

⁵ วรศักดิ์พิบูลย์, พระ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2, (พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), 192-193.

⁶ เทพวิฑูร, พระยา, ถ้อยอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2, (พระนคร: ไทยพิทยา, 2509), 29.

⁷ รพีพัฒนศักดิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระองค์เจ้า, กฎหมายเล่ม 1, (กรุงเทพฯ: สำนักทำเนียบรัฐมนตรี, 2513), 290.

⁸ เทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 653 การกู้ยืมเงินตั้งแต่ 2,000 บาท ขึ้นไปต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม

อัตราดอกเบี้ยสูงสุดของการกู้ยืมเงินระหว่างเจ้าหน้าที่นายเงินและทาสลูกหนี้คือชั่ง
ละหนึ่งบาท เงินดอกเบี้ยที่ค้างทั้งหมดจะสูงกว่าต้นเงินมิได้

ให้คิดดอกเบี้ยของดอกเบี้ยที่ค้างชำระได้เป็นรายปี แต่ให้คิดดอกเบี้ยเพียงชั่งละ
สองสลึง “ดอกเบี้ยค้างหนึ่งปี สองปี สามปีก็ดี ยังไม่เท่าต้นเงินให้เอาดอกเบี้ยที่ค้างบวกเข้าในเงิน
เดิม” เป็นต้น

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของดอกเบี้ยใน สปป. ลาว

ก่อนหน้าที่มีกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาออกมาใช้บังคับ ใน
ประเทศลาวเคยมีกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินมากมาย ซึ่งสามารถ
แบ่งอธิบายได้ 3 ยุคใหญ่ ๆ ดังนี้

2.1.2.1 ยุคโบราณ

ในสมัยโบราณของลาว เรื่องดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงิน มีหลักฐานปรากฏให้เห็นใน
ลักษณะกฏนี้ยืมสินของกัมภีร์โบราณต่าง ๆ เช่น กัมภีร์ราชศาสตร์ กัมภีร์สุวรรณมุข กัมภีร์
อาณาจักรและธรรมจักรแห่งธรรมศาสตร์ ซึ่งข้อตกลงต่าง ๆ ของคู่สัญญาต้องทำเป็นหนังสือ ระบุ
ชื่อผู้กู้ และผู้ให้กู้ รวมทั้งเงื่อนไขของการกู้ไว้ให้ชัดเจน แต่การกู้ยืมเงินในยุคนั้นไม่มีการกำหนด
อัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงเอาไว้ ทุกอย่างเป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา เช่น ถ้ากู้เสื้อผ้าต่าง ๆ คู่สัญญา
สามารถคิดดอกเบี้ยได้ในอัตราที่สูงถึงสองเท่าตัว และหากกู้ประเภทข้าวเปลือก ข้าวสาร ดอกเบี้ยก็
จะคิดได้สูงถึงสามเท่าตัว มีอาชญากรรมในการฟ้องร้องให้ชำระหนี้ภายใน 7 ปี สำหรับกรณีของหนี้ที่
ไม่มีพยานหลักฐาน และไม่ทวงถามกันเลย หากพ้นจากกำหนดเวลานี้ไปแล้ว สิทธิเรียกร้องให้ชำระ
หนี้ก็จะขาดอายุความไป⁹ และภายใน 10 ปี สำหรับกรณีของหนี้ที่มีพยานหลักฐานแต่ไม่ได้ทวงถาม
กันเลย หากพ้นกำหนดเวลานี้ไปแล้ว สิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ก็จะขาดอายุความเช่นเดียวกัน¹⁰

2.1.2.2 ยุคราชอาณาจักรลาวหรือยุคภายใต้การปกครองของต่างชาติ

เป็นยุคก่อนที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี ค.ศ. 1975 เรื่องดอกเบี้ยในยุคนี้นั้น
ประมวลกฎหมายลักษณะแพ่งและลักษณะค้าขาย (code civil et commerciale) ฉบับปี ค.ศ. 1970 ได้
บัญญัติตามมาตราต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

มาตรา 281-287, 289, 345 ระบุว่า การกู้ยืมทรัพย์สินที่มีราคาเกินกว่า 500 กีบ สัญญา
ต้องทำเป็นหนังสือ และก่อนจะนำหนังสือสัญญานั้นออกมาเบิกเป็นพยานหลักฐานในศาล ต้องนำ

⁹ สาลิต บัวสีสะหวัด, กัมภีร์ราชศาสตร์ กฎหมายโบราณลาว, (เวียงจันทน์: Toyota foundation of Japan, 1995), 118.

¹⁰ สาลิต บัวสีสะหวัด, กัมภีร์สุวรรณมุข, (เวียงจันทน์: Toyota foundation of Japan, 1994), 142, 174-175.

สัญญานั้นไปจดทะเบียนเสียก่อน ในหนังสือสัญญากู้ยืม ต้องระบุชื่อทุกคนที่เข้าร่วม จำนวนเงิน ค่าตอบแทน และกำหนดเวลาในการคืนทรัพย์สิน ทุกคนที่เข้าร่วมต้องลงลายมือชื่อรับรองให้ครบถ้วน กฎหมายนี้กำหนดดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายไว้ที่อัตราร้อยละ 8 ต่อปี ส่วนอัตรากดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่คู่สัญญาสามารถเรียกต่อกันได้ในสถานแห่งไม่เกินอัตราร้อยละ 12 ต่อปี แต่ถ้าเป็นสถานค้าขายจะตกลงกันเท่าไรก็ได้ เป็นไปตามใจสมัครของคู่สัญญา นอกจากนี้ เรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราได้กำหนดว่า ในสถานแห่ง หากคิดดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 12 ต่อปี ถ้ามีการฟ้องร้องถึงศาล ศาลการจะใช้ดุลยพินิจของตนหักลดอัตราดอกเบี้ยลงให้เหลือเพียง ร้อยละ 12 ต่อปี เจ้าหนี้ที่รับเงินเกินนั้นยังต้องได้รับโทษตามมาตรา 200 แห่งกฎหมายอาญา ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไปจนถึงตลอดชีวิตด้วย สำหรับเรื่องดอกเบี้ยทบต้นกฎหมายกำหนดเป็นข้อห้ามว่า ดอกเบี้ยทั้งหมดของการกู้ยืมจะต้องมีจำนวนไม่เกินเงินต้นทุน และห้ามมิให้เอาดอกเบี้ยมาเป็นต้นทุน แต่ในกรณีเมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้วหากเจ้าหนีปฏิบัติไม่รับเงินที่ลูกหนี้นำมาชำระ (เจ้าหนี้ผัดนัด) นับตั้งแต่วันที่เจ้าหนีปฏิบัติไม่รับชำระหนี้เป็นต้นมา เงินที่ให้กู้ยืมก็จะไม่มีดอกเบี้ยอีกต่อไป แต่ในกฎหมายนี้มีข้อสังเกตว่า กฎหมายในยุคนี้ได้กำหนดเป็นข้อห้ามว่า ไม่ให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างสายญาติด้วยกัน¹¹ และในส่วนของอายุความในการฟ้องเรียกดอกเบี้ยค้างชำระกฎหมายนี้ได้กำหนดไว้ชัดเจนที่ 6 ปี¹²

2.1.2.3 ยุคปัจจุบัน

สำหรับดอกเบี้ยในยุคปัจจุบัน ภายหลังที่ประเทศลาวได้หลุดพ้นจากการปกครองของต่างชาติ และสถาปนาเป็นประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ปี ค.ศ. 1975 แล้ว ระบบนโยบาย และเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารปกครองประเทศของระบอบราชอาณาจักรล้วนถูกยกเลิกทั้งหมด การทำธุรกรรมทางการเงินต่าง ๆ ของภาคเอกชนหรือบุคคลทั่วไปไม่มีการเคลื่อนไหว และถือเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะฉะนั้น เรื่องดอกเบี้ยจึงไม่มีการเคลื่อนไหวโดยปริยายไปด้วย

ต่อมาเมื่อปี ค.ศ. 1990 กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา (LAW ON CONTRACT) ฉบับแรกได้ผ่านการรับรองในสภา มีผลบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับเลขที่ 41/ปรปท ลงวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 ของประธานประเทศแห่ง สปป. ลาว กฎหมายนี้ได้เป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองความยุติธรรมในสังคม โดยเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทที่มีลักษณะทางแพ่งและค้าขาย สามารถบังคับใช้ได้โดยทั่วไป กับทั้งนิติบุคคล ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ตลอดจนบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งในนี้ เรื่องสัญญากู้ยืมเงินได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 46

¹¹ กระทรวงยุติธรรม, ประมวลกฎหมายลักษณะแพ่งและลักษณะค้าขาย แห่งราชอาณาจักรลาว, (เวียงจันทน์: กระทรวงยุติธรรม, 1973), 66-70.

¹² เรื่องเดียวกัน, 80-85.

(ภาคที่ 2 หมวดที่ 3) จากนั้น เมื่อปี ค.ศ. 2008 สภาแห่งชาติได้มีมติให้รวมเอา 2 กฎหมาย คือ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา กับกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันนอกสัญญาเข้าด้วยกัน แล้วเปลี่ยนชื่อมาเป็น “กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา” (LAW ON CONTRACT AND TORT) โดยในกฎหมายใหม่นี้ เรื่องสัญญาผู้ยืมได้ถูกบัญญัติเอาไว้ใน ภาคที่ 2 ว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา หมวดที่ 2 ข้อ (จ) มาตรา 56 โดยในส่วนนี้ได้มีการปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาฉบับเดิมนั้นเป็นบางส่วน

2.2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี้ย

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี้ยนี้สามารถแบ่งอธิบายได้ 5 หัวข้อ ดังนี้

2.2.1 ยุคก่อนคลาสสิก

เป็นยุคที่ให้ความสำคัญมากกับทฤษฎีสมบูรณาญาสิทธิ คือ ให้ความชอบธรรมแก่อำนาจการอ้างว่า กษัตริย์มาจากพระเจ้า และอำนาจเด็ดขาดนี้จะก่อให้เกิดความมั่นคงและสันติภาพ นอกจากนี้ ในยุคก่อนคลาสสิกนี้ ยังมีลัทธิพาณิชย์นิยม (mercantilism) และลัทธิธรรมชาตินิยม (naturalism) โดยลัทธิพาณิชย์นิยมจะมีความสนใจเรื่องการค้า เพราะว่าการค้าทำให้เกิดความมั่งคั่ง ส่วนลัทธิธรรมชาตินิยมมีความสนใจเรื่องที่ดิน ซึ่งในนี้ผู้ที่ทำให้ที่ดินเกิดประโยชน์คือเกษตรกร ดังนั้น แนวคิดทางเศรษฐกิจในยุคก่อนคลาสสิกได้มีผู้เสนอผลงานไว้ ได้แก่

2.2.1.1 อริสโตเติล (Aristotle)

แนวความคิดทางเศรษฐกิจที่มีเรื่องดอกเบี้ยเข้ามาเกี่ยวพันด้วยนั้น อริสโตเติลได้อธิบายว่า ความมั่งคั่งที่ต้องแสวงหาเป็นการทุจริตเอากำไรเป็นสิ่งไม่ดี อย่างเช่น การให้กู้โดยเรียกเก็บดอกเบี้ยเป็นการทุจริตที่ไม่ยุติธรรมเพราะนำไปใช้ส่วนตัว และสิ่งที่แสดงถึงความมั่งคั่งคือเงิน เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องแสวงหาให้ได้มา ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ นอกจากนั้นมนุษย์ยังเป็นผู้กำหนดมูลค่าของเงินในการแลกเปลี่ยนเพื่อความสะดวกในการค้าขายแลกเปลี่ยน

2.2.1.2 เซอร์ วิลเลียม เพตตี (Sir William Petty ค.ศ. 1623–1687)

เพตตีเป็นผู้สนใจเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวคิดเศรษฐศาสตร์จุลภาค ซึ่งในทฤษฎีค่าเช่า (theory of rent) และทฤษฎีอัตราดอกเบี้ย (theory of interest rate) เพตติกล่าวว่า ค่าเช่าคือส่วนเกินของที่ดินที่ใช้ในการผลิต ค่าเช่าจะถูกกำหนดโดยราคา ดังนั้นเพตติจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับค่าเช่ามาเกี่ยวข้องกับอัตราดอกเบี้ย คือ อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยค่าเช่าของที่ดิน ในกรณีการกู้ยืมที่

ไม่เสี่ยง อัตราดอกเบี้ยจะเท่ากับค่าเช่า เมื่อที่ดินมีเป็นจำนวนมากและมีจำนวนเงินที่สามารถซื้อหา
มาได้ ในกรณีของการกู้ยืมที่เสี่ยง อัตราดอกเบี้ยก็จะสูงขึ้น

2.2.1.3 ริชาร์ด แคนทิลลอน (Richard Cantillon ปี ค.ศ. 1685-1734)

เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องอัตราดอกเบี้ยนั้น แคนทิลลอนเชื่อว่าปริมาณเงินหมุนเวียนมี
ผลกระทบต่อระดับราคาสินค้า แต่ไม่กระทบต่ออัตราดอกเบี้ย เพราะอัตราดอกเบี้ยขึ้นอยู่กับปริมาณ
เงินที่หยิบยืมได้ อัตราดอกเบี้ยเกิดจากการต่อรองระหว่างผู้ต้องการยืมกับผู้ให้ยืม ถ้าในกรณีอัตรา
กำไรของการลงทุนสูงอุปสงค์ของเงินที่กู้ยืมก็จะสูงและอัตราดอกเบี้ยก็จะสูงหรือสำหรับการลงทุน
ที่ต้องมีการเสี่ยงภัยมากอัตราดอกเบี้ยก็จะสูงเช่นเดียวกัน ในทำนองกลับกัน การลงทุนที่มีการเสี่ยง
ภัยน้อยอัตราดอกเบี้ยจะลดลง การซื้อพันธบัตรหรือการไถ่ถอนหนี้สินต่าง ๆ ของรัฐบาลโดย
ธนาคารกลาง จะมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยโดยทั่วไปลดลง

2.2.2 ยุคคลาสสิก (Classic Theory)

ตามแนวความคิดของสำนักคลาสสิกเห็นว่า ดอกเบี้ยคือราคาของเงินออม โดยราคาของเงิน
ออมถูกกำหนดจากอุปสงค์ของเงินลงทุนและอุปทานของเงินออม โดยคลาสสิกเชื่อว่าเงินออม
ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ย ไม่ขึ้นอยู่กับรายได้ หากอัตราดอกเบี้ยสูงจะทำให้อุปทานของเงินออม
เพิ่มขึ้น และอุปทานของเงินออมจะลดลงถ้าอัตราดอกเบี้ยลดลง

2.2.3 ยุคของเคนส์ (Kains)

ต่อจากแนวความคิดเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยของยุคคลาสสิกนั้น ทฤษฎีที่เคนส์ได้กล่าวถึงเรื่อง
ดอกเบี้ย คือ ทฤษฎีความพึงพอใจในสภาพคล่อง (liquidity preference theory) ซึ่งแนวคิดของเคนส์เชื่อ
ว่า อัตราดอกเบี้ยจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร ในขณะที่รายได้
จะเป็นตัวกำหนดความต้องการถือเงินเพื่อใช้จ่ายใช้สอย และเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เป็นต้น¹³

2.2.4 ทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้ (Loan Able Fund Theory)

ทฤษฎีปริมาณเงินให้กู้นั้นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีอัตราดอกเบี้ยของคลาสสิก ซึ่งนัก
เศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิกได้แก้ไข โดยเห็นว่า อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงแล้วไม่ได้จ่ายเพื่อการ
ออมแต่อย่างใด แต่เป็นการจ่ายสำหรับการให้กู้ด้วย ดังนั้นอัตราดอกเบี้ยจึงถูกกำหนดจากปริมาณ
เงินที่จะให้กู้ (supply of loan able fund) กับความต้องการขอกู้ (demand for loan able fund) โดย

¹³ นรุตม์ นรสารทูล, การกำหนดส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร
มหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2546), 10-12.

ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินที่จะให้กับอัตราดอกเบี้ยจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ หากอัตราดอกเบี้ยต่ำปริมาณเงินให้กู้จะมีน้อย และถ้าหากอัตราดอกเบี้ยสูงปริมาณเงินที่จะให้กู้จะมีมากขึ้น¹⁴

2.2.5 ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ (Theory of Police Power)

ในสภาวะธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพเท่าเทียมกันในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน โดยใช้ชีวิตภายใต้กฎหมายธรรมชาติ เป็นกฎหมายที่สอนให้มนุษย์รู้ว่าบุคคลทุกคนเกิดมามีอิสระและเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ละคนไม่ควรที่จะล่วงละเมิดทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของกันและกัน แต่เนื่องจากสภาวะธรรมชาติขาดความแน่นอนชัดเจน หากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้สิทธิของตนไปในทางที่เป็นอันตรายต่อสิทธิของบุคคลอื่น ในทางที่เป็นการละเมิดต่อกฎหมายธรรมชาติแล้วก็จะไม่มีใครเป็นผู้จัดการให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติ คือ การบังคับตามสิทธิและจัดการลงโทษ ดังนั้นมนุษย์จึงหันหน้าเข้าหาทำสัญญากัน โดยตั้งชื่อว่า “สัญญาประชาคม” (social contract) เป็นสัญญาที่มนุษย์แต่ละคนยอมสละสิทธิหรืออำนาจในการที่จะบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายธรรมชาติ โดยยอมให้ผู้ปกครองเป็นผู้ใช้อำนาจแทน แต่มนุษย์แต่ละคนยังสงวนไว้ซึ่งสิทธิในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนเองไว้ไม่ได้ยอมสละไปด้วย

ต่อมาสภาพของสังคมได้เปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น รัฐจึงเข้าไปแทรกแซงวิถีชีวิตของราษฎรในรูปแบบการปกครอง และกิจกรรมของรัฐแปรเป็นรูปของรัฐสวัสดิการ (welfare state) โดยรัฐได้อำนวยความสะดวกความยุติธรรมให้แก่สังคม จึงเป็นข้ออ้างให้รัฐใช้อำนาจบังคับควบคุมประชาชนให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการใด ๆ อันเป็นการล่วงล้ำเข้าไปในแดนแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้มากขึ้น หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายธรรมชาติของผู้ถืออำนาจปกครองบ้านเมืองร้ายแรงถึงขนาด ราษฎรก็อาจอ้างการใช้สิทธิป้องกันตามกฎหมายขึ้นเป็นข้อต่อสู้ในการขัดขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐได้¹⁵ การใช้อำนาจรัฐในการออกกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ เพื่อที่จะเข้าไปแทรกแซงในสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะให้ความยุติธรรมแก่สังคมในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แต่รัฐก็ต้องอยู่ในขอบเขต จึงต้องมีการวางระบบอำนาจของรัฐหรือจัดระเบียบอำนาจรัฐในการออกกฎหมาย โดยอาศัยทฤษฎีดังกล่าว รัฐสามารถใช้อำนาจที่มีอยู่ออกบทบัญญัติกฎหมายได้หากมีความจำเป็น¹⁶

¹⁴ นรวุฒ นรสารทูล, การกำหนดส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย, 15-17.

¹⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2546), 190-193.

¹⁶ ราตรี เนตรพระฤทธิ์, มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลส่งเสริมผู้สำรวจภัยและผู้เจรจาตกลงค่าสินไหมทดแทนประกันภัย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549). 9-10.

เพราะฉะนั้น ทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐ จึงถูกนำมาใช้เมื่อสภาพของสังคมได้เปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น และปัญหาหลายอย่างในสังคมก็เกิดขึ้น โดยรัฐจำเป็นต้องเข้าแทรกแซงโดยการออกกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อต้องการควบคุมปัญหาต่าง ๆ ของสังคมให้มีความยุติธรรม และใช้เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่สังคม ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ยังคงคุณค่าใช้ได้มาจนถึงทุกวันนี้

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับดอกเบี้ยในบทนี้ จึงพอสรุปได้ ดังนี้

ในประเทศไทยนั้น แต่เดิมกฎหมายยอมให้เรียกดอกเบี้ยกันได้ ดังจะเห็นจากกฎหมายพระเจ้ามั่งรายหรือมั่งรายราชศาสตร์สมัยสุโขทัย กฎหมายตราสามดวงในสมัยอยุธยา พระราชบัญญัติเรื่องที่กระหนาบคาบเกี่ยวแลการกู้หนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดในแต่ละสมัยจะสูงมาก จากที่มีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงไว้ในสมัยสุโขทัย แล้วปรับเปลี่ยนลดลงมาเป็นอัตราร้อยละสามต่อเดือนหรือร้อยละสามสิบหกต่อปี และต่อมาอนุญาตให้เรียกได้เพียงซึ่งละบาทต่อเดือนหรือร้อยละสิบห้าต่อปีเท่ากับอัตราในปัจจุบันในสมัยอยุธยา ส่วนมาตรการทางกฎหมายในสมัยโบราณได้กำหนดข้อจำกัดการเรียกดอกเบี้ยว่าต้องไม่เกินเงินต้นที่กู้มา แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ให้เกิดดอกเบี้ยทบต้นได้ นอกจากนี้ข้อตกลงสัญญาต้องทำเป็นหนังสือ และมีการห้ามมิให้เรียกดอกเบี้ยแก่กัน ในระหว่างญาติ¹⁷ ด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายโบราณเหล่านี้คือที่มาของกฎหมายไทย และได้กลายมาเป็นหลักกฎหมายส่วนหนึ่งที่ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนเรื่องดอกเบี้ยใน สปป. ลาว นั้น ในกฎหมายยุคโบราณ ก็มีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นในคัมภีร์ต่าง ๆ ว่า ยอมให้เรียกดอกเบี้ยต่อกันได้เช่นเดียวกับกฎหมายไทย โดยดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินส่วนมากจะถูกเขียนเอาไว้ในลักษณะกู้หนี้ยืมสิน สัญญากู้ยืมเงินในยุคนั้นหากจะคิดดอกเบี้ยต่อกันต้องทำบันทึกเป็นหนังสือสัญญาไว้แก่กัน และอัตราดอกเบี้ยก็เป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา โดยไม่มีการกำหนดอัตราขึ้นสูงหรืออัตราที่แน่นอนไว้ แต่กฎหมายในยุคนั้นก็ยังพอมีมาตรการที่เป็นข้อบังคับที่ใช้เพื่อจำกัดการเรียกดอกเบี้ยเอาไว้อยู่บ้าง เช่น กฎหมายได้ห้ามมิให้ดอกเบี้ยมีจำนวนที่เกินกว่าเงินต้น และห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยแบบทวีคูณหรือดอกเบี้ยทบต้น ดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยโดยเด็ดขาด หนี้เงินกู้มีอายุความที่จะเรียกร้องให้ชำระได้ภายในไม่เกิน 7 ปี สำหรับกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้อยู่ร่วมหมู่บ้านหรือเขตพระนครเดียวกัน และ 10 ปี สำหรับกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ไม่ได้อยู่ร่วมพื้นที่เดียวกัน และอื่น ๆ เป็นต้น

สำหรับยุคราชอาณาจักรลาว ประมวลกฎหมายแพ่งและค้าขายแห่งราชอาณาจักรลาวได้กำหนดว่า ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในสถานแห่งนั้น คู่สัญญาสามารถติดต่อกันได้ไม่เกินอัตรา

¹⁷ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 8.

ร้อยละ 12 ต่อปี แต่ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินในสถานค้าขาย กฎหมายนี้จะไม่กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ โดยปล่อยให้เป็นไปตามการตกลงของกลุ่มสัญญาทุกประการ สำหรับการกู้เงินในสถานแพ่งนั้น หากผู้ให้กู้ยืมเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 12 ต่อปี ผู้ให้กู้ก็就会有ความผิดทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 200 ของประมวลกฎหมายอาญาแห่งราชอาณาจักรลาว ในยุคนี้ มีข้อสังเกตว่า มาตรา 345 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและค้าขาย ที่กำหนดอายุความเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยไว้เป็นการเฉพาะ โดยกำหนดอายุความไว้ที่ 6 ปี

แต่สำหรับกฎหมายลาวในยุคปัจจุบัน เรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมทุกอย่างก็จะเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

ในส่วนของเรื่องแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยนั้นสรุปได้ว่า ยุคก่อนคลาสสิก อริสโตเติล มีแนวความคิดว่า การให้กู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ย เป็นการทุจริตที่ไม่ยุติธรรม เพราะนำไปใช้ส่วนตัว และสิ่งที่แสดงถึงความมั่งคั่ง คือ เงิน เป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาให้ได้มา ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่วนเพตติ เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยค่าเช่าของที่ดิน สำหรับ ริชาร์ด แคนทิลลอน มีความเห็นว่า อัตราดอกเบี้ยจะขึ้นอยู่กับปริมาณเงินที่กู้ยืม แต่แนวความคิดยุคคลาสสิก เห็นว่า ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ ไม่ได้มีบทบาทต่อการกำหนดอัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดโดยอุปทานของเงินออม และอุปสงค์ของเงินลงทุนของผู้ประกอบการเพื่อนำไปลงทุน ส่วนคลาสสิกใหม่เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยถูกกำหนดจากปริมาณเงินที่จะให้กู้ (supply of loanable fund) กับความต้องการขอกู้ (demand for loanable fund) และเคนส์เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร ในขณะที่รายได้จะเป็นตัวกำหนดความต้องการถือเงินเพื่อใช้สอย และเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน นอกจากนี้ในเรื่องทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐนั้น จะถูกใช้เมื่อสภาพของสังคมได้เปลี่ยนแปลงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาหลายอย่างเกิดขึ้น แต่เพื่อควบคุมปัญหาต่างๆ ของสังคมให้อยู่ในกรอบนั้น รัฐจึงได้เข้าแทรกแซง โดยการออกกฎหมาย ระเบียบการ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการให้ความยุติธรรม และความสงบเรียบร้อยแก่สังคม

แนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวกับดอกเบี้ย ซึ่งมีมาแต่เมื่อครั้งอดีตนั้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคมมนุษย์เราในแต่ละยุคแต่ละสมัย มีหลายแนวความคิดและทฤษฎีที่ยังทรงคุณค่าใช้ได้มาจนถึงทุกวันนี้

บทที่ 3

ศึกษาเปรียบเทียบดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของต่างประเทศ

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงการศึกษาเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของต่างประเทศ โดยการเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดต่อไป

3.1 ความนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประวัติความเป็นมาของดอกเบี้ยในต่างประเทศ มีหลักฐานปรากฏชัดเจนว่ามีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน ในแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยนักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการหลายต่อหลายท่านจากหลายสำนักทั่วโลกได้เขียนรวบรวมบรรดา ทฤษฎีหรือแนวคิดของตัวเองเอาไว้มากมายในหนังสือเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และตำราเรียนภาควิชาต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันออกไป ตามแนวความคิดและความเชื่อของแต่ละคน ระบบดอกเบี้ยถูกพัฒนามาพร้อม ๆ กับความเจริญของ สังคมมนุษย์ ยิ่งในทุกวันนี้ เรื่องของดอกเบี้ยก็ยังมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เราเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้น การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อระบบการคิดดอกเบี้ยในแต่ละยุคแต่ละสมัย โดยเฉพาะความรู้และความเข้าใจต่อระบบการคิดดอกเบี้ยในยุคปัจจุบัน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนอย่างเหมาะสม เพราะการใช้ชีวิตในแต่ละวันของมนุษย์เรา ส่วนมากก็มักจะเกี่ยวข้องกับการกู้ยืมเงินเพื่อนำไปใช้สอยตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ นา ๆ ของแต่ละคนได้อย่างอิสระเสรี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละคนต้องได้เรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของระบบดอกเบี้ย เพื่อจะได้ไม่ตกเป็นเหยื่อแห่งการทุจริตของอีกฝ่ายหนึ่ง

สำหรับแนวคิดดั้งเดิม หลายประเทศเห็นว่า การเรียกดอกเบี้ยเป็นสิ่งไร้มโนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้น การเรียกดอกเบี้ยในหลายประเทศจึงถือเป็นสิ่งต้องห้าม

จากความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดมีข้อห้ามเรียกดอกเบี้ย พร้อมกับการมีบทลงโทษถ้ามีผู้ฝ่าฝืน แต่แนวคิดดังกล่าวต่อมาได้เปลี่ยนไป เนื่องจากสังคมโลกได้มีการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจนับวันยิ่งขยายตัวเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้การติดต่อค้าขายระหว่างกันและกันนับวันก็ขยายตัวตามไปด้วย ซึ่งผิดไปจากแต่ก่อน ฉะนั้น เงินตราที่เป็นสื่อกลางสำคัญในการซื้อขายจึงกลายมาเป็นสินค้าอย่างหนึ่งที่สามารถเกิดประโยชน์ในรูปของค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยสืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งก็ตรงกับแนวความคิดของคนสมัยใหม่ที่ว่า “ดอกเบี้ยย่อมตกติดตามไปกับต้นเงินเหมือนกับผลไม้ที่ติดอยู่กับต้น (interest goes with the principle as the fruit with the tree) ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ในระยะต่อมาจึงยอมให้มีการเรียกดอกเบี้ยกันได้โดยขึ้นอยู่กับความพอใจของคู่กรณี”¹⁸

จากความเชื่อดังเดิมที่กล่าวมานั้น ในทวีปยุโรป จึงถือว่าเงินยืมไม่เกิดเพิ่มเติมขึ้นได้ ดังคำภาษิตดั้งเดิมที่ว่า “เงินทำลูกไม่ได้” ยืมแพะ ยืมแกะไป แพะหรือแกะนั้นอาจออกลูกก็สมควรที่จะคืนลูกแพะลูกแกะนั้นให้ผู้ให้ยืมไป แต่การยืมเงินนั้นเงินยืมไม่เกิดเพิ่มเติมขึ้นได้ ดังนั้น ถ้ายืมเงินกันจึงถือว่าไม่มีอะไรจะคืนเพิ่มเติมนอกจากต้นเงินที่ยืมไปเท่านั้น เมื่อเชื่อกันเช่นนี้จึงได้มีข้อห้ามเรียกดอกเบี้ย หากผู้ใดฝ่าฝืนให้คนกู้ยืมโดยเรียกดอกเบี้ยก็จะได้รับโทษ แต่ประชาชนไม่ยอมรับในข้อห้ามนี้ ต่อมาประเทศต่าง ๆ จึงยอมให้เรียกดอกเบี้ยกันได้ โดยเปลี่ยนแนวความคิดเดิมเสียสิ้นเชิง กล่าวคือเปลี่ยนแนวความคิดที่ว่า “เงินทำลูกไม่ได้” เป็น “เงินตราเป็นสินค้าอย่างหนึ่งเหมือนกัน” แต่ปรากฏว่า เมื่อปล่อยให้เรียกดอกเบี้ยกันได้โดยเสรีก็มีผลเสียอีก คือ ทำให้คนรวยมีโอกาสขูดรีดคนจนได้สะดวก เพราะฉะนั้น หลายประเทศจึงหันมาใช้แนวคิดเป็นสายกลาง คือ กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงที่จะเรียกกันได้ และมีกฎหมายอาญากำหนดโทษไว้สำหรับผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอีกด้วย

3.2 ความหมาย และลักษณะสำคัญของดอกเบี้ย

ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ของต่างประเทศนั้น มีนักวิชาการบางท่านได้ทำการศึกษาพบว่า ในสมัยโรมันการแพร่พันธ์ของจำนวนฝูงสัตว์ในกลุ่มชนเผ่าสุเมเรียนทำให้เกิดข้อสรุปทางการเงินที่ใช้ในทางเศรษฐกิจการเงินในเวลาต่อมา คำว่า “ดอกเบี้ย” (interest) นั้นมาจากศัพท์ของภาษาละตินที่ว่า “mas” และมีความหมายเหมือนกับคำว่า “calves” (ฝูงวัวควาย) ในสมัยอียิปต์คำว่า “mas” หมายถึงดอกเบี้ย ซึ่งมาจากกรีกว่า “msj” หมายถึงให้วันเกิด “give to birth”¹⁹ แต่บางแห่งมีคิดเห็นว่า คำว่า “ดอกเบี้ย” มาจากภาษาละตินที่ว่า “Inter-est” แปลว่า “ในระหว่าง” (in between)²⁰

¹⁸ มัลลิกา ลับไพรี, ดอกเบี้ย, 1-3.

¹⁹ Homer,S & Sylla,R., A history of interest rate, 4th Ed., (New Jersey: John Wiley & Son., 2005), 19-20.

²⁰ Mandel, S., Law governing bank and their customers, (New York: Ocean Publications, 1975), 77.

ส่วนคำว่า “ดอกเบี้ย” ตามความหมายของกฎหมายต่างประเทศใน American Jurisprudence หมายถึง “ค่าตอบแทนที่กฎหมายกำหนดให้ หรือที่ผู้กรณีกำหนดขึ้นสำหรับการใช้เงิน หรือวงวนการใช้เงินหรือสิ่งมีค่าเช่นเดียวกับเงิน”²¹

ประเด็นสำคัญหลักของเรื่องดอกเบี้ย คืออัตราดอกเบี้ย (interest rate) ซึ่งอัตราดอกเบี้ยนับได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งของตลาดการเงิน เป็นตัวปรับให้ปริมาณความต้องการเงินทุนเท่ากับปริมาณเงินทุนที่ผู้เป็นเจ้าของเงินออมนำออกให้กู้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง²² อัตราดอกเบี้ยในตลาดทุน²³ หมายถึงราคาหรืออัตราค่าตอบแทนของการใช้เงินทุนหน่วยหนึ่ง ๆ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยส่วนมากมักจะคิดเป็นร้อยละของเงินทุน ฉะนั้น อัตราดอกเบี้ยจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงต้นทุนของเงิน (cost of money) ถ้ามองในมุมมองของผู้มีเงินออมหรือเจ้าของเงินทุน การนำเอาเงินทุนของตนเองไปใช้ในทางใดทางหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินทุนจำนวนนั้นที่จะนำไปใช้ในกิจการอื่น ดังนั้น ผู้มีเงินออมหรือเจ้าของเงินทุนควรจะต้องได้รับการชดเชยค่าเสียโอกาสเป็นค่าตอบแทน ซึ่งค่าตอบแทนในตรงนี้ก็จะเป็นในรูปของดอกเบี้ย ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะอยู่ในระดับสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น โอกาสด้านการผลิต (production opportunities) ความพึงพอใจในการบริโภคต่างเวลา (time preference for consumption) ความเสี่ยง (risk) และภาวะเงินเฟ้อ (inflation) สำหรับโอกาสด้านการผลิตนั้น ผู้ต้องการเงินทุนจะพิจารณาว่า เมื่อนำเงินทุนไปลงทุนแล้ว โอกาสที่จะทำการผลิตและได้รับผลตอบแทนกลับมามีมากน้อยเพียงใด ถ้าผู้ลงทุนคาดว่าอัตราผลตอบแทนจากการผลิตที่ได้รับกลับมามีมาก ผู้ลงทุนก็ยินดีจะจ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่าอัตราปกติ ส่วนความพึงพอใจในการบริโภคต่างเวลา เจ้าของเงินทุนบางคนมักจะพึงพอใจกับการบริโภคในปัจจุบัน หรือการเก็บเงินไว้ใช้จ่ายในระยะสั้นมากกว่าการบริโภคในอนาคตหรือในระยะยาว ในกรณีนี้ต้นทุนของเงินทุนย่อมจะสูงกว่าในกรณีที่เจ้าของเงินทุนที่ชอบการบริโภคในอนาคตมากกว่าในปัจจุบัน และความเสี่ยง นั้น เงินทุนที่เจ้าของยอมเสียสละไปในปัจจุบันที่คาดว่าจะได้ดอกเบี้ยเป็นการตอบแทนในอนาคตนั้นจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่จะได้รับคืนเงินและดอกเบี้ยกลับคืนมา ดังนั้น หากความเสี่ยงมีมากอัตราดอกเบี้ยที่เป็นต้นทุนย่อมจะสูงตามระดับความเสี่ยงนั้น ๆ สำหรับภาวะเงินเฟ้อ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่ออัตราดอกเบี้ย เพราะว่า เงินต้นพร้อมดอกเบี้ยที่จะได้รับ

²¹ American Jurisprudence, Vol. 30, (New York: The lawyers co., 1940), p. 15-16.

²² สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, เศรษฐศาสตร์, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2548), 234-235.

²³ จำรูญ ดุลยสุข, ปัญหาทางกฎหมายในการคิดอัตราดอกเบี้ย: ศึกษากรณีการให้สินเชื่อผ่านบัตรเครดิต, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550), 9-10.

ชำระในอนาคตจะมีค่าแท้จริงมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอัตราเงินเฟ้อในอนาคต ถ้าเงินเฟ้อในอนาคตค่อนข้างสูง ต้นทุนของเงินย่อมจะสูงตามระดับเงินเฟ้อด้วย

อัตราดอกเบี้ยนี้ ยังสามารถแยกได้เป็นอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายกับอัตราดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย และอัตราดอกเบี้ยขั้นสูง กับอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยในแต่ละประเทศจะมีอัตราที่กำหนดแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขภาวะความเสี่ยง หรือเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

การกู้ยืมเงิน และการกำหนดอัตราดอกเบี้ยในแต่ละสมัยจะแตกต่างกัน²⁴ เช่น ในสมัยอาณาจักรบาบิโลนประมาณ 1,800 ปี ก่อนคริสตกาล กษัตริย์ฮัมมูราบี กษัตริย์องค์แรกได้ให้ประชาชนเรียนรู้กฎหมาย โดยเฉพาะผู้เป็นหัวหน้าที่มีหน้าที่ดูแลกฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ การชำระหนี้สิน อัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้ถูกกำหนดไว้ที่อัตราร้อยละ 33 หรือ 1/3 ต่อปี สำหรับเมล็ดข้าวที่กู้ยืม และในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี สำหรับเงินที่กู้ยืม โดยการยืมเงินต้องประกอบด้วยการทำสัญญาเป็นหลักฐานก่อนจึงมีผลเป็นทางการ ถ้าผิดนัดหลักเล็งไม่ชำระหนี้จะคิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตามกฎหมาย ที่ดินและสังหาริมทรัพย์สามารถนำมาเป็นประกันหนี้ได้ เช่นบุคคลที่เชื่อถือ ภริยาของลูกหนี้ หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน ลูกหรือทาส แต่กรณีของทาสที่เป็นประกันจะถูกกำหนดไว้เพียง 3 ปี จากนั้นประมาณ 1,200 ปี ต่อมา หรือ 600 ปี ก่อนคริสตกาล เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ อาณาจักรกรีกได้เริ่มใช้กฎหมายโซลอนที่มีการจำกัดอัตราดอกเบี้ย โดยการลดอัตราดอกเบี้ยหรือยกเลิกหนี้จำนวนมาก อาณาจักรโรมันได้เริ่มมีกฎหมายให้ร่างกายนำมาเป็นประกันได้ แต่บุคคลที่เป็นทาส ได้รับอนุญาตให้บุคคลเท่านั้นเป็นประกันหนี้ได้ แต่ร่างกายได้รับการคุ้มครอง ส่วนดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมได้ถูกจำกัดไม่เกินอัตราร้อยละ 8 ต่อปี ต่อมาอัตราดอกเบี้ยมีการปรับขึ้นลงตามยุคสมัยกาลเวลา ตามภาวะเศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองแต่ละประเทศนั้น

มีข้อสังเกตว่า อัตราดอกเบี้ยขั้นสูงที่จะเรียกจากกันได้ ในสมัยโบราณกำหนดไว้สูงมาก เช่น กฎหมาย 12 โต๊ะที่กรุงโรม กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงที่จะเรียกได้ตามกฎหมายไว้ 1 ส่วน 12 ของต้นเงินต่อเดือน หรือร้อยละ 12 ต่อปี เป็นต้น²⁵ ซึ่งในที่นี่ผู้เขียนจะได้นำการศึกษาค้นคว้าถึงมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินของทั้ง 3 ประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

²⁴ จำรูญ ดุลยสุข, ปัญหาทางกฎหมายในการคิดอัตราดอกเบี้ย: ศึกษากรณีการให้สินเชื่อผ่านบัตรเครดิตทรอนิกส์, 11.

²⁵ ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2491), 26.

3.3 ประเทศสิงคโปร์

3.3.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ย

โดยพื้นฐานของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว และเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศชั้นนำทางเศรษฐกิจของโลก มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในเกือบทุกสาขา มีระบบกฎหมายอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก ดังจะเห็นได้จากกฎหมายที่ใช้บังคับกับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่มีความเข้มงวดและรัดกุมเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้²⁶

ระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ มีพื้นฐานมาจากกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ ในส่วนที่เกี่ยวกับกู้ยืมเงิน ประเทศสิงคโปร์มีพระราชบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ปี ค.ศ. 1959 (The Moneylenders Act 1959) และยังมีพระราชบัญญัติควบคุมราคา ค.ศ. 1950 (Price Control Act 1950) ที่ใช้บังคับเพื่อควบคุมหรือจำกัดดอกเบี้ยด้วย แต่พระราชบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ปี ค.ศ. 1959 (The Moneylenders Act 1959) นั้น ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี ค.ศ. 2008 ถูกตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา อิเล็กทรอนิกส์ฉบับวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2009 และมีผลบังคับใช้หลังจากวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา

เกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยนั้น มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความหมายของคำว่าดอกเบี้ยไว้ อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการป้องกันการหลีกเลี่ยงโดยใช้ถ้อยคำอื่นแทนคำว่า “ดอกเบี้ย” ในการทำสัญญา โดยความในมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ดอกเบี้ย” ไว้ว่า “ไม่หมายความรวมถึงจำนวนเงินใด ๆ ที่ผู้ให้กู้เรียกได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ เพื่อหรือในรูปของอากรแสตมป์ ค่าธรรมเนียมที่จ่ายตามกฎหมาย และค่าใช้จ่ายตามกฎหมาย แต่หมายความรวมถึงจำนวนเงินใด ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในชื่อใด ๆ ก็ตามที่เกินกว่าเงินต้นที่จะได้ชำระหรือจะชำระแก่ผู้ให้กู้เพื่อตอบแทนเงินกู้หรือเงินอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกู้” ซึ่งก็มีใจความ คือ จำนวนเงินใด ๆ ก็ตามที่เกินกว่าเงินต้นที่ได้ชำระหรือจะชำระให้แก่ผู้ให้กู้นั้น ให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ยทั้งหมด

มีข้อสังเกตว่า ประเทศสิงคโปร์มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินไว้เป็นการเฉพาะ โดยตราออกเป็นพระราชบัญญัติ (Act) เรียกว่าพระราชบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน (The Moneylenders

²⁶ รายงานการศึกษา, การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการการจากกฎหมายการคลัง การธนาคาร สถาบันการเงิน และรัฐวิสาหกิจ ของคณะกรรมการพัฒนากฎหมายสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อ้างใน ชลธ ว่องวัฒนาภิกุล, ดอกเบี้ย, เอกสารประกอบการบรรยายชั้นปริญญาโท, (เขียนโดย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2551), 109-122. และ Moneylenders Act 2008, (Act 31 of 2008), Moneylenders Rule 2009 ของประเทศสิงคโปร์, สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2555 จาก <http://app2.ipto.gov.sg/LinkClick.aspx?fileticket=Z3k9wKNN-go%3D&tabid=387>

Act) ภายใต้อำนาจตามมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน ค.ศ. 2008 รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม (The Minister for Law) กำหนดหลักเกณฑ์หรือกฎข้อบังคับที่อาจอ้างได้ว่า คือกฎข้อบังคับสำหรับการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน ค.ศ. 2009 โดยมีผลบังคับใช้หลังจากวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2009 เป็นต้นไป ซึ่งสาระสำคัญ มีดังต่อไปนี้

3.3.2 การประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงิน

การประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงินไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล มาตรา 2 ของพระราชบัญญัติระบุว่าจะต้องได้รับอนุญาต (license) จากนายทะเบียน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีกระทรวงการคลังเสียก่อนจึงสามารถประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินได้ ส่วนมาตรา 5 (1) ระบุว่า หากประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีใบอนุญาต หรือไม่อยู่ในข้อยกเว้นว่าประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินโดยไม่ต้องมีใบอนุญาต ผู้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินรายนั้นต้องถูกลงโทษ

สำหรับข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต ได้แก่

1. นิติบุคคลซึ่งได้รับจัดตั้งหรือตราขึ้นโดยบทกฎหมายพิเศษซึ่งกำหนดให้ทำการให้กู้ยืมเงินได้
2. สหกรณ์ซึ่งได้จดทะเบียนภายใต้กฎหมายว่าด้วยสหกรณ์
3. นิติบุคคลผู้ประกอบกิจการธนาคารหรือการประกันภัย
4. โรงรับจำนำซึ่งได้รับอนุญาตภายใต้บทกฎหมายที่ให้ประกอบกิจการโรงรับจำนำได้
5. บริษัทเงินทุนซึ่งได้รับอนุญาตภายใต้บทกฎหมายที่ให้ประกอบกิจการบริษัทเงินทุนได้

3.3.3 คุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน

ตามมาตรา 5 (1) (2) ของพระราชบัญญัติ ได้เน้นเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคคลหรือนิติบุคคลที่จะมีสิทธิ์ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินนั้น ต้องมีถิ่นที่อยู่ในประเทศสิงคโปร์เท่านั้น นอกจากนี้ยังต้องมีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะคุณสมบัติในเรื่องความเหมาะสม โดยก่อนที่จะมีการอนุมัติหรือออกใบอนุญาต นายทะเบียนจะทำการตรวจสอบหลักฐานและข้อมูลส่วนตัว สถานะทางการเงิน ความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบยอดสินเชื่อที่ค้างทั้งหมดยกของผู้ยื่นคำขอใบอนุญาตด้วย ซึ่งมาตรา 9 ได้กำหนดคุณสมบัติไว้อย่างละเอียดและกว้างขวางมากที่รัฐสมควรจะอนุญาตให้ประกอบกิจการดังกล่าวนี้ได้ แต่ถ้าในภายหลังหากปรากฏหลักฐานว่า ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินนั้นไม่

มีความเหมาะสม นายทะเบียนสามารถเพิกถอนใบอนุญาตนั้นได้ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติให้กู้ยืมเงิน

อนึ่งใบอนุญาตประกอบกิจการให้กู้ยืมมีผลใช้บังคับได้เพียง 1 ปี เท่านั้น (มาตรา 5 (5)) เมื่อครบกำหนดเวลาจึงต้องมีการขอต่อใบอนุญาต ซึ่งนายทะเบียนจะได้ตรวจสอบหลักฐานถึงการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความเหมาะสมของการดำเนินกิจการที่ผ่านมา 1 ปี ถ้านายทะเบียนเห็นว่า ผู้รับใบอนุญาตมีคุณสมบัติเหมาะสมก็จะต่อใบอนุญาตให้ ถ้าพิจารณาเห็นว่าไม่เหมาะสม นายทะเบียนก็จะไม่ต่อใบอนุญาตให้ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นวิธีการควบคุมก่อนข้างจะ รัศกุมและมีประสิทธิภาพ

3.3.4 การออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการให้กู้ยืมเงิน

ก่อนที่มีการอนุมัติออกใบอนุญาต นายทะเบียนต้องขอหลักฐานในการขออนุญาต โดยต้อง ตรวจสอบสถานที่ซึ่งผู้ขออนุญาตจะใช้เป็นสถานที่ประกอบธุรกิจ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตาม มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงิน และการออกใบอนุญาตตามมาตรา 6 (1) กำหนดเงื่อนไขว่าไม่ให้นายทะเบียนออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการให้กู้ยืมโดยมี สถานที่มากกว่า 1 แห่ง หรือภายใต้ชื่อมากกว่า 1 ชื่อ และจะต้องออกใบอนุญาตในชื่อที่แท้จริงของผู้ประกอบการ ถ้าใบอนุญาตออกในชื่ออื่นที่มีชื่อชื่อที่แท้จริงของผู้ให้กู้ยืมตกเป็นโมฆะ (มาตรา 5 (2)) และมีความผิดทางอาญาด้วย (มาตรา 8 (A)) นอกจากนี้ผู้ยื่นคำขออนุญาตต้องมีเงินฝากเพื่อ เป็นหลักประกันต่อธุรกิจที่จะทำนั้นด้วย เมื่อได้ออกใบอนุญาตแก่ผู้ใดแล้ว นายทะเบียนจะประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ทราบทั่วกัน (มาตรา 7 (1)) เพื่อเป็นหลักฐานในทุกศาลว่าบุคคลที่มีชื่อ ในประกาศราชกิจจานุเบกษานั้นเป็นบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน หลังจากที่ ได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ประกอบธุรกิจให้กู้ยืมเงินต้องแจ้งเงื่อนไขของการกู้ตามวัตถุประสงค์ที่บัญญัติ ในมาตรา 19 (1) เช่น อัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกจากเงินที่ให้กู้ยืม ต้องแสดงเป็นร้อยละต่อปี ดอกเบี้ย จะต้องคำนวณเป็นรายวัน ตามจำนวนวันและจำนวนเงินที่กู้

สำหรับดอกเบี้ยสูงสุดนั้น มาตรา 23 (6) แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนด ดังนี้

เงินกู้ที่มีหลักประกัน กรณีที่ผู้กู้มีรายได้ไม่เกิน 3,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อเดือน สำหรับ เงินกู้น้อยกว่า 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ อนุญาตให้คิดดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 12 ต่อปี

เงินกู้ที่ไม่มีหลักประกัน กรณีที่ผู้กู้มีรายได้ไม่เกิน 3,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ ต่อเดือน สำหรับ เงินกู้น้อยกว่า 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ อนุญาตให้คิดดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ 18 ต่อปี เป็นต้น

3.3.5 ข้อจำกัดของการเรียกดอกเบี้ยทบต้นและดอกเบี้ยเกินอัตรา

ข้อจำกัดของการเรียกดอกเบี้ยทบต้นและดอกเบี้ยเกินอัตราตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดว่า

1. ห้ามมิให้มีการติดดอกเบี้ยทบต้น ถ้ามีข้อตกลงในเรื่องนี้ระบุไว้ในการกู้ยืม เงินให้ถือว่าข้อตกลงนั้นมีชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 18 (1))

2. ให้อำนาจรัฐมนตรีที่จะออกข้อบังคับเพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่จะเรียกจากกันได้สำหรับการกู้ยืมเงิน (มาตรา 37 (E))

ตามพระราชบัญญัติให้กู้ยืมเงินนี้ มีข้อสังเกตว่ารัฐมนตรีกระทรวงการคลังมีอำนาจออกประกาศกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดสำหรับการให้กู้ยืมเงินที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันหลายประเภท เช่น กู้ยืมเงินเพื่อการพาณิชย์กรรม เกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม โดยมีได้หมายความว่า จะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดสำหรับการกู้ยืมเงินประเภทเดียว

การเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราสูงสุดที่รัฐมนตรีได้ประกาศ ย่อมถือเป็นความผิดทางอาญา ตามบทบัญญัติของมาตรา 23 (6))

3.3.6 การส่งมอบเงินกู้และการชำระหนี้ด้วยวิธีการออกเช็คปิดพร้อมส่งจ่ายเฉพาะตัวผู้รับ

ตามมาตรา 16 (2) (3) กำหนดว่า ผู้ให้กู้ต้องส่งมอบเงินกู้ด้วยวิธีการที่ผู้ให้กู้ออกเช็คปิดพร้อมส่งจ่ายเฉพาะตัวผู้รับคือผู้กู้เท่านั้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้เป็นการแน่นอนในทางพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ในภายหลังว่าผู้กู้ถูกหนี้ได้รับเงินตามจำนวนที่กู้ครบหรือไม่ หรือมีการหักดอกเบี้ยไว้ล่วงหน้าเกินไปกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่ประกาศไว้หรือไม่ ในทางกลับกันมาตรา 25 กำหนดว่าในการชำระเงินกู้คืนก็เช่นเดียวกัน คือ ต้องชำระคืนโดยเช็คหรือตัวสัญญาใช้เงิน

3.3.7 นอกจากดอกเบี้ยแล้วผู้ให้กู้ไม่อาจเรียกร้องเงินค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ จากผู้กู้ได้อีก

นอกจากผลประโยชน์ตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยแล้ว มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดว่า ผู้ให้กู้ไม่อาจจะเรียกร้องเงินค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ จากการให้กู้ยืมหรือจากผู้กู้ได้เพิ่มอีก หากมีข้อตกลงที่ผู้ให้กู้เรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบอื่น ๆ นอกจากดอกเบี้ยแล้ว ข้อตกลงดังกล่าวถือเป็นข้อตกลงที่มีชอบด้วยกฎหมาย ผู้กู้สามารถเรียกเงินดังกล่าวคืนได้ แต่ถ้าผู้กู้ไม่ประสงค์จะเรียกคืน กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้กู้ที่จะหักจำนวนเงินดังกล่าวออกจากเงินที่ได้กู้ยืมกันจริง และให้ถือว่าจำนวนเงินที่กู้ยืมได้ลดลงตามจำนวนที่คงเหลือ

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการกู้ยืมเงินในสิงคโปร์จากสาระสำคัญที่กล่าวมาข้างบนนี้นับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ทำให้การกู้ยืมอยู่ในระบบการควบคุมของรัฐ ตั้งแต่ต้องมีการขอใบอนุญาตประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน และนับแต่นั้นรัฐจะเข้ามาควบคุมโดยตลอดทุกขั้นตอน

3.4 ประเทศญี่ปุ่น

3.4.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ย

เป็นที่ทราบกันดีว่า ประเทศญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในบรรดาประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก เป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยทางเทคโนโลยีระดับชั้นนำ มีระบบเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง ทรัพยากรมนุษย์ได้รับการพัฒนาในระดับสูง รายได้ของประชาชนมีอัตราที่สูง ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศญี่ปุ่นมีความสุขสบายเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญไม่ด้อยกว่าสิ่งอื่นใด ก็คือ ญี่ปุ่นมีระบบกฎหมายที่ได้รับการพัฒนามาอย่างรวดเร็ว โดยหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นได้มีการปฏิรูประบบกฎหมายครั้งใหญ่ จากการนำเอากฎหมายของประเทศต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของประเทศ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นมีระบบกฎหมายที่ดีและมีประสิทธิภาพสูง สามารถรับประกันความยุติธรรมให้แก่ประชาชนชาวญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ระบบกฎหมายดังกล่าวยังถูกนำไปเป็นแม่แบบในการสร้างกฎหมายให้กับหลายประเทศด้วย จึงถือได้ว่าเป็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นในด้านการพัฒนาระบบกฎหมาย²⁷

สำหรับกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีอยู่ 2 ฉบับด้วยกัน คือ พระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ฉบับเลขที่ 100 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ปี ค.ศ. 1954 (The Interest Rate Restriction Act 1954) และพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน (The Moneylenders Act) ฉบับเลขที่ 115 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2006 โดยได้ใช้ควบคู่กันมาจนถึงปัจจุบันนี้

3.4.2 ความหมายของดอกเบี้ย

ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ในกฎหมายของญี่ปุ่นนั้น ความในบทบัญญัติของ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 ได้ให้คำจำกัดความไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อป้องกันเจ้าหน้าที่มิให้กำหนดข้อความเรียกผลตอบแทนในรูปอื่น ๆ โดยบัญญัติไว้ว่า “เงินที่เจ้าหน้าที่ได้รับจากการให้กู้ยืมเงิน นอกจากจำนวนที่เป็นต้นเงินแล้วให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ยทั้งสิ้น โดยไม่คำนึง

²⁷ รายงานการศึกษา, การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา, ภายใต้การสนับสนุนของ คณะอนุกรรมการจากกฎหมายการค้า การธนาคาร สถาบันการเงิน และรัฐวิสาหกิจ ของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, อังโน ชล่อ ว่องวัฒนาภิกุล, ดอกเบี้ย, เอกสารประกอบการบรรยายชั้นปริญญาโท, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2551), 19-20. The Interest Rate Restriction Act 1954, และ The Moneylenders Act ฉบับเลขที่ 115/2006, Retrieved 2011, October, 13, from <http://www.asian-finance-group.com/japan/law/interest.html>

ว่าจะเป็นการเรียกผลตอบแทนในรูปของค่าธรรมเนียม (fee) ค่าส่วนลด (discount charge) หรือค่านายหน้า (commission) หรือค่าอื่น ๆ ก็ตาม”

3.4.3 อัตราดอกเบี้ย (Interest Rate)

ส่วนคำว่า “อัตราดอกเบี้ย” ความหมายตามกฎหมายญี่ปุ่นหมายความว่า การเรียกดอกเบี้ยในอัตราส่วนของเงินและระยะเวลาที่ให้กู้ยืม²⁸ เช่นร้อยละ 15 ต่อปี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยของคู่สัญญาจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย คือ กำหนดอัตราดอกเบี้ยกันสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ไม่ได้ สำหรับอัตราดอกเบี้ยในประเทศญี่ปุ่นนั้นมิได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์เหมือนกับหลายประเทศที่ทำการ แต่กลับได้บัญญัติไว้ในกฎหมายอีกฉบับหนึ่งต่างหากที่มีชื่อเรียกว่า “The Interest Rate Restriction Act 1954” โดยความในบทบัญญัติของมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ระบุว่า “การคำนวณอัตราดอกเบี้ยว่าจะเสียในอัตราใด ต้องคิดจากจำนวนเงินต้นที่ผู้กู้รับไปจริง”

เรื่องอัตราดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ยนี้ มีนักวิชาการชาวญี่ปุ่น ชื่อ ริโซกุ เซอิเกน (Risoku Seigen) ได้เขียนบทความเอาไว้ พอสรุปใจความได้ ดังนี้

3.4.3.1 ลักษณะของอัตราดอกเบี้ย

1. อัตราดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้จะได้รับจากสัญญากู้ยืมเงินเพื่อการบริโภค (ยืมใช้สิ้นเปลือง) นั้น หากมีอัตราที่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยตามอัตราส่วนที่ระบุอยู่ด้านล่างนี้ ในส่วนอัตราดอกเบี้ยที่เกินไปนั้นถือว่ามิชอบด้วยกฎหมาย เช่น

ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมหากมีจำนวนต่ำกว่า 100,000 เยน ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี

ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมจำนวน 100,000 เยน แต่ไม่ถึง 1,000,000 เยน ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี

ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมจำนวน 1,000,000 เยน หรือมากกว่านั้น ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

2. จากเนื้อหาที่ได้กล่าวมาในวรรคแรกนั้น หากลูกหนี้ได้จ่ายดอกเบี้ยเกินกว่าที่ควรต้องชำระไปแล้ว ลูกหนี้ไม่มีสิทธิในการที่จะเรียกคืนเงินที่จ่ายเกินไปนั้น เพราะถือว่าเงินดังกล่าวได้จ่ายหรือปฏิบัติชำระโดยสมัครใจไปแล้ว

²⁸ De Becker, J.E., *The principles and practice in the civil code of Japan*, (London: Butterworth & Co., 1921), 233.

3.4.3.2 จำนวนเงินที่เกินกว่าอัตรา

ในกรณีถ้าแยกดอกเบี้ยออกจากเงินต้น เมื่อคำนวณแล้วหากเห็นว่าผลรวมของดอกเบี้ยที่เจ้าหนี้ได้รับจากลูกหนี้มีจำนวนเกินกว่าอัตราส่วนที่ควรจะได้รับตามที่ระบุมาในข้อ 1 ข้างต้น ส่วนที่เกินไปนั้นจะถือว่าได้รับการจัดสรรเอาชำระหนี้เงินต้นต่อไป

3.4.3.3 เงินส่วนอื่น ๆ ที่เจ้าหนี้จะได้รับเพิ่มเติมนอกจากเงินต้นที่ให้ผู้กู้ยืม

เนื้อหาของบทบัญญัติทั้งสองข้อที่กล่าวมานี้ มีผลบังคับใช้ครอบคลุมไปถึงเงินส่วนอื่น ๆ ที่เจ้าหนี้จะได้รับเพิ่มเติมนอกจากเงินต้นที่ให้ผู้กู้ยืมเพื่อการบริโภคนั้นด้วย ให้ถือว่าเป็นผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยทั้งหมด โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการค่าธรรมเนียม ค่าส่วนลด ค่านายหน้า และค่าใช้จ่ายตรวจสอบหรือภายใต้ชื่ออื่น ๆ ที่อาจจะคิดค่าบริการ แต่จะไม่หมายความรวมไปถึงกรณีของค่าใช้จ่ายในการทำสัญญาหรือคำดำเนินการนั้นแต่อย่างใด

3.4.3.4 ข้อจำกัดในการเรียกดอกเบี้ย

1. ในฐานะที่เป็นเงินชดเชยความเสียหายที่จะปฏิบัติต่อเงินให้ผู้กู้ยืมเพื่อการบริโภคที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้านั้น ถ้าอัตราส่วนของเงินชดเชยความเสียหายนั้น หากเกินกว่าหนึ่งเท่าของอัตราที่ได้กำหนดไว้ในข้อ 1 วรรคแรก ส่วนที่เกินจะถือว่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
2. เนื้อหาที่บัญญัติในข้อ 1 วรรคสองนั้น จะใช้บังคับโดยอนุโลมเฉพาะในกรณีที่ลูกหนี้สมัครใจจ่ายเงินส่วนที่เกินกว่าอัตราที่อ้างไว้ในวรรคแรก
3. สำหรับวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้บทบัญญัติที่กล่าวมาในสองย่อหน้าบนนี้ ถือว่าเป็นบทลงโทษหรือมาตรการที่ใช้สำหรับการกำหนดจำนวนเงินชดเชยความเสียหายไว้ล่วงหน้า²⁹

กฎหมายที่ใช้บังคับกับดอกเบี้ย นอกจากพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 (The Interest Rate Restriction Act 1954) ที่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดตามอัตราส่วนของปริมาณเงินให้ผู้กู้ยืม หากคู่สัญญาคิดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ส่วนที่เกินก็จะเป็นโมฆะแล้ว ยังมีกฎหมายอีกหนึ่งฉบับที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ควบคู่กับพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 นั่นคือ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้ผู้กู้ยืมเงิน (The Moneylenders Act) ฉบับเลขที่ 115/2006 ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการให้ผู้กู้ยืมตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้ผู้กู้ยืมเงิน ฉบับเลขที่ 32/1983 และพระราชบัญญัติใบเสร็จรับเงินจากเงินฝากและดอกเบี้ย ฉบับเลขที่ 195/1954 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม

²⁹ Fujimura, M., **Fight for reasonable loan rate for consumers**, (2005, 19 November), Japan: Japan Federation of Bar Associations: JFBA, Retrieved 2011, October, 13, from http://www.nichibenren.or.jp/en/about/activities/consumer/fight_for_reasonable_loan_rate.html

2006 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินนี้ได้มีการจำกัดเพดานดอกเบี้ยของเงินที่ให้กู้ยืมเพื่อการบริโภคไว้ที่อัตราร้อยละ 29.2 ต่อปี ซึ่งมีบทบัญญัติกำหนดโทษอาญาไว้ในกฎหมายนี้ด้วย แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น ก็มักจะเกิดช่องว่างขึ้นในระหว่างสองกฎหมายนี้มากพอสมควร เช่น เรื่องอัตราดอกเบี้ยที่ติดต่อกันที่อยู่ในระหว่างเกินกว่าอัตราที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 แต่ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน ปี ค.ศ. 2006 (The Moneylenders Act 2006)³⁰ เป็นต้น

การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการให้กู้ยืมเงินนี้ นักวิชาการชาวญี่ปุ่นบางท่านกล่าวว่า เนื่องด้วยเหตุผลเพื่อจะทำให้ระบบอุตสาหกรรมแข็งแกร่ง เป็นข้อบังคับที่จะควบคุมบริษัทผู้ประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินและผู้ให้กู้ยืมเงิน (moneylenders) อื่น ๆ ที่จะช่วยป้องกันผู้กู้มิให้เกิดหนี้สินล้นพ้นตัวด้วย ในการเปลี่ยนแปลงนี้ ถึงแม้ได้มีการยกเลิกบทลงโทษทางอาญาในพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย และในกฎหมายใหม่ได้มีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมเพื่อการบริโภคสูงขึ้นมาก แต่กฎหมายใหม่ก็ได้กำหนดมาตรการควบคุมผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายได้กำหนด โดยได้บัญญัติโทษทางอาญาเอาไว้ต่อกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืน³¹

3.5 ประเทศฝรั่งเศส

3.5.1 กฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ย

ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส มีวิวัฒนาการอันยาวนาน ประเทศฝรั่งเศสนั้น เดิมมีข้อห้ามเรียกดอกเบี้ย ถ้าผู้ให้ยืมคนใดเรียกดอกเบี้ยก็จะมีการลงโทษ โดยเริ่มใช้บังคับตั้งแต่สมัยพระเจ้าจักรพรรดิชาลส์ผู้ยิ่งใหญ่ (Charlemagne ปี ค.ศ. 742-814) แต่กฎหมายฉบับนี้ได้ถูกประชาชนจัดขึ้นโดยเฉพาะชาวยิว ต่อมาใน ค.ศ. 1360 ได้มี Ordinance Royale อนุญาตให้ชาวยิวเรียกดอกเบี้ยได้ ครั้นต่อมาในศตวรรษที่ 18 แห่งคริสตกาล เมื่อได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศฝรั่งเศสจึงได้มีกฎหมายอนุญาตให้เรียกดอกเบี้ยกันได้โดยกล่าวว่าเงินตราเป็นสินค้าอย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ไม่ช้าก็มีการเรียกดอกเบี้ยในอัตราสูง ๆ กันอีก ในสมัยพระเจ้านโปเลียนเมื่อออกกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสจึงได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ร้อยละ 6 ต่อปี สำหรับการค้า และร้อยละ 5 ต่อปี สำหรับการอื่น ๆ ทั้งยังมีกฎหมายอาญาลงโทษผู้ทำการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอีกด้วย

³⁰ มูราโมโตะ ทาเคชิ, เปรียบเทียบกฎหมายผู้บริโภค, (25 มีนาคม 2007), สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2554, จาก <http://tmuramot.wordpress.com/2007/03/25/interest-rate-cap/>

³¹ โอกิ มาซารูอา, ประเทศญี่ปุ่นกับอัตราดอกเบี้ยโซนสีเทา (gray zone), สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2554, จาก http://www.jef.or.jp/journal/jef_contents_free.asp?c=3255

การปฏิวัติของประเทศฝรั่งเศสได้พลิกประวัติศาสตร์หน้าใหม่ให้กับสังคมโลกเกี่ยวกับเรื่อง ดอกเบี้ย โดยได้เปลี่ยนแนวความคิดหรือความเชื่อดั้งเดิมที่ว่า การกู้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยต่อกันนั้น เป็นที่ต้องห้าม หากมีผู้ฝ่าฝืนก็จะได้รับโทษอาญานั้น ให้มาเป็นการกู้ยืมโดยสามารถเรียกดอกเบี้ยต่อกันได้ตามแนวความคิดใหม่ ทำให้สังคมโลกได้ยึดเอามาเป็นหลักปฏิบัติสืบเนื่องกันต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสนี้ ถูกประกาศใช้เมื่อ วันที่ 21 มีนาคม ปี ค.ศ. 1804 ซึ่งเป็นปีที่ 7 ตามปฏิทินการปฏิวัติฝรั่งเศส หากนับมาถึงปัจจุบันก็มีอายุนานถึง 200 กว่าปีมาแล้ว จากจุดตรงนี้นี่เองทำให้ฝรั่งเศสกลายเป็นประเทศที่มีหลักเกณฑ์ใช้บังคับอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับกับดอกเบี้ยจนกลายเป็นต้นแบบในการสร้างกฎหมายให้กับหลายประเทศทั่วโลก

3.5.2 ความหมายและลักษณะของสัญญากู้ยืม

ในกฎหมายฝรั่งเศสนั้น สัญญากู้ยืมก็ถือเป็นสัญญาที่ไม่ต่างตอบแทน (contract unilateral) เช่นเดียวกับกฎหมายไทย โดยกล่าวว่าสัญญากู้ยืมไม่ได้ก่อให้เกิดหนี้แก่ผู้ให้ยืม และไม่มีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทน (Civ. 1, 28 mars 1984, B.I., N 120) วัตถุประสงค์ของการยืมใช้คงรูปจะเป็นทรัพย์สินใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ หากว่าทรัพย์สินดังกล่าวไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไป (consumptives) เพราะถ้าเป็นการยืมทรัพย์สินชนิดที่ใช้ไปสิ้นไป ก็จะเป็นเรื่องการยืมใช้สิ้นเปลืองไป

สิ่งที่กฎหมายฝรั่งเศสมีบทบัญญัติคล้ายกับกฎหมายไทยก็มีอยู่หลายประเด็นพอสมควร อย่างเช่น เรื่องการยืมใช้คงรูป ซึ่งกฎหมายฝรั่งเศสได้ให้ความหมายว่า “การยืมใช้คงรูปนั้นเป็นการยืมแบบให้เปล่า” เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 1876 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ส่วนการยืมใช้สิ้นเปลือง (loan for consumption) นั้น กฎหมายฝรั่งเศสก็ให้ความหมายเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือ การยืมใช้สิ้นเปลือง (pert de consummation) นั้น ผู้ยืมกลายเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ยืม เพราะว่าผู้ยืมจะใช้สอยทรัพย์สินที่ยิมนั้นก็โดยการบริโภค

สัญญาใช้สิ้นเปลืองจึงเป็นสัญญาที่มีการโอนกรรมสิทธิ์อันมีผลตรงกันข้ามกับสัญญาใช้คงรูป ในด้านที่ว่าความวินาศที่เกิดขึ้นแก่วัตถุที่ยืมก็ตกเป็นพับแก่ผู้ยืม (genera non parent) โดยในกฎหมายฝรั่งเศสเองจะกำหนดไว้ค่อนข้างจะชัดเจนในเรื่องการยืมใช้สิ้นเปลืองว่า ผู้ยืมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยืม และผู้ยืมเป็นผู้รับภาระในภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินไม่ว่าจะเกิดจากเหตุใด นอกจากนี้ กฎหมายฝรั่งเศสอาจมีความแตกต่างจากกฎหมายไทยอยู่บ้างในเรื่องของวัตถุประสงค์การยืมใช้สิ้นเปลือง กล่าวคือ สัตว์ (animus) ที่มีความแตกต่างกันเป็นตัว ๆ ไปนั้น เป็นวัตถุประสงค์การยืมใช้สิ้นเปลืองไม่ได้ แต่ถ้ายืมกันก็เป็นการยืมใช้คงรูป แต่ของไทยนั้นคงจะไม่มีกำหนดห้ามกันว่าในการยืมใช้คงรูปจะยืมสัตว์ไม่ได้ เช่น ยืมไก่ เป็ด สุกร วัว มาเพื่อบริโภคแล้วผู้ยืมจะคืนไก่

เปิด สุกร วัว ที่เป็นประเภท ชนิด และปริมาณอย่างเดียวกัน แต่ถ้าเป็นการยืมช้าง ยืมม้าไปใช้งาน ไปแสดงโชว์ต่าง ๆ ก็เป็นการยืมใช้คงรูปไป

ในกรณีที่ผู้ยืมไม่สามารถคืนทรัพย์สินที่เป็นชนิด และปริมาณเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืมตาม เวลาที่ตกลงกัน ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสมาตรา 1903 ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจนว่า ผู้ยืม ต้องชดใช้ราคาของทรัพย์สิน ณ เวลา และสถานที่จะมีการคืนทรัพย์สินนั้น ตามที่ตกลงกันไว้ แต่ถ้า หากว่าไม่ได้มีการตกลงถึงเวลาและสถานที่กันไว้ การชดใช้ราคาก็จะถือเอาตามราคา ณ เวลาและ สถานที่ที่มีการกู้ยืมกัน

ในเรื่องการยืมใช้สิ้นเปลืองที่ไม่มีการกำหนดเวลาในการคืนทรัพย์สินที่ยืมนั้น กฎหมาย ฝรั่งเศสได้กำหนดคล้ายกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่ยังคงมีความ แตกต่างกันตรงที่ว่า ศาล (le juge) สามารถกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมแล้วแต่สภาพให้แก่ผู้ยืม ในอันที่จะคืนทรัพย์สินได้ (มาตรา 1900) แต่ถ้าเป็นการที่คู่สัญญาได้ตกลงกัน เฉพาะเพียงว่าให้ผู้ยืม คืนทรัพย์สินเมื่อผู้ยืมสามารถคืนได้หรือมีทางคืน โดยที่มิได้กำหนดระยะเวลาคืนไว้เท่านั้น ศาลจะ เป็นผู้กำหนดระยะเวลาที่ผู้ยืมจะต้องคืนทรัพย์สินที่ยืมนั้นให้แก่ผู้ให้ยืมด้วยดุลยพินิจของศาลเอง (มาตรา 1901) แต่ผู้ให้ยืมเองก็สามารถที่จะเรียกคืนเงินที่ยืมนั้นก่อนกำหนดเวลาก็ได้ โดยอาจจะอ้าง เหตุผลว่ามีความจำเป็นเร่งด่วน และไม่อาจคาดหมายได้ล่วงหน้าถึงความต้องการที่ต้องใช้เงินเพื่อ บรรเทาความจำเป็นของผู้ให้กู้ยืมเอง

3.5.2.1 ความหมายของดอกเบี้ย

ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศฝรั่งเศส (Civil Code) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1907 วรรคแรกว่า “ดอกเบี้ยเป็นบทบัญญัติโดยกฎหมายหรือธรรมเนียม ประเพณีปฏิบัติ ดอกเบี้ยตามกฎหมายถูกกำหนดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ส่วนดอกเบี้ยตาม ธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติอาจจะเกินกว่าดอกเบี้ยตามกฎหมาย เมื่อไรก็ตามที่กฎหมายไม่ได้ห้ามไว้”³²

3.5.2.2 ลักษณะของดอกเบี้ยและอัตราดอกเบี้ย

เกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส มาตรา 1905 ได้กำหนดไว้ ชัดว่า คู่สัญญาสามารถกำหนดดอกเบี้ยกันในการกู้ยืมผลิตภัณฑ์อาหาร (dense) ได้ด้วย³³

ในประเทศฝรั่งเศสนี้ รายได้จากดอกเบี้ยที่เกิดจากสัญญากู้ยืมเงินนั้นจะต้องเสียภาษีเงิน ได้แก่รัฐด้วย เช่น ต้องเสียในอัตราร้อยละ 3 ของจำนวนดอกเบี้ยที่จ่ายสำหรับเงินกู้หรือสินเชื่อ ซึ่งมี

³² Civil Code, Art.1907. “Interest is statutory or conventional. Statutory interest is fixed by statute 1. Conventional interest may exceed statutory interest whenever a statute does not so prohibit 2.”

³³ ไพฑูริย์ เอกจริยกร, คำอธิบายกฎหมาย ยืม ผักกาด, (กรุงเทพฯ: วิทยุชน, 2546), 24, 29-30, 52-53, 57, 62, 101-102.

กำหนดเวลาการให้กู้ 4 ปี หรือมากกว่านั้น ในส่วนที่สถาบันการเงินสาธารณะมีส่วนร่วมให้กู้แก่ส่วนราชการตามกฎหมายหรือแก่วิสาหกิจของรัฐผู้ทำสัญญาอีกรัฐหนึ่ง ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายเครื่องจักรหรือการสำรวจ การติดตั้งหรือในการจัดหาสถานที่เพื่ออุตสาหกรรม พาณิชยกรรมหรือการวิทยาศาสตร์และสาธารณูปการ ต้องเสียในอัตราร้อยละ 10 ของจำนวนดอกเบี้ยที่จ่ายให้สถาบันการเงินใด ๆ ซึ่งเป็นบริษัทของรัฐผู้ทำสัญญาอีกรัฐหนึ่ง³⁴

อัตรดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินในประเทศฝรั่งเศส โดยทั่วไปแล้วกฎหมายจะอนุญาตให้คิดต่อกันได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี สำหรับสถานแพ่ง และร้อยละ 6 ต่อปี สำหรับสถานค้าขาย แต่มีข้อสังเกตว่า ดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินเพื่อที่อยู่อาศัย (resident) ในประเทศฝรั่งเศสนั้นสามารถมีได้หลายอัตรา ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่จะปล่อยกู้ ประเภทลูกค้า ระยะเวลาของการกู้ยืม ซึ่งอัตรดอกเบี้ยจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเงื่อนไขหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการกู้ยืม เช่น การกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย (resident) ที่อาจมีระยะเวลาแต่ 5-25 ปี อัตรดอกเบี้ยอาจอยู่ที่ประมาณ 4.5% ต่อปี โดยธนาคารอาจปรับเพิ่มหรือลดระยะเวลาของการกู้ยืมไปตามสภาวะการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตรดอกเบี้ยด้วย

3.5.3 ข้อจำกัดในการเรียกดอกเบี้ย

ปัญหาที่มีอยู่ว่า ในประเทศฝรั่งเศสนั้นดอกเบี้ยจะมีได้ในกรณีใดบ้าง ซึ่งเรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่ง (Civil Code) มาตรา 1907 วรรคสอง ได้บัญญัติโดยชัดแจ้งว่า “การตกลงเรียกดอกเบี้ยต้องชัดแจ้ง และต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร” ซึ่งดูแล้วเห็นว่ากฎหมายของฝรั่งเศสนั้นได้ระบุการที่จะเรียกดอกเบี้ยไว้โดยชัดแจ้งในกฎหมาย อันแตกต่างจากกฎหมายไทยที่ไม่ได้กำหนดเช่นนี้ไว้แต่อย่างใด ในกรณีหากผู้ยืมได้จ่ายดอกเบี้ยที่ไม่ได้มีการกำหนดกันไว้ไปแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสมาตรา 1902 กำหนดถึงเรื่องนี้ไว้ว่า ผู้ยืมจะเรียกเอาดอกเบี้ยคืนหรือเอาไปหักจากต้นเงินไม่ได้³⁵

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในบทที่ 3 ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายการให้กู้ยืมเงินของสิงคโปร์มีความมุ่งหมายที่จะควบคุมการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินให้อยู่ในระบบ จะเห็นได้จาก ผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต้องยื่นขอรับใบอนุญาตจากนายทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการควบคุมการประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงิน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมมากนักอีกทางหนึ่ง ทั้งยังทำให้รัฐบาลสามารถใช้นโยบายทางการเงินและนโยบายดอกเบี้ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐจะเข้ามาควบคุมตลอดในทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ต้องมีการขอใบอนุญาตประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงิน จนถึงขั้นตอนของการชำระหนี้ต่าง ๆ ด้วย

³⁴ กรมสรรพากร, ความรู้เรื่องภาษี “ดอกเบี้ย”, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2554, จาก <http://www.rd.go.th/publish/3140.0.html>

³⁵ Civil Code, Art. 1907 “The rate of convention interest must be fixed in writing”

ส่วนดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในประเทศญี่ปุ่นนั้น เดิมในสมัยก่อนการทำสงครามโลกครั้งที่สอง อัตราดอกเบี้ยจะกำหนดเหมือนกันกับประเทศฝรั่งเศส คืออัตราร้อยละ 5 ต่อปี สำหรับสถานแพ่ง และร้อยละ 6 ต่อปี สำหรับสถานค้าขาย แต่ภายหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองแล้ว ประเทศญี่ปุ่นมีการปฏิรูปกฎหมายทั้งระบบ ดอกเบี้ยจึงถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 โดยจะมีอัตราที่ลดหลั่นกันลงมาถึง 3 อัตรา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนต้นเงินที่ให้กู้ยืม กล่าวคือ ยิ่งจำนวนเงินที่กู้ยืมมีจำนวนมาก ลูกหนี้จะเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำลงดังที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว ตามพระราชบัญญัตินี้เห็นว่าหากลูกหนี้ได้จ่ายดอกเบี้ยไปเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ส่วนที่จ่ายเกินไปนั้นลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะเรียกคืนได้เพราะเป็นการจ่ายด้วยความสมัครใจ แต่เงินดังกล่าวจะถูกนำมาจัดสรรเอาชำระเงินต้นได้ต่อไป แต่สำหรับผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้นจะมีความผิดทางอาญา เพราะว่าการคิดดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นถือเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีบทลงโทษทางอาญาเอาไว้ด้วย แต่บทลงโทษทางอาญาที่กำหนดในพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ยนั้นได้ถูกยกเลิกไปเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 เนื่องจากมีการนำบทลงโทษอาญาดังกล่าวไปบัญญัติในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน ฉบับเลขที่ 115/2006 ที่ถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 นั้นแทน

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น กฎหมายได้บังคับว่า การที่จะเรียกดอกเบี้ยได้ต้องมีการตกลงของคู่สัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเขียนเอาไว้โดยชัดแจ้งในสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 1907 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ในกรณีที่มิได้กำหนดเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้ในสัญญากู้ยืม หากผู้ยืมได้จ่ายดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้ยืมไปแล้ว จะเรียกคืนหรือนำไปหักกับเงินต้นไม่ได้ ซึ่งก็เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 1902 นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส มาตรา 1905 ได้กำหนดไว้ชัดว่า คู่สัญญาสามารถกำหนดดอกเบี้ยกันในการกู้ยืมผลิตภัณฑ์อาหารได้ด้วย ดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินในประเทศฝรั่งเศสนั้นสามารถมีได้หลายอัตรา ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่จะปล่อยกู้ ประเภทลูกค้า ระยะเวลาของการกู้ยืม ซึ่งอัตราดอกเบี้ยจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเงื่อนไขหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการกู้ยืม เช่น ดอกเบี้ยการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัย การอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และอื่น ๆ โดยธนาคารอาจปรับเพิ่มหรือลดระยะเวลาของการกู้ยืมไปตามสภาวะการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตราดอกเบี้ยด้วย

บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ภายใต้กฎหมายของประเทศไทย และ สปป. ลาว

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงความหมาย และลักษณะของดอกเบี้ย รวมทั้งหลักเกณฑ์ และวิธีการในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อจำกัด และควบคุมการเรียกดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงิน โดยศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความแตกต่างเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในระหว่างกฎหมายของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะเพื่อให้เห็นได้ถึงข้อดีของกฎหมายของไทย ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาวให้สามารถรับประกันความเป็นธรรมแก่สังคมได้ ทั้งเป็นมาตรฐานสากลด้วย

4.1 ความหมาย และลักษณะของดอกเบี้ยในประเทศไทย และ สปป. ลาว

4.1.1 ความหมายของดอกเบี้ย

คำว่า “ดอกเบี้ย” ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมิได้ให้ความหมายไว้เป็นการเฉพาะ แต่นักนิติศาสตร์หลายท่านมีความเห็นว่า ดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทนในการที่ผู้กู้เงินได้ตกลงจะชำระให้แก่ผู้ให้กู้ยืมเงินเพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้ให้กู้ได้ให้ผู้กู้ได้กู้เงิน โดยดอกเบี้ยนี้ถือได้ว่าเป็นดอกผลชนิดหนึ่งที่เป็นดอกผลโดยนิตินัย³⁶ ส่วนตามความหมายอีกนัยหนึ่ง “ดอกเบี้ย” ก็คือค่าตอบแทนที่บุคคลหนึ่งต้องใช้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลนั้น หรือเพื่อทดแทนการไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ถูกต้อง³⁷

สำหรับดอกเบี้ยผิดนัด ความหมาย คือ เป็นค่าตอบแทนความเสียหายอันเกิดจากการผิดนัดชำระหนี้เงินตามสัญญา หรือค่าเสียหายที่เกิดจากมูลละเมิดอื่น ๆ ที่บุคคลผู้ผิดนัดต้องจ่ายให้แก่

³⁶ ไพทิจด เอกจิรียร, คำอธิบายกฎหมาย ยืม ผักทรัพย์, พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2552), 100.

³⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546), 397.

เจ้าหนี้หรือผู้เสียหาย นับจากวันที่ผิดนัดชำระหนี้เงินนั้นเป็นต้นไป ดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดนี้มีไว้ ดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในสัญญา แต่เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ความหมายคำว่าดอกเบี้ยดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ถือว่าเป็นความหมายที่สมบูรณ์นัก เพราะยังมีดอกเบี้ยในตัวเงิน ดอกเบี้ยในบัญชีเดินสะพัด หรือ แม้กระทั่งดอกเบี้ยในกฎหมายโรงรับจำนำหรือในกฎหมายล้มละลาย เป็นต้น

สำหรับ สปป. ลาว นั้น สำนวนภาษาลาวก็ใช้คำว่า “ดอกเบี้ย” เหมือนกันกับสำนวนภาษาไทย แต่คำว่า “ดอกเบี้ย” นี้ กฎหมายของลาวโดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา และนอกสัญญาที่ใช้บังคับเรื่องดอกเบี้ยนั้นไม่ได้ให้คำจำกัดความเอาไว้เช่นกันว่าดอกเบี้ยคืออะไร นอกจากที่ไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายเช่นที่กล่าวมานั้นแล้ว หนังสือตำราเรียน ตลอดจนบทความต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยจะมีคนที่เขียนถึงเรื่องดอกเบี้ยนี้มากนัก ที่ใช้สอนกันในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ถอดจากหนังสือหรือตำราเรียนของต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ข้อมูลในการศึกษาเรื่องดอกเบี้ยในสังคมลาวมีอย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม ยังพอมีนักนิติศาสตร์หรือนักกฎหมายส่วนหนึ่งได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ ซึ่งก็เป็นการคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไปตามมุมมองของแต่ละคน นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่า “ดอกเบี้ย” คือ “ดอกผลของเงินที่ให้ผู้ยืมที่มีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์ตามระยะเวลาการให้กู้”³⁸ ส่วนความเห็นของนักวิชาการกฎหมายอีกกลุ่มหนึ่งให้ความหมายว่า “ดอกเบี้ย” คือ “ดอกผลทางกฎหมายที่เกิดจากต้นทุนหรือเงินต้น” ส่วนอีกนัยหนึ่ง ดอกเบี้ยในสัญญาผู้ยืมเงิน คือ “อัตราส่วนใดส่วนหนึ่งที่แน่นอนที่ผู้ยืมต้องบวกใส่กับจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่ได้กู้ไปนั้นตามกำหนดเวลาของการกู้ยืม โดยทั่วไปแล้วจะคิดเป็นเดือนหรือเป็นปี ซึ่งคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเป็นผู้กำหนด”³⁹ ส่วนนักวิชาการฝ่ายการธนาคารได้ให้ความหมายว่า “ดอกเบี้ย” คือ “ผลตอบแทนจากการลงทุนของธนาคารที่คำนวณเป็นอัตราร้อยละของจำนวนเงินต้น ตามระยะเวลาของการให้กู้ยืม”⁴⁰ ส่วนเรื่อง “ดอกเบี้ยผิดนัด” นั้น ไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดถึงเรื่องนี้เอาไว้ ทั้งมิได้มีนักวิชาการของ สปป. ลาว ท่านใดได้ให้ความไว้อีกด้วย ซึ่งผู้เขียนสามารถให้ความหมายของ “ดอกเบี้ยผิดนัด” ได้ดังนี้ “ดอกเบี้ยผิดนัด หมายความว่า เมื่อผู้กู้ได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้โดยทำสัญญาให้ผู้ยืมชำระเงินคืนที่แน่นอนแล้ว ผู้กู้มิได้ปฏิบัติตามชำระหนี้ภายใน

³⁸ ไพวี สืบวุฒิภา, อธิบัตินกรมแก้ไขข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจ กระทรวงยุติธรรม, (11 กรกฎาคม 2554), สัมภาษณ์.

³⁹ คณะวิชาการกฎหมายลาวและญี่ปุ่น, กฎหมายแพ่ง, (เวียงจันทน์: องค์การใจกล้าแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น, 2007), 166, 241.

⁴⁰ บุญเดิน แก้ววิไลวงศ์, ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ ธนาคารพัฒนาลาว (Lao Development Bank). (11 กรกฎาคม 2554), สัมภาษณ์.

ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา คู่ เช่นนี้ย่อมทำให้ผู้คู่เป็นผู้ผิดนัดชำระหนี้ ผู้ให้คู่สามารถที่จะเรียกดอกเบี้ยได้นับแต่วันที่ผู้คู่ผิดนัดชำระหนี้เป็นต้นไป”

ส่วนผู้เขียนมีความเห็นว่า ดอกเบี้ย คือผลประโยชน์ที่เป็นค่าตอบแทนซึ่งบุคคลหนึ่งต้องจ่ายให้แก่บุคคลอีกบุคคลหนึ่ง เพื่อการที่ได้ใช้เงินของบุคคลผู้นั้นหรือเพื่อการที่เจ้าของเงินไม่ได้ใช้เงินนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นค่าตอบแทนค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำหรือละเว้นกระทำของบุคคลหนึ่งที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น

จากความหมายของดอกเบี้ยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เห็นว่า ถึงแม้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น ๆ ของไทยจะไม่ได้บัญญัติคำจำกัดความของคำว่าดอกเบี้ยเอาไว้โดย เฉพาะก็ตาม แต่ความหมายของดอกเบี้ยนี้มีกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหลายท่านในประเทศไทยได้ทำการค้นคว้าวิจัยโดยได้อธิบายถึงความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่าดอกเบี้ยไว้มากมาย เช่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมทั่วไป หนังสือกฎหมาย บทความกฎหมาย ตลอดจนบทวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น และที่สำคัญ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของไทยเหล่านี้ยังอธิบายลึกลงไปถึงความหมายของดอกเบี้ยแต่ละประเภท พร้อมหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้กับเรื่องดอกเบี้ยไว้อย่างชัดเจนและครบถ้วนด้วย เช่น เรื่องของดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมาย (ดอกเบี้ยตามกฎหมาย) ดอกเบี้ยที่ขอบด้วยกฎหมาย ดอกเบี้ยเกินอัตรา และดอกเบี้ยทบต้น เป็นต้น นอกจากนี้แหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับดอกเบี้ยที่กล่าวมาแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้ในประเทศไทยยังมีคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ได้วินิจฉัยเป็นตัวอย่างเอาไว้มากมายด้วยเช่นกัน ทำให้คนในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนประชาชนทั่วไปสามารถรับรู้และเข้าใจถึงความหมายของดอกเบี้ย หลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยอย่างเป็นเอกภาพ ทั้งข้อมูลความรู้เหล่านี้ก็สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบายหลากหลายช่องทาง เป็นผลทำให้ไม่เกิดความสับสนทางแนวความคิดในภาคปฏิบัติจริงของการบังคับใช้กฎหมาย เพราะฉะนั้น จึงถือได้ว่าประเด็นเรื่องดอกเบี้ยในประเทศไทยมีความกระจ่างชัดมากพอสมควร

แต่การที่กฎหมายไทยและกฎหมายลาวมิได้บัญญัติคำจำกัดความของคำว่า “ดอกเบี้ย” เอาไว้โดยตรงนั้น อาจทำให้ผู้ให้คู่หลักเลี่ยงการใช้คำว่า “ดอกเบี้ย” ด้วยการเรียกค่าตอบแทนในรูปอื่น ๆ แทน การใช้คำว่าดอกเบี้ยก็เป็นได้ อันจะเป็นผลเสียต่อผู้กู้ยืม และเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้กู้ยืมมากเกินไป คือ จะทำให้ผู้กู้ยืมต้องเสียค่าตอบแทนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักยุติธรรมในการทำสัญญา และที่สำคัญ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มิได้บัญญัติคำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่าดอกเบี้ย ความหมาย หลักเกณฑ์ และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยประเภทต่าง ๆ เอาไว้อย่างชัดเจน ทั้งนี้ นักวิชาการของ สปป. ลาว ก็มีได้มีการเขียนถึงความหมาย

ของดอกเบี้ยไว้มากนัก ตลอดจนทั้งคำพิพากษาศาลประชาชนสูงสุด⁴¹ ของ สปป. ลาว ก็ได้มีการวินิจฉัยเกี่ยวกับดอกเบี้ยไว้ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกันมากนัก ซึ่งไม่เหมือนกับในประเทศไทยที่มีผู้เขียนคำอธิบายและมีคำพิพากษาของศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นตัวอย่างเอาไว้อย่างชัดเจน การที่สภาพความรู้ของประชาชนใน สปป. ลาว มีข้อจำกัดเช่นนี้ ได้ส่งผลทำให้แนวความคิดของคนในสังคมลาว ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย และประชาชนทั่วไปเข้าใจความหมายของดอกเบี้ยไปคนละทิศทางแล้ว โดยเฉพาะยังเกิดความสับสนอยู่ในระหว่างความหมายของดอกเบี้ย กับค่าป่วยการทรัพย์สินและเบี้ยปรับ สิ่งทีกล่าวนี้นี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อคำพิพากษาศาลเป็นอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ให้มีบัญญัติคำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า “ดอกเบี้ย” ไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยตรงและชัดเจนเหมือนดังประเทศสิงคโปร์ที่บัญญัติคำจำกัดความของคำว่าดอกเบี้ยไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติเงินกู้ยืม (The Moneylenders Act 1954) และประเทศญี่ปุ่นที่บัญญัติเรื่องนี้เอาไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย (The Interest Rate Restriction Act 1954) ปัญหาความสับสนเรื่องความหมายของดอกเบี้ยตามที่กล่าวนั้นก็จะสามารถแก้ไขได้แน่นอน นอกจากนี้หากมีการบัญญัติความหมายของดอกเบี้ยลึกลงไปถึงดอกเบี้ยแต่ละประเภทเพิ่มเข้าในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญานี้ด้วย จะเป็นผลดียิ่ง เพราะจะทำให้ประเด็นเรื่องดอกเบี้ยมีความชัดเจน ผู้ที่บังคับใช้กฎหมายก็จะมีความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ผลของการตัดสินใจของศาลเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สามารถรับประกันความยุติธรรมแก่คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

4.1.2 ลักษณะของดอกเบี้ย

ในสัญญากู้ยืมเงินนั้น ไม่ว่าจะภายใต้กฎหมายของประเทศไทย หรือ สปป. ลาว ดอกเบี้ยล้วนมิได้หลากหลายลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมทางด้านเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่จะนำไปสู่การกำหนดเป็นหลักปฏิบัติในกฎหมายของแต่ละประเทศ ซึ่งในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะได้ศึกษาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างระหว่างลักษณะของดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินภายใต้กฎหมายของประเทศไทย และ สปป. ลาว เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นได้ถึงข้อดีที่ถือเป็นหลักปฏิบัติในกฎหมายไทย และข้อเสียที่ควรปรับปรุงแก้ไขในกฎหมายของ สปป. ลาว มีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.2.1 ดอกเบี้ยเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น

เรื่องนี้ กฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น แต่ถ้าดูจากความหมายของดอกเบี้ยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็

⁴¹ ศาลประชาชนสูงสุด เป็นศาลชั้นสุดท้ายที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินหรือพิพากษาคดีใน สปป. ลาว ซึ่งมีฐานะเท่าเทียมกันกับศาลฎีกาของประเทศไทย (ดู ภาพที่ 5.1 หน้า 96)

ระบุว่า “หมายความว่าค่าป่วยการซึ่งผู้กู้เงินหรือผู้เอาของไปจำนำต้องใช้ให้แก่เจ้าของเงิน” และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่ว่า “ดอกเบี้ยคือรายได้ซึ่งผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตประเภทเงินทุน (money capital) ได้รับจากการที่บุคคลอื่นใช้เงินทุนนั้น” หรือถ้าดูจากลักษณะของดอกเบี้ยตามเงื่อนไขทางกฎหมายที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยบัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ เช่น เรื่องดอกเบี้ยได้แก่ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนในสัญญากู้ยืมเงิน มีบัญญัติมาตรา 654 มาตรา 655 และมาตรา 656 ซึ่งเป็นเรื่องการกู้ยืมเงินโดยเฉพาะ ส่วนเรื่องดอกเบี้ยได้แก่ค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดนัดชำระหนี้เงินเป็นไปตามบัญญัติในมาตรา 224 ซึ่งมีเนื้อหา คือ “หนี้เงินนั้นท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีฯ” จะเห็นได้โดยชัดแจ้งว่า ไม่ว่าจะเป็นในด้านการกำหนดความหมายของดอกเบี้ย ลักษณะของดอกเบี้ย หรือบทบัญญัติของกฎหมายที่กล่าวมานี้ล้วนมีเจตนารมณ์มุ่งกำหนดเงื่อนไขว่า ดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น จึงนำมาเป็นข้อสรุปได้ว่า “ดอกเบี้ยคือผลประโยชน์ที่เกิดจากหนี้เงินเท่านั้น” แต่ตัวดอกเบี้ยนั้นจะเป็นเงินตราหรือสิ่งของอย่างอื่นก็ได้⁴²

อย่างไรก็ตาม ดอกเบี้ยเกิดเฉพาะแต่จากหนี้เงินเท่านั้น ส่วนตัวดอกเบี้ยจะเป็นเงินหรือสิ่งของก็ได้ ถ้าเป็นการยืมทรัพย์สินอื่นแม้ตกลงให้คิดดอกเบี้ย ก็ไม่ใช่ดอกเบี้ยในความหมายของกฎหมาย เช่น การยืมข้าวเปลือกหนึ่งถัง ถึงกำหนดให้คืนสองถัง ข้าวเปลือกที่เกินมาหนึ่งถังไม่ใช่ดอกเบี้ย ฉะนั้นผลประโยชน์ตอบแทนในการยืมข้าวเปลือก แม้คำนวณแล้วผลประโยชน์ตอบแทนจะเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีก็ตาม ผู้ยืมก็ต้องชำระให้ตามข้อตกลงนั้น และไม่มีคามผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 (ฉ. 1050/2512)⁴³

ส่วนใน สปป. ลาว ประเด็นที่ว่า ดอกเบี้ยจะเกิดได้เฉพาะแต่จากหนี้เงินหรือจะเกิดได้จากหนี้อย่างอื่นอีกหรือไม่ นั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของสปป. ลาว ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ นอกจากนี้แนวคำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุดของสปป. ลาว ก็ไม่เคยมีคำวินิจฉัยถึงเรื่องนี้เอาไว้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ มาตรา 56 (ปรับปรุง) เรื่องการกู้ยืมที่ปรากฏคำว่า “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินของจะมีดอกเบี้ยได้ ก็ต่อเมื่อได้กำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น” ซึ่งคำว่า “ทรัพย์สินของ” ในที่นี้ก็ไม่มีความจำกัดความที่ชัดแจ้งเอาไว้ในกฎหมายว่าคืออะไร เพราะฉะนั้นจึงอาจตีความได้ในหลายแนวทาง โดยในแนวทางหนึ่งอาจหมายความว่าทรัพย์สินประเภทโลหะ เช่น เงิน ทองคำ เพชรหรือของที่มีคุณค่าคล้ายเงินตรา ซึ่งสามารถนำไปใช้จ่ายหรือชำระหนี้แทนเงินตราได้ และในอีกแนวทางหนึ่งก็อาจตีความได้ว่าเป็นสิ่งของเครื่องใช้สอยอื่น ๆ หากคำว่าทรัพย์สินของที่บัญญัติในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญานั้นหากกินความไปถึงทั้ง

⁴² มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 15.

⁴³ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืมและฝากทรัพย์สิน, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 115.

สองแนวทาง ก็สามารถสรุปได้ว่า การกู้ยืมไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินหรือสิ่งของต่าง ๆ ล้วนสามารถมีดอกเบี้ยได้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับการตกลงในสัญญากู้ยืมที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นเป็นสำคัญ หากการกู้ยืมใดที่คู่สัญญาได้ตกลงให้มีดอกเบี้ย ก็ต้องเป็นไปตามนั้น โดยจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ระบุว่า “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินของฯ” จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ตลอดถึงคำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุดของ สปป. ลาว ก็มีได้มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่า “ดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น” แต่อย่างไร

ผู้เขียนเห็นว่า เรื่องนี้ถึงแม้กฎหมายไทยจะมีได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะว่าดอกเบี้ยเกิดได้เฉพาะแต่จากหนี้เงินเท่านั้นก็ตาม แต่ในประเทศไทยวงการนักกฎหมายของไทยต่างรับรู้เหมือนกัน และที่สำคัญแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยได้วินิจฉัยถึงเรื่องนี้เป็นบรรทัดฐานเอาไว้มากมายแล้ว เพราะฉะนั้น การที่ประเทศไทยมีหลักเกณฑ์ที่ว่าดอกเบี้ยเกิดได้เฉพาะแต่จากหนี้เงินเท่านั้น ทำให้คนในวงการนักกฎหมาย ตลอดถึงประชาชนทั่วไปในสังคมไทยมีความรับรู้และเข้าใจหลักปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีความสะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมายกับเรื่องดอกเบี้ยได้เป็นอย่างดี

การที่กฎหมายลาวมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยชัดแจ้งว่าดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงินนั้น เกิดปัญหาที่ว่าดอกเบี้ยนั้นจะมีได้จากกรณีใดบ้าง การกู้ยืมสิ่งของอย่างอื่นนอกจากเงินตราจะสามารถมีดอกเบี้ยได้หรือไม่ ซึ่งทั้งหมดทำให้แนวความคิด ความเข้าใจของคนทั่วไปในสังคมมีความสับสน ต่างคนต่างปฏิบัติไปตามแนวความคิดของตนเอง แต่สิ่งที่เสียหายมากที่สุด คือ หากแนวความคิดของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้พิพากษาที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายหรือพิจารณาตัดสิน หากเป็นไปคนละแนวทางกันแล้ว แน่นอนอาจส่งผลโดยตรงต่อผลการพิจารณาตัดสินคดี เมื่อคำตัดสินไม่เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกันแล้ว ความยุติธรรมก็จะไม่เกิดแก่สังคมได้ จึงเห็นสมควรให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ของ สปป. ลาว โดยตรงและชัดแจ้งเลยว่า “ดอกเบี้ย” ต้องเกิดได้เฉพาะแต่จากหนี้เงินเท่านั้น เพื่อให้คนทั่วไปในสังคม ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย มีความรู้ความเข้าใจในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นมาตรฐานเดียวกันได้ สังคมก็จะได้รับความยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น

4.1.2.2 ดอกเบี้ยเป็นดอกผลนิตินัยชนิดหนึ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 148 บัญญัติคำว่า “ดอกผลของทรัพย์สิน” ได้แก่ ดอกผลธรรมดา และดอกผลนิตินัย ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ดอกผลธรรมดา หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากตัวทรัพย์สิน โดยการมีหรือใช้ทรัพย์สินนั้นตามปกตินิยม และสามารถถือเอาได้เมื่อขาดจากทรัพย์สินนั้น เมื่อได้พิเคราะห์ศัพท์ที่ว่า “เกิดขึ้นตามธรรมชาติ” ก็หมายความว่าสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตัวมันเอง อันได้แก่ผลไม้ น้ำนม ขนและลูกของสัตว์ และอื่น ๆ เป็นต้น

ดอกผลนิตินัย หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้มาเป็นครั้งคราวแก่เจ้าของทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อการที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น และสามารถคำนวณและถือเอาได้เป็นรายวัน หรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งก็มีเนื้อหาที่สื่อความหมายในลักษณะกว้างและกินความไปถึงหลายเป้าหมายด้วยกัน อย่างเช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าปันผลอื่น ๆ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น เนื้อหาของกฎหมายที่บัญญัติตามมาตรา 148 นี้ จึงให้ความหมายได้เพียงว่า ดอกเบี้ยเป็นดอกผลนิตินัยประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่ยังไม่อาจให้ความหมายของดอกเบี้ยครบถ้วนได้ จึงพอสังเกตได้ว่า “ดอกเบี้ย” คือดอกผลนิตินัยประเภทหนึ่งที่เจ้าทรัพย์สินได้มาเพียงครั้งคราวจากการที่ผู้อื่นได้ใช้ทรัพย์สินนั้น

ในเรื่องนี้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มิได้บัญญัติโดยแบ่งแยกเรื่องดอกผลธรรมดาและดอกผลนิตินัยเอาไว้ สิ่งที่คนทั่วไปรับรู้เหมือนกัน คือ ดอกเบี้ยจะเกิดมิได้เฉพาะแต่จากกรณีที่มีนิติสัมพันธ์เกิดขึ้นในระหว่างบุคคลสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย ซึ่งได้ตกลงเรื่องผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนร่วมกัน แสดงออกผ่านนิติกรรมหรือหนังสือสัญญาต่าง ๆ ก่อให้เกิดสิทธิทวง และหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนที่เกิดขึ้นจากข้อตกลงนี้ก็คือดอกผลที่เกิดจากข้อตกลงหรือที่เรียกกันว่า “ดอกผลทางนิตินัย” ซึ่งเรื่องนี้มีกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ภาค 2 หมวดที่ 1 ข้อ ก. ว่าด้วยหลักการในการทำสัญญา มาตรา 9 (ปรับปรุง) วรรคสาม ว่าด้วยลักษณะของสัญญา ที่พอจะนำมาเทียบเคียงได้ โดยมีเนื้อหาที่ระบุว่า “สัญญาสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย คือการตกลงของสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่ก่อให้เกิดสิทธิ และหน้าที่ต่อกัน” แต่ผลที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติสิทธิและหน้าที่ของบุคคลหรือนิติบุคคลสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายนั้นอาจมีหลายประเภท เช่น ดอกเบี้ย ค่าเช่า ค่าไร เป็นต้น เพราะฉะนั้น ดอกเบี้ยในกรณีที่กล่าวมานี้จึงให้ความหมายได้เพียงว่า ดอกเบี้ย คือ ดอกผลนิตินัยประเภทหนึ่งเท่านั้น เช่นเดียวกับที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 148 ได้กำหนดไว้

ผู้เขียนเห็นว่า หากเปรียบเทียบในระหว่างมาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กับมาตรา 9 แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวแล้ว จะเห็นได้ชัดว่า เนื้อหาที่บัญญัติในกฎหมายไทยนั้นจะมีความชัดเจนมากกว่า ถึงแม้จะกินความไปถึงดอกผลหลายประเภท คนทั่วไปอ่านแล้วจะสามารถเข้าใจได้ง่าย จึงนับได้ว่าเป็นข้อดีในส่วนของกฎหมายไทย สำหรับเนื้อหาที่บัญญัติในกฎหมายลาวนั้นหามีความชัดเจนเหมือนกฎหมายไทยไม่ ต้องอาศัยการตีความในเชิงลึกจึงจะให้ความหมายของคำว่าดอกเบี้ย คนทั่วไปที่ไม่ได้ศึกษาอย่างถ่องแท้คงไม่สามารถที่จะรับรู้และตีความเนื้อหาของกฎหมายได้ จึงถือได้ว่าเป็นข้อด้อยของกฎหมายลาว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการบัญญัติเนื้อหาของคำว่า “ดอกผล” ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ให้มีความหมายใกล้เคียงกับกฎหมายไทยจะเป็นการดี เพราะเมื่อคนทั่วไปอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ง่าย

ขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องตีความอีก เพราะการตีความนั้นสามารถที่จะเป็นไปในมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ซึ่งก็แล้วแต่เหตุผลที่แต่ละคนจะนำมาอ้างอิงและให้ความหมาย จึงมีความเสี่ยงสูงที่ผลของการตีความนั้นจะออกมาในหลายแนวทางที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมาย

4.1.2.3 ดอกเบี้ยได้แก่ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนในสัญญากู้ยืมเงิน

ค่าตอบแทนภายใต้ชื่อที่เรียกกันว่า “ดอกเบี้ย” ในสัญญากู้ยืมเงินนั้นมีได้อย่างไร เรื่องนี้นักนิติศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า ให้ดูที่ถ้อยคำเป็นสำคัญ⁴⁴ ถ้าใช้คำว่า “ยืมเงิน” ก็แสดงว่าให้ยืมเฉย ๆ โดยไม่คิดดอกเบี้ยหรือไม่มีค่าตอบแทน แต่ถ้าใช้คำว่า “กู้เงินหรือกู้ยืมเงิน” แสดงว่าต้องมีดอกเบี้ย ซึ่งปัญหาข้อนี้ถ้าดูจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “ยืม” หมายความว่า การขอลืมของหรือเงินมาใช้ชั่วคราวโดยไม่ต้องมีค่าตอบแทนจากการที่ได้ใช้เงินหรือสิ่งของที่ยืมนั้น เวลาคืนก็ไม่มียอะไรที่จะให้เพิ่มเติมแก่ผู้เป็นเจ้าของนอกจากสิ่งที่ยืมไปนั้น ส่วนคำว่า “กู้” หมายถึง ยืมเงินโดยให้ดอกเบี้ยอันเป็นค่าตอบแทนที่เจ้าของเงินได้รับเพิ่มเติมนอกจากเงินจำนวนที่ให้กู้ อย่างไรก็ตาม สัญญากู้ยืมเงินรายใดจะมีดอกเบี้ยหรือไม่นั้นจะดูจากถ้อยคำว่า “ยืมเงิน” หรือ “กู้เงิน” แต่เพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ ต้องดูจากเจตนาหรือข้อตกลงของคู่กรณีเป็นสำคัญ ถึงแม้ในสัญญาจะใช้คำว่ายืมเงินก็ตาม แต่ถ้าคู่กรณีตกลงเรียกดอกเบี้ยจากกัน สัญญากู้ยืมเงินนั้นก็ยังมีดอกเบี้ย และเมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “อันว่ายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้นเป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ยืมและผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น” จะเห็นว่า กฎหมายไม่ได้บังคับว่าสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองต้องมีค่าตอบแทนเสมอไปแต่อย่างใด แต่จะตีความว่าสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองเป็นสัญญาที่ไม่มีค่าตอบแทนก็ได้ เพราะถ้ากฎหมายประสงค์เช่นนั้นก็คงบัญญัติไว้ชัดแจ้งเหมือนอย่างสัญญายืมใช้คงรูปในมาตรา 640 ที่ว่า “ให้ผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินได้เปล่า” ดังนั้นจึงต้องตีความว่า สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ สัญญากู้ยืมเงินซึ่งมีฐานะเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองประเภทหนึ่ง ดังนั้นสัญญากู้ยืมเงินจึงมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการตกลงของคู่สัญญา หากคู่สัญญาตกลงว่ามีค่าตอบแทน แล้วค่าตอบแทนที่ว่ามีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า “ดอกเบี้ย” ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ได้กำหนดว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปีฯ” หากคู่สัญญา มีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดไว้ในมาตรา 654 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 บัญญัติว่า “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการพนันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ” แสดงว่าค่าตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยนี้จะต้องมีอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หากเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ แต่ถ้า

⁴⁴ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 11-13.

คู่สัญญาไม่ระบุนอัตราดอกเบี้ยหรือตกลงกันไว้ในสัญญากู้ยืมเงินไม่ชัดเจน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้นำหลักทั่วไปในมาตรา 7 มาใช้บังคับโดยให้คิดอัตราดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

กล่าวโดยสรุป คือ สัญญากู้ยืมเงินจะมีค่าตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ ถ้าต้องการให้มีดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนคู่สัญญาจะต้องมีข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยกันไว้ การกล่าวว่า ดอกเบี้ยได้แก่ค่าตอบแทนที่ผู้ยืมจะต้องเสียในสัญญากู้ยืมเงินเช่นนี้ ยังไม่ถึงเป็นคำนิยามที่สมบูรณ์ของดอกเบี้ย เพราะสัญญากู้ยืมเงินจะมีดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ นอกจากนี้ดอกเบี้ยยังไม่ได้เกิดจากสัญญากู้ยืมเงินเพียงอย่างเดียว สัญญาชนิดอื่น เช่น ตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด เป็นต้น ต่างก็เรียกดอกเบี้ยได้

ในส่วนของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวนั้น ได้มีการกำหนดเรื่องค่าตอบแทนของการกู้ยืมเงินไว้ในภาคที่ 2 ว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา หมวดที่ 2 ประเภทของสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) ข้อ จ. ว่าด้วยสัญญากู้ยืม ซึ่งวรรคสามตอนต้นระบุว่า “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินของอื่น ๆ จะมีดอกเบี้ยได้ ก็ต่อเมื่อได้กำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น” ความหมายคือกฎหมายมาตรานี้มิได้บังคับว่าการกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ นั้นจะต้องมีดอกเบี้ยเสมอไป และในทางกลับกันกฎหมายก็ทำได้ห้ามว่าการกู้ยืมนั้นจะต้องไม่มีดอกเบี้ยหรืออย่างไรไม่ หากกฎหมายมีความประสงค์เช่นนั้นก็คงบัญญัติไว้โดยชัดเจนเหมือนกับกรณีของมาตรา 58 เรื่องสัญญาซื้อขายทรัพย์สินของไปใช้ที่กฎหมายได้ระบุว่า “ให้ผู้ยืมเอาไปใช้โดยไม่คิดค่า” ความหมาย คือในสัญญาซื้อขายทรัพย์สินของไปใช้นั้น กฎหมายไม่ประสงค์ให้มีค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ย เพราะฉะนั้น การที่มาตรา 56 บัญญัติคำว่า “จะมีดอกเบี้ยได้ ก็ต่อเมื่อได้กำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น” ก็แสดงว่าการกู้ยืมเงินนั้นกฎหมายได้เปิดทางให้สามารถมีค่าตอบแทนได้ โดยอ้างอิงตามหลักที่ว่า เมื่อกฎหมายห้ามเราทำไม่ได้ และเมื่อกฎหมายไม่ห้ามเราก็สามารถทำได้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สัญญากู้ยืมเงินจะมีดอกเบี้ยที่เป็นค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการตกลงของคู่สัญญา หากคู่สัญญาตกลงว่าให้มีค่าตอบแทนแล้วค่าตอบแทนที่ว่านี้ก็เรียกว่าดอกเบี้ย เช่นเดียวกับที่เรียกกันในกฎหมายไทย ซึ่งมาตรา 56 วรรคห้าได้กำหนดอัตราค่าตอบแทนไว้ว่า “ไม่ให้เกินอัตราที่ธนาคารธุรกิจของรัฐในท้องที่ได้กำหนดออกในระยะนั้น”⁴⁵ เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า ดอกเบี้ยก็คือค่าตอบแทนในสัญญากู้ยืมเงิน

⁴⁵ เห็นว่ากฎหมายมิได้กำหนดอัตราค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยที่ตายตัวไว้ การที่กฎหมายระบุว่า “ส่วนดอกเบี้ยที่ยังไม่ปฏิบัติหรือยังไม่ได้ชำระแก่กันนั้น หากมีการฟ้องร้องขึ้นศาล ก็ให้อ้างอิงอัตราดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐ (ธนาคารพาณิชย์) ในท้องที่ที่ข้อพิพาทเกิดขึ้นกำหนดออก ณ เวลานั้น” ก็มีปัญหาว่า ในกรณีไม่มีข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาท กฎหมายจะให้ใช้อัตราดอกเบี้ยเท่าใด และจะให้ปฏิบัติกันแบบไหน ถ้าจะอิงตามกำหนดของธนาคารธุรกิจของรัฐ ก็เห็นว่าในพื้นที่เดียวกันนั้นมีหลายธนาคาร ซึ่งแต่ละธนาคารก็กำหนดดอกเบี้ยที่แตกต่างกันออกไปตามกลไกตลาดเสรีที่มีการแข่งขันกันอยู่ ตามความคิดเห็นของผู้เขียนควรต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนเพื่อคนในสังคมจะได้เข้าใจตรงกันและง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมาย

ผู้เขียนเห็นว่าในสัญญากู้ยืมเงินนั้น สังเกตเห็นว่าทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายลาวมิได้ บังคับว่าจะต้องมีดอกเบี้ยยเสมอไป การที่สัญญากู้ยืมเงินจะมีดอกเบี้ยได้ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของ คู่สัญญาเป็นสำคัญ ซึ่งในส่วนนี้กฎหมายของทั้งสองประเทศมีความคล้ายกัน แต่ในส่วนที่ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 654 กำหนดโดยชัดแจ้งว่า ในสัญญากู้ยืมเงินดอกเบี้ยที่ คู่สัญญาสามารถติดต่อกันได้จะต้องไม่เกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี และถ้าในสัญญากู้ยืมเงินมิได้ระบุ อัตราดอกเบี้ยไว้โดยชัดแจ้งก็เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 7 คือ อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จุดนี้ที่ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อดีของกฎหมายไทย เพราะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับหลักปฏิบัติที่มี ความชัดเจน ทำให้ไม่เกิดความสับสนในการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด

ขณะเดียวกันมาตรา 56 วรรคห้า แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอก สัญญาของ สปป. ลาว ที่ระบุว่า สำหรับการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลทั่วไปที่ผู้ให้กู้มิใช่ธนาคารนั้น การติดดอกเบี้ยจะไม่ให้เกินอัตราที่ธนาคารธุรกิจของรัฐในท้องถิ่นที่ได้ทำการกู้ยืมกำหนดออกใน หน้านั้น ซึ่งเห็นว่ายังมีความไม่ชัดเจน และยังไม่สามารถใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับการ บังคับใช้เป็นหลักอ้างอิงในการพิจารณาตัดสินคดีของศาลได้ เพราะอัตราดอกเบี้ยของธนาคาร สามารถมีได้หลายอัตราที่มีความแตกต่างกันออกไปตามแต่ละธนาคาร เป็นไปตามกลไก เศรษฐกิจตลาดที่มีการแข่งขัน และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ ทำให้ผลในการตัดสินของศาลแต่ละ แห่งออกมาไม่เหมือนกัน เป็นสาเหตุทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ เพราะกฎหมายมิได้ กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวเอาไว้เหมือนกับกฎหมายไทย จึงสมควรให้มีการบัญญัติอัตรา ดอกเบี้ยไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาอย่างชัดแจ้ง เพื่อให้เป็นมาตรฐาน เดียวกันในการบังคับใช้กฎหมายอันจะเกิดความยุติธรรมในสังคมมากยิ่งขึ้น

4.1.2.4 ดอกเบี้ยได้แก่ค่าเสียหายที่เกิดผลจากการผิณัดชำระหนี้เงิน

การที่ลูกหนี้ผิณัดไม่ชำระหนี้เงินนั้นย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้อย่างแน่นอน เนื่องจากไม่ได้ใช้เงินจำนวนดังกล่าวเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาได้ ฉะนั้น เพื่อเป็นการ ชดเชยที่เจ้าหนี้ไม่ได้ใช้เงินนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคแรก จึงบัญญัติ ว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้ติดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิณัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียก ดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

การผิณัดไม่ชำระหนี้เงินนี้ กฎหมายสันนิษฐานไว้เลยว่าเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย แล้ว ทั้งนี้ เพราะลักษณะของเงินสามารถที่จะนำไปหมุนเวียนหาผลออกเงยได้ ดังนั้นมาตรา 224 วรรคแรกจึงบัญญัติว่า “ให้ติดดอกเบี้ยในระหว่างผิณัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี” อัตราดอกเบี้ยนี้เป็น อัตราตามกฎหมายและกฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษที่เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องไปพิสูจน์ความเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งแตกต่างกับความเสียหายธรรมดาตามมาตรา 215 มาตรา 222 ที่เจ้าหนี้ต้อง

พิสูจน์ให้ปรากฏแก่ศาลว่ามีความเสียหายมากน้อยเท่าใด แต่มีหนี้บางประเภทที่ยกเว้นไม่ใช้มาตรา 224 บังคับ เพราะมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษในเรื่องนั้นไว้โดยเฉพาะ เช่น หนี้ค่าภาษีอากรที่ค้างตามพระราชบัญญัติศุลกากรหรือประมวลรัษฎากร ก็มีบทบัญญัติพิเศษให้เสียเงินเพิ่ม ซึ่งจะนำมาตรา 224 มาใช้บังคับมิได้ (ฎ. 1178/2530)⁴⁶

คำว่า “หนี้เงิน” มีความหมายว่าอย่างไรนั้น ไม่มีกฎหมายให้คำนิยามไว้ แต่นักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งให้ความเห็นไว้ว่า หมายถึงหนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระด้วยการส่งมอบด้วยเงินตรา (money) ให้แก่เจ้าหนี้⁴⁷ ดังนั้นจึงไม่ได้หมายความว่าความจำกัดเฉพาะหนี้เงินกู้เท่านั้น ความผูกพันของลูกหนี้ที่จะต้องจ่ายเงินโดยเหตุผลหนึ่งอย่างอื่น ก็อาจเป็นหนี้เงินอันจะต้องเสียดอกเบี้ยกันตามมาตรา 224 นี้ได้ ฉะนั้น หนี้เงินอันเกิดแต่มูลสัญญาใด ๆ เช่น หนี้เงินค้างชำระเป็นค่าซื้อเชื่อสิ่งของ หนี้เงินค่าจ้างแรงงาน ค่าจ้างทำของหรืออื่น ๆ เช่น หนี้เงินอันเกิดแต่มูลจัดการงานนอกสั่งตามมาตรา 401 หนี้เงินอันเกิดแต่มูลกฎหมายบัญญัติ เช่น หนี้ค่าภาษีอากร เหล่านี้ล้วนแต่เป็นหนี้ที่ลูกหนี้ต้องชำระด้วยเงินให้แก่เจ้าหนี้ทั้งนั้น จึงย่อมอยู่ในความหมายหนี้เงินด้วย

ดอกเบี้ยที่ให้นครณินคดีนี้ เป็นการให้ดอกเบี้ยในฐานะที่เป็นค่าเสียหายในหนี้เงิน เป็นการลงโทษลูกหนี้ เพราะการผิดนัดของลูกหนี้ย่อมทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากไม่สามารถนำเงินจำนวนนั้นไปใช้ได้ นอกจากนี้ยังเป็นดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ใช่เกิดจากข้อตกลงของคู่กรณีเหมือนอย่างดอกเบี้ยที่เป็นค่าตอบแทนในสัญญากู้ยืมเงิน ดังนั้นแม้คู่กรณีมิได้ตกลงเรียกดอกเบี้ยกันไว้ แต่เมื่อลูกหนี้ผิดนัดในหนี้เงิน เจ้าหนี้อาจเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีนับแต่วันผิดนัด

เพราะฉะนั้นคำว่า “ดอกเบี้ย”⁴⁸ อาจจะไม่มีความหมายจำกัดอยู่แต่ในเรื่องของผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนเท่านั้น ดอกเบี้ยยังมีความหมายถึงค่าเสียหายอันเกิดจากการผิดนัดไม่

⁴⁶ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้, (เชียงใหม่: แม่สายการพิมพ์, 2549), 88

⁴⁷ ต่างกับหนี้อื่นที่ไม่ต้องชดใช้ตัวเงิน เช่น ผู้ทำละเมิดต่อทรัพย์สินเฉพาะสิ่งของผู้อื่น ซึ่งต้องชำระหนี้โดยการส่งคืนทรัพย์สินเฉพาะสิ่งให้แก่ผู้เสียหาย จึงไม่ใช่หนี้เงินอันจะต้องเสียดอกเบี้ย หรือกรณีศาลสั่งให้ผู้ทำละเมิดแก้ไขชื่อเสียงของผู้อื่น จัดการตามควรแก่ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหาย (ป.พ.พ. มาตรา 447) ก็มีใช้หนี้เงินเช่นกัน ดู จริญ ภักดีธนากุล, “ดอกเบี้ยในมูลละเมิด” วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(มกราคม 2517), 55-56. หรือหนี้ที่มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำ เช่น สร้างบ้าน รับใช้การงาน หรือหนี้ที่ต้องคงเว้น เช่น ไม่ปลุกสิ่งก่อสร้างปิดบังเหล่านี้อยู่ในความหมายของหนี้เงิน ดู เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ: แสงสุทธินิติการพิมพ์, 2520), 740.

⁴⁸ สุธีร์ ศุภนิคย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 120.

ชำระหนี้เงินด้วยก็ได้ ดังบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 ที่ระบุว่า “หนี้เงินนั้นท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” ถึงแม้สัญญากู้ยืมระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี แต่เมื่อลูกหนี้ผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี และหากสัญญากู้ยืมกำหนดดอกเบี้ยไว้ร้อยละ 12 ต่อปี ซึ่งชอบด้วยกฎหมาย เมื่อลูกหนี้ผิดนัดก็ให้คิดดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ต่อไป

อนึ่ง ถ้าสัญญากู้ยืมตกลงดอกเบี้ยไว้ที่ร้อยละ 18 ต่อปี ซึ่งเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ถือว่าต้องห้ามตามมาตรา 654 และมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด พุทธศักราช 2475 ดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด เนื่องจากขัดกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 แต่แยกส่วนที่สมบูรณ์ออกมาได้ตามมาตรา 173 กล่าวคือ เงินต้นยังสมบูรณ์อยู่ แต่เมื่อเป็นหนี้เงิน เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ร้อยละ 7.5 ต่อปี จากลูกหนี้ นับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 224 (ฎ. 2522/2540)

ส่วนใน สปป. ลาว การผิดนัดไม่ชำระหนี้เงิน ก็มีเหมือนกัน ซึ่งมีหลายกรณีที่เป็นคดีความกันขึ้นถึงชั้นศาล และก็เป็นประเด็นปัญหาให้ศาลต้องพิจารณาตัดสินมากมาย ซึ่งกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มีลักษณะเหมือนกันกับที่กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ในเรื่องการผิดนัดไม่ชำระหนี้เงินทุกประการ แต่เมื่อดูจากหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว แล้ว เห็นว่า มีความแตกต่างกันไป กล่าวคือ กฎหมายของ สปป. ลาว ไม่มีการบัญญัติถึงเรื่องการผิดนัดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้กำหนดเป็นหลักการแบบกว้าง ๆ ไว้ การใช้สำนวนคำศัพท์ก็ให้ความหมายแตกต่างจากสำนวนภาษาไทย คือ ภาษาที่ใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ตามบทบัญญัติของ มาตรา 33 ใช้คำว่า “ละเมิดสัญญา” มีความหมาย คือ ไม่ปฏิบัติสัญญาหรือข้อตกลงต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความหมายกว้าง อาจกินความถึงกรณีของการผิดสัญญาต่าง ๆ การผิดนัด และการละเมิดต่าง ๆ ตามความหมายที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทยนั้นด้วย ดังเนื้อหาของ มาตรา 33 บรรคหนึ่ง ที่ระบุว่า “การละเมิดสัญญาเป็นการไม่ปฏิบัติสัญญาทั้งหมดหรือบางส่วน หรือการปฏิบัติสัญญาอย่างไม่สมเหตุสมผลโดยคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น การปฏิบัติสัญญาที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ตรงตามเวลา ไม่ถูกสถานที่ ซึ่งกำหนดไว้ในสัญญา” ส่วนวรรคสองระบุว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา ฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้น” ความหมาย คือ หากเกิดมีการผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น ฝ่ายที่ผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระหนี้เงินนั้นต้องชดเชยค่าเสียหายเพื่อเป็นค่าตอบแทนให้แก่ฝ่ายที่เสียประโยชน์ แต่กฎหมายนี้มีได้กำหนดว่าค่าตอบแทนที่ต้องเสียให้แก่กัน

นั้นจะคิดหรือกำหนดกันอย่างไรหรือด้วยอัตราเท่าไร ที่สำคัญไม่ปรากฏในบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวว่า ค่าตอบแทนความเสียหายที่ว่านั้นจะต้องคิดในรูปแบบของดอกเบี้ยเอาไว้ จึงตีความได้ว่า การผิณฑ์ชำระหนี้เงินหรือผิณฑ์สัญญาต่าง ๆ หมายความว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ไม่อนุญาตให้คิดค่าตอบแทนค่าเสียหายในรูปแบบของดอกเบี้ยแต่อย่างใด กล่าวโดยสรุป คือ การผิณฑ์ชำระหนี้เงินนั้น หมายความว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ไม่อนุญาตให้มีการคิดดอกเบี้ยได้ ซึ่งหากมีการฟ้องร้องต่อศาลเกี่ยวกับกรณีนี้ ศาลก็จะพิจารณาตัดสินให้ผู้ผิณฑ์ชำระหนี้เงินนั้นชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้เสียหายในรูปแบบของค่าป่วยการทรัพย์⁴⁹ หรือเบี้ยปรับแทนดอกเบี้ย ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนท้าย ที่ระบุว่า “ในกรณีที่มีการใช้หนี้ล่าช้า อันทำให้ผู้ให้กู้เสียหายนั้น หากผู้ให้กู้มีการร้องขอ ศาลก็จะพิจารณาเป็นค่าป่วยการทรัพย์ให้” ค่าตอบแทนค่าเสียหายในรูปแบบของค่าป่วยการหรือเบี้ยปรับที่ว่านี้มีใช้ค่าตอบแทนที่คู่สัญญาได้ตกลงไว้ในสัญญา แต่เป็นค่าตอบแทนที่เกิดขึ้นได้ ด้วยบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องเอาค่าตอบแทนดังกล่าวนี้ได้ โดยศาลจะใช้ดุลยพินิจในการพิจารณากำหนดราคาค่าตอบแทนให้ผู้กรณีต้องชดใช้ให้แก่กัน เป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้ หากมีการร้องขอจากเจ้าหนี้หรือผู้เสียหาย

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การผิณฑ์ชำระหนี้เงินนั้น กฎหมายไทยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ความเสียหายได้เกิดขึ้นกับผู้เป็นเจ้าของเงินแล้ว เพราะฉะนั้น ไม่ว่ากรณีใด ๆ หากเป็นการผิณฑ์ชำระหนี้เงินแล้ว กฎหมายไทยจะอนุญาตให้คู่สัญญาหรือผู้เป็นเจ้าของเงินสามารถคิดดอกเบี้ยต่อผู้ที่ผิณฑ์ได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิณฑ์ชำระหนี้เงิน เจ้าหนี้จะคิดจากลูกหนี้ได้เฉพาะแต่ในรูปแบบที่เป็นดอกเบี้ยเท่านั้น จึงเห็นว่ามี ความชัดเจน และ ไม่มีความสับสนกับกรณีของเบี้ยปรับหรือค่าป่วยการแต่อย่างใด ผู้เขียนจึงถือว่าเป็นข้อดีของกฎหมายไทย

แต่สำหรับกรณีการผิณฑ์ชำระหนี้เงินใน สปป. ลาว ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เจ้าหนี้หรือเจ้าของเงินนั้น กฎหมายของลาวหาได้อนุญาตให้เจ้าหนี้ที่เป็นผู้เสียหายคิดค่าตอบแทนความเสียหายในรูปแบบของดอกเบี้ยแต่อย่างใดไม่ แต่จะอนุญาตให้ผู้เสียหายเรียกร้องค่าตอบแทนในรูปแบบของเบี้ยปรับหรือค่าป่วยการทรัพย์ จึงเห็นว่าไม่สามารถถือเอาเป็นหลักปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสับสนต่อผู้บังคับใช้กฎหมายรวมถึงประชาชนทั่วไปด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่ายังเป็นข้อดีของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว อยู่ เหตุเพราะว่า

⁴⁹ คำว่า “ค่าป่วยการทรัพย์” หมายความว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 3 (ใหม่) ข้อ 10 หมายถึง จำนวนเงินของลูกหนี้ที่ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้ควรต้องได้รับจากการที่ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนนั้น

การที่กฎหมายอนุญาตให้คิดค่าตอบแทนความเสียหายในรูปของเบี้ยปรับหรือค่าป่วยการทรัพย์สินนั้น เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่กินความหมายในลักษณะกว้าง ทำให้คนทั่วไปเข้าใจความหมายไปคนละแนวทาง โดยเฉพาะผู้พิพากษาในศาลแต่ละแห่งอาจใช้ดุลยพินิจของตัวเองที่แตกต่างกันออกไปในการพิพากษาคดี ทำให้ไม่สามารถพิจารณาตัดสินคดีอย่างยุติธรรมได้ จึงเห็นสมควรให้มีการแก้ไขปรับปรุง กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยให้มีการบัญญัติอนุญาตให้มีการเรียกดอกเบี้ยในกรณีผิดนัดได้ด้วย ดังเช่นมาตรา 224 ของประเทศไทยดังกล่าว ซึ่งจะทำให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นกว่าการกำหนดให้มีการเรียกค่าตอบแทนความเสียหายในรูปของเบี้ยปรับหรือค่าป่วยการทรัพย์สิน ซึ่งจะทำได้ทันทีว่าหากมีการผิดนัดชำระหนี้เกิดขึ้น ผู้ให้กู้ยืมเงินชอบที่จะเรียกดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดได้ ตลอดจนทั้งต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยผิดนัดนี้ให้มีอัตราที่ชัดเจน แน่นนอนด้วย เพื่อที่จะได้ไม่ต้องปรับใช้อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ของรัฐที่กำหนดในแต่ละพื้นที่ ซึ่งก็มีอัตราที่ไม่แน่นอน ส่วนจะกำหนดให้มีอัตราดอกเบี้ยผิดนัดจำนวนเท่าใดนั้น ให้พิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศเป็นสำคัญ

4.1.2.5 ดอกเบี้ยจะเป็นเงินตราหรือสิ่งของอย่างอื่นก็ได้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ดอกเบี้ยต้องเป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากหนี้เงิน แต่ตัวดอกเบี้ยจะต้องเป็นเงินตราด้วยหรือไม่นั้น เรื่องนี้มีผู้ให้ความเห็นว่า ตัวดอกเบี้ยนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเงินตราเสมอไป อาจจะเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ได้ แต่ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้วการคิดดอกเบี้ยมักจะเป็นเงินตรา อย่างไรก็ตามในการเรียกดอกเบี้ยเป็นทรัพย์สินอื่นอันมิใช่เงินตรานั้น ย่อมจะต้องเข้าใจว่า จะต้องได้มีการกำหนดดอกเบี้ยเป็นเงินตราก่อนเสมอ แล้วจึงนำเอาทรัพย์สินอื่นที่มีมูลค่าเท่าราคาเงินตราที่คิดนั้นมาชำระ ทั้งนี้เนื่องด้วยว่ากฎหมายได้มีการกำหนดห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้นจะกำหนดดอกเบี้ยเป็นจำนวนทรัพย์สิน อย่างนั้นอย่างนี้โดยไม่คำนึงถึงมูลค่าแห่งทรัพย์สินนั้น ๆ ย่อมไม่อาจจะทำได้ เช่น ในการกู้ยืมเงินจำนวนหนึ่งปรากฏว่าได้มีการตกลงใช้ชำระดอกเบี้ยเป็นข้าวสาร เดือนละหนึ่งกระสอบ ข้อตกลงดังกล่าวอาจไม่มีผลได้ ทั้งนี้เพราะ ไม่ได้มีการคำนึงถึงมูลค่าราคาแห่งข้าวสารแต่อย่างใด แต่หากปรากฏว่าได้มีการคำนวณแล้วว่าข้าวสารหนึ่งกระสอบที่จะให้ในแต่ละเดือนนั้น มีราคาไม่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่จะพึงเรียกได้ในแต่ละเดือน ดังนี้ข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีผลบังคับได้ แต่เดิมได้มีประกาศห้ามมิให้ตกข้าวแก่ชาวนา จ.ศ. 1239 (พ.ศ. 2420) ซึ่งห้ามมิให้ตกลงใช้ดินเงินกู้และดอกเบี้ยเป็นข้าว โดยการกำหนดจำนวนข้าวเป็นการแน่นอนล่วงหน้า สัญญาลักษณะนี้เรียกว่าสัญญาตกข้าว ศาลจะไม่บังคับให้ ในปัจจุบันได้มีการยกเลิกประกาศฉบับนี้ไปแล้ว อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3 (ค) ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดนอกจากดอกเบี้ยยัง บังอาจกำหนดจะเอาหรือรับเอาซึ่งกำไรอื่นเป็นเงินหรือสิ่งของหรือโดยวิธีเพิกถอนหนี้ หรืออื่น ๆ

จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากเกินไปส่วนอันสมควรตามเงื่อนไขการกู้ยืม ท่านว่าผู้นั้นมี ความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา⁵⁰ จะพบว่าการเรียกดอกเบี้ยโดยให้ชำระด้วยทรัพย์สินอื่นอัน มิใช่เงินตรา นั้น ถ้าเมื่อคำนวณราคาทรัพย์สินคิดเป็นเงินตราเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ย่อมมี ความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้ และถือว่าข้อตกลงดังกล่าวตกเป็นโมฆะ⁵⁰

ตัวดอกเบี้ยนอกจากจะเป็นเงินตราแล้ว สิ่งของอย่างอื่นจะถือว่าเป็นดอกเบี้ยได้ด้วย หรือไม่นั้น เรื่องนี้กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวไม่ได้บัญญัติไว้ โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาที่ระบุในมาตรา 28 (ปรับปรุง) วรรคแรก ของกฎหมายนี้ พอที่จะตีความได้ว่า ดอกเบี้ยนอกจากจะเป็นเงินตราแล้ว ทรัพย์สินหรือสิ่งของอื่น ๆ ก็สามารถที่จะ เป็นดอกเบี้ยได้เช่นกัน กล่าวคือ มาตรา 28 วรรคแรก ระบุว่า “การชำระหนี้อาจปฏิบัติเป็นเงินสด เงินโอน เช็ก วัตถุ หรือแรงงานตามการตกลงเห็นชอบของเจ้าหนี้ก็ได้” จะเห็นได้ว่า การชำระหนี้ นั้นอาจเป็นเงินตราหรือวัตถุ (สิ่งของ) อย่างอื่นก็ได้ ตามการตกลงเห็นชอบของเจ้าหนี้ แต่ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวมิได้แบ่งแยกพิจารณาคำว่า “หนี้เงิน” อันมีหนี้ที่เป็นเงินต้น และหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยออกเป็นคนละส่วนกัน แต่ยังให้รวมอยู่ ด้วยกัน ใช้หลักการเดียวกันในการพิจารณา เช่น ปัญหาทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยล้วนพิจารณา คิดตามไปเช่นเดียวกับปัญหาของเงินต้นทุกเมื่อ เพราะฉะนั้น เมื่อกฎหมายได้บัญญัติหลักการแบบ รวม ๆ อย่างนี้ ย่อมกินความไปถึงเรื่องดอกเบี้ยด้วย จึงสามารถตีความได้ว่า เมื่อการชำระหนี้ด้วย วัตถุหรือสิ่งของอย่างอื่นได้ ก็ถือว่าสิ่งของอย่างอื่นอันมิใช่เงินตรานั้นก็สามารถเป็นดอกเบี้ยได้ เช่นกัน ซึ่งมีความคล้ายกันกับกฎหมายไทย แต่สิ่งที่กฎหมายลาวมิได้บัญญัติไว้โดยบังคับคือ กรณี หากคู่สัญญาตกลงรับของอย่างอื่นแทนการชำระดอกเบี้ยว่าจะต้องได้คำนวณมูลค่าแห่งราคา ทรัพย์สินให้เป็นเงินตราก่อน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยแล้วเห็นว่ายังเป็นข้อดีสำหรับ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว เนื่องจากว่า การที่ไม่บัญญัติให้มีการคำนวณมูลค่าแห่งราคาทรัพย์สินก่อนนั้น อาจส่งผลกระทบต่อกรณีของการเรียกดอกเบี้ยเกิน อัตราได้ โดยเฉพาะผู้ให้กู้หรือเจ้าหนี้อาจใช้วิธีนี้เพื่อเลี่ยงกฎหมาย เนื่องจากว่าสิ่งของนั้นอาจมีราคา ที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายอนุญาตให้คู่สัญญาสามารถเรียกต่อกันก็เป็นได้

4.1.2.6 ดอกเบี้ยต้องคำนวณตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่ให้กู้

การเรียกดอกเบี้ยในประเทศไทยนั้น ส่วนมากจะนิยมคำนวณกันตามความมากหรือน้อยของเงินตราที่ให้กู้ยืม บวกด้วยระยะเวลาที่ให้กู้ยืม แล้วกำหนดเป็นอัตราดอกเบี้ย เช่น ร้อยละ 10 ต่อปีบ้าง ร้อยละ 15 ต่อปีบ้าง หรืออาจจะคิดดอกเบี้ยเป็นจำนวนเงินตายตัว เช่น ให้กู้ยืมเงิน

⁵⁰ สุธีร์ ศุภนิคย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติมโดย จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, (กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2554), 109-110.

5,000 บาท ชำระภายในเดือน คิดดอกเบี้ย 500 บาท ดังนั้นก็ได้ โดยกฎหมายหาได้มีบทบัญญัติที่กำหนดแบบเฉพาะให้ต้องคำนวณอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ ขึ้นอยู่กับการตกลงของคู่สัญญา ซึ่งก็เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญานั้นเอง

การคิดอัตราดอกเบี้ยในเงินที่ให้อืมไปนั้น ยังมีนักนิติศาสตร์บางท่านได้ให้ความเห็นว่า⁵¹ ปกติผู้ให้กู้จะคิดอัตราดอกเบี้ยโดยคำนึงถึงจำนวนเงินที่อืม ระยะเวลาที่ใช้คืนประกอบกัน เช่น อาจกำหนดว่าร้อยละ 5 ต่อปี หรือร้อยละ 10 ต่อปี อนึ่ง สัญญาอืมเงินนั้นไม่มีลักษณะในตัวของสัญญาเองว่าผู้ให้กู้เรียกดอกเบี้ย ดังนั้นเพียงแค่ตกลงกันให้อืมเงิน ไม่ได้กล่าวถึงดอกเบี้ย ผู้ให้กู้หามีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ไม่ ซึ่งในที่นี้ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมาย (legal interest) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7 และ มาตรา 224 ได้กำหนดไว้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ส่วนดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย (lawful interest) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่คู่กรณีสามารถเรียกจากกันได้ไว้ที่อัตราร้อยละไม่เกินสิบห้าต่อปี

ส่วนใน สปป. ลาวนั้น ดอกเบี้ยก็มีการคำนวณตามความมากน้อยของจำนวนเงินต้นและระยะเวลาที่ให้อืมเช่นเดียวกันกับที่ปฏิบัติกันในประเทศไทย โดยจะสังเกตได้จากการให้ความหมายหรือคำจำกัดความในคำให้สัมภาษณ์ของหัวหน้าฝ่ายสินเชื่อธนาคารพัฒนาลาว มีใจความว่า “ดอกเบี้ยคือผลตอบแทนจากการลงทุนของธนาคาร ที่มีการคำนวณเป็นอัตราส่วนร้อยละของจำนวนเงินต้นตามระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งของการอืม”⁵² จากความหมายที่กล่าวมานี้มีความสอดคล้องกับวิธีปฏิบัติใน สปป. ลาว ซึ่งดอกเบี้ยนั้นจะคำนวณจากเงินต้นที่ให้อืมบวกด้วยระยะเวลาที่ให้อืม จากนั้นจึงกำหนดเป็นอัตราดอกเบี้ยเท่านั้นเท่านั้น ปกติคู่สัญญาอาจตกลงวิธีคิดดอกเบี้ยที่แตกต่างกันไป สำหรับการอืมเงินนอกระบบส่วนมากจะนิยมคิดดอกเบี้ยกันเป็นอัตราร้อยละต่อเดือน เช่น ร้อยละ 5 ต่อเดือนบ้าง ร้อยละ 10 ต่อเดือนบ้าง หรือบางกรณีก็มีการคิดกันถึงร้อยละ 20 ต่อเดือนก็ยังมิ หรือบางกรณีก็อาจคำนวณเป็นอัตราที่ตายตัวอย่างที่นิยมทำกันในประเทศไทยก็มี แต่ถ้าเป็นกรณีของการกู้เงินกับธนาคารแล้ว หลักปฏิบัติโดยทั่วไปก็จะคิดอัตราเป็นร้อยละต่อปี ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของเงินกู้นอกระบบที่สูงเช่นนี้ หากเกิดขัดแย้งกันขึ้นถึงชั้นศาล ศาลก็จะพิจารณาเป็นอัตราร้อยละต่อปี โดยอิงตามดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐเป็นอัตราอ้างอิงในการพิจารณา กล่าวคือ อัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายอนุญาตให้คิดต่อกันได้สูงสุด คือ ไม่ให้เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารธุรกิจ (ธนาคารพาณิชย์) ของรัฐกำหนดไว้ ซึ่งก็เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้ายนั่นเอง

⁵¹ จี๊ด เศรษฐบุตร, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอืม ฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประณีประนอม การพนันขึ้นต่อ, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), 73.

⁵² บุญเดิน แก้ววิไลวงศ์, ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ ธนาคารพัฒนาลาว (Lao Development Bank). (11 กรกฎาคม 2554), สัมภาษณ์.

ผู้เขียนเห็นว่าดอกเบี้ยที่ต้องคำนวณตามจำนวนเงิน และระยะเวลาที่ให้กู้ยืม จะสังเกตเห็นว่า กฎหมายของทั้งสองประเทศมีลักษณะคล้ายกัน เช่น วิธีการคิดดอกเบี้ยจะขึ้นอยู่กับดอกเบี้ยของคู่สัญญาเป็นสำคัญ กฎหมายมิได้กำหนดเอาไว้โดยตรงว่าจะต้องคิดคำนวณแบบใดแบบหนึ่งเป็นการเฉพาะ ซึ่งก็เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา การที่กฎหมายเปิดช่องแบบนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะจะทำให้คนทั่วไปสามารถตกลงวิธีคิดดอกเบี้ยตามความถนัดหรือความเคยชินของตัวเองได้ แต่การปล่อยเสรีทางแนวความคิดเกี่ยวกับวิธีคิดดอกเบี้ยเช่นนี้ สำหรับวิธีการคิดดอกเบี้ยบางกรณีอาจเป็นช่องทางให้ผู้ให้กู้ฉวยโอกาสหลีกเลี่ยงข้อห้ามของกฎหมายเรื่องการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นได้ เช่น วิธีคิดคำนวณอัตราดอกเบี้ยที่เป็นจำนวนเงินหรือสิ่งของที่ตายตัวเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งอาจเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายอนุญาตให้คิดต่อกันได้นั้นก็เป็นได้

เพราะฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า เกี่ยวกับวิธีการคำนวณอัตราดอกเบี้ยตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของทั้งสองประเทศ ยังมีความเหมาะสมอยู่ แต่เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้กู้ยืมเงินถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ให้กู้ยืมนั้น ผู้กู้ยืมจะต้องศึกษาหรือดูเงื่อนไขในการคิดดอกเบี้ยของผู้ให้กู้ให้แน่ใจว่าไม่เป็นการขูดรีดหรือเอารัดเอาเปรียบผู้กู้ก่อนที่จะตัดสินใจลงลายมือชื่อรับรองในหนังสือสัญญากู้ยืมเงิน เพราะสิ่งนี้คือสิทธิโดยตรงของผู้กู้ที่จะกระทำหรือจะเว้นกระทำก็ได้ ซึ่งก็เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญาที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

4.2 มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายของประเทศไทย และ สปป. ลาว

4.2.1 มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายไทย

มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยนั้น ตามกฎหมายไทยไม่มีการบัญญัติไว้ตรง ๆ ว่าจะเรียกดอกเบี้ยได้ในกรณีใดบ้าง แต่สังเกตได้จากบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น มาตรา 7 ดอกเบี้ยที่มีได้กำหนดอัตราไว้โดยชัดแจ้ง มาตรา 221 กรณีที่เจ้าหนี้ผิดนัด มาตรา 224 ดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัด มาตรา 225 ค่าสินไหมทดแทน เพื่อราคาวัตถุอันได้เสื่อมเสียไประหว่างผิดนัด มาตรา 391 สิทธิบอกเลิกสัญญา จะให้เสื่อมเสียแก่สิทธิของบุคคล ภายนอกหาได้ไม่ มาตรา 654 ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดมาตรา 655 ดอกเบี้ยทบต้น เป็นต้น จากบทบัญญัติของมาตราต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ อาจสรุปได้ว่า มูลเหตุที่จะเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายไทย มีอยู่ 2 กรณี คือ⁵³

⁵³ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 20-21.

1. โดยนิติกรรมหรือข้อตกลง

2. โดยบทบัญญัติของกฎหมาย

ดอกเบี้ยที่เกิดจากนิติกรรมหรืออีกนัยหนึ่ง คือ ดอกเบี้ยที่เกิดจากข้อตกลงหรือสัญญาที่คู่กรณีได้ทำขึ้น จะเป็นสัญญาชนิดใดก็ได้ที่มีวัตถุประสงค์หนึ่งเป็นการชำระเงินให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สัญญากู้ยืมเงิน จำนำ จำนอง เช่าซื้อ ซื้อขาย ขายฝาก บัญชีเดินสะพัด ตัวเงิน ฯลฯ บทบัญญัติของกฎหมายที่รับรองการเรียกดอกเบี้ยในกรณีเช่นนี้มี มาตรา 654 มาตรา 655 มาตรา 911 เป็นต้น

ส่วนดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย คือ ดอกเบี้ยที่เกิดมีตามบทบัญญัติของ มาตรา 7 และมาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของ มาตรา 7 ประกอบด้วยกรณีของนิติกรรมหรือสัญญาที่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอาไว้ และกรณีที่กฎหมายบัญญัติไม่ชัดเจนทำให้คิดดอกเบี้ยในอัตราใด ดอกเบี้ยที่เกิดตามบทบัญญัติของ มาตรา 224 คือ ดอกเบี้ยในกรณีของการผิณัดในหนี้เงิน ดอกเบี้ยตามบทบัญญัติของทั้งสองมาตรา ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ กฎหมายกำหนดให้คิดได้ในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี⁵⁴

4.2.2 มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยตามกฎหมายลาว

สำหรับมูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยในประเทศลาวนั้นเท่าที่ผู้เขียนศึกษาแล้วพบว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ตรง ๆ ว่าจะสามารถเรียกดอกเบี้ยได้ในกรณีใดบ้าง กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาว บัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ยไว้ไม่กี่มาตรา ซึ่งในบางมาตราต้องอาศัยการตีความเพราะไม่ได้กล่าวถึงดอกเบี้ยเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น มาตรา 25 (ใหม่) ว่าด้วยการปฏิบัติสัญญาเพิ่มเติม วรรคท้าย ระบุว่า “ในกรณีที่สัญญาหากกำหนดราคาหรือค่าตอบแทนไม่ชัดเจน ให้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับราคาท้องตลาด ณ สถานที่และเวลาที่ปฏิบัติสัญญา หรือตามราคาที่รัฐได้กำหนด” ซึ่งราคาหรือค่าตอบแทนในมาตรานี้อาจตีความได้หลายแนวทาง แต่ถ้าจะให้ตีความในความหมายของดอกเบี้ยก็ได้ เพราะว่าเมื่อเทียบดูที่เนื้อหาแล้วมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายที่ระบุไว้ใน มาตรา 7 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย โดยเฉพาะในกรณีที่คู่สัญญาได้ตกลงคิดดอกเบี้ยต่อกัน แต่ไม่ได้กำหนดอัตราอันชัดเจนเอาไว้แน่นอน แต่มีข้อสังเกตว่า ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มาตรานี้หาได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวเอาไว้ว่าคู่สัญญาจะสามารถคิดดอกเบี้ยต่อกันได้ในอัตราเท่าใดไม่

มาตรา 28 (ปรับปรุง) ว่าด้วยการชำระหนี้ วรรคแรก ระบุว่า “การชำระหนี้ อาจปฏิบัติเป็นเงินสด เงินโอน เช็ค วัตถุ หรือแรงงานตามการตกลงเห็นชอบของเจ้าหนี้ก็ได้” จะเห็นได้ว่า คำว่า

⁵⁴ มหาชัย ศรีทองกลาง, คำอธิบายกฎหมายกู้ยืมเงิน พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อสอบเรื่องกู้ยืมเงินของเนติบัณฑิตยฯ อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา, พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2545), 93.

“หนี้” ให้ความหมายในลักษณะรวม ๆ ซึ่งหมายความว่าหนี้ที่เป็นเงินต้น (หนี้ประธาน) และหนี้ที่เป็นดอกเบี้ย (หนี้อุปพันธ์) รวมอยู่ด้วยกัน⁵⁵ เพราะฉะนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดเป็นหลักการเดียวกัน เช่นนี้ คำว่า “การชำระหนี้” นั้น นอกจากเป็นการชำระหนี้เงินต้นแล้ว ยังกินความรวมไปถึงการชำระหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยด้วย ซึ่งหมายความว่า ดอกเบี้ยนั้นอาจชำระเป็นเงินตราหรือวัตถุ (สิ่งของ) อย่างอื่นก็ได้ เพราะบทบัญญัติของมาตรานี้มีเนื้อหาที่ให้ความหมายครอบคลุมเอาไว้แล้ว แต่ที่สำคัญจะกระทำได้ ต้องอยู่บนความเห็นชอบของเจ้าหนี้เท่านั้น

มาตรา 35 การชดเชย⁵⁶ และการค้ำประกัน ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้ำประกันการปฏิบัติสัญญา การที่ผู้เขียนหยิบยกเอากรณีของการจำนำ และจำนองมากล่าวในที่นี้ก็เพราะว่า กฎหมายกล่าวถึง การจำนำ การจำนอง และการค้ำประกัน เป็นส่วนหนึ่งของสัญญากู้ยืม แต่ได้กำหนดเป็นกฎหมายไว้ต่างหาก ซึ่งก็ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้ด้วยเช่นกัน

มาตรา 56 (ปรับปรุง) ว่าด้วยสัญญากู้ยืม วรรคสามตอนต้น “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินของ⁵⁷ จะมีดอกเบี้ยได้ก็ต่อเมื่อได้กำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น”

วรรคสี่ “การกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ให้ปฏิบัติตามระเบียบการเฉพาะของธนาคาร หรือสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมนั้น”

วรรคห้า “ดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลทั่วไปหรือการจัดตั้ง⁵⁸ เป็นเงินกิบของลาวหรือเงินตราต่างประเทศ ให้ปฏิบัติตามการตกลงของคู่สัญญา สำหรับดอกเบี้ยที่ได้ใช้ให้แก่กันไป

⁵⁵ ในทางปฏิบัติกฎหมายไม่มีการแยกพิจารณา คนทั่วไปต่างรับรู้แต่เพียงว่าอะไรก็รวมอยู่ในความหมายคำว่าหนี้เช่นกัน เพราะว่าคนทั่วไปเข้าใจว่าดอกเบี้ยต้องติดตามไปกับเงินต้น และผู้ร่างกฎหมายก็อาจเข้าใจไปเช่นนั้น ในกฎหมายจึงไม่มีการแยกกำหนดเป็นสัดส่วนเกี่ยวกับดอกเบี้ยเป็นการเฉพาะไว้

⁵⁶ คำว่า “การชดเชย” กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ของ สปป. ลาว มาตรา 3 (ใหม่) ให้ความหมายว่า หมายถึง การนำทรัพย์สินหรือสิ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปเก็บรักษาไว้กับเจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประกันการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งอาจมีความหมายที่กินความรวมทั้งการจำนำ และการจำนอง ในความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั่นเอง

⁵⁷ คำว่า “ทรัพย์สินของ” มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น แต่ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มิได้มีการบัญญัติจำกัดความของคำนี้ไว้ ซึ่งอาจตีความได้ว่า เป็นทรัพย์สิน หรือสิ่งของ หรือทรัพย์สิน อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่ง “ทรัพย์สินของ” นี้ ในปัจจุบันยังมีความหมายที่ไม่ชัดเจน และไม่แน่นอน โดยที่มตินักกฎหมายบางกลุ่มตีความว่า หมายถึง ทรัพย์สินประเภทโลหะมีค่า เช่น ทองคำ เพชร เหล็ก และพลอย เป็นต้น ที่สามารถมีคุณค่าใช้แทนเงินในการชำระหนี้ แต่มีบางกลุ่มตีความว่า อาจหมายความว่ารวมทั้งวัตถุ และสิ่งของอย่างอื่นด้วย เช่น ข้าว น้ำตาล เหลือ เป็นต้น ที่ใช้ไปสิ้นไป ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความหมายในช่วงแรก

⁵⁸ คำว่า “การจัดตั้ง” ความหมายตาม มาตรา 56 (ปรับปรุง) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันทำงานในรูปของสหกรณ์ เป็นองค์กรหรือนิติบุคคล แต่คำว่า “การจัดตั้ง” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า เป็นการก่อตั้งสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นองค์กรที่มีการบริหารหรือการปกครองด้วยวัตถุประสงค์เพื่อเคลื่อนไหวทำธุรกิจหรือกิจกรรมใดหนึ่ง

แล้วก็ให้เลิกแล้วกันไป ส่วนดอกเบี้ยที่ค้างชำระ หากมีการฟ้องร้องถึงศาล ก็ให้เอาอัตราดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐในพื้นที่ที่เกิดข้อขัดแย้งกันที่กำหนดในระบายนั้นเป็นอัตราอ้างอิงในการพิจารณา การกู้ยืมนั้นห้ามมิให้เอาดอกเบี้ยเงินกู้มาเป็นต้นทุน”

วรรคหก “เมื่อครบกำหนดใช้หนี้ตามที่ตกลงในสัญญาแล้ว หากผู้กู้ไปขอปฏิบัติการชำระหนี้ แต่ผู้ให้กู้ไม่ยอมรับชำระหนี้ ก็จะไม่มีการคิดดอกเบี้ยให้อีกต่อไป”

วรรคเจ็ด “สำหรับการกู้ยืมเงินกับการจัดตั้ง (องค์กร) ของต่างประเทศหรือองค์กรสากลอื่น ๆ การคิดดอกเบี้ยให้อิงเอาตามการตกลงของคู่สัญญา”

วรรคแปด “เมื่อเกิดข้อขัดแย้งกันเกี่ยวกับการจ่ายดอกเบี้ยหรือเงินต้นระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ ให้เอาเงินต้นและดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายทั้งหมดมารวมกัน แล้วให้ลูกหนี้ชำระจนกว่าจะครบตามจำนวนที่ได้รวมกันแล้วนั้น”

นอกจากนี้ การกู้ยืมเงินและดอกเบี้ยการฝากเงินกับธนาคารได้มีการกำหนดดอกเบี้ยตามระเบียบของธนาคารเป็นการเฉพาะ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว⁵⁹ มาตรา 39 (ใหม่) ว่าด้วยการกำหนดอัตราดอกเบี้ย ที่ระบุว่า “ธนาคารแห่ง สปป. ลาว เป็นผู้กำหนดและประกาศ ใช้อัตราดอกเบี้ยรับซื้อขายพันธบัตร และอัตราดอกเบี้ยให้กู้ยืมล่วงหน้าของตน ต่อธนาคารธุรกิจและสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแล ส่วนธนาคารธุรกิจและสถาบันการเงินนั้น อนุญาตให้ปฏิบัติอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่อลูกค้าทั่วไปตามกลไกเศรษฐกิจตลาดที่มีการคุ้มครองของรัฐ”

จากบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมายที่ได้กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่า มูลเหตุที่จะเรียกดอกเบี้ยได้ตามกฎหมายลาวนั้นมีอยู่ 2 กรณี คือ

1. โดยนิติกรรมหรือสัญญา
2. โดยระเบียบการเฉพาะ

ดอกเบี้ยที่เกิดจากนิติกรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ดอกเบี้ยที่เกิดจากข้อตกลงหรือสัญญาที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นเอง ซึ่งจะมีด้วยกันหลายชนิดของสัญญาที่มีการตกลงเรียกดอกเบี้ยเอาไว้โดยชัดแจ้งและมีวัตถุประสงค์แห่งนี้เป็นารชำระเงินตราให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เช่น สัญญากู้ยืมระหว่างบุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคลอื่น ๆ สัญญาจำนำ จำนอง เช่าซื้อ และซื้อขาย เป็นต้น อันมีกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาคุ้มครองเอาไว้

ส่วนดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบการเฉพาะนั้น เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดโดยธนาคารธุรกิจ (ธนาคารพาณิชย์) ต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ตามระเบียบการเฉพาะของแต่ละธนาคาร ซึ่งจะมีอัตราที่แตกต่างกันไป ตามการให้อำนาจโดยกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว มาตรา 39

⁵⁹ ธนาคารแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกว่า “ธนาคารแห่ง สปป. ลาว หรือธนาคารกลาง”

(ใหม่) เช่น สัญญากู้ยืมเงินที่ธนาคารเป็นผู้ให้กู้ และสัญญาฝากเงิน เป็นต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อที่แตกต่างจากกฎหมายไทย

ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่กฎหมายไทย และกฎหมายลาว มีความคล้ายกันเกี่ยวกับมูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ย คือ ในส่วนของดอกเบี้ยที่เกิดโดยนิติกรรมหรือข้อตกลง (ความหมายตามกฎหมายไทย) และดอกเบี้ยที่เกิดโดยนิติกรรมและสัญญา (ความหมายตามกฎหมายลาว) ซึ่งมูลเหตุในการคิดดอกเบี้ยของทั้งสองประเทศที่กล่าวมานี้ ความหมาย คือ เป็นดอกเบี้ยที่เกิดจากข้อตกลงหรือสัญญา ที่ผู้ให้กู้และผู้กู้ตกลงกันเอาไว้ในสัญญากู้ยืมเงินนั่นเอง สำหรับกฎหมายไทย ผู้เขียนเห็นว่าคงไม่มีปัญหาอะไร เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอาไว้เป็นที่ชัดเจนแล้ว คือ คู่สัญญาสามารถเรียกดอกเบี้ยต่อกันได้ไม่เกินอัตรา ร้อยละ 15 ต่อปี สำหรับการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคลด้วยกัน และไม่เกินอัตรา ร้อยละ 19-21 ต่อปี สำหรับการกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน การกำหนดเพดานขั้นสูงสุดของอัตราดอกเบี้ยไว้เช่นนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นข้อดีของกฎหมายไทย เพราะคนทั่วไปก็สามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่าย และสะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมายด้วย แต่สำหรับกรณีที่กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ที่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวไว้เช่นเดียวกับกฎหมายไทย แต่กลับให้ถือเอาอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์เป็นอัตราอ้างอิงนั้น ทำให้เกิดความสับสนแก่คนทั่วไปไม่น้อย เพราะอัตราดอกเบี้ยในแต่ละธนาคารจะกำหนดไม่เหมือนกัน ในธนาคารหนึ่ง ๆ ก็มีหลายประเภทดอกเบี้ย เพราะฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นข้อด้อยของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว อยู่

ส่วนในกฎหมายไทย ยังมีมูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ดอกเบี้ยที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายหรือดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมาย แต่มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยในรูปแบบนี้ ในกฎหมายของ สปป. ลาว หามิได้ แต่กฎหมายลาวจะมีมูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบการเฉพาะ ซึ่งตรงนี้ถือว่าเป็นจุดที่มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับมูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยในระหว่างกฎหมายของไทย และลาว แต่การที่กฎหมายไทยกำหนดให้มีดอกเบี้ยที่เกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมายหรือดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อดีของกฎหมายไทย เพราะปัญหาเรื่องดอกเบี้ยที่กำหนดอัตราไว้ไม่ชัดเจนหรือไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาหากมีการผิวนัดขึ้นมา ก็จะมีอัตราดอกเบี้ยที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการบังคับใช้ ซึ่งจะดีกว่ากฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวที่กำหนดให้ดอกเบี้ยเกิดมิได้จากระเบียบการเฉพาะ เหตุที่กล่าวเช่นนั้น เพราะผู้เขียนเห็นว่า ดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบการเฉพาะตามกฎหมายของลาวที่ได้กำหนดนั้น ได้อิงกับดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจหรือธนาคารพาณิชย์ของรัฐเป็นสำคัญ จึงมีปัญหาย่างที่กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วว่า ดอกเบี้ยของธนาคารนั้นมีหลายอัตรา ซึ่งแต่ละธนาคาร

จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่เหมือนกัน จึงไม่สามารถนำมาเป็นมาตรฐานในการตัดสินของศาลได้ ทั้งยังเป็นข้อดีสำหรับกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว

4.3 ความหมาย และลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินของประเทศไทย และ สปป. ลาว

4.3.1 ความหมายของสัญญากู้ยืมเงิน

สัญญากู้ยืมเงิน (loan contract) ความหมายตามกฎหมายไทย คือ เป็นสัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์แห่งสัญญาเป็นเงินตรา ในเรื่องนี้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 650 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “อันว่ายืมใช้สลับเปลี่ยนนั้น คือสัญญา ซึ่งผู้ให้ยืม โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสลับไปนั้นเป็นปริมาณที่กำหนดให้ไปแก่ผู้ยืม และผู้ยืมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สิน เป็นประเภท ชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ยืมนั้น” นอกจากนี้ในวรรคท้ายของมาตรา 650 ยังระบุด้วยว่า “สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม”

ส่วนสัญญากู้ยืมตามความหมายของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มาตรา 56 (ปรับปรุง) บัญญัติว่า “เป็นการตกลงของคู่สัญญา ซึ่งผู้ให้ยืมได้อำนาจเงินหรือทรัพย์สินของของตนให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้ยืม และผู้ยืมต้องส่งคืนเงินหรือทรัพย์สินของประเภทที่ผู้ยืมตามจำนวนที่เท่าเทียมกัน และคุณภาพเดียวกันให้แก่ผู้ให้กู้ยืมตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในสัญญา”

4.3.2 ลักษณะของสัญญากู้ยืมเงิน

ในประเทศไทยนั้นสัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาที่มีการทำมากที่สุด และอาจกล่าวได้ว่าก่อให้เกิดปัญหาความยุ่งยากมากที่สุดด้วย ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่าเงินตราเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการเพื่อใช้ในการแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหรือใช้เป็นทุนในการประกอบธุรกิจการค้าหรือใช้เพื่อการชำระหนี้ เป็นต้น กฎหมายได้ให้ความสำคัญต่อการกู้ยืมเงิน จึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษ นอกเหนือจากสัญญายืมใช้สลับเปลี่ยนในทรัพย์สินอื่น ๆ ไว้หลายกรณี เช่น ต้องมีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม หากปราศจากหลักฐานดังกล่าวจะทำให้ไม่สามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีตามสัญญากู้ยืมได้ การตกลงให้ค่าตอบแทนในการใช้เงินที่ยืม หรือที่เรียกกันว่าดอกเบี้ยนั้น จะตกลงกันเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไม่ได้ หรือการตกลงคิดดอกเบี้ยทบต้นจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่เคร่งครัด ทั้งนี้เป็นการป้องกันการเอาเปรียบระหว่างคู่กรณี การชำระเงินคืนตามสัญญาต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแสดงถึงการได้ชำระหนี้ หากปราศจากหลักฐานเป็นหนังสือ จะอ้างว่าได้ชำระหนี้ที่กู้ยืมไปแล้วไม่ได้ หรือแม้แต่การรับเอาของหรือทรัพย์สินอื่นแทน

เงินที่กู้ยืม หรือการชำระหนี้เงินกู้ด้วยของอื่นหรือทรัพย์สินอื่น ก็ต้องเป็นไปตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หลักเกณฑ์เหล่านี้จะไม่ปรากฏในสัญญายืมใช้สลับสิ่งชนิดอื่น ๆ⁶⁰

จากสภาพปัญหาของสังคมบวกกับลักษณะของการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้เขียนเกิดข้อคิดเห็นว่า ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินนั้น เราจะมองข้ามความสำคัญในด้านหลักเกณฑ์แห่งการทำสัญญากู้ยืมเงินไม่ได้ ต้องใส่ใจอยู่เสมอว่า ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำสัญญานั้นถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ เช่น เรื่องความสมบูรณ์ของสัญญากู้ยืมเงิน หลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน และหนังสือสัญญากู้ยืมเงินเหล่านี้ เป็นต้น การที่กล่าวเช่นนั้นเพราะว่าสัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาที่นิยมทำกันอย่างแพร่หลายในทุกประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นสัญญาที่มีความซับซ้อนมาก ซึ่งสามารถให้ทั้งคู่ และให้ทั้งโทษแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ สำหรับความสมบูรณ์ของสัญญากู้ยืมเงินนั้น สามารถดูได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 650 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “สัญญานี้ย่อมบริบูรณ์โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม” ส่วนหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน มาตรา 653 วรรคแรก บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไป ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่” นอกจากนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หนังสือสัญญาสำหรับการกู้ยืมเงิน ซึ่งในความเป็นจริง สัญญากู้ยืมเงินนั้นห้ามแบบแห่งสัญญาที่กำหนดไว้ในกฎหมายไม่ว่าอย่างใดก็ตาม ในกรณีที่คู่สัญญาหากได้ทำสัญญากู้ยืมเงินเป็นลายลักษณ์อักษร ก็ย่อมจะทำได้ หนังสือสัญญากู้ยืมเงินนั้น โดยหลักแล้วต้องปรากฏให้มีชื่อของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และมีเนื้อหาที่เป็นรายละเอียดของข้อตกลง เช่น วันที่ทำสัญญา จำนวนเงินที่ตกลงกู้ กำหนดเวลาในการชำระเงินต้น และดอกเบี้ย เป็นต้น การทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรนี้มีข้อดีหลายอย่าง เพราะว่า จะหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนได้ และทั้งต้องการให้มีความชัดเจนในการแสดงเจตนาตกลงกัน นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการผูกมัดกันโดยชัดเจนว่าได้ตกลงยืมเงินกันจริง เนื่องจากว่าได้มีการลงลายมือชื่อรับรองจากทั้งสองฝ่าย จึงทำให้ยากต่อการที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญา สามารถใช้เป็นหลักฐานที่ยืนยันว่า ได้มีการตกลงทำสัญญากัน ซึ่งดีกว่าการตกลงด้วยวาจา ที่อาจจะต้องยืนยันการทำสัญญาด้วยพยานบุคคลที่รู้เห็นเหตุการณ์ ที่อาจจะขาดความแน่นอนหรือความเชื่อถือในภายหลังได้

เรื่องสัญญากู้ยืมนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 63 บัญญัติกำหนดให้ทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำก็จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ แต่สัญญากู้ยืมนั้นไม่เป็นโมฆะ เพียงแต่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ และหากได้ชำระหนี้ไปแล้ว คือเป็นการชำระหนี้ที่สมบูรณ์ เรียกเงินคืนไม่ได้ ถือเป็นหนี้ในธรรม ในกรณีการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือ การนำสืบว่าได้มีการใช้เงินได้ ต่อเมื่อมี

⁶⁰ สุธีร์ ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, 82-83.

หลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือผู้ให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารแห่งการกู้ยืมนั้นได้ เว้นเกินแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนในเอกสารนั้นแล้ว มาตรา 653 วรรค 2 จะนำสืบพยานบุคคลไม่ได้ ขัดต่อประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 94 แต่สำหรับกรณีของเรื่องดอกเบี้ยนั้น การนำสืบการชำระดอกเบี้ยไม่อยู่ในบังคับมาตรา 653 วรรค 2 กล่าวคือ ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือมาแสดงแต่อย่างใด ลูกหนี้หรือผู้กู้ยืมย่อมนำสืบพยานบุคคลได้ (ฎ. 243/2503)

ส่วนลักษณะของสัญญากู้ยืมเงินอันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปใน สปป. ลาว คือ เป็นสัญญา ยืมใช้สิ่งเปลี่ยนแปลงชนิดหนึ่งที่มีวัตถุของสัญญา คือ เงินตรา ทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งภายหลังที่ผู้กู้ยืมเอาไป ใช้แล้วคุณประโยชน์หรือค่าของทรัพย์สินที่ยืมไปนั้นจะหมดไปหรือเปลี่ยนสภาพไป⁶¹ เป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทน หรือที่เรียกกันตามภาษากฎหมายของลาวว่า “เป็นสัญญาฝ่ายเดียว”⁶² ซึ่งจะตรงกับ ศัพท์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่ว่า “สัญญาที่ไม่ต่างตอบแทน” โดย สอดคล้องตามคุณลักษณะของสัญญาที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ ของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันใน สัญญาและนอกสัญญา มาตรา 9 (ปรับปรุง) ของ สปป. ลาว ความหมาย คือ มีแต่ฝ่ายลูกหนี้หรือผู้กู้ยืม เท่านั้นที่มีหน้าที่ต้องตอบแทน⁶³ เพื่อการที่ได้ใช้เงินหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้กู้มานั้น โดยจะตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ย (หากได้ตกลงกันไว้ในสัญญากู้ยืม) รวมทั้งมีหน้าที่ต้องส่งคืนเงินหรือ ทรัพย์สินที่กู้ไปนั้น ตามจำนวนที่เท่าเทียมกันหรือคุณภาพเดียวกันแก่ผู้ให้กู้ยืมหรือเจ้าหนี้ตามที่ตกลงในสัญญากู้ยืม นอกจากนี้ สัญญากู้ยืมยังเป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ได้ ขึ้นอยู่กับการตกลงของคู่สัญญาเป็นสำคัญ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากกรณีของสัญญาซื้อขายทรัพย์สินของไปใช้ (ยืมใช้คงรูป) ตามมาตรา 58 ที่ผู้ยืมเอาไปใช้โดยไม่คิดค่าหรือไม่มีค่าตอบแทน ในเรื่องนี้ มีนักกฎหมายลาวกลุ่มหนึ่งได้มีความเห็นว่า⁶⁴ สัญญากู้ยืมหรือสัญญาอื่น ๆ จะกำหนดให้มี ดอกเบี้ยหรือไม่ก็ได้ กฎหมายมิได้กำหนดเป็นข้อห้ามเอาไว้ เพราะฉะนั้น คู่สัญญาสามารถกำหนด

⁶¹ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์, *กฎหมายแพ่ง*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (เวียงจันทน์: มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, 2007), 37.

⁶² มาตรา 9 แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา (ลักษณะของสัญญา) ระบุว่า “สัญญาฝ่ายเดียว คือการตกลงที่ฝ่ายเดียวมีหน้าที่ซึ่งต้องปฏิบัติต่ออีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีการตอบแทนจากอีกฝ่ายหนึ่ง (เป็นสัญญาไม่ต่างตอบแทนตามความหมายในกฎหมายไทย) ส่วนสัญญาสองฝ่าย หรือหลายฝ่าย คือการตกลงของสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่ทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่อกัน บทบัญญัติมาตรา 9 นี้ หลายคนยังมีความสับสนเพราะให้ความหมายไม่ชัดเจน แต่คำว่า “ฝ่ายเดียว” ในที่นี้ วัตถุประสงค์ของกฎหมายก็คงจะหมายความว่า เป็นบุคคลฝ่ายเดียวที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่ออีกฝ่าย แต่คนที่เข้าร่วมทำสัญญานั้นอาจมีสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายก็ได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของสัญญาที่ทำกันนั้นเป็นสำคัญ

⁶³ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์, *กฎหมายแพ่ง*, 37, ระบุว่า สัญญากู้ยืมเป็นสัญญาที่ไม่ต่างตอบแทน เมื่อผู้ให้ยืมรับเงินจากผู้กู้แล้วก็ไม่มียอะไรจะมอบคืนให้แก่ผู้กู้

⁶⁴ คณะวิชาการกฎหมายลาวและญี่ปุ่น, *กฎหมายแพ่ง*, 166.

ดอกเบี้ยได้ตามใจ อันเป็นไปตามหลักการเสรีภาพในการทำสัญญา แต่การกำหนดดอกเบี้ยนั้นไม่ให้เกินอัตราที่กำหนดโดยธนาคารธุรกิจในพื้นที่ที่ทำสัญญาสัญญานั้น

สำหรับสัญญากู้ยืมนี้ จะสังเกตได้ว่า เป็นสัญญาที่มีความนิยมนำกันมากพอสมควรใน สปป. ลาว ปัญหาเรื่องความยุ่งยากสับสนที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินก็มีไม่น้อยเช่นเดียวกับในประเทศไทย เหตุเพราะว่าความต้องการของคนที่ต้องการใช้นั้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น เพื่อนำไปเป็นทุนประกอบอาชีพ เพื่อธุรกิจค้าขาย เพื่อการศึกษาเล่าเรียน เพื่อซื้อยารักษาโรคยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือแม้กระทั่งการกู้ยืมเพื่อใช้สอยส่วนตัว เป็นต้น ทั้งหลายนี้ก็เพื่อความอยู่รอดในชีวิตประจำวันของตนเองและครอบครัว แต่การเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ กลับมีเงื่อนไขและขั้นตอนที่ยุ่งยาก สลับซับซ้อน คนส่วนมากจึงหันไปพึ่งพาเงินกู้นอกระบบที่มีเงื่อนไขการกู้ยืมที่ง่ายกว่า แต่สุดท้ายก็มีหลายเหตุการณ์ที่ถูกเจ้าหนี้ขูดรีดจนกลายเป็นหนี้ล้นพ้นตัว หาทางออกไม่ได้ก็หันไปก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อหวังเอาเงินมาใช้หนี้ ทำให้สังคมไม่สงบ สร้างความเสียหายต่อหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพ เป็นต้น จากความจำเอนดังกล่าวนี้ จึงทำให้สัญญากู้ยืมได้เข้ามามีบทบาทเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย อันหนึ่งเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น เพราะฉะนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาฉบับที่ใช้ในปัจจุบันจึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเข้าใหม่ในหลายประเด็นที่เคยพบว่ามีปัญหา โดยเฉพาะเรื่องสัญญากู้ยืมตามมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคท้ายได้เน้นความสำคัญเป็นพิเศษในการกำหนดหลักการในการทำสัญญาว่าต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น สัญญากู้ยืมนี้จะมีความสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้มีการส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินที่กู้ให้แก่นัก⁶⁵ สำหรับหลักฐานในการกู้ยืมเงินนั้น ตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง⁶⁶ ฉบับปรับปรุงปี ค.ศ. 2004 (หลักการรวมที่สามารถใช้ได้กับทุกกรณี) มาตรา 17 ที่ประกอบด้วยหลักฐานทางเอกสาร หลักฐานทางวัตถุ และหลักฐานทางพยานบุคคล

นอกจากลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ในทางปฏิบัติสัญญากู้ยืมเงินอาจจะไปถึงวัตถุประสงค์ในการใช้เงินหรือทรัพย์สินที่กู้ยืมนั้นด้วย⁶⁷ ผู้กู้ต้องใช้เงินหรือทรัพย์สินที่กู้ไปนั้นให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสัญญากู้ เรื่องนี้ส่วนมากจะเป็นกรณีของการกู้เงินจากธนาคาร การกำหนดวัตถุประสงค์นี้ สิ่งสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับการคำนวณดอกเบี้ยนั่นเอง เนื่องจากการกู้เงินจากธนาคารอัตราดอกเบี้ยที่จะคำนวณได้นั้นขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการใช้เงินหรือปล่อยกู้ตาม

⁶⁵ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์, กฎหมายแพ่ง, 38.

⁶⁶ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีแพ่ง มีความหมายเช่นเดียวกับกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทย

⁶⁷ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์, กฎหมายแพ่ง, 38.

วัตถุประสงค์ของการใช้เงิน เช่น เพื่อเคลื่อนไหวทำธุรกิจการค้า การก่อสร้าง การเกษตรหรือแม้แต่เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยส่วนตัว เป็นต้น ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป หากผู้กู้ยืมใช้เงินไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดในสัญญาแล้ว ก็จะถือเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ให้กู้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้⁶⁸ สำหรับสัญญากู้ยืมเงินนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกู้เงินจากธนาคารหรือการกู้ยืมเงินในระหว่างบุคคลหรือนิติบุคคลทั่วไปด้วยกัน ต้องทำเป็นหนังสือหรือเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อ และพิมพ์ลายนิ้วมือเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 56 วรรคท้าย มาตรา 15 (ปรับปรุง) วรรคสาม แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา จึงจะถือว่าสัญญากู้ยืมเงินนั้นมีความสมบูรณ์ได้ ซึ่งจากเนื้อหาของบทบัญญัติตามมาตรานี้ทำให้ตีความได้ว่า กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ไม่อนุญาตให้มีการตกลงด้วยวาจาในสัญญากู้ยืมเงิน

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสิ่งที่น่าเป็นข้อดีสำหรับสัญญากู้ยืมตามกฎหมายไทย คือ ข้อตกลงของคู่สัญญาเรื่องค่าตอบแทนหรือที่เรียกกันว่า ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินนั้น จะต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ที่อัตราไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี สำหรับการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลทั่วไปด้วยกัน และในอัตราไม่เกินร้อยละ 19 ถึง 21 ต่อปี⁶⁹ สำหรับการกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลัง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523⁷⁰ แก้ไขเพิ่มเติมโดย ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533⁷¹ ซึ่งออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523⁷² แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบัน

⁶⁸ เรื่องนี้มีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า หากใช้เงินไม่ถูกต้องวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในสัญญานั้น จะเป็นการฉ้อโกงทรัพย์หรือไม่ เรื่องนี้ยังเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่ เพราะถ้ามองในอีกด้านกรรมสิทธิ์ในเงินหรือทรัพย์ที่กู้ไปนั้น กฎหมายได้บัญญัติว่าได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กู้แล้ว ซึ่งก็หมายความว่าผู้กู้มีสิทธิที่จะนำเงินที่ได้รับมาไปใช้ในกิจการใดก็ย่อมได้

⁶⁹ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533, **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 107, ตอนที่ 235 ฉบับพิเศษ, (23 พฤศจิกายน 2533), 22. ข้อ 2 และข้อ 4.

⁷⁰ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523, **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 97, ตอนที่ 45 ฉบับพิเศษ, (20 มกราคม 2523), 1.

⁷¹ ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533, **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 107, ตอนที่ 235 ฉบับพิเศษ, (23 พฤศจิกายน 2533), 22.

⁷² พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523, **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 97, ตอนที่ 3 ฉบับพิเศษ, (10 มกราคม 2523), 1.

การเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535⁷³ ซึ่งได้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้อย่างชัดเจน แต่ในส่วนของกฎหมายของ สปป. ลาว นั้น นอกจากหนังสือสัญญากู้ยืมที่ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อ และพิมพ์ลายนิ้วมือแล้ว หลักฐานในการชำระหนี้อันรวมมีทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยหรือการรับเงินอื่น ๆ ก็ต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยเช่นกัน ในสัญญากู้ยืมเงินใน สปป. ลาวนั้น กฎหมายจะไม่อนุญาตให้ตกลงกันด้วยวาจา และไม่มีการนำสืบพยานบุคคลในการชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นเป็นข้อที่แตกต่างจากกฎหมายไทย แต่ถือว่าเป็นข้อดีของกฎหมายลาวที่ควรรักษาเอาไว้ต่อไป

4.4 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน

4.4.1 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย คำว่า “ดอกเบี้ยตามกฎหมาย” หมายถึง อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งถือว่ามิอยู่ในสัญญาระหว่างคู่กรณีที่มิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ กล่าวคือ ถ้าคู่กรณีตกลงจะให้ดอกเบี้ยแก่กันแต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ ก็จะต้องใช้อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย⁷⁴ หรืออีกนัยหนึ่ง ดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ได้แก่ดอกเบี้ยที่กฎหมายบัญญัติบังคับไว้เลยว่าถ้าเกิดกรณีเช่นที่กำหนดไว้แล้ว จะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กัน ถึงแม้ว่าคู่กรณีจะไม่ได้ตกลงกันว่าจะให้ดอกเบี้ยแก่กันก็ตาม ซึ่งได้แก่ดอกเบี้ยในฐานะที่เป็นค่าเสียหายเนื่องจากการผิดนัดชำระหนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการผิดนัดนั้นทำให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียหาย จึงต้องชำระดอกเบี้ยเพื่อเป็นการชดเชยให้แก่ฝ่ายที่เสียหายนั้น

ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายหรือดอกเบี้ยตามกฎหมายนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดอัตราดอกเบี้ย และสามารถนำมาใช้ในเรื่องกู้ยืมได้ 2 มาตรา คือ มาตรา 7 และมาตรา 224 โดยมีรายละเอียดของแต่ละมาตรา ดังนี้

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี” ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายตาม มาตรา 7 นี้ต้องเป็นกรณีที่ต้องเสียดอกเบี้ยให้ผู้กู้ยืมแต่ตามนิติกรรมไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งว่าให้คิดในอัตราใด เช่นนี้กฎหมายกำหนดให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี แต่หากในสัญญาหรือหลักฐานการกู้ยืมเงินไม่ได้มีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยไว้ ถือว่าระหว่างอายุสัญญาไม่มีการคิดดอกเบี้ย กรณีหากกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ชัดแล้ว

⁷³ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 109, ตอนที่ 38, (5 เมษายน 2535), 1.

⁷⁴ American Jurisprudence, Vol. 30, (New York: The lawyers co., 1940), 6.

จะนำพยานบุคคลมาสืบว่ามีการคิดดอกเบี้ยอัตราอื่นไม่ได้ เพราะข้อตกลงในการคิดดอกเบี้ย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา⁷⁵ เช่น

ฎ. 3708/2528 สัญญากู้ระบุเรื่องดอกเบี้ยไว้ว่า “ยอมให้ดอกเบี้ยตามกฎหมายอย่างสูง” เป็นข้อความที่มีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยโดยชัดแจ้งแน่นอนว่าเป็นอัตราที่สูงเท่าไร ต้องตีความไปในทางเป็นคุณแก่ผู้กู้ ผู้ให้กู้มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ส่วนในกรณีที่คู่สัญญาตกลงกันว่าไม่ต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันนั้น ก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลง คือไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่เมื่อไรก็ตามที่ลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ ลูกหนี้ก็ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี นับแต่วันผิดนัดตาม มาตรา 224 วรรคแรก⁷⁶

สำหรับบทบัญญัติของ มาตรา 224 บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้นท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น”

บทบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นบททั่วไปเรื่องดอกเบี้ย โดยกล่าวคลุมไว้ถึงดอกเบี้ยของหนี้เงินในระหว่างผิดนัดของสัญญาทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกู้ยืม ละเมิดหรือสัญญาอื่น ๆ ถ้าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดในหนี้เงินแล้ว จะต้องเสียดอกเบี้ยให้เจ้าหนี้ทั้งสิ้น

ดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดนี้ เป็นดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียแก่กัน มิใช่ดอกเบี้ยที่คู่กรณีตกลงกันกำหนด กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ นอกจากจะชำระหนี้หรือค่าสินไหมทดแทนแล้ว ลูกหนี้ต้องชำระดอกเบี้ยสำหรับหนี้เงินหรือค่าสินไหมทดแทนด้วย แม้ว่าในสัญญาระหว่างคู่กรณีจะมีได้พูดถึงเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้ก็ตาม⁷⁷

แต่ในส่วน ของ สปป. ลาว นั้น เรื่องดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายหรือดอกเบี้ยตามกฎหมาย (legal interest) นี้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ห้ามมีบทบัญญัติในเรื่องนี้เอาไว้ไม่ เหตุเพราะว่า ถ้าเป็นกรณีที่คู่สัญญาหากตกลงเรื่องดอกเบี้ยไว้ในสัญญากู้ยืมไม่ชัดแจ้ง ก็จะอยู่ภายใต้ข้อบังคับตามมาตรา 25 (ใหม่) วรรคสอง ที่ระบุว่า “ในกรณีในสัญญาหากกำหนดราคาหรือค่าตอบแทนไว้ไม่ชัดแจ้ง ให้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องตามราคาทั่วไปในท้องตลาด ณ เวลาและสถานที่ขณะปฏิบัติสัญญาหรือตามราคาที่รัฐได้กำหนด” ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว การที่กฎหมายให้อิงเอาตามราคาหรือค่าตอบแทนตามราคาท้องตลาดนั้น ในความเป็นจริงนั้นมี

⁷⁵ มหาชัย ศรีทองกลาง, คำอธิบายกฎหมายกู้ยืมเงิน พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อสอบเรื่องกู้ยืมเงินของเนติบัณฑิตย์ อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา, 92-93.

⁷⁶ ปัญญา ถนอมรอด, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม คำประกัน จำนอง จำนำ, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), 43-46.

⁷⁷ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 95.

ความไม่เหมาะสมสำหรับเรื่องดอกเบี้ย เพราะอัตราดอกเบี้ยการกู้ยืมเงินในท้องตลาด ก็คืออัตราดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินนอกระบบนั่นเอง การกำหนดอัตราดอกเบี้ยจะสูงกว่าธนาคารมาก เช่น อัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน หรือร้อยละ 5 ต่อเดือน สำหรับเงินกู้ที่มีหลักประกัน และร้อยละ 10 หรือ 20 ต่อเดือน สำหรับดอกเบี้ยเงินกู้ที่ไม่มีหลักประกัน ซึ่งถ้ามาคิดเป็นอัตราร้อยละต่อปี ก็จะตกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 36-60 ต่อปี สำหรับเงินกู้ที่มีหลักประกัน และร้อยละ 120-240 ต่อปี สำหรับเงินกู้ที่ไม่มีหลักประกัน จะเอามาเป็นอัตราอ้างอิงในการพิจารณาไม่ได้ เพราะเป็นอัตราที่สูงเกินอัตราที่กฎหมายอนุญาตให้คิดต่อกันได้ โดยเฉพาะเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยของธนาคารกำหนด สุดท้ายก็หนีไม่พ้นที่ต้องกลับไปใช้อัตราตามระเบียบการเฉพาะที่ธนาคารกำหนดในแต่ละระยะนั้นเช่นเดิม

ส่วนในกรณีถ้าสัญญาหากไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในสัญญากู้ยืมเงินนั้น เมื่อผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระหนี้เงินขึ้นมา กฎหมายของ สปป. ลาว โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา จะไม่อนุญาตให้คิดดอกเบี้ยต่อกันได้โดยเด็ดขาด ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนต้น และวรรคท้ายที่ว่า “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินต่าง ๆ จะมีดอกเบี้ยได้ ก็ต่อเมื่อได้กำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น และสัญญากู้ยืมต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร” ก็แสดงว่า ไม่ว่าจะในกรณีใดก็ตาม คู่สัญญาจะต้องมีข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยต่อกันเป็นลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเท่านั้น สัญญากู้ยืมเงินจึงจะสามารถมีดอกเบี้ยได้ แต่ในกรณีหากเกิดมีการผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระหนี้เงินในระหว่างการปฏิบัติสัญญา อันทำให้เจ้าหนี้หรือผู้ให้กู้เสียหาย และขาดประโยชน์ กฎหมายได้กำหนดว่าเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ต้องเสียให้แก่ผู้ได้รับความเสียหายนั้น ต้องพิจารณาเป็นค่าป่วยการทรัพย์สินให้แทนการคิดดอกเบี้ย แต่ก็มีข้อบังคับว่า ต้องมีการร้องขอของผู้เสียหายเท่านั้น ดังบทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนท้ายที่ระบุว่า “ในกรณีที่มีการชำระหนี้ล่าช้า ซึ่งทำให้ผู้ให้กู้เสียประโยชน์ ก็อาจจะพิจารณาเป็นค่าป่วยการทรัพย์สินให้ หากมีการร้องขอ”

ดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ในส่วนของกฎหมายลานั้นไม่มีกำหนดถึงเรื่องนี้เอาไว้เลย เหตุเพราะว่า กรณีของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ไม่ชัดเจนนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของลาวมาตรา 25 (ใหม่) วรรคท้ายให้ปฏิบัติตามอัตราค่าตอบแทนของท้องตลาดหรืออัตราที่รัฐกำหนด แต่ที่น่าสังเกต คือ อัตราค่าตอบแทนที่รัฐกำหนดเป็นการเฉพาะเจาะจงในเรื่องของดอกเบี้ยนั้นไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติถึงเรื่องนี้เอาไว้ เพราะฉะนั้น จึงเหลือเพียงอัตราค่าตอบแทนตามราคาของท้องตลาด ซึ่งในความเป็นจริงราคาท้องตลาดเป็นราคาที่สูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่กฎหมายอนุญาตให้เรียกได้ สุดท้ายก็ต้องนำเอาอัตราดอกเบี้ยตามระเบียบการเฉพาะที่กำหนดโดยธนาคารมาบังคับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด ส่วนกรณีของการกู้ยืมเงินที่ไม่มีดอกเบี้ย หากผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระหนี้เงินนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา

มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนท้าย ประกอบกับมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ผิดสัญญาหรือผู้ผิดนัดชำระหนี้เงินต้องเสียค่าตอบแทนความเสียหายในรูปแบบของค่าป่วยการทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้กู้ หากมีการร้องขอ ซึ่งทั้งหมดนี้กฎหมายหาได้อนุญาตให้คิดค่าตอบแทนความเสียหายเป็นดอกเบี้ยไม่

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่กฎหมายไทยกำหนดให้มีดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายนั้น เป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะไม่ว่าจะเป็นกรณีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในสัญญากู้ยืมไม่ชัดเจน หรือกรณีที่ไม่ได้ตกลงเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน และได้ผัดผ่อนในการชำระหนี้เงินที่กู้ยืม กฎหมายได้กำหนดไว้ชัดเจนว่าให้สามารถเรียกดอกเบี้ยต่อกันได้ และอัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกได้คือ ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี แต่ในส่วน ของ สปป. ลาว กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวหาได้บัญญัติถึงดอกเบี้ยในลักษณะเช่นนี้ไว้ไม่ สัญญากู้ยืมเงินใดที่ไม่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้ ก็จะถือว่าเป็นสัญญากู้ยืมเงินฉบับนั้นไม่มีดอกเบี้ย คู่สัญญาที่ไม่สามารถเรียกดอกเบี้ยต่อกันในภายหลังได้อีก ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสาม ของกฎหมายฉบับดังกล่าว แต่ถ้าเกิดมีการผิดสัญญาหรือผัดผ่อนชำระหนี้เงินขึ้นมา ผู้ให้กู้ก็สามารถเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายได้เพียงแต่ในรูปของค่าป่วยการทรัพย์สิน ซึ่งจะไม่ใช่ในรูปของดอกเบี้ยแต่อย่างใด แต่ถ้าสัญญากู้ยืมเงินใดที่ตกลงเรียกค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยไว้ไม่ชัดเจน กฎหมายฉบับนี้ อนุญาตให้ถือเอาตามราคาของท้องตลาดในสถานที่ และเวลาขณะกำลังปฏิบัติสัญญานั้นหรือตามอัตราที่รัฐได้กำหนด เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 25 (ใหม่) เรื่องการปฏิบัติสัญญาเพิ่มเติม ซึ่งทั้งสองประเด็นที่กล่าวมานี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นข้อกฎหมายที่แตกต่างไปจากกฎหมายไทยโดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเนื้อหาของกฎหมาย รวมถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายด้วย ความแตกต่างที่วุ่นวาย เมื่อนำมาเปรียบเทียบดูแล้วจะพบว่า กฎหมายของ สปป. ลาว มีข้อดีน้อยกว่ามาก เหตุเพราะว่า การที่กฎหมายลาวอนุญาตให้ผู้ให้กู้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ในรูปของค่าป่วยการทรัพย์สิน สำหรับกรณีการผิดสัญญาหรือผัดผ่อนชำระหนี้เงิน ในสัญญากู้ยืมเงินที่ไม่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยเอาไว้หรือการที่กฎหมายอนุญาตให้ถือเอาตามราคาหรืออัตราค่าตอบแทนของท้องตลาดในสถานที่ และเวลาขณะปฏิบัติตามสัญญานั้นหรือตามอัตราที่รัฐได้กำหนด สำหรับกรณีของสัญญากู้ยืมเงินที่มีการตกลงเรียกดอกเบี้ยต่อกัน แต่ระบุอัตราค่าตอบแทนหรือดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินนั้นไม่ชัดเจน ทั้งสองกรณีที่วุ่นวายนี้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว หามีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณที่ชัดเจนเอาไว้ไม่ จึงไม่สามารถถือเอาเป็นหลักเกณฑ์ของการคำนวณที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในการบังคับใช้กฎหมายของศาลได้

เพราะฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยนำเอาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทย โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ของ มาตรา 7 และมาตร 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่มีการกำหนดชัดเจนว่า หากเกิด

กรณีดังกล่าวมานี้ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายในรูปของดอกเบี้ยได้ และกฎหมายยังได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า สามารถเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี เป็นต้น เพื่อปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว และที่สำคัญต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ชัดเจน ส่วนอัตราดอกเบี้ยจะอยู่ที่อัตราเท่าใดนั้นให้พิจารณาจากความเหมาะสมกับของสภาพเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น เป็นสำคัญ อันจะทำให้ไม่เกิดความสับสน และได้หลักเกณฑ์ของการบังคับใช้กฎหมาย ที่เป็นมาตรฐานอันเดียวกันทั่วประเทศ

4.4.2 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มสัญญา

อย่างที่กล่าวไว้แล้วว่า สัญญากู้ยืมเงินเป็นสัญญาใช้สินเปลืองชนิดหนึ่ง ที่อาจมีค่าตอบแทนหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ได้ กล่าวคือ อาจมีการตกลงให้ค่าตอบแทนในการใช้ทรัพย์สินที่ยืมก็ได้ อันแตกต่างจากสัญญาใช้คงรูป ซึ่งเป็นสัญญาที่ไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใด ผู้ยืมสามารถใช้ทรัพย์สินที่ยืมโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน ในสัญญากู้ยืมเงินนั้นถ้าได้มีการตกลงให้ค่าตอบแทนในการได้ใช้เงินตราที่ยืม ค่าตอบแทนที่ผู้ยืมจะต้องเสียนี้มีชื่อที่เรียกว่า “ดอกเบี้ย” กรณีที่เป็นการให้ค่าตอบแทนในสัญญาใช้สินเปลืองอื่น ๆ จะไม่เรียกว่าดอกเบี้ยแต่อย่างใด ซึ่งเรื่องนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ใน ฎ. 1015/2512 ว่า การยืมข้าวเปลือกซึ่งตกลงให้ดอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือกในอัตรา 1 ถึงต่อข้าวเปลือกที่ยืม 2 ถึง นั้นมิใช่ดอกเบี้ยตามความหมายของกฎหมาย เพราะผลประโยชน์ที่เรียกว่าเป็นดอกเบี้ยจะเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น เมื่อตกลงจะให้ผลประโยชน์ตอบแทนในการยืมข้าวเปลือกกันไว้อย่างไร (แม้คำนวณแล้วผลประโยชน์ตอบแทนจะสูงเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี) ผู้ยืมก็ต้องชำระให้ตามข้อตกลงนั้น ดังนั้นคำว่า “ดอกเบี้ย” จึงมีความหมายว่าเป็นการให้ค่าตอบแทนในการใช้เงินตราตามสัญญากู้ยืมเงินเป็นการเฉพาะ⁷⁸

การเรียกดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินนี้ คู่กรณีอาจตกลงเรียกกันโดยชัดแจ้ง (โดยตรง) หรือโดยปริยายก็ได้⁷⁹ ซึ่งการตกลงโดยตรงนั้นอาจจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาก็ได้ ส่วนการตกลงโดยปริยายได้แก่กรณีที่ไม่ได้ตกลงกันไว้โดยตรงว่าให้เรียกดอกเบี้ย แต่แสดงให้เห็นได้จากแนวทางปฏิบัติระหว่างคู่กรณีหรือประเพณีซึ่งเป็นที่รู้จักกัน

การเรียกดอกเบี้ยโดยปริยายนี้ไม่มีกำหนดไว้ในหลักกฎหมายของไทย ซึ่งการเรียกดอกเบี้ยแบบนี้สามารถแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1. การเรียกดอกเบี้ยโดยปริยายโดยดูจากแนวทางปฏิบัติระหว่างคู่กรณีนั้น ของไทย น่าจะถือว่ามีได้ เช่น ครั้งแรกทำสัญญากู้ยืมเงินโดยตกลงเรียกดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ครั้งที่สองทำ

⁷⁸ สุธีร์ ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์สิน, 220.

⁷⁹ มัลลิกา ลับโพธิ์, ดอกเบี้ย, 28-29

สัญญากู้เงินอีกโดยตกลงแต่เพียงว่าผลประโยชน์เหมือนเดิม เช่นนี้จะถือได้หรือไม่ว่าคู่สัญญาตกลงเรียกดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปีโดยปริยาย หรือกรณีคำกับแดงเป็นเพื่อนกันและต่างคนต่างทำการค้าในครั้งแรกคำกู้เงินแดงโดยตกลงว่าจะให้ดอกเบี้ยแดงร้อยละสิบห้าต่อปี ครั้งที่สอง ที่สามก็กู้เงินโดยตกลงกันเช่นนี้อีก แต่ครั้งที่สี่คำกู้เงินแดงอีก แต่ไม่ได้พูดถึงดอกเบี้ยกันเลย จะถือได้หรือไม่ว่าคำกับแดงได้ตกลงเรียกดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปีโดยปริยายแล้ว

ตามตัวอย่างแรก การที่ระบุว่าเป็นผลประโยชน์เหมือนเดิมนั้น น่าจะถือได้ว่าสัญญาฉบับนี้มีดอกเบี้ยแล้ว แต่อัตราดอกเบี้ยนั้นน่าจะอยู่ภายในบังคับของมาตรา 7 กล่าวคือ ต้องถือว่าคู่กรณีได้ตกลงกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันไว้ แต่ตามตัวอย่างที่สองนั้น จะถือว่ามี การเรียกดอกเบี้ยโดยปริยายแล้วไม่ได้ เพราะมิได้มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยไว้เลย ต่างจากตัวอย่างแรกที่บอกว่าผลประโยชน์เหมือนเดิม ดังนั้น ตามตัวอย่างที่สองจึงเรียกดอกเบี้ยจากกันไม่ได้

2. ส่วนการเรียกดอกเบี้ยโดยปริยายโดยดูจากประเพณีนั้น ประเพณีที่จะยกขึ้นวินิจฉัยบรรทัดคดีได้ ต้องเป็นประเพณีที่ใช้บังคับกันมานาน เป็นที่ยอมรับของมหาชนทั่วไป ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การกู้ยืมเงินนั้นยังไม่ถือว่าเป็นประเพณีที่ยอมรับกันทั่วไปว่าต้องมีดอกเบี้ย ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 703/2472 ซึ่งวินิจฉัยว่า จำเลยทำหนังสือสัญญากู้เงินโจทก์ไปสามครั้ง รวมเป็นเงิน 5,500 บาท แต่ในเอกสารมิได้มีข้อสัญญาว่าจะให้ดอกเบี้ยแก่กัน ดังนี้ศาลฎีกาวินิจฉัยให้จำเลยเสียดอกเบี้ยให้โจทก์ร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป การที่ศาลฎีกากล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ในเอกสารมิได้มีข้อสัญญาว่าจะให้ดอกเบี้ยแก่กัน” แสดงว่าศาลฎีกาไม่ยอมรับว่ามีประเพณีที่ว่า การกู้ยืมเงินต้องมีดอกเบี้ย ดังนั้น การเรียกดอกเบี้ยตามประเพณีตามกฎหมายไทยจึงไม่น่าจะมีได้

ในส่วนของ สปป. ลาว นั้น อย่างที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 4.3.1 แล้วว่า สัญญากู้ยืมเงิน เป็นสัญญาใช้สินเปลืองชนิดหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ของสัญญาคือเงินตราหรือทรัพย์สินของ (ทรัพย์สิน) ซึ่งภายหลังที่ผู้กู้ยืมได้ใช้แล้วคุณค่าของทรัพย์สินนั้นก็จะต้องหมดไปหรือเปลี่ยนสภาพไป และเมื่อถึงกำหนดเวลาใช้คืน ผู้กู้ยืมจะไม่ได้ส่งคืนเงินหรือทรัพย์สินของอันเดิมที่รับจากผู้ให้กู้ในเวลากู้ยืมนั้น แต่หากจะส่งเงินหรือทรัพย์สินตามจำนวนที่เท่าเทียมกัน และคุณภาพเดียวกันกับสิ่งที่ผู้ให้กู้มาแก่ผู้ให้กู้ เป็นสัญญาที่จะมีค่าตอบแทนหรือไม่มีค่าตอบแทนก็ได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสาม แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา หากคู่กรณีตกลงในสัญญาว่าให้มีค่าตอบแทนนั้น ค่าตอบแทนที่ผู้กู้ยืมต้องเสียให้แก่ผู้ให้กู้นี้ก็มิชื่อเรียกว่า “ดอกเบี้ย” เช่นเดียวกับที่ประเทศไทย และในสัญญากู้ยืมเงินนี้จะแตกต่างจากสัญญาใช้ทรัพย์สินของไปใช้ ที่ผู้ยืมใช้ทรัพย์สินของที่ยืมไปนั้น โดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน เช่นเดียวกับการใช้สิ่งรูปตามกฎหมายกำหนด แต่คำว่า “ทรัพย์สินของ” ที่ระบุในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวนั้น มิได้ให้คำ

จำกัดความว่าคืออะไร จึงไม่แน่ว่าจะกินความไปถึงวัตถุหรือสิ่งของอื่นด้วยหรือจะหมายความว่าถึงประเภทสิ่งของมีค่าที่เป็นโลหะ อย่างเช่น เงิน ทองคำ ฯลฯ ซึ่งหาได้มีบทความในส่วนนี้ไว้โดยชัดแจ้งไม่ ถ้าความหมายหากกินความไปถึงวัตถุหรือสิ่งของอื่นดังที่กล่าวมานี้ ก็คงหมายความว่าการกู้ยืมวัตถุสิ่งของอื่นนอกจากเงินตราแล้วก็สามารถมีดอกเบี้ยได้ ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า คำว่า “ทรัพย์สิน” ตามความหมายในมาตรา 56 (ปรับปรุง) นี้ คงหมายถึงสิ่งของมีค่าที่เป็นโลหะ อย่างเช่น เงิน ทองคำ เพชร เป็นต้น เพราะสามารถคำนวณคุณค่าราคาในตัวทรัพย์สินนั้นได้ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงได้ตามกระแสค่านิยมหรือสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของสังคมนั้น และสามารถมีคุณค่าแทนเงินตราได้มากกว่า คงไม่กินความถึงทรัพย์สินที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของทั่ว ๆ ไปที่ไม่มีคุณลักษณะอย่างดังกล่าวมา เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร น้ำตาล เป็นต้น ทั้งยังมีมาตรา 58 ที่กำหนดถึงการยึดทรัพย์สินสิ่งของไปใช้ในการเฉพาะแล้ว ซึ่งในกรณีนี้ผู้ยืมต้องคืนทรัพย์สินตัวเดิมที่ยืมไปนั้นในสภาพเดิมแก่ผู้ให้ยืม

ในสัญญากู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะมีการตกลงให้มีค่าตอบแทนหรือมีการคิดดอกเบี้ยต่อกันนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ได้บัญญัติว่าต้องมีการตกลงกำหนดไว้ในสัญญาเท่านั้น เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนต้น จากบทบัญญัตินี้ทำให้ตีความได้ว่า หากมิได้กำหนดไว้ในสัญญาก็ไม่สามารถเรียกร้องเอาดอกเบี้ยได้โดยเด็ดขาด ซึ่งจะกินความไปถึงว่าการเรียกดอกเบี้ยนั้นจะตกลงกันด้วยวาจายอมทำมิได้ด้วย แต่ในกรณีหากคู่สัญญาได้มีข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยกำหนดไว้ในสัญญากู้ยืม การคิดดอกเบี้ยก็จะเป็นไปตามมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้า ที่ระบุว่า “ดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลหรือการจัดตั้ง (นิติบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ธนาคารหรือสถาบันการเงิน) เป็นเงินกิบหรือเงินตราต่างประเทศ ให้ปฏิบัติตามการตกลงของคู่สัญญา สำหรับดอกเบี้ยที่ได้ปฏิบัติต่อกันแล้วนั้นก็ให้แล้วกันไป ส่วนดอกเบี้ยที่ยังค้างชำระหากมีการฟ้องร้องถึงศาลให้เอาตามดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐในท้องที่ที่เกิดข้อขัดแย้งกันกำหนดดอกเบี้ยในระบายนั้นเป็นอัตราอ้างอิงของศาล” โดยในมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามนี้ความหมายคือ ถึงแม้มาตรา 56 (ปรับปรุง) จะอนุญาตให้คู่สัญญาสามารถตกลงคิดดอกเบี้ยต่อกันได้ในอัตราที่สูงเท่าใดไม่จำกัดก็ตาม แต่ถ้าปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดในสัญญานั้นไม่ได้ โดยเกิดข้อขัดแย้งและฟ้องร้องถึงชั้นศาลแล้ว ศาลก็จะคิดดอกเบี้ยให้ในอัตราไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารธุรกิจของรัฐในท้องที่และในขณะที่ฟ้องร้องกันนั้นกำหนดออกใช้ ซึ่งในทางปฏิบัติดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินนั้นอาจมีทั้งในกรณีที่คู่สัญญาได้กำหนดอัตราไว้โดยชัดแจ้งและมีทั้งกรณีที่กำหนดโดยไม่ชัดแจ้ง

การคิดดอกเบี้ยในกรณีที่คู่สัญญาได้ตกลงกำหนดไว้โดยชัดแจ้งในสัญญากู้ยืมเงินนั้น ก็คงไม่มีปัญหาอะไร เพราะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้าย ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ในกรณีหากคู่สัญญาได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่ชัดแจ้งในสัญญากู้ยืมเงินนั้น ไม่มีมาตราใดที่กำหนดไว้โดยตรงว่าจะให้คิดแก้กันอย่างไร ซึ่งเรื่องนี้เท่าที่ได้ศึกษาจากตัวบทกฎหมาย

หนังสือกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้เขียนรวบรวมมาได้เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ไม่ปรากฏเห็นว่ามีผู้ใดที่เคยได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้เอาไว้เลย จึงหาข้ออ้างอิงที่ชัดเจนไม่ได้ว่าจะให้คิดกันแบบไหน แต่สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้น เห็นว่าน่าจะนำเนื้อหาของมาตรา 25 (ใหม่) วรรคท้ายมาปรับใช้คงเหมาะสม เพราะมีเนื้อหาที่ระบุว่า “ในกรณีที่สัญญาหากกำหนดราคาหรือค่าตอบแทนที่ไม่ชัดเจนนั้น ให้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับราคาทั่วไปในท้องตลาด ตามสถานที่เวลาปฏิบัติสัญญาหรือตามราคาที่รัฐได้กำหนด” ราคาหรือค่าตอบแทนในที่นี้ อาจตีความว่าเป็นค่าตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ยก็คงได้ เพราะสำนวนนี้ให้ความหมายไว้มากว้าง ๆ แต่กระนั้น คงหนีไม่พ้นที่จะกลับไปใช้บทบัญญัติตามมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้าย อยู่ดี เหตุเพราะว่า การกู้ยืมนั้นถ้าจะเอาอัตราดอกเบี้ยตามท้องตลาด ซึ่งเป็นดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงินนอกระบบที่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยกันสูงมาก ๆ เช่น ร้อยละ 3-5 ต่อเดือนสำหรับหนี้มีประกัน และร้อยละ 10-20 ต่อเดือน สำหรับหนี้ไม่มีหลักประกันมาใช้เห็นที่จะไม่ได้ เพราะเป็นอัตราที่สูงเกินกว่ากฎหมายกำหนด ทั้งบทบัญญัติของมาตรา 56 วรรคห้า มีข้อความจำกัดเอาไว้แล้วว่าการกู้ยืมเงินจะต้องคิดดอกเบี้ยไม่เกินอัตราธนาคารธุรกิจของรัฐกำหนด สุดท้ายก็ย้อนกลับมายึดเอาอัตราตามบทบัญญัติของ มาตรา 56 มาใช้เหมือนเดิม โดยจะไม่มีอัตราอื่นไปได้

สำหรับกรณีการเรียกดอกเบี้ยโดยปริยาย ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์การคำนวณดอกเบี้ยรูปแบบหนึ่ง อันเป็นที่ยอมรับกันในส่วนกฎหมายไทยนั้น ปรากฏว่าในกฎหมายลาว โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาฉบับปัจจุบัน ไม่มีมาตราใดที่บัญญัติถึงเรื่องนี้เอาไว้ และในอีกทางหนึ่ง เมื่อดูในคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ผ่านมา ก็ไม่พบว่าเคยได้มีการพิจารณาเรื่องการเรียกดอกเบี้ยในลักษณะที่วางนี้เอาไว้เลย เพราะฉะนั้น จึงถือได้ว่าใน สปป. ลาว ยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะครอบคลุมถึงเรื่องการเรียกดอกเบี้ยในลักษณะแบบนี้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า คงเป็นเพราะ คนลาวไม่นิยมเรียกดอกเบี้ยแบบนี้ แต่ถ้าเกิดมีการคิดดอกเบี้ยแบบนี้ขึ้นจริงในอนาคตนั้น หากไม่มีการแก้ไขกฎหมาย ก็คงจะนำมาตรา 25 (ใหม่) เรื่องการปฏิบัติสัญญาเพิ่มเติม วรรคท้ายที่ระบุว่า “ในกรณีที่สัญญาหากกำหนดราคาหรือค่าตอบแทนไม่ชัดเจน ให้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับราคาท้องตลาด ในสถานที่ขณะปฏิบัติสัญญา หรือตามราคาที่รัฐกำหนด” มาปรับใช้โดยเทียบเคียงกับกรณีของการเรียกดอกเบี้ยไม่ชัดเจนที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้คงจะพอใช้ได้ เพราะในข้อเท็จจริงนั้น คู่สัญญาก็ได้ระบุถึงผลประโยชน์ที่จะตอบแทนนั้นอยู่แล้ว และคำว่าผลประโยชน์นั้นก็สามารถตีความได้ว่า เป็นดอกเบี้ยที่ผู้กู้ต้องเสียให้แก่ผู้ให้ยืม เพื่อเป็นการตอบแทนที่ได้ใช้เงินของผู้ให้ยืมนั่นเอง

โดยที่ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงของคู่สัญญานั้นสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

4.4.2.1 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่เป็นเอกชนบุคคลทั่วไปด้วยกัน

ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่เป็นเอกชนบุคคลทั่วไปด้วยกัน ภายใต้กฎหมายของไทย และกฎหมายของ สปป. ลาว สามารถแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful interest)

ดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย (lawful interest)⁸⁰ ความหมายตามกฎหมายไทย คือ เป็นดอกเบี้ยที่มีอัตราขึ้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งคู่สัญญาจะตกลงคิดต่อกันได้หรือเป็นดอกเบี้ยที่กฎหมายได้กำหนดกรอบเพดานสูงสุดเอาไว้ที่คู่สัญญาจะตกลงเรียกจากกันได้หรืออีกนัยหนึ่ง คือ เป็นอัตราดอกเบี้ยที่คู่สัญญาเป็นผู้กำหนดเอง แต่ไม่เกินอัตราขึ้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้

การคิดอัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงนั้น มีกฎหมายบัญญัติชัดเจนไว้ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 4 ซึ่งเป็นบทบัญญัติทางแพ่งโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 บัญญัติโทษสำหรับการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่การเรียกดอกเบี้ยขึ้นดำนั้น ไม่มีกฎหมายที่จะมากำหนดให้เป็นข้อจำกัดไว้แต่อย่างใด⁸¹ อัตราดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย นั้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 654 กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ที่ ไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากู้ยืมเงินระบุว่า ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเท่าที่กฎหมายอนุญาตแล้ว จะถือได้ว่าสัญญากู้ยืมเงินนี้มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละสิบห้าต่อปี

ส่วนดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมายภายใต้กฎหมายของ สปป. ลาว นั้นเรียกว่า “ดอกเบี้ยปกติ” กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) ใช้บังคับกับดอกเบี้ยสำหรับกรณีของการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลหรือนิติบุคคลทั่วไปด้วยกัน และกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว ฉบับเลขที่ 05/95/สภช ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1995 มาตรา 39 (ใหม่) ใช้บังคับกับดอกเบี้ยทุกกรณีของการกู้ยืมเงินจากธนาคาร กฎหมายทั้งสองฉบับนี้เมื่อศึกษารายละเอียดแล้ว พบว่าหาได้มีบทบัญญัติที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยขึ้นสูงสุดสำหรับการกู้ยืมเงินในทุกกรณีที่คู่สัญญาจะเรียกต่อกันได้นั้นเอาไว้ไม่ ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่คู่สัญญาจะเรียกจากกันได้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีการกู้ยืมเงินระหว่างคู่สัญญาที่เป็นบุคคลหรือนิติบุคคลทั่วไปด้วยกัน หรือจะเป็นกรณีที่บุคคลหรือนิติบุคคลกู้ยืมเงินจากธนาคารก็เช่นกัน กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มาตรา 56 (ปรับปรุง) เป็นมาตราหลักที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งสามารถสรุปใจความได้ว่า ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินทุกกรณีที่คู่สัญญาจะคิดต่อกันได้

⁸⁰ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 29-31.

⁸¹ มานิตย์ จุมปา, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืมและฝากทรัพย์, 119.

จะต้องไม่เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารกำหนด ถือว่าให้ถือเอาอัตราดอกเบี้ยธนาคารธุรกิจเป็นอัตราอ้างอิงสำหรับการกู้ยืมเงิน เพราะฉะนั้น กฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว มาตรา 39 (ใหม่) จึงมีบทบัญญัติให้อำนาจแก่ธนาคารธุรกิจให้เป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยด้วยตัวเอง ตามกลไกเศรษฐกิจตลาด โดยธนาคารธุรกิจจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยด้วยระเบียบการเฉพาะของตน ซึ่งแต่ละธนาคารจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่แตกต่างกันไป แต่สำหรับอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่ว่านี้ ในกรณีถ้าเกิดความขัดแย้งกันในระหว่างคู่สัญญาและความขัดแย้งดังกล่าวถูกนำไปฟ้องร้องถึงศาล หากในพื้นที่เดียวกันมีหลายธนาคารธุรกิจของรัฐตั้งอยู่ด้วยกันต้องขึ้นกับดุลยพินิจของศาล ในการที่จะเลือกเอาเป็นอัตราอ้างอิงสูงสุดในการตัดสินคดี แต่ก่อนหน้าที่มีกฎหมายว่าด้วยธนาคารฉบับใหม่นี้ออกมา ธนาคารกลาง (ธนาคารแห่ง สปป. ลาว) จะเป็นผู้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่แต่ละธนาคารจะสามารถคิดจากผู้กู้ได้ แต่ถูกยกเลิกด้วยกฎหมายฉบับใหม่นี้ไปแล้ว และที่สำคัญ กฎหมายที่บังคับใช้เป็นมาตรการควบคุมการคิดดอกเบี้ยที่เข้มงวดเฉพาะ อย่างพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ของไทย ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรการควบคุมการคิดดอกเบี้ยที่เคร่งครัด เช่น กำหนดให้มีโทษอาญาใช้บังคับต่อผู้ให้กู้ยืมเงินที่ฝ่าฝืนกฎหมายโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา นั้น สปป. ลาว หามีกฎหมายในลักษณะนี้ไม่

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) โดยให้มีการบัญญัติอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ที่ผู้ให้กู้ยืมจะคิดได้จากผู้กู้ยืมเงินให้มีความชัดเจน เพื่อที่จะแก้ปัญหาระบบอัตราดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐ (ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ) ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แน่นอนและหลากหลาย ซึ่งอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่จะแก้ไขเพิ่มเติมนี้จะสูงมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เป็นสำคัญ เพื่อที่จะให้ได้อัตราดอกเบี้ยที่เป็นกลาง ไม่เอารัดเอาเปรียบกันเกินไป ทั้งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ชัดเจนเช่นนี้ ย่อมจะทำให้การพิจารณา และคำพิพากษาคดีมีความยุติธรรมเป็นมาตรฐานเดียวกันในสังคมของ สปป. ลาว เป็นอย่างยิ่ง

2. ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (Usurious interest)

บทบัญญัติของกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 ระบุว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้น ก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี” ที่ว่า “ถ้าในสัญญากำหนดดอกเบี้ยเกินกว่านั้นก็ให้ลดลงมาเป็นร้อยละ 15 ต่อปี” ข้อความนี้ไม่มีผลใช้บังคับแล้วนับแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475⁸² เป็นต้นมา เพราะว่าการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการขัด

⁸² พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 49, (26 ตุลาคม 2475), 461.

กับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน มีความผิดทางอาญา ดอกเบี้ยทั้งหมดจึงตกเป็นโมฆะตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ฝ่าฝืนโดยกิดดอกเบี้ยเกินอัตราจะต้องได้รับโทษทางอาญา แต่เงินต้นยังคงสมบูรณ์อยู่ ให้แยกส่วนที่สมบูรณ์ออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้ตามมาตรา 173

กรณีห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอาจแยกหลักเกณฑ์ได้ ดังนี้

- 1) ห้ามเฉพาะการเรียกดอกเบี้ยจากการกู้ยืมเงินเท่านั้น ถ้าเป็นกรณีเช่าซื้อ ซื้อขายลดเชือก เล่นแชร์เปียหอย แม้คำนวณอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราร้อยละสิบห้า ก็ไม่ผิดตาม พรบห้ามเรียกดอกเบี้ยห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 เพราะไม่ใช่เป็นการกู้ยืมเงิน
- 2) ดอกเบี้ยเกินอัตรานั้น ดอกเบี้ยทั้งหมดเป็นโมฆะ ส่วนต้นเงินยังคงสมบูรณ์
- 3) ถ้าผู้กู้ยืมชำระดอกเบี้ยเกินอัตราให้ผู้ให้กู้ยืมไปแล้ว เท่ากับเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจ ผู้กู้ยืมจะเรียกคืนไม่ได้หรือจะหักหนี้กับเงินต้นก็ได้เช่นกัน
- 4) แม้ดอกเบี้ยเป็นโมฆะแต่เงินต้นสมบูรณ์ ผู้ให้กู้ยืมมีสิทธิได้รับดอกเบี้ยชนิด

หากมีข้อตกลงในสัญญาว่ามีการเรียกดอกเบี้ยในอัตราเท่าใดแล้ว คู่สัญญาจะโต้แย้งข้อตกลง โดยอ้างว่ามีการตกลงด้วยวาจาให้เรียกดอกเบี้ยในอัตราอื่น ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ดอกเบี้ยทั้งหมดจึงเป็นโมฆะหาได้ไม่⁸³

อย่างไรก็ตาม การห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้กำหนดให้มีข้อยกเว้นอยู่คือธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535

สำหรับใน สปป. ลาว นั้น เรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนี้เรียกว่า “ดอกเบี้ยที่เรียกเกินกว่าอัตราที่ธนาคารธุรกิจกำหนด” กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวมิได้กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ เพียงแต่มีเนื้อหาบางส่วนที่ระบุในมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้า ว่า ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลด้วยกันอัตราดอกเบี้ยให้เป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา แต่ถ้ามีการฟ้องร้องกันถึงศาล ให้พิจารณาเอาตามอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ของรัฐกำหนดออก ณ เวลาและสถานที่ที่ฟ้องร้องกันนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดดอกเบี้ยที่ไม่ชัดเจนโดยไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดคืออัตราเท่าใด อีกทั้งเนื้อหาทั้งสองส่วนนี้ก็มิมีลักษณะขัดกันในตัว จึงยังมีความสับสนอยู่ว่ากฎหมายได้ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอยู่หรือไม่

⁸³ มหาชัย ศรีทองกลาง, คำอธิบายกฎหมายกู้ยืมเงิน พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อสอบเรื่องกู้ยืมเงินของเนติบัณฑิตยฯ อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา, 95-100.

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา โดยให้มีการกำหนดเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อกฎหมายชอบที่จะให้เรียกดอกเบี้ยจากกันได้ ก็สมควรที่จะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอนไว้เช่นเดียวกัน และเมื่อได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้อย่างแน่นอนแล้ว เมื่อมีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็ต้องให้ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ ทั้งยังจะต้องกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นไว้ด้วยดังเช่นกฎหมายของประเทศไทยที่ได้กำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายต้องรับโทษในทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ย่อมทำให้ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนของ สปป. ลาว มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายมากยิ่งขึ้น

3. ดอกเบี้ยทบต้น (Compound interest)

การคิดดอกเบี้ยทบต้น คือ การเอาดอกเบี้ยข้างชำระบวกกับเงินต้น แล้วคิดดอกเบี้ยจากทั้งต้นเงินและดอกเบี้ยรวมเข้าไป เช่น เดิม ก. กู้เงิน ข. 10,000 บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งเมื่อครบ 1 ปี ก. จะต้องชำระดอกเบี้ยจำนวน 1,500 บาท แต่ยังไม่ชำระ จึงมีการเอาดอกเบี้ยที่ค้างส่งจำนวน 1,500 บาท และเงินต้น 10,000 บาท มารวมกันเป็นเงินต้นใหม่ที่ ก. เป็นหนี้ ข. 11,500 บาท แล้วคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปีต่อไปจากต้นเงินใหม่นี้

การคิดดอกเบี้ยทบต้นเป็นผลเสียแก่ผู้กู้หรือทำให้ผู้กู้เสียเปรียบ เพราะจะต้องเสียดอกเบี้ยมากขึ้น ดังนั้น บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ในการคิดดอกเบี้ยทบต้นไว้ในมาตรา 655 ว่า “ท่านห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยในดอกเบี้ยที่ค้างชำระ แต่ทว่าเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี คู่สัญญาผู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบี้ยนั้นมาทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันนั้นได้ แต่การตกลงกันเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยทบต้นในบัญชีเดินสะพัดก็ดี ในการค้าขายอย่างอื่นทำนองเช่นนั้นก็ดี หากอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่”

หลักเกณฑ์ในเบื้องต้นของการคิดดอกเบี้ยทบต้นได้นั้นจะต้องปรากฏว่า ผู้กู้กับผู้ให้กู้มีการตกลงกันให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ดังนั้น หากไม่มีการตกลงกันหรือแม้มีข้อตกลงให้ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ แต่ข้อตกลงนั้นไม่ได้ทำเป็นหนังสือ ผู้ให้กู้ก็จะคิดดอกเบี้ยทบต้นไม่ได้

ประเด็นต่อมา คือ การตกลงเป็นหนังสือที่ให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้นนั้นจะต้องทำกันเมื่อไร กล่าวคือ ในขณะที่ทำสัญญากู้ยืมเงินหรือภายหลังการทำสัญญากู้ยืมเงิน ในเรื่องนี้ผู้ให้ข้อคิดเห็นว่า ข้อตกลงนี้จะทำในขณะที่ทำสัญญากู้ยืมหรือภายหลังต่อมาก็ได้

เมื่อมีข้อตกลงกันให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้ ข้อตกลงให้คิดดอกเบี้ยทบต้นได้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติ มาตรา 655 กล่าวคือ ดอกเบี้ยนั้นต้องค้างชำระไม่น้อยกว่าปีหนึ่ง หากว่ามี

การตกลงให้มีการคีดดอกเบี้ยยทบต้นเมื่อดอกเบี้ยค้างชำระไม่ถึงหนึ่งปี เช่น ให้เอาดอกเบี้ยทบเข้ากับเงินต้นทุกเดือนหรือทุก 3 เดือน เป็นต้น การคีดดอกเบี้ยยทบต้นดังกล่าวก็ไม่ชอบด้วยมาตรา 655 นี้

เมื่อข้อตกลงให้คีดดอกเบี้ยยทบต้น ฝ่ายเงินบาทบัญญัติของมาตรา 655 ตกเป็นโมฆะ แต่ก็ไม่ทำให้สัญญากู้ยืมนั้นตกเป็น โมฆะด้วยแต่อย่างใด ผู้ให้กู้ยังมีสิทธิเรียกเงินต้นคืน และยังคงเรียกดอกเบี้ยได้ตามอัตราที่ตกลงกันไว้ เพียงแต่จะคีดดอกเบี้ยยทบต้นไม่ได้เท่านั้นหาได้ทำให้ดอกเบี้ยทั้งหมดตกเป็นโมฆะแต่อย่างใด นอกจากนี้การเรียกดอกเบี้ยทบต้นฝ่ายเงินบาทมาตรา 655 นี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้ผู้กู้ไม่ได้ยกขึ้นมาต่อสู้ศาลก็ยกขึ้นเองได้⁸⁴

เรื่องดอกเบี้ยทบต้นนี้ ในกฎหมายลาวไม่มีชื่อเรียกเป็นคำเฉพาะ แต่ได้เรียกไปตามเนื้อหาของกฎหมายที่กำหนดเป็นข้อห้ามหนึ่งในสัญญากู้ยืมเงิน ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้ายว่า “ในการกู้ยืมนั้น ไม่ให้เอาดอกเบี้ยเงินกู้มาเป็นต้นทุน” จากบทบัญญัติข้อห้ามที่ได้ขยายความออกมาแล้วนี้ หากจะเรียกชื่อตามที่กฎหมายไทยกำหนดว่า “ดอกเบี้ยทบต้น” ก็คงเหมาะสมเช่นกัน เหตุเพราะว่า วัตถุประสงค์ของเนื้อหาส่วนนี้อยู่ที่กฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้เอาดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ค้างชำระนั้นมารวมเข้ากับเงินต้นที่เป็นหนี้ประธานกลายเป็นเงินต้นใหม่ แล้วคีดดอกเบี้ยจากเงินต้นใหม่ที่มีทั้งเงินต้นเดิมและดอกเบี้ยค้างชำระรวมอยู่ด้วยกันนั่นเอง กฎหมายจึงกำหนดเป็นข้อห้ามไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็มีความหมายเหมือนกันกับเรื่องดอกเบี้ยทบต้นที่กำหนดในกฎหมายไทยนั่นเอง

การที่กฎหมายได้กำหนดเป็นข้อห้ามไว้เช่นนี้มีผู้ให้ความเห็นว่า เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาจากกรณีเมื่อผู้กู้ยืมไม่จ่ายดอกเบี้ยตามกำหนดเวลา และกรณีหากผู้ให้กู้ยืมไม่รับเอาดอกเบี้ยที่ผู้กู้จะจ่ายให้ ซึ่งทั้งสองกรณีนี้ทำให้จำนวนดอกเบี้ยค้างชำระเพิ่มมากขึ้น เมื่อดอกเบี้ยมีจำนวนมากแล้วหากปล่อยให้เจ้าหนี้เอาไปรวมเข้ากับเงินต้นเดิม กลายเป็นเงินต้นใหม่แล้วคีดดอกเบี้ยจากจำนวนเงินต้นใหม่นั้นจะทำให้ดอกเบี้ยทวีคูณขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำแบบนี้ไปเรื่อย ๆ สุดท้ายลูกหนี้หรือผู้กู้ก็มีหนี้สินล้นพ้นตัว และไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผลเสียหลายอย่างก็จะตามมาทันที เพราะฉะนั้น กฎหมายจึงไม่อนุญาตให้นำเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระนี้ไปบวกเข้ากับเงินต้นโดยเด็ดขาด เงินต้นที่กฎหมายรับรู้ก็คือ จำนวนเงินที่ผู้กู้ได้รับจากผู้ให้กู้ตัวจริงในวันที่กู้เท่านั้น

ปัญหามีอยู่ว่า หากมีการคีดดอกเบี้ยทบต้นขึ้นมาแล้วจะมีผลทางกฎหมายอย่างไรบ้าง เรื่องนี้กฎหมายมิได้กำหนดมาตรการที่เป็นอันขาดแจ้งเอาไว้ แต่ถ้าจะนำมาตรา 18 เรื่องสัญญาเป็นโมฆะ ประกอบกับมาตรา 10 ข้อ 3 ตามหลักพิจารณากรณีการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดมาปรับใช้ในกรณีนี้ก็คงได้ เพราะกฎหมายได้ห้ามไว้แล้ว หากมีการคีดดอกเบี้ยทบต้น ก็ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของกฎหมาย สัญญาย่อมเป็นโมฆะได้ และการเป็นโมฆะนั้น ก็จะเป็น

⁸⁴ ไพทิจด เอกจิรกร, คำอธิบายกฎหมาย ยืม ผาทรพย์, 118 -121

โมฆะเพียงบางส่วน หากจะเทียบกับกฎหมายไทยแล้วก็คงหมายความว่าความถึงการเป็น “โมฆะกรรมของสัญญา” เนื่องจากเป็น โมฆะเฉพาะแต่ในส่วนของการดอกเบี้ยเท่านั้น และการคิดดอกเบี้ยต่อไปก็ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับการหนี้ของการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นก็ได้ แต่การที่จะให้สัญญาเป็นโมฆะ (ตามความหมายของกฎหมายลาว) นั้น ต้องผ่านกระบวนการพิสูจน์และนำเสนอไปยังศาลให้ได้ผล กระทั่งตัดสินก่อนว่าเป็นการคิดดอกเบี้ยทบต้นจริงหรือไม่ เพราะในความเป็นจริงถ้าผู้ให้กู้มีความประสงค์จะกระทำเช่นนั้น ย่อมจะปกปิดสัญญาต้นฉบับที่เป็นหลักฐานสำคัญนั้นไว้เป็นอย่างดี หรือไม่ก็อาจจะทำลายทิ้งไปก็เป็นได้ เพราะผู้กู้ในส่วนมากจะไม่ค่อยใส่ใจในการเก็บรักษาหลักฐาน หรือมักจะคล้อยตามคำพูดของฝ่ายผู้ให้กู้เสมอ จึงตกเป็นเหยื่อของการกระทำเช่นนี้ได้ง่าย ๆ

แต่สิ่งที่แตกต่างจากกฎหมายไทย คือ กฎหมายลาวจะห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยทบต้นโดยเด็ดขาด และไม่ว่าจะกรณีใด ๆ กฎหมายก็จะไม่มีข้อยกเว้นให้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าการเรียกดอกเบี้ยทบต้นใน สปป. ลาว นั้น เป็นที่ต้องห้ามด้วยกฎหมาย

จากเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่เป็นบุคคลธรรมดาด้วยกันที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนเห็นว่า สิ่งที่เป็นข้อดีของกฎหมายไทย คือ ดอกเบี้ยจะมีได้เฉพาะแต่จากเงินตราเท่านั้น ส่วนการกู้ยืมสิ่งของอย่างอื่นที่ไม่ใช่เงินตรา ถึงแม้จะมีการตกลงเรื่องค่าตอบแทนเอาไว้ ก็ไม่ถือว่าเป็นดอกเบี้ย และสำหรับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่คู่สัญญาเป็นบุคคลธรรมดาด้วยกันนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 654 ก็ได้บัญญัติว่า คู่สัญญาสามารถเรียกดอกเบี้ยต่อกันได้ ในอัตราไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี ซึ่งถือได้ว่ากฎหมายได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเป็นอัตราที่ตายตัวเอาไว้ชัดเจน นอกจากนี้ หากผู้ใดเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดังกล่าว ก็จะมีผลผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ด้วย

แต่ใน สปป. ลาว ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาหรือคำพิพากษาศาลประชาชนสูงสุดของ สปป. ลาว ล้วนไม่มีบทบัญญัติ และไม่เคยมีทั้งคำวินิจฉัยของศาลที่ได้กำหนดโดยชัดเจนว่าดอกเบี้ย สามารถมีได้จากอะไรบ้าง คนในวงการกฎหมาย ตลอดจนผู้ที่ร่างกฎหมาย ก็คงไม่ได้วิเคราะห์ลึกถึงปัญหานี้ จึงทำให้บทบัญญัติของมาตรา 56 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายฉบับดังกล่าวของ สปป. ลาว ปรากฏมีข้อความว่า “การกู้ยืมเงินหรือทรัพย์สินของ” ซึ่งคำว่าทรัพย์สินของในที่นี้ อาจตีความได้หลายแนวทาง เช่น อาจตีความว่า คำว่า “ทรัพย์สิน” หมายถึงทรัพย์สินเงินทองหรือของมีค่าต่าง ๆ และคำว่า “สิ่งของ” หมายความว่า วัตถุหรือสิ่งของต่าง ๆ ก็ได้ แต่ในอีกแนวทางหนึ่ง คำว่า “ทรัพย์สินของ” อาจหมายความว่าเฉพาะของมีค่าประเภทโลหะ เช่น เงิน ทองคำ เพชร พลอย และอื่น ๆ ที่สามารถใช้ชำระหนี้ได้เหมือนกับเงินตราที่อาจเป็นได้ หรือจะให้ความหมายเหมือนความเชื่อของคนโบราณที่ว่า ไม่ว่าจะกู้ยืมอะไรก็แล้วแต่ สามารถเรียกดอกเบี้ยได้ทั้งหมด และในข้อเท็จจริง กฎหมายก็หาได้มีคำจำกัดความคำว่า “ทรัพย์สินของ” นี้เอาไว้ไม่ เพราะฉะนั้น จึง

ไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่า ดอกเบี้ยนั้น นอกจากที่มีได้จากเงินตราแล้ว การกู้สิ่งของอย่างอื่นจะมี ดอกเบี้ยได้ด้วยหรือไม่ ประเด็นนี้จึงยังถือได้ว่าเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายอีกประเด็นหนึ่งที่ อาจสามารถส่งผลโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินได้

นอกจากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาแล้ว สำหรับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่คู่สัญญา เป็นบุคคลธรรมดาด้วยกันนั้น กฎหมายของ สปป. ลาว ก็ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายต่อการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและ นอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยให้มีการบัญญัติคำนิยามของคำว่า “ดอกเบี้ย” ไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน ว่าดอกเบี้ยจะเกิดขึ้นได้จากหนี้เงินเท่านั้น หากเป็นการกู้ยืมที่ได้กำหนดให้มีการใช้สิ่งของอื่นชำระ แทนดอกเบี้ย ก็ต้องบัญญัติกฎหมายโดยให้ต้องมีการคำนวณราคาทรัพย์สินที่จะใช้แทนนั้นก่อน หาก ราคาทรัพย์สินที่จะใช้แทนนั้น ไม่เกินอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วก็ย่อมจะใช้แทนดอกเบี้ยได้ แต่หากราคาทรัพย์สินมีมูลค่าที่สูงเกินอัตราดอกเบี้ยก็ไม่สามารถใช้แทนดอกเบี้ยได้ ทั้งยังต้องแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายดังกล่าว โดยให้มีการบัญญัติอัตราดอกเบี้ยที่คู่สัญญาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาจะคิดจาก กันได้ ให้มีความชัดเจนและแน่นอน ส่วนจะมีอัตราดอกเบี้ยอยู่ที่เท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศเป็นหลัก โดยมีกฎหมายของประเทศไทยเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง เช่นนี้แล้ว ย่อมทำให้ “ดอกเบี้ย” มีความหมาย และมีอัตราที่แน่นอน ชัดเจน สามารถบังคับใช้กฎหมาย อย่างเป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถรับประกันความยุติธรรมของสังคมลาวได้ดียิ่งขึ้น

4.4.2.2 ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่เป็น เอกชนบุคคลทั่วไปกับสถาบันการเงิน

ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในกรณีที่เอกชนบุคคลทั่วไปกู้ยืมเงินจากธนาคาร พาณิชย์หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ นั้น ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505⁸⁵ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522⁸⁶ มาตรา 14 บัญญัติให้ธนาคารแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์อาจเรียก ได้ โดยการกำหนดดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ต่อมาได้มี

⁸⁵ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 79, ตอนที่ 39 ฉบับพิเศษ, (10 เมษายน 2505), 1.

⁸⁶ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 96, ตอนที่ 31 ฉบับพิเศษ, (7 มีนาคม 2522), 1.

การตราพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551⁸⁷ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์และพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ทุกฉบับแล้ว จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินจะมีสิทธิคิดอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมได้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และได้มีประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533 ที่ได้ออกตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 ซึ่งอัตราดอกเบี้ยตามประกาศดังกล่าวนี้ บังคับใช้กับคู่สัญญาที่เป็นบุคคลธรรมดา กับธนาคารพาณิชย์ และคู่สัญญาที่เป็นนิติบุคคลกับธนาคารพาณิชย์ด้วย ซึ่งมีหลักเกณฑ์เดียวกันตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 4 บัญญัติว่า “รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย มีอำนาจกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืมหรือคิดให้ผู้ให้กู้ยืมให้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้” และมาตรา 6 ยังได้บัญญัติว่า “เมื่อรัฐมนตรีกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 4 แล้ว มิให้นำมาตรา 654 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาบังคับแก่การคิดดอกเบี้ยของสถาบันการเงินที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 4” ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูงสุดนี้ก็ได้อำนาจอยู่ในประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533 ข้อ 3 ที่ว่า “อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์อาจคิดจากผู้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 19 ต่อปี เว้นแต่การให้สินเชื่อเพื่อการส่งสินค้าเข้าเฉพาะส่วนที่มีเอกสารการนำเข้าประกอบ จะคิดไม่เกินอัตราดอกเบี้ยหรือส่วนลดที่ธนาคารพาณิชย์ต้องจ่ายในการกู้เงินจากต่างประเทศตามเอกสารการนำเข้าดังกล่าวบวกด้วยอัตราไม่เกินร้อยละ 1.5 ต่อปีก็ได้” และนอกจากนี้ ข้อ 4 ยังระบุว่า “อัตราสูงสุดที่บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทเครดิตฟองซิเออร์ อาจคิดจากผู้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 21 ต่อปี” มิได้หมายความว่าบังคับให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินต้องคิดกับผู้กู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว เพียงแต่ได้กำหนดเป็นเพดานขั้นสูงสุดไว้ในอัตราที่แน่นอน ตลอดจนทั้งธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินก็มีสิทธิที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่จะเรียกจากผู้กู้ได้เอง ตามที่

⁸⁷ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551, ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 125, ตอนที่ 27 ก, (5 กุมภาพันธ์ 2551), 1.

ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินนั้น ๆ แต่ละแห่งจะได้ประกาศกำหนด⁸⁸ แต่ทั้งนี้ดอกเบี้ยดังกล่าวของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินจะต้องไม่เกินที่ประกาศกระทรวงการคลังกำหนดไว้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวบังคับใช้กับทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่ได้เป็นคู่สัญญากับธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน โดยมีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน

ดอกเบี้ยที่ธนาคารพาณิชย์เรียกจากผู้กู้ยืม หากเกินกว่าอัตราที่กระทรวงการคลังได้ประกาศไว้ก็จะถือว่าเป็นการเรียกดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ด้วย ทั้งนี้เพราะว่า มาตรา 3 (ก) แห่งพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มีข้อความที่บัญญัติว่า “บุคคลใด (ก) ให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้” จากข้อความแห่งบทบัญญัตินี้จึงตีความหมายได้ว่า ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายใดกำหนดไว้ก็ตาม ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งสิ้น โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราร้อยละ 15 ต่อปี ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้เท่านั้น เพียงแต่แยกว่า เป็นการกู้ยืมเงินตามกฎหมายใด และถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายนั้นกำหนดก็ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราทั้งสิ้น เช่น ถ้าเป็นการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลกับสถาบันการเงินหรือระหว่างสถาบันการเงินด้วยกัน ก็ต้องถือตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน กล่าวคือ ถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินร้อยละ 19 ต่อปี กรณีธนาคารพาณิชย์ และร้อยละ 21 ต่อปี กรณีสถาบันการเงิน ก็มีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และถ้าเป็นการกู้ยืมเงินระหว่างบุคคลต่อบุคคลด้วยกัน โดยไม่มีสถาบันการเงินมาเป็นคู่สัญญาด้วยแล้ว ก็ต้องถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 654 กล่าวคือ ถ้าเรียกดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี ก็มีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475⁸⁹

ส่วนดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาที่เป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลกับธนาคารธุรกิจ หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ของ สปป. ลาว นั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญามาตรา 56 วรรคสี่ บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมาย ให้ปฏิบัติตามระเบียบการของธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมเงินนั้น” เรื่องนี้มีนักกฎหมายหลายท่านให้ความคิดเห็นว่า⁹⁰ การที่กฎหมายได้บัญญัติเช่นนี้ ก็เนื่องจาก อัตราดอกเบี้ยอาจแตกต่างกันออกไปตามแต่ละธนาคาร และการที่อัตรา

⁸⁸ สุธีร์ สุกนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์, 122-123.

⁸⁹ มลลิกา ลับไพบรี, ดอกเบี้ย, 149, 153, 154.

⁹⁰ คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์, กฎหมายแพ่ง, 39.

ดอกเบี้ยของแต่ละธนาคารแตกต่างกันนั้น ก็อย่างที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในบทที่ 2 แล้วว่า เป็นไปตามแนวทางเปลี่ยนแปลงใหม่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ที่กำหนดให้การดำเนินกิจการธนาคารใน สปป. ลาว เป็นไปตามกลไกเศรษฐกิจตลาด ฉะนั้น แต่ละธนาคารย่อมมีการแข่งขันกัน และทำให้การกำหนดอัตราดอกเบี้ยมีความแตกต่างกันออกไปด้วย ซึ่งก็เป็นไปตามปัจจัยสภาพคล่องทางการเงินของแต่ละธนาคารนั่นเอง อีกอย่าง การที่มาตรา 56 (ปรับปรุง) ได้บัญญัติเช่นที่กล่าวมา ก็เป็นการตรากฎหมายออกมาเพื่อสนับสนุนแนวทางเปลี่ยนแปลงใหม่ของพรรคต่อการดำเนินกิจการธนาคารตามกลไกเศรษฐกิจตลาด เพราะฉะนั้น มาตรา 39 (ใหม่) แห่งกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว โดยการให้อำนาจตามมาตรา 56 (ปรับปรุง) แห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญานั้น จึงมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ธนาคารธุรกิจให้เป็นผู้กำหนดดอกเบี้ยเงินฝากและดอกเบี้ยเงินกู้ยืมด้วยตัวเอง จึงเป็นไปได้ว่าดอกเบี้ยในกรณีที่บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลกู้ยืมเงินจากธนาคารนั้นอาจมีการกำหนดอัตราที่แตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขความเป็นจริงของแต่ละธนาคาร ซึ่งบางธนาคารอาจมีการกำหนดให้เป็นกรณีเฉพาะหรือบางธนาคารอาจไม่กำหนดเฉพาะ ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละธนาคารที่กำหนดออกมาโดยสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของตัวเองเป็นสำคัญ

จากกรณีที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า การที่กฎหมายลาวมิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ เหมือนกับที่กฎหมายไทยได้กำหนดนั้น ทำให้ธนาคารผู้ให้กู้ยืมเงินไม่ว่าจะเป็นการให้กู้ยืมเงินในกรณีใด ๆ ก็จะไม่มีโอกาสที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่ต้องได้รับบทลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายนั้นเสียเลย เหตุเพราะว่า กฎหมายของ สปป. ลาว ได้ให้อำนาจแก่ธนาคารธุรกิจในฐานะผู้ให้กู้ยืมเงินเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเอง ซึ่งธนาคารผู้ให้กู้ยืมนั้นสามารถปรับอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้นมากเท่าใดก็ได้โดยไม่มีขีดจำกัด โดยไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายและไม่ต้องได้รับบทลงโทษทางกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น จึงเห็นว่าเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้กู้มากเกินไป ทำให้ไม่มีความยุติธรรมเกิดขึ้นในระหว่างสองฝ่าย เป็นการให้อำนาจแก่ผู้ให้กู้อย่างไม่มีการจำกัด แต่กลับไม่มีมาตรการทางกฎหมายควบคุมหรือจำกัดการคิดดอกเบี้ยดังกล่าว

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว โดยบัญญัติให้ธนาคารแห่ง สปป. ลาว เข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดควบคุมอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงิน ให้มีอัตราเดียวกัน โดยให้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเพดานขั้นสูงสุดเอาไว้ดังเช่นประเทศไทย แต่ก็มีได้บังคับให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินต้องยึดอัตราที่กำหนดไว้ไปเรียกจากผู้กู้เสมอไป กล่าวคือธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินยังมีสิทธิที่จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมได้เองอีก และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาแต่ต้องไม่เกินกว่าที่ธนาคารแห่ง สปป. ลาว กำหนด ทั้งยังจะต้องมีการบัญญัติบทลงโทษไว้ด้วย เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินจะได้ไม่คิดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมาย

กำหนด เช่นนี้ จึงจะทำให้การคิดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินไม่เอารัดเอาเปรียบประชาชนจนมากเกินไป ทั้งอัตราดอกเบี้ยก็จะมีมาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนทั้งทำการผู้บังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะผู้พิพากษาที่จะทำให้สามารถรับประกันความยุติธรรมของสังคมลาวให้มีความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

4.4.3 ดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบการเฉพาะ

อย่างที่ทราบดีแล้วว่า มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยในประเทศไทย จะเกิดได้จากสองกรณี คือ จากข้อตกลงของคู่สัญญา และเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย แต่สำหรับ สปป. ลาว นั้น อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายนั้นไม่มี แต่มีผู้ให้ความเห็นว่า⁹¹ มูลเหตุในการเรียกดอกเบี้ยใน สปป. ลาว ตามการกำหนดของกฎหมายลาวนั้น ดอกเบี้ยยังเกิดได้จากระเบียบเฉพาะด้วย ฉะนั้น การเรียกดอกเบี้ยในลาวนั้น สามารถเกิดได้จากสองกรณี คือ จากข้อตกลงของคู่สัญญา และจากระเบียบเฉพาะ

ดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบเฉพาะนี้ มีความหมายว่า เป็นดอกเบี้ยที่กำหนดโดยธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อรองรับให้แก่ธุรกิจด้านการเงินการธนาคารเป็นการเฉพาะภายใต้การให้อำนาจและคุ้มครองโดยกฎหมายแม่บท ซึ่งดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นในลักษณะแบบนี้ หามีในประเทศไทยไม่ การที่ในประเทศไทยไม่มีดอกเบี้ยในลักษณะเช่นนี้ เป็นเพราะว่า เรื่องดอกเบี้ยในประเทศไทย มีบทบัญญัติของกฎหมายที่ครอบคลุมไว้หมดแล้ว เพราะฉะนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว จึงปรากฏเห็นมีแต่ใน สปป. ลาว เท่านั้น

ดอกเบี้ยที่เกิดจากระเบียบเฉพาะนี้สามารถแยกได้เป็นหลายประเภท เช่น ดอกเบี้ยสำหรับสัญญากู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยของสัญญาฝากเงิน สัญญารับช่วงซื้อลดพันธบัตร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของธนาคารหรือสถาบันการเงิน แต่สำหรับสัญญากู้ยืมเงินนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสี่บัญญัติว่า “การกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ได้รับอนุญาตจัดตั้งขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมาย ให้ปฏิบัติตามระเบียบของธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ให้กู้ยืมนั้น” จากการให้อำนาจของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตราดังกล่าว กฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว โดยบทบัญญัติของ มาตรา 39 (ใหม่) ว่าด้วยการกำหนดอัตราดอกเบี้ย จึงให้อำนาจแก่ธนาคารธุรกิจ (ธนาคารพาณิชย์) หรือสถาบันการเงินให้เป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมโดยอิสระ ตามกลไกเศรษฐกิจตลาด ดังมีเนื้อหาในตอนท้ายระบุว่า “ส่วนธนาคารธุรกิจ และสถาบันการเงินนั้น อนุญาตให้ปฏิบัติอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก และเงินกู้ต่อลูกค้าทั่วไปตามกลไกเศรษฐกิจตลาดที่มีการ

⁹¹ คณะวิชาการกฎหมายลาวและญี่ปุ่น, กฎหมายแพ่ง, 166.

คุ้มครองของรัฐ” เพราะฉะนั้น ธนาคารธุรกิจและสถาบันการเงินภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายว่าด้วยธนาคารธุรกิจฉบับเลขที่ 03/สภข ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2006 จึงมีอำนาจในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ต่อลูกค้าด้วยระเบียบเฉพาะของแต่ละธนาคาร ซึ่งมีความแตกต่างกันออกไป

ดอกเบี้ยเงินกู้ที่กำหนดโดยระเบียบเฉพาะนี้ อย่างที่กล่าวมาแล้วว่ามีได้กำหนดอัตราขึ้นสูงสุดเอาไว้อย่างตายตัว จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามช่วงเวลา และสภาพแวดล้อมที่กระทบเข้าไปแต่ละธนาคารหรือสถาบันการเงินนั้น ๆ เช่น สภาพคล่องทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่กำหนดโดยระเบียบเฉพาะนี้ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยความเสี่ยง เงินเพื่อวัตถุประสงค์ของการปล่อยสินเชื่อ สกูลเงินที่กู้ และระยะเวลาของการกู้ด้วย เช่น ในปี ค.ศ. 2010 ธนาคารธุรกิจ ได้ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ตามสภาพและความต้องการกู้ยืมเงินของระบบเศรษฐกิจ ดอกเบี้ยเงินกู้ระยะ 1 ปี ของธนาคารธุรกิจทั้งระบบในปี 2010 เทียบกับ ปี ค.ศ. 2009 โดยเฉลี่ย คือ สำหรับการกู้เป็นสกุลเงินกิบของลาว ได้ปรับลดอัตราดอกเบี้ยจาก 15.37% ในปี ค.ศ. 2009 มาเป็น 14.45% ในปี ค.ศ. 2010 กู้เป็นสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ได้ปรับลดจาก 10.81% ในปี ค.ศ. 2009 มาเป็น 9.49% ในปี ค.ศ. 2010 และกู้เป็นสกุลเงินบาทไทย ได้ปรับลดจาก 10.29% ในปี ค.ศ. 2009 มาเป็น 9.79% ในปี ค.ศ. 2010⁹²

ดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินนี้ แต่ละธนาคารจะกำหนดอัตราไม่เหมือนกันขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กระทบใส่แต่ละธนาคารที่ไม่เหมือนกัน การที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่า กฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งสปป. ลาว มาตรา 39 (ใหม่) ได้ให้อำนาจแก่ธนาคารธุรกิจเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากเองตามกลไกเศรษฐกิจตลาด ซึ่งกลไกนี้เป็นกลไกแห่งการแข่งขันกันโดยเสรี เพราะฉะนั้น การทำธุรกิจของธนาคารก็ย่อมมีการแข่งขันกันเพื่อผลประโยชน์แห่งธุรกิจของแต่ละธนาคาร การกำหนดนโยบายเรื่องดอกเบี้ยก็ย่อมแตกต่างกันไป เพื่อจะได้ลูกค้ามาใช้บริการมากขึ้นเรื่อย ๆ อันจะเป็นผลดีต่อธนาคารนั้น ๆ

นอกจากนี้ ดอกเบี้ยในธนาคารหนึ่ง ๆ สามารถที่จะมีได้หลายอัตรา ขึ้นอยู่กับ

1. เป้าหมายที่จะปล่อยกู้ เช่น กู้เพื่อธุรกิจการค้าขาย กู้เพื่อการเกษตร กู้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย กู้เพื่อการก่อสร้าง กู้เพื่อใช้สอย เป็นต้น
2. ระยะเวลาในการกู้ เช่น ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
3. ประเภทลูกค้า เช่น ลูกค้าชั้น A, B, C เหล่านี้ เป็นต้น

อัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยระเบียบการเฉพาะของธนาคารธุรกิจนี้ นอกจากจะใช้กับการกู้ยืมเงินจากธนาคารโดยเฉพาะแล้ว ยังสามารถนำไปเป็นอัตราดอกเบี้ยอ้างอิงให้แก่ศาลในกรณีที่มี

⁹² ธนาคารแห่ง สปป. ลาว, รายงานเศรษฐกิจประจำปี ค.ศ. 2010 (Annual Economic Report 2010), (เวียงจันทน์: ธนาคารแห่ง สปป. ลาว, 2010), 30.

การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดด้วย ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้ายแห่งกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาที่มีใจความว่า “ดอกเบี้ยค้างชำระในสัญญากู้ยืมเงินระหว่างบุคคลทั่วไปนั้น หากมีการฟ้องร้องถึงศาล ให้อิงใส่อัตราดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐในพื้นที่ขัดแย้งกำหนดดอกเบี้ย ณ เวลานั้น”

4.5 การชำระดอกเบี้ย

ดอกเบี้ยต้องชำระเมื่อใดนั้น ตามกฎหมายของประเทศไทย ย่อมเป็นไปตามที่คู่กรณีตกลงกัน เช่น ตกลงชำระกันเป็นรายปี รายเดือนหรือตามช่วงเวลาที่กำหนด เช่น ทุกสามเดือนหรือทุกหกเดือน เป็นต้น ถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ ดอกเบี้ยย่อมถึงกำหนดชำระเมื่อเงินต้นถึงกำหนดชำระ

กำหนดเวลาชำระดอกเบี้ยนี้แตกต่างกับการตกได้ของดอกเบี้ย การตกได้ของดอกเบี้ยนั้นเป็นสิทธิที่จะได้ดอกเบี้ย เนื่องจากดอกเบี้ยเป็นดอกผลที่ดินยืมชนิดหนึ่ง ดังนั้น ดอกเบี้ยจึงต้องคำนวณและถือเอาตามรายวัน กล่าวคือดอกเบี้ยจะเพิ่มพูนขึ้นทุก ๆ วัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะตกลงเรื่องอัตราดอกเบี้ยกันเท่าไร และชำระกันอย่างไร แม้จะตกลงเรียกดอกเบี้ยกันร้อยละ 15 ต่อปีหรือร้อยละ 1.25 ต่อเดือนก็ตาม แต่ดอกเบี้ยก็ต้องตกได้เป็นรายวัน เช่น ตกลงเรียกดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ถ้ากู้กันมีระยะเวลาเพียง 20 วัน ดอกเบี้ยก็ต้องคำนวณเป็นรายวัน กล่าวคือ ดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ถ้าคิดเป็นรายวันจะได้ดอกเบี้ยเท่าไร และ 20 วันจะได้เท่าไร⁹³ เป็นต้น

ส่วนใน สปป.ลาว ประเด็นที่ว่า ดอกเบี้ยจะชำระเมื่อใดนั้น อย่างที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายลาวไม่มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ คำว่าหนี้ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาว หากได้มีการแยกกำหนดเรื่องหนี้เงินต้นอันเป็นหนี้ประธาน และหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยอันเป็นหนี้อุปกรณ์ออกจากกันไม่ เพราะฉะนั้น เรื่องการชำระหนี้ ไม่ว่าจะเป็นเงินต้นหรือดอกเบี้ย จึงถูกกำหนดให้เป็นหลักปฏิบัติเดียวกันในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา การชำระดอกเบี้ยใน สปป.ลาว หลักปฏิบัติโดยทั่วไปแล้ว ย่อมเป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา ซึ่งดูแล้วก็มีลักษณะที่คล้ายกับประเทศไทย ดอกเบี้ยอาจตกลงชำระให้แก่กันเป็นรายเดือน รายปีหรือตามช่วงเวลาที่กำหนด เช่น ทุกสามเดือน ทุกหกเดือน เป็นต้น โดยจะเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 26 วรรคแรก ที่ระบุว่า “สัญญาต้องได้รับการปฏิบัติตามกำหนดเวลาที่ได้กำหนดไว้ และให้สอดคล้องกับกฎหมาย” แต่การปฏิบัติสัญญานั้นกฎหมายได้กำหนดหลักปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์รวม ๆ ซึ่งเรื่องการชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นล้วนอยู่

⁹³ มัลลิกา ลับไพร, ดอกเบี้ย, 32.

ในความหมายเดียวกันนั้นทั้งหมด เพราะว่าไม่ว่าจะเป็นการชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ย ล้วนถือเป็นประเด็นส่วนหนึ่งที่คู่สัญญาได้ตกลงกันและกำหนดไว้ในหนังสือสัญญากู้ยืมเงิน ฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ส่วนใดก็ตาม หลักปฏิบัติก็จะยึดตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดในมาตรา 26 วรรคแรก ทั้งหมด แต่ในกรณีถ้าในสัญญามีได้ตกลงเรื่องกำหนดเวลาของการชำระหนี้เอาไว้ มาตรา 26 วรรคสอง ระบุว่า “ในกรณีที่ไม่ได้กำหนดเวลาของการชำระหนี้เอาไว้ในสัญญานั้น เจ้าหนี้มีสิทธิทวงให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ และลูกหนี้เองก็มีสิทธิที่จะปฏิบัติการชำระหนี้ได้ในทุกเวลาเช่นกัน แต่สำหรับกรณีที่เจ้าหนี้ได้ทวงถามเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาหรือชำระหนี้ดังกล่าวภายในไม่เกิน 15 วัน นับแต่วันที่เจ้าหนี้ได้ทวงถามเป็นต้นไป” แต่ในทางกลับกัน ลูกหนี้อาจจะขอปฏิบัติตามสัญญาหรือขอชำระหนี้ก่อนเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาก็ได้ หากการปฏิบัติหรือการชำระหนี้ไม่ขัดต่อข้อตกลงในสัญญากู้ยืมหรือกฎหมาย และต้องอยู่บนความเห็นชอบจากเจ้าหนี้ด้วยตาม มาตรา 26 วรรคท้าย

นอกจากนี้ การชำระหนี้ อันรวมทั้งหนี้เงินต้นและหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยนั้น เมื่อดูตามบทบัญญัติของมาตรา 28 (ปรับปรุง) วรรคแรก ที่ระบุว่า “การชำระหนี้เงินต้นนั้น อาจปฏิบัติเป็นเงินสด เงินโอน เช็ก วัตถุ หรือแรงงาน ก็ได้ตามความเห็นชอบของเจ้าหนี้” จะเห็นได้ว่าการชำระดอกเบี้ยหรือเงินต้นนั้น นอกจากจะชำระเป็นเงินสดแล้ว คู่สัญญาอาจจะตกลงให้มีการชำระหนี้ด้วยวัตถุสิ่งของ ตลอดถึงการชำระหนี้ด้วยแรงงานบนความเห็นชอบของเจ้าหนี้ก็ได้ และที่สำคัญ มาตรา 28 วรรคสอง และวรรคสาม มีการบัญญัติว่า “การชำระหนี้จะมีขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อหากได้มีใบเสร็จรับเงินเสียก่อน โดยเจ้าหนี้ต้องเขียนใบเสร็จรับเงินหรือเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับการชำระหนี้ด้วยลายมือของตัวเอง และต้องทำขึ้นในทันทีหรืออย่างช้าไม่เกิน 15 วันภายหลังจากที่ลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้ไปแล้ว” จากที่มีข้อความปรากฏว่า “เจ้าหนี้ต้องเขียนใบเสร็จรับเงินหรือเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับการชำระหนี้ด้วยตัวเอง” นั้น หมายความว่า การชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยนั้นต้องทำเป็นหนังสือ โดยมาตรานี้จะมุ่งบังคับต่อเจ้าหนี้โดยตรงว่าต้องเป็นผู้ทำหลักฐานแห่งการชำระหนี้ที่เป็นหนังสือนั้น แต่ก็อาจมีปัญหาขึ้นมาได้ตรงที่ข้อความตอนท้าย ซึ่งระบุว่า “ต้องทำขึ้นทันทีหรืออย่างช้าไม่เกิน 15 วัน ภายหลังจากที่เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้หรือลูกหนี้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้ไปแล้ว” ช่องโหว่ตรงนี้เจ้าหนี้มักจะใช้เพื่อปิดพินัย หรือหักหลังลูกหนี้ด้วยการไม่ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ลูกหนี้และปฏิเสธต่อลูกหนี้ว่ายังไม่ได้รับชำระเงิน

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 28 โดยให้มีการบัญญัติบังคับให้เจ้าหนี้ต้องทำหนังสือของการได้รับชำระหนี้แล้วให้แก่ลูกหนี้โดยทันทีเพียงอย่างเดียว โดยให้ตัดข้อความที่ว่า “หรืออย่างช้าไม่เกิน 15 วัน” นั้น

ทิ้งไป ซึ่งจะทำให้เจ้าหนี้ไม่สามารถเอาเปรียบลูกหนี้ได้โดยการไม่ออกใบเสร็จรับเงินให้แก่ลูกหนี้ หรือปฏิเสธถึงการไม่ได้รับการชำระหนี้ของลูกหนี้

4.6 การบังคับชำระหนี้

เรื่องนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 329 ระบุว่า “ด้านนอกจากการชำระหนี้อันเป็นประธาน ลูกหนี้ยังจะต้องชำระดอกเบี้ยและเสียดำฤทธาธรรมเนียมอีกด้วยไซ้ หากการชำระหนี้ในครั้งหนึ่ง ๆ ไม่ได้ราคาเพียงพอจะเปลื้องหนี้สินได้ทั้งหมด ท่านให้เอาจัดใช้เป็นค่าฤทธาธรรมเนียมเสียก่อนแล้วจึงใช้ดอกเบี้ย และในที่สุดจึงให้ใช้ในการชำระหนี้อันเป็นประธาน ถ้าลูกหนี้ระบุให้จัดใช้เป็นประการอื่น ท่านว่าเจ้าหนี้จะบอกปิดไม่ยอมรับชำระหนี้ก็ได้”

เหตุผลที่กฎหมายให้ชำระค่าฤทธาธรรมเนียมก่อน ก็เพราะว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ได้แก่รัฐ ค่าฤทธาธรรมเนียมนั้น ปกติได้แก่ค่าฤทธาธรรมเนียมศาล แต่อาจจะเป็นค่าฤทธาธรรมเนียมในการทำสัญญาอีกก็เป็นได้ ส่วนเหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้ชำระดอกเบี้ยในลำดับต่อมา ก็เพราะว่าอายุความสำหรับเรียกดอกเบี้ยนั้นมีการกำหนดอายุความสั้นกว่า ถ้าไม่รีบจัดให้ชำระดอกเบี้ยเสียก่อนก็จะขาดอายุความไปก่อนหน้าประธาน ตัวอย่าง เช่น หนี้เงินต้น 5,000 บาท ดอกเบี้ย 300 บาท แต่มีเงินที่จะนำมาใช้หนี้อยู่ 4,000 บาท ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยจำนวน 5,300 บาท กรณีเช่นนี้ต้องจัดสรรให้ใช้ชำระหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยก่อน เหลือเท่าไรให้จัดสรรไปใช้ชำระหนี้ที่เป็นเงินต้นต่อไป แต่มีข้อสังเกตว่า มาตรา 329 นี้ ไม่ได้กำหนดให้ลูกหนี้เป็นผู้ระบุจัดสรรชำระหนี้ อย่างไรก็ตาม มาตรา 328 ทั้งนี้เพราะมาตรา 329 เป็นกรณีหนี้รายเดียว ไม่ใช่หนี้หลายรายอย่างมาตรา 328 อย่างไรก็ตาม ถ้าลูกหนี้ได้ระบุให้จัดสรรชำระหนี้เป็นอย่างอื่นผิดไปจากมาตรา 329 บรรคแรก เช่น ให้จัดชำระหนี้ประธานก่อน เจ้าหนี้จะบอกปิดไม่รับชำระหนี้ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 329 บรรคสองก็ได้ แต่ถ้าเจ้าหนี้ไม่บอกปิดแต่กลับรับชำระหนี้ ก็ต้องถือว่า การชำระหนี้หนี้นั้นมีผลบังคับใช้ได้⁹⁴

กฎหมายลาวไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะว่าจะให้บังคับชำระหนี้ส่วนไหนก่อน แต่มีเพียงหลักเกณฑ์ของการชำระหนี้ทั่วไป คือบังคับไปพร้อม ๆ กัน ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย เพราะว่า คำว่า “หนี้” ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว หากได้มีการแบ่งแยกหนี้เงินต้นอันเป็นหนี้ประธานและหนี้ดอกเบี้ยอันเป็นหนี้อุปกรณ์ออกจากกันไม่ การชำระหนี้จึงถูกกำหนดให้เป็นหลักการปฏิบัติอันเดียวกัน ไม่มีการแยกบัญญัติว่าจะต้องชำระส่วนไหนก่อนในระหว่างเงินต้นกับดอกเบี้ย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการ

⁹⁴ ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล, คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้, 268-269.

ชำระหนี้ส่วนใดก็ตาม หลักปฏิบัติก็จะยึดตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดในมาตรา 26 วรรคแรก ทั้งหมด สำหรับตัวอย่างที่ได้กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ถ้านำเอาหลักปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญากำหนดไว้นั้น มาบังคับใช้แล้ว ก็จะไม่สามารถบอกได้ว่าจะบังคับชำระหนี้ส่วนไหนก่อน ซึ่งเรื่องนี้ คำพิพากษาของศาลก็จะออกมาในแนวว่า “ให้ลูกหนี้ใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ตามจำนวนๆ” เพียงเท่านั้น เช่น นาย ก. ทำสัญญากู้ยืมเงินนาย ข. 10,000 บาท กำหนดอัตราดอกเบี้ย 1,000 บาท กำหนดชำระภายใน 2 เดือน เมื่อครบกำหนด 2 เดือนแล้ว นาย ก. มิได้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยดังกล่าวให้กับนาย ข. แต่อย่างไร นาย ข. จึงได้ฟ้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับชำระหนี้ดังกล่าว เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วเป็นความจริง จึงได้พิพากษาให้นาย ก. ชำระหนี้เงินต้น 10,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอีก 1,000 บาท รวมทั้งสิ้น 11,000 บาท โดยให้ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยไปพร้อมกัน โดยหาได้มีการกำหนดลำดับก่อนหลังของการชำระค่าฤชาธรรมเนียม ดอกเบี้ย และเงินต้นไว้แต่อย่างใดไม่ หากคดีถึงที่สุดแล้วขั้นตอนต่อไปเพื่มคดีทั้งหมดก็จะถูกส่งไปให้สำนักงานบังคับคดีเป็นผู้บังคับให้ปฏิบัติการชำระ แต่จะบังคับชำระส่วนไหนก่อนนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานสำนักงานบังคับคดีเป็นคนตัดสินใจเอง โดยส่วนมากดอกเบี้ยก็จะถูกบังคับให้ชำระพร้อม ๆ กับเงินต้นนั่นเอง เพราะดอกเบี้ยนั้นในวงการกฎหมายของ สปป. ลาว ถือว่าเป็นหนี้ส่วนหนึ่งที่ต้องติดตามไปพร้อมกับเงินต้น ซึ่งจะตรงกันข้ามกับแนวปฏิบัติของผู้คนทั่วไปในสังคมที่ว่าต้องหักชำระหนี้ดอกเบี้ยก่อน เหลือเท่าไรจึงนำไปใช้ชำระหนี้เงินต้น การที่กฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการบังคับชำระหนี้ไว้เช่นนี้ มีผลทำให้เกิดความสับสนต่อการบังคับชำระหนี้ของสำนักงานบังคับคดีได้

4.7 อายุความในการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระ

อายุความการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย มาตรา 193/33 (1) บัญญัติว่าให้มีอายุความห้าปี ตามบทบัญญัติดังกล่าวย่อมจะมองเห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ว่า ไม่ประสงค์จะให้เจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยในเรื่องดอกเบี้ยเงินกู้ เพราะถ้าเจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยให้เวลาล่วงไปนาน ๆ การคำนวณดอกเบี้ยย่อมทับถมทวีขึ้น จนเป็นภาระอันหนักของลูกหนี้โดยไม่รู้ตัว อาจเป็นเหตุให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบถึงล้มจมได้ แต่ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่า กฎหมายมิได้ห้ามการคิดเอาดอกเบี้ยจากต้นเงินกู้เกินกว่าห้าปี แต่บัญญัติไว้ใน มาตรา 193/33 (1) เกี่ยวกับสิทธิฟ้องเรียกดอกเบี้ยที่ค้างส่งหรือค้างชำระว่าให้มีกำหนดอายุความห้าปีเท่านั้น ฉะนั้น หากเจ้าหนี้ฟ้องเรียกดอกเบี้ยค้างชำระเกินกว่าห้าปีขึ้นไป และลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ

ชดใช้ดอกเบี้ยทั้งหมด รวมทั้งส่วนที่เกินกว่าห้าปีขึ้นไปด้วย ศาลจะยกอายุความมาเป็นมูลตัดไม่ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ไม่ได้ (มาตรา 193/29)⁹⁵

แม้ว่าบทบัญญัติในเรื่องการกู้ยืมจะมีได้กำหนดในเรื่องอายุความไว้ก็ตาม อายุความฟ้องร้องเอาดอกเบี้ยก็ไม่ได้ใช้อายุความ 10 ปี เหมือนการฟ้องเรียกเงินกู้คืน เนื่องจากมาตรา 193/33 (1) กำหนดว่าสิทธิเรียกร้องเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระมีกำหนดอายุความห้าปี ดังนั้นหากผู้ให้กู้ฟ้องคดีเรียกเอาดอกเบี้ยเงินกู้เกินกว่าห้าปี ก็เป็นอันขาดอายุความ (ฎ. 251/2477) โดยนับแต่วันกำหนดชำระหนี้งวดสุดท้าย (ฎ. 1949/2517) ดอกเบี้ยค้างชำระนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 166 เดิม มีกำหนดห้าปี โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องเอาดอกเบี้ยค้างชำระจากจำเลยที่ 1 และที่ 3 ซึ่งเป็นลูกหนี้ นับแต่วันถัดจากวันฟ้องย้อนหลังขึ้นไปเป็นเวลาห้าปี อันเป็นดอกเบี้ยค้างชำระในส่วนไม่ขาดอายุความ (ฎ. 3313-3315/2536)

แต่ดอกเบี้ยที่ค้างชำระหลังจากวันฟ้อง ผู้ให้กู้ก็มีสิทธิได้รับไปเรื่อย ๆ จนกว่าลูกหนี้จะได้ชำระเงินเสร็จ (ฎ. 292-293/2477) สิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยซึ่งมีอายุความ ห้าปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/33 (1) นั้น หมายถึงดอกเบี้ยที่ค้างชำระอยู่ก่อนถึงวันฟ้อง ส่วนดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระ จะใช้มาตรา 193/33 บังคับไม่ได้ (ฎ. 6930/2537)⁹⁶

ข้อสังเกต⁹⁷

1) อายุความการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระตามมาตรา 193/33 (1) นี้ เป็นเรื่องกำหนดอายุความเรื่องดอกเบี้ยค้างชำระจากกรณีกู้ยืมเงินเท่านั้น จะนำไปใช้ในกรณีที่ลูกหนี้ต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันในการถืออย่างอื่นมิได้ เช่น การที่ศาลพิพากษาให้เสียดอกเบี้ยเพื่อชดใช้ค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 มิใช่ดอกเบี้ยเงินกู้ จึงไม่ตกอยู่ได้บังคับ มาตรา 193/33 (1) (ฎ. 1031/2475) นอกจากนี้ การที่จะถือว่าเป็นดอกเบี้ยค้างชำระนั้น จะต้องค้างส่งอยู่ก่อนวันฟ้อง ดอกเบี้ยตั้งแต่วันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะใช้เงินเสร็จ ไม่ใช่ดอกเบี้ยค้างชำระจะใช้มาตรา 193/33 บังคับใช้ไม่ได้เช่นเดียวกัน (ฎ. 292-293/2477)

2) กำหนดเวลาชำระดอกเบี้ยมีผลต่ออายุความการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระ เช่น กู้เงิน 200,000 บาท กำหนดชำระดอกเบี้ยรายเดือน ดอกเบี้ยของแต่ละเดือนมีอายุความการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ดอกเบี้ยเดือนแรกย่อมขาดอายุความก่อน เช่น กู้เงินกันในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2500 ดอกเบี้ยสำหรับเดือนมีนาคมย่อมหมดอายุความในวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2505

⁹⁵ มัลลิกา ลับไพรี, ดอกเบี้ย, 34.

⁹⁶ ไพฑูริย์ เอกจริยกร, คำอธิบายกฎหมาย ยืม ผูกทรัพย์, 166.

⁹⁷ มัลลิกา ลับไพรี, ดอกเบี้ย, 35.

ดอกเบี้ยสำหรับเดือนเมษายนย่อมหมดอายุความในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2505 ดอกเบี้ยสำหรับเดือนพฤษภาคมย่อมหมดอายุความในวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2505 เป็นต้น แต่ถ้ากำหนดชำระดอกเบี้ยเป็นรายปี อายุความเรียกดอกเบี้ยค้างชำระจะมีเวลาเดียว เช่น กู้เงินวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 กำหนดชำระเงินต้นและดอกเบี้ยในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2500 เช่นนี้ อายุความการเรียกดอกเบี้ยย่อมหมดอายุความในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2505

ส่วนอายุความในการเรียกดอกเบี้ยค้างชำระในประเทศลาวนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวมิได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ แต่จะใช้หลักเกณฑ์ทั่วไปที่เรียกว่า “อายุความในการฟ้องร้อง” โดยจะยึดถือเอาตามประเภทหรือชื่อของสัญญาเป็นหลัก ดังบทบัญญัติในมาตรา 102 (ปรับปรุง) ที่ระบุว่า

“อายุความในการฟ้องร้อง มีกำหนด 10 ปี สำหรับสัญญาเกี่ยวกับสิ่งก่อสร้าง และ 3 ปี สำหรับสัญญาประเภทอื่น ๆ และการเรียกร้องให้ชดเชยค่าเสียหายต่าง ๆ เว้นแต่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

อายุความในการฟ้องร้อง ให้เริ่มนับจากวันที่กำหนดเวลาสำหรับการปฏิบัติสัญญาได้สิ้นสุดลง หรือนับจากวันที่ความเสียหายได้เกิดขึ้นเป็นต้นไป

อายุความในการฟ้องร้องจะถูกหยุดนับชั่วคราว ในกรณีหากมีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุบังเอิญ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการยื่นคำฟ้องร้องต่อศาล

หลังจากที่ระยะเวลาของการหยุดนับอายุความชั่วคราวนั้น ได้สิ้นสุดลง อายุความที่ได้นับในช่วงที่ผ่านมา ก่อนเกิดเหตุการณ์นั้น ก็จะสืบต่อนับต่อไปอีก

อายุความในการฟ้องร้องจะถูกระงับไป เมื่อมีการกระทำอันแน่นอนของคู่สัญญา เช่น การรับรู้หนี้สินของลูกหนี้ ในกรณีเช่นนี้ อายุความในการฟ้องร้องให้เริ่มนับคืนใหม่”

เรื่องอายุความนี้มีผู้ให้ความคิดเห็นว่า อายุความ⁹⁸ คือ กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เมื่อกำหนดเวลานั้นสิ้นสุดลง เจ้ากรรม (ผู้เสียหาย) ก็จะได้รับสิทธิทางแพ่ง ยกเว้นความรับผิดชอบทางแพ่งหรือหมดสิทธิในการฟ้องร้องทางแพ่ง วัตถุประสงค์ที่กฎหมายได้กำหนดอายุความนี้ไว้ก็เพราะว่า เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงสภาพยุ่งยากในการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือพยานหลักฐาน และกฎหมายไม่ให้ความช่วยเหลือต่อผู้ที่นิ่งเฉย

ตามกฎหมายลาวนี้ อายุความแยกได้เป็นสองประเภท คือ อายุความในการได้สิทธิ และอายุความในการเสียสิทธิ สำหรับอายุความในการเสียสิทธิ คือ อายุความในการฟ้องร้องนั่นเอง ซึ่งอายุความในการฟ้องร้องนี้มีความหมายว่า เป็นกำหนดเวลาที่ผู้เสียหายได้รับสิทธิฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย หรือสินไหมทดแทนต่อศาล ในการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมของตน

⁹⁸ คณะวิชาการกฎหมายลาวและญี่ปุ่น, กฎหมายแพ่ง, 94, 96.

ที่ถูกผู้อื่นล่วงละเมิด ถ้ากำหนดเวลานั้นหากสิ้นสุดลงแล้ว แต่ถ้าผู้ทรงสิทธิยังไม่ปฏิบัติสิทธิฟ้องร้องใด ๆ ก็จะทำให้เสียสิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อจะเรียกร้องเอาเงินหรือทรัพย์สินหรือผลประโยชน์สิ่งใดสิ่งหนึ่งของตนคืน หมายความว่า ถ้ากำหนดเวลานั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว ศาลก็จะไม่รับคดีมาพิจารณา โดยอายุความในการฟ้องร้องตามกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวนี้ จะมีการกำหนดไว้สำหรับสัญญาประเภทต่าง ๆ เช่น สัญญากู้ยืม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากความเห็นทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จึงสรุปได้ว่า อายุความในการเรียกดอกเบี้ยชำระหนี้ กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มิได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ให้ถือตามอายุความในการฟ้องร้องของสัญญากู้ยืม เพราะถือว่าดอกเบี้ยนั้นคือหนี้ที่ต้องติดตามไปกับเงินต้นเสมอ จึงไม่มีการกำหนดหลักปฏิบัติที่แตกต่างกัน และใช้อายุความเดียวกันกับหนี้เงินต้นหรือสัญญากู้ยืมเงินในการฟ้องร้องต่อศาลได้ คือ มีอายุความ 3 ปี ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 102 (ปรับปรุง) วรรคแรก อายุความนี้จะเริ่มนับจากวันที่สัญญาสิ้นสุดอายุลงเป็นต้นไปตลอดช่วงระยะเวลา 3 ปี นี้ ถ้าผู้ให้กู้หากไม่ทวงถาม หรือไม่ฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องให้ลูกหนี้ใช้หนี้หรือผลประโยชน์ค่าตอบแทนต่าง ๆ ให้ตนนั้น เมื่อพ้น 3 ปี ไปแล้ว อายุความสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้นั้นก็ขาดและเสียสิทธิเรียกร้องทุกอย่างไปโดยปริยาย เจ้าหนี้ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องเอาสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้อีกเลย เพราะว่าเมื่ออายุความได้ขาดลงแล้วศาลก็จะปฏิเสธไม่รับฟ้องโดยเด็ดขาดนั่นเอง

การนับอายุความนั้น หลักปฏิบัติตามกฎหมายลาวนั้นจะเริ่มจากวันที่กำหนดเวลาแห่งการปฏิบัติสัญญาสิ้นสุดลง และนับเรื่อยไปจนถึงวันฟ้องร้อง จะไม่เหมือนกับอายุความตามกฎหมายไทยที่นับจากวันฟ้องร้องย้อนหลังกลับไปหาวันที่กำหนดเวลาสำหรับการปฏิบัติสัญญาสิ้นสุดลง นอกจากนี้ก็ยังมีอีกหลายประเด็นที่เห็นว่ามีความแตกต่างกัน เช่น เรื่องการคิดดอกเบี้ยก่อนและหลังวันฟ้อง ซึ่งกฎหมายลาวมิได้บัญญัติไว้เช่นกัน

มีข้อสังเกตว่า ดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินของ สปป. ลาว นั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ไม่ว่าจะเป็นกรณีการกู้ยืมเงินที่คู่สัญญาเป็นบุคคลธรรมดาด้วยกัน หรือกู้จากธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ล้วนไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดและอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวไว้ นอกจากนี้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดมาตรการทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ย เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของไทยแล้วเห็นว่ายังมีหลายอย่างที่ยังกฎหมายลาวกำหนดไว้ไม่ชัดเจนและไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นจุดบกพร่องสำคัญของกฎหมายลาว เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นสมควรต้องได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อประโยชน์แห่งการบังคับใช้กฎหมายกับเรื่องดอกเบี้ยให้มีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นมาตรฐานที่ยอมรับจากนานาประเทศต่อไปในอนาคตได้

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

สังคมโลกยิ่งเจริญก้าวหน้าเท่าไร ธุรกิจและการค้าขายย่อมมีการพัฒนาตัวเองด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งความหลากหลายรูปแบบทางธุรกิจค้าขายเหล่านั้น ในทางปฏิบัติล้วนไม่อาจหลีกเลี่ยงจากเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินไปได้ แต่ในประเด็นเรื่องดอกเบี้ยนี้ก็มีทั้งข้อดีที่เป็นประโยชน์แก่สังคม และมีทั้งข้อเสียที่นำความเสียหายและปัญหามาสู่สังคมไม่น้อย สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นกับประเทศที่เจริญมาก่อนแล้ว ฉะนั้นบทเรียนและประสบการณ์ทางวิชาการดี ๆ ในด้านการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมาย ที่ใช้ควบคุมดูแลปัญหาเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่มีประสิทธิภาพย่อมมีการสะสมอยู่ในประเทศเหล่านี้มาเป็นเวลาช้านาน สามารถใช้เป็นต้นแบบในการถ่ายทอดให้กับบรรดาประเทศด้อยพัฒนาที่ยังขาดบทเรียนและประสบการณ์ด้านนี้ นำไปปรับใช้ในกฎหมายของประเทศตนอย่างเหมาะสมได้ อันจะทำให้กฎหมายของประเทศด้อยพัฒนาเหล่านั้นดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวสรุปเนื้อหา ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว พร้อมเสนอแนะแนวทางการนำเอาบทเรียนและประสบการณ์ที่ดีจากกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศไปแก้ไขในกฎหมายของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมต่อไป

5.1 บทสรุป

กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา เป็นกฎหมายฉบับแรกที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินใน สปป. ลาว มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2008 ทั้งได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา”

จากที่ได้ศึกษาผลแห่งการบังคับใช้กฎหมายนี้อย่างละเอียดแล้วพบว่า ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวสามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกัน ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมนั้นก็มีไม่น้อยเช่นกัน ซึ่งปัญหานี้หนึ่งในนั้นก็เกิดจากเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่นับวันเพิ่มปริมาณมาก

ขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ปัญหาที่เกิดจากเรื่องเงินกู้ในระบบที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยต่อกันในอัตราที่สูงมาก ๆ หรือมีการคิดดอกเบี้ยทบต้นแบบไม่มีสิ้นสุด และปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลทำให้สังคมเกิดความไม่สงบเรียบร้อย และอีกอย่างการตัดสินใจของศาลนั้น คำพิพากษาของศาลที่ออกมาก็ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงเกิดปัญหาสับสนวุ่นวายในสังคมมากพอสมควร ปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ได้ส่งผลทำให้แนวความคิดและความเข้าใจของคนทั่วไปในสังคมเกิดความสับสนมากพอสมควร ซึ่งความสับสนนั้นไม่เพียงแต่กระทบต่อประชาชนทั่วไปเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะผู้พิพากษาของศาลที่เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในการพิจารณาคัดสินคดีโดยตรงด้วย ซึ่งผลของการตัดสินใจที่ผ่านมาทำให้คู่กรณีฟ้องร้องกันถึงศาลไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคำพิพากษาของศาลที่ออกมานั้นเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม ด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องทำให้สภาพปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น การศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้กับดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงิน เพื่อนำไปปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง นั้น ในวิทยานิพนธ์นี้ นอกจากจะได้ศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่เป็นจุดบกพร่องในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว แล้ว ยังได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินของต่างประเทศด้วย เช่น ประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส เพื่อนำมาเปรียบเทียบเป็นข้อสรุป และเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งรายละเอียดของสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1.1 ความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่ชัดเจนในด้านการกำหนดหลักเกณฑ์

5.1.1.1 ความหมายของดอกเบี้ย

เรื่องนี้สำนวนภาษาลาวก็ใช้คำว่า “ดอกเบี้ย” เหมือนกันกับสำนวนภาษาไทย แต่ใน สปป. ลาว นอกจากจะไม่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาแล้ว กฎหมายอื่น ๆ คำพิพากษาของศาลประชาชนสูงสุด หนังสือดำราเรียน หนังสือกฎหมายหรือบทความต่าง ๆ ก็หาได้เขียนถึงคำจำกัดความของคำว่า “ดอกเบี้ย” เอาไว้ไม่ เพราะฉะนั้น การที่จะหาคำตอบที่ชัดเจนให้กับประเด็นที่ว่า “ดอกเบี้ยคืออะไร” นั้น จึงยังไม่เป็นเอกภาพในแนวความคิดของคนทั่วไปในสังคมลาวอยู่ในขณะนี้ สำหรับความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ที่มีการเขียนเอาไว้

อยู่ในพจนานุกรมกฎหมายบางฉบับนั้น เห็นว่าเป็นคำจำกัดความของต่างประเทศ ที่ถูกนำเอามาเขียนเป็นคำแปลเอาไว้เพื่อให้คนทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้าเท่านั้น แต่หาเป็นคำจำกัดความที่ค้นคิดและเขียนขึ้นโดยนักวิชาการกฎหมายลาวไม

5.1.1.2 การชำระดอกเบี้ยด้วยสิ่งของอย่างอื่น

เรื่องนี้กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวมิได้บัญญัติไว้โดยตรงว่าดอกเบี้ยจะต้องเป็นเงินหรือสิ่งของอย่างอื่นได้ แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28 (ปรับปรุง) วรรคแรก ของกฎหมายนี้ จึงสรุปได้ว่า ดอกเบี้ยนั้นนอกจากจะเป็นเงินตราแล้ว ทรัพย์สินหรือสิ่งของอย่างอื่นก็สามารถที่จะเป็นดอกเบี้ยได้เช่นกัน แต่การที่จะเอาทรัพย์สินหรือสิ่งของอย่างอื่นมาชำระดอกเบี้ยแทนเงินตรานั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ให้กู้หรือเจ้าหนี้เท่านั้น แต่ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว นั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าทรัพย์สินหรือสิ่งของที่จะนำมาชำระเป็นค่าดอกเบี้ยนั้นจะต้องได้คำนวณมูลค่าแห่งราคาทรัพย์สินนั้นให้เป็นเงินตราเสียก่อนแต่อย่างใด ซึ่งก็อาจมีความเสี่ยงสูงที่เจ้าหนี้จะหลีกเลี่ยงปัญหาการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดได้ง่าย

5.1.1.3 การบังคับชำระหนี้

กฎหมายลาวไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะว่าจะให้บังคับชำระหนี้ส่วนไหนก่อน แต่มีเพียงหลักเกณฑ์ของการชำระหนี้ทั่วไป คือบังคับไปพร้อม ๆ กัน ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย เพราะว่า คำว่า “หนี้” ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว หาได้มีการแบ่งแยกหนี้เงินต้นอันเป็นหนี้ประธานและหนี้ดอกเบี้ยอันเป็นหนี้อุปกรณ์ออกจากกันไม่ การชำระหนี้จึงถูกกำหนดให้เป็นหลักการปฏิบัติอันเดียวกัน ไม่มีการแยกบัญญัติว่า จะต้องชำระส่วนไหนก่อนในระหว่างเงินต้นกับดอกเบี้ย เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ส่วนใดก็ตาม หลักปฏิบัติก็จะยึดตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดในมาตรา 26 วรรคแรก ทั้งหมด ถ้านำเอาหลักปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญากำหนดไว้นั้น มาบังคับใช้แล้ว ก็จะไม่สามารถบอกได้ว่าจะบังคับชำระหนี้ส่วนไหนก่อน ซึ่งเรื่องนี้ คำพิพากษาของศาลก็จะออกมาในแนวว่า “ให้ลูกหนี้ใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ตามจำนวนฯ” เพียงเท่านั้น เช่น นาย ก. ทำสัญญากู้ยืมเงินนาย ข. 10,000 บาท กำหนดอัตราดอกเบี้ย 1,000 บาท กำหนดชำระภายใน 2 เดือน เมื่อครบกำหนด 2 เดือนแล้ว นาย ก. มิได้ชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยดังกล่าวให้กับนาย ข. แต่อย่างใด นาย ข. จึงได้ฟ้องต่อศาลขอให้ศาลบังคับชำระหนี้ดังกล่าว เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วเป็นความจริง จึงได้พิพากษาให้นาย ก. ชำระหนี้เงินต้น 10,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอีก 1,000 บาท รวมทั้งสิ้น 11,000 บาท โดยให้ชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยไปพร้อมกัน โดยหาได้มีการกำหนดลำดับก่อนหลังของการชำระค่าฤชาธรรมเนียม ดอกเบี้ย และเงินต้นไว้แต่อย่างใดไม่ หากคดีถึงที่สุดแล้วขั้นตอนต่อไปเพิ่ม

คดีทั้งหมดก็จะถูกส่งไปให้สำนักงานบังคับคดีเป็นผู้บังคับให้ปฏิบัติการชำระ แต่จะบังคับชำระส่วนไหนก่อนนั้น ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานสำนักงานบังคับคดีเป็นคนตัดสินใจเอง โดยส่วนมากดอกเบี้ยก็จะถูกบังคับให้ชำระพร้อม ๆ กับเงินต้นนั่นเอง เพราะดอกเบี้ยนั้นในวงการกฎหมายของ สปป. ลาว ถือว่าเป็นหนี้ส่วนหนึ่งที่ต้องติดตามไปพร้อมกับเงินต้น ซึ่งจะตรงกันข้ามกับแนวปฏิบัติของผู้คนทั่วไปในสังคมที่ว่าต้องหักชำระหนี้ดอกเบี้ยก่อน เหลือเท่าไรจึงนำไปใช้ชำระหนี้เงินต้น การที่กฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการบังคับชำระหนี้ไว้เช่นนี้ มีผลทำให้เกิดความสับสนต่อการบังคับชำระหนี้ของสำนักงานบังคับคดีได้

5.1.1.4 อายุความเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยค้างชำระ

อายุความเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยค้างชำระนี้กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้ใช้อายุความเดียวกันกับอายุความหนี้เงินต้นในการฟ้องร้องคดีของสัญญากู้ยืมหรืออายุความของสัญญาทั่วไป เนื่องจากว่าหนี้ที่เป็นดอกเบี้ยต้องติดตามไปกับหนี้เงินต้นเสมอ จึงไม่มีการแยกกำหนดหลักปฏิบัติที่แตกต่างกัน และใช้อายุความเดียวกัน คือ สามารถฟ้องร้องให้ชำระหนี้ได้ภายในกำหนด 3 ปี ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 102 (ปรับปรุง) วรรคแรก ซึ่งอายุความจะเริ่มนับจากวันที่สัญญาสิ้นสุดลงเป็นต้นไป เมื่อผู้ให้กู้ไม่ทวงถามหรือไม่ฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องให้ชำระหนี้ภายใน 3 ปี อายุความกู้ยืมก็ขาด และเสียสิทธิเรียกร้องต่าง ๆ ทั้งหมดไป เจ้าหนี้ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลเพราะถ้าฟ้องศาลก็จะไม่รับฟ้องโดยเด็ดขาด

การกำหนดอายุความไว้เช่นนี้เห็นว่าจะไม่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้ที่สังคมทำกันอยู่ในขณะนี้ จึงทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติระหว่างการพิจารณาตัดสินคดีกับการบังคับชำระหนี้ของสำนักงานบังคับคดีด้วย

5.1.2 ความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และไม่ชัดเจนในการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย

5.1.2.1 ดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful interest)

ใน สปป. ลาว นั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา เป็นกฎหมายหลักที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยของการกู้ยืมเงิน ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นคู่สัญญาที่เป็นบุคคลธรรมดาด้วยกัน หรือคู่สัญญาที่เป็นนิติบุคคล หรือคู่สัญญาที่เป็นธนาคารพาณิชย์ก็ตาม เป็นต้น แต่หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยตามกรณีที่กำลังกล่าวมานี้ มาตรา 56 (ปรับปรุง) ของกฎหมายนี้ มิได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ แต่ถ้าเกิดการฟ้องร้องกันถึงศาล ก็ให้ศาลถือเอาอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดโดยธนาคารพาณิชย์ เป็นอัตราอ้างอิงในการพิจารณาคัดสินคดี ในการนี้ มาตรา 39 (ใหม่) ของกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่ง สปป. ลาว อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยได้เอง แต่กฎหมายทั้งสองฉบับนี้หาไม่มีบทบัญญัติมาตราใดที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่

คู่สัญญาจะเรียกต่อกันได้อย่างชัดเจนเอาไว้ไม่ จึงไม่สามารถใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการตัดสินคดีได้ เพราะดอกเบี้ยสูงสุดของธนาคารมีหลายอัตราที่กำหนดแตกต่างกันออกไป

5.1.2.2 ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมาย (Legal interest)

กฎหมาย ของ สปป. ลาว ไม่มีกำหนดถึงเรื่องนี้เอาไว้เลย เหตุเพราะว่า ถ้าเป็นกรณีของการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ไม่ชัดเจน กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ สปป. ลาว มาตรา 25 (ใหม่) วรรคท้าย ให้ปฏิบัติตามอัตราค่าตอบแทนของท้องตลาดหรืออัตราที่รัฐกำหนด แต่ที่น่าสังเกต คือ อัตราค่าตอบแทนที่รัฐกำหนดเป็นการเฉพาะเจาะจงในเรื่องของดอกเบี้ยนั้นไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติถึงเรื่องนี้เอาไว้ เพราะฉะนั้น จึงเหลือเพียงอัตราค่าตอบแทนตามราคาของท้องตลาด ซึ่งในความเป็นจริงราคาท้องตลาดเป็นราคาที่สูงเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมเงินที่กฎหมายอนุญาตให้เรียกได้ สุดท้ายก็จำเป็นต้องนำเอาอัตราดอกเบี้ยตามระเบียบการเฉพาะที่กำหนดโดยธนาคารมาบังคับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด

ส่วนกรณีของการกู้ยืมเงินที่ไม่มีดอกเบี้ย หากผิดสัญญาหรือผิดนัดชำระเงินนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคสามตอนท้าย ประกอบกับมาตรา 33 กำหนดให้ผู้ผิดสัญญาหรือผู้ผิดนัดชำระเงินต้องเสียค่าตอบแทนความเสียหายในรูปแบบของค่าป่วยการทรัพย์สินให้แก่ผู้ให้กู้ หากมีการร้องขอ ซึ่งทั้งหมดนี้กฎหมายหาได้อนุญาตให้คิดค่าตอบแทนความเสียหายเป็นดอกเบี้ยไม่

5.1.2.3 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (Usurious interest)

ประเด็นเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของลาวมิได้กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นเฉพาะ เพียงแต่มีเนื้อหาบางส่วนที่ระบุในมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้า ว่า ดอกเบี้ยของสัญญากู้ยืมระหว่างบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลด้วยกันอัตราดอกเบี้ยให้เป็นไปตามการตกลงของคู่สัญญา แต่ถ้ามีการฟ้องร้องกันถึงศาล ให้พิจารณาเอาตามอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ของรัฐกำหนดออก ณ เวลาและสถานที่ที่ฟ้องร้องกันนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการกำหนดดอกเบี้ยที่ไม่ชัดเจนโดยไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดคืออัตราเท่าใด อีกทั้งเนื้อหาทั้งสองส่วนนี้ก็มีลักษณะขัดกันในตัว จึงยังมีความสับสนอยู่ว่ากฎหมายได้ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอยู่หรือไม่

5.1.2.4 ดอกเบี้ยทบต้น (Compound interest)

ส่วนเรื่องดอกเบี้ยทบต้นนั้น ในกฎหมายลาวไม่มีชื่อเรียกเป็นคำศัพท์เฉพาะ แต่ได้เรียกไปตามความประสงค์ของกฎหมายโดยกำหนดเป็นหนึ่งในข้อห้ามของสัญญากู้ยืมเงิน ดังที่ปรากฏในบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 56 (ปรับปรุง) วรรคห้าตอนท้ายว่า “ในการกู้ยืมนั้น ไม่ให้เอาดอกเบี้ยเงินกู้มาเป็นต้นทุน” จากบทบัญญัติข้อห้ามที่ได้ขยายความออกมาแล้วนี้ หากจะเรียกชื่อ

ตามที่กฎหมายไทยกำหนดว่า “ดอกเบี้ยยทบต้น” ก็คงเหมาะสมเช่นกัน เหตุเพราะว่า วัตถุประสงค์ของเนื้อหาส่วนนี้อยู่ที่ กฎหมายไม่ประสงค์ที่จะให้เอาดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ค้างชำระนั้นมารวมเข้ากับเงินต้นที่เป็นหนี้ประธานกลายเป็นเงินต้นใหม่ แล้วคิดดอกเบี้ยจากเงินต้นใหม่ที่มีทั้งเงินต้นเดิมและดอกเบี้ยค้างชำระรวมอยู่ด้วยกันนั่นเอง กฎหมายจึงกำหนดเป็นข้อห้ามไว้ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็มี ความหมายเหมือนกันกับเรื่องดอกเบี้ยทบต้นที่กำหนดในกฎหมายไทยนั่นเอง

5.1.2.5 ข้อจำกัดหรือมาตรการควบคุมการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราและดอกเบี้ยทบต้น

จากสภาพปัญหาของกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่าเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราและดอกเบี้ยทบต้นนั้น กฎหมายของ สปป. ลาว ฉบับดังกล่าวหาได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่ใช้จำกัดหรือควบคุมการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราและดอกเบี้ยทบต้นเอาไว้ไม่ โดยไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าหากมีการฝ่าฝืนโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราและดอกเบี้ยทบต้นแล้ว เงินดอกเบี้ยในส่วนที่คิดเกินหรือได้ทบต้นเข้าไบนั้นจะเป็นอย่างไร และจะมีมาตรการต่อผู้ที่ฝ่าฝืนข้อห้ามอย่างไรบ้าง กฎหมายนี้หาได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับเรื่องนี้เอาไว้ไม่ และที่สำคัญกฎหมายดังกล่าวไม่มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาสำหรับทั้งสองกรณีเอาไว้เลย ทำให้คนทั่วไปไม่เกรงกลัวต่อการที่จะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก ๆ เพราะไม่มีบทลงโทษทางอาญาที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นข้อบกพร่องในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว การนำเอาบทเรียนและประสบการณ์ของต่างประเทศไปปรับใช้ในกฎหมายของ สปป. ลาว โดยอาศัยทฤษฎีการใช้อำนาจอรัฐ เข้าแก้ไขสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ปัญหาหลายอย่างเกิดขึ้น โดยรัฐสามารถปรับปรุงแก้ไขหรือออกกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการให้ความยุติธรรม และความสงบเรียบร้อยแก่สังคมจะเป็นทางออกที่ดีแนวทางหนึ่ง ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ผู้เขียนได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศสที่เห็นว่ามีความดีหลายอย่างสามารถที่จะนำมาปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาของ สปป. ลาว ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 ข้อดีในด้านการกำหนดหลักเกณฑ์

5.2.1.1 ความหมายของดอกเบี้ย

ถึงแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยจะมีได้บัญญัติคำจำกัดความคำว่า “ดอกเบี้ย” เอาไว้ แต่ในประเทศไทย แหล่งข้อมูลที่คนทั่วไปจะใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าสามารถเข้าถึงได้ง่ายด้วยหลากหลายช่องทาง เช่น พจนานุกรมต่าง ๆ หนังสือกฎหมาย ตำราเรียน กฎหมาย บทความ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ เป็นต้น ทำให้ความรับรู้และความเข้าใจที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การกำหนดหลักปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีความชัดเจนมาก คือ ดอกเบี้ยเกิดได้เฉพาะแต่จากหนี้เงินเท่านั้น

ในประเทศสิงคโปร์นั้น มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติการให้กู้ยืมเงิน ปี ค.ศ. 1959 (The Money-lenders Act 1959) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ไว้อย่างชัดเจนว่า “ไม่หมายความรวมถึงจำนวนเงินใด ๆ ที่ผู้ให้กู้เรียกได้โดยชอบด้วยกฎหมายตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อหรือในรูปของอากรแสตมป์ ค่าธรรมเนียมที่จ่ายตามกฎหมาย และค่าใช้จ่ายตามกฎหมาย แต่หมายความรวมถึงจำนวนเงินใด ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในชื่อใด ๆ ก็ตามที่เกินกว่าเงินต้นที่จะได้ชำระหรือจะชำระแก่ผู้ให้กู้เพื่อตอบแทนเงินกู้หรือเงินอื่นที่เกี่ยวข้องกับการกู้” ซึ่งก็มีใจความ คือ จำนวนเงินใด ๆ ก็ตามที่เกินกว่าเงินต้นที่ได้ชำระหรือจะชำระให้แก่ผู้ให้กู้นั้น ให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ยทั้งหมด

ส่วนความหมายของคำว่า “ดอกเบี้ย” ในกฎหมายของญี่ปุ่นนั้น ความในบทบัญญัติของ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 บัญญัติไว้ว่า “เงินที่เจ้าหนี้ได้รับการให้กู้ยืม นอกจากจำนวนที่เป็นต้นเงินแล้วให้ถือว่าเป็นดอกเบี้ยทั้งสิ้น โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการเรียกผลตอบแทนในรูปของค่าธรรมเนียม (fee) ค่าส่วนลด (discount charge) หรือค่านายหน้า (commission) หรือค่าอื่น ๆ ก็ตาม”

ฉะนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ให้มีบัญญัติคำนิยามหรือคำจำกัดความของคำว่า “ดอกเบี้ย” ไว้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยตรงและชัดเจนเหมือนดังประเทศสิงคโปร์ที่บัญญัติคำจำกัดความของคำว่าดอกเบี้ยไว้ในมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติเงินให้กู้ยืม (The Moneylenders Act 1954) และประเทศญี่ปุ่นที่บัญญัติเรื่องนี้เอาไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย (The Interest Rate Restriction Act 1954) ปัญหาความสับสนเรื่องความหมายของดอกเบี้ยตามที่กล่าวมานั้นก็จะสามารถแก้ไขได้แน่นอน นอกจากนี้หากมีการบัญญัติความหมายของดอกเบี้ยลึกลงไปถึงดอกเบี้ยแต่ละประเภทเพิ่มเข้าในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญานี้ด้วย จะเป็นผลดียิ่ง เพราะจะทำให้ประเด็นเรื่องดอกเบี้ยมีความชัดเจน ผู้ที่บังคับใช้กฎหมายก็จะมีความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ผลของการตัดสินใจของศาลเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน สามารถรับประกันความยุติธรรมแก่คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

5.2.1.2 การชำระดอกเบี้ยด้วยสิ่งของอย่างอื่น

จากที่ได้กล่าวข้างต้นว่าดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงิน แต่ตัวดอกเบี้ยนั้นไม่จำเป็นว่า จะต้องเป็นเงินตราเสมอไปอาจจะเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ได้ เช่น ในการกู้ยืมเงินจำนวนหนึ่งหมื่นบาท มีข้อตกลงให้ชำระดอกเบี้ยเป็น ข้าวสารหนึ่งกระสอบ ปรากฏว่าข้าวสารหนึ่งกระสอบที่จะให้ในแต่ละเดือนนั้น มีราคาคำนวณไม่เกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปีที่จะเรียกได้ในแต่ละเดือน ข้อตกลงดอกเบี้ยดังกล่าวมีผลบังคับได้ ถ้าเมื่อคำนวณข้าวสารเดือนละหนึ่งกระสอบเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด คือ เกินกว่าร้อยละสิบห้าต่อปี ย่อมมีความผิดตามกฎหมายห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และถือว่าข้อตกลงเรียกดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะ

5.2.2 ข้อดีในด้านการกำหนดมาตรการทางกฎหมาย

5.2.2.1 ดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful interest)

สำหรับดอกเบี้ยที่เกิดจากข้อตกลงของคู่สัญญานั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 654 ได้กำหนดเป็นเพดานสูงสุดว่า คู่สัญญาเป็นบุคคลธรรมดาด้วยกันนั้นสามารถเรียกดอกเบี้ยจากกันได้ไม่เกินอัตรา ร้อยละ 15 ต่อปี

ในประเทศญี่ปุ่นนั้นดอกเบี้ยได้ถูกกำหนดโดยพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 (Interest Rate Restriction Act 1954) โดยจะมีอัตราที่ลดหลั่นกันลงมาถึง 3 อัตรา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนต้นเงินที่ให้กู้ยืม กล่าวคือ ยิ่งจำนวนเงินที่กู้ยืมมีจำนวนมาก ลูกหนี้จะเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำลงดังที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้ว เช่น ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมหากมีจำนวนต่ำกว่า 100,000 เยน ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 20 ต่อปี ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมจำนวน 100,000 เยน แต่ไม่ถึง 1,000,000 เยน ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 18 ต่อปี ในกรณีเงินต้นที่ให้กู้ยืมจำนวน 1,000,000 เยน หรือมากกว่านั้น ให้คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข กฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา มาตรา 56 (ปรับปรุง) โดยให้มีการบัญญัติอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดเอาไว้ที่ผู้ให้กู้ยืมจะคิดได้จากผู้กู้ยืมเงินให้มีความชัดเจน เพื่อที่จะแก้ปัญหาการอ้างอิงอัตราดอกเบี้ยของธนาคารธุรกิจของรัฐ (ธนาคารพาณิชย์ของรัฐ) ที่มีอัตราดอกเบี้ยที่ไม่แน่นอนและหลากหลาย ซึ่งอัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่จะแก้ไขเพิ่มเติมนี้จะสูงมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคม และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เป็นสำคัญ เพื่อที่จะให้ได้อัตราดอกเบี้ยที่เป็นกลาง ไม่เอารัดเอาเปรียบกันเกินไป ทั้งการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ชัดเจนเช่นนี้ ย่อมจะทำให้การพิจารณาและคำพิพากษาคดีมีความยุติธรรมเป็นมาตรฐานเดียวกันในสังคมของ สปป. ลาว เป็นอย่างยิ่ง

5.2.2.2 ดอกเบี้ยที่กำหนดโดยกฎหมายหรือดอกเบี้ยตามกฎหมาย (Legal interest)

ดอกเบี้ยที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 7 บัญญัติว่า ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กันและมีได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้โดยนิติกรรมหรือโดยบทกฎหมายอันชัดแจ้ง ให้ใช้อัตราร้อยละ เจ็ดครึ่งต่อปี และมาตรา 224 บัญญัติว่า “ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้อาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้น โดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้คงส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้นฯ” จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของทั้งสองมาตรานี้ ล้วนได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวและชัดเจนเอาไว้ที่อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ซึ่งจะแตกต่างไปจากกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว ที่ทำได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ตายตัวและชัดเจนไว้ไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว โดยนำเอาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทย โดยเฉพาะหลักเกณฑ์ของ มาตรา 7 และมาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่มีการกำหนดชัดเจนว่า หากเกิดกรณีดังที่กล่าวมานี้ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายในรูปของดอกเบี้ยได้ และกฎหมายยังได้บัญญัติไว้โดยชัดเจนว่า สามารถเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี เป็นต้น เพื่อปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาของ สปป. ลาว และที่สำคัญต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้ชัดเจน ส่วนอัตราดอกเบี้ยจะอยู่ที่อัตราเท่าใดนั้นให้พิจารณาจากความเหมาะสมกับของสภาพเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น เป็นสำคัญ อันจะทำให้ไม่เกิดความสับสน และได้หลักเกณฑ์ของการบังคับใช้กฎหมาย ที่เป็นมาตรฐานอันเดียวกันทั่วประเทศ

5.2.2.3 ดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด (Usurious interest)

เรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 654 กำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ชอบด้วยกฎหมายหรือดอกเบี้ยที่คู่สัญญาจะเรียกต่อกันได้ คือไม่เกินร้อยละ 15 ต่อปี หากผู้ให้กู้คิดเกินอัตราดังกล่าวดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 แต่เงินต้นหากตกเป็นโมฆะด้วยไม่ ผู้ให้กู้สามารถเรียกคืนได้เฉพาะแต่ในส่วนของเงินต้นเท่านั้น แต่ผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นก็จะมีคามผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ด้วย

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้น พระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 กำหนดว่า หากลูกหนี้ได้จ่ายดอกเบี้ยไปเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ดอกเบี้ยส่วนที่จ่ายเกินไปนั้นลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะเรียกคืนได้ เพราะเป็นการจ่ายด้วยใจสมัคร แต่เงินดังกล่าวจะถูกนำมาจัดสรรเอาชำระเงินต้นได้ต่อไป ผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้นจะมีความผิดทางอาญา เพราะว่าการคิดดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นถือเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเรื่องนี้ ตาม

พระราชบัญญัติเงินให้กู้ยืม ปี ค.ศ. 1959 ของประเทศสิงคโปร์ ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุด โดยจะปรับเปลี่ยนไปตามผลกระทบทางเศรษฐกิจภายในประเทศและต่างประเทศด้วย หากผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่รัฐมนตรีกระทรวงการคลังกำหนดก็จะถือว่าเป็นการคิดอัตราดอกเบี้ยที่มิชอบด้วยกฎหมายด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา โดยให้มีการกำหนดเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อกฎหมายชอบที่จะให้เรียกดอกเบี้ยจากกันได้ ก็สมควรที่จะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอนไว้เช่นเดียวกัน และเมื่อได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้แน่นอนแล้ว เมื่อมีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็ต้องให้ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ ทั้งยังจะต้องกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นไว้ด้วยดังเช่นกฎหมายของประเทศไทยที่ได้กำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายต้องรับโทษในทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ย่อมทำให้ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนของ สปป. ลาว มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายมากยิ่งขึ้น

5.2.2.4 ข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย (Interest rate restriction)

เรื่องมาตรการที่ใช้เพื่อจำกัดการเรียกดอกเบี้ยนั้น ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ที่กำหนดให้มีบทลงโทษอาญาเอาไว้ ผู้ฝ่าฝืนโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็จะถูกลงโทษ ซึ่งมาตรการจำกัดการเรียกดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัตินี้บังคับใช้ครอบคลุมถึงกรณีให้ผู้กู้ยืมเงินเป็นธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินด้วย แม้ถึงว่า ธนาคารพาณิชย์ จะมีพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 คุ้มครองการคิดดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ก็ตาม แต่หากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินกว่าที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้ ก็มีความผิดตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 นี้ด้วย

กฎหมายการให้กู้ยืมเงินของสิงคโปร์มีความมุ่งหมายที่จะควบคุมการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินให้อยู่ในระบบ คือ จะเห็นได้จากผู้ที่ประสงค์จะประกอบกิจการให้กู้ยืมเงินไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต้องยื่นขอรับใบอนุญาตจากนายทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการควบคุมการประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงิน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมมากนัก อีกทางหนึ่ง ทั้งยังทำให้รัฐบาลสามารถใช้นโยบายทางการเงิน และนโยบายดอกเบี้ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรัฐจะเข้ามาควบคุมตลอดในทุกขั้นตอน นับตั้งแต่ต้องมีการขอใบอนุญาตประกอบกิจการการให้กู้ยืมเงิน จนถึงขั้นตอนของการชำระหนี้ต่าง ๆ ด้วย ลักษณะข้อจำกัดดอกเบี้ย

ของพระราชบัญญัติให้กู้ยืมเงิน ค.ศ. 1959 (The Moneylender Act 1959) ได้กำหนดว่า ห้ามมิให้มีการคิดดอกเบี้ยทบต้น ถ้ามีข้อตกลงในเรื่องนี้ระบุไว้ในการกู้ยืมเงินให้ถือว่าข้อตกลงนั้นมีชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา 18 (1)) ให้อำนาจรัฐมนตรีที่จะออกข้อบังคับเพื่อกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงสุดที่จะเรียกจากกันได้สำหรับการกู้ยืมเงิน (มาตรา 37 (E))

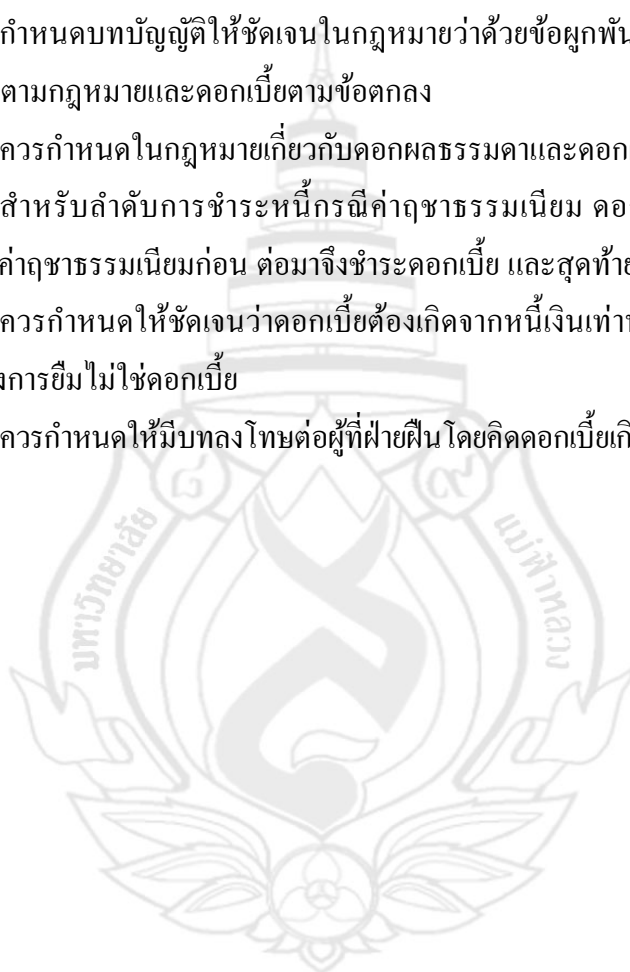
ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้น ผู้ให้กู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดคนนั้นจะมีความผิดทางอาญา เพราะว่าการคิดดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นถือเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดให้มีบทลงโทษทางอาญาเอาไว้ด้วย แต่บทลงโทษทางอาญาที่กำหนดในพระราชบัญญัติข้อจำกัดอัตราดอกเบี้ย ปี ค.ศ. 1954 นั้น ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 เนื่องจาก มีการนำบทลงโทษอาญาดังกล่าวไปบัญญัติในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการให้กู้ยืมเงิน ฉบับเลขที่ 115/2006 ที่ถูกประกาศใช้เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 นั้นแทน

สำหรับประเทศฝรั่งเศสนั้น กฎหมายได้บังคับว่า การที่จะเรียกดอกเบี้ยได้ต้องมีการตกลงของคู่สัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรเขียนเอาไว้โดยชัดแจ้งในสัญญากู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 1907 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

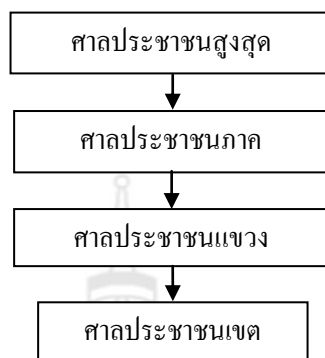
ดังนี้ ผู้เขียนเห็นว่า สมควรให้มีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญา และนอกสัญญา โดยให้มีการกำหนดเรื่องดอกเบี้ยเกินอัตราให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เมื่อกฎหมายชอบที่จะให้เรียกดอกเบี้ยจากกันได้ ก็สมควรที่จะต้องกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่แน่นอนไว้เช่นเดียวกัน และเมื่อได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้แน่นอนแล้ว เมื่อมีการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดก็ต้องให้ดอกเบี้ยนั้นตกเป็นโมฆะ ทั้งยังจะต้องกำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่เรียกดอกเบี้ยเกินอัตรานั้นไว้ด้วยดังเช่นกฎหมายของประเทศไทยที่ได้กำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่กำหนดไว้ในกฎหมายต้องรับโทษในทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475 ย่อมทำให้ผู้ที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนของ สปป. ลาว มีความเกรงกลัวต่อกฎหมายมากยิ่งขึ้น

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงด้านหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยในกฎหมายไทย สิงคโปร์ ญี่ปุ่นและฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องดอกเบี้ยในสัญญากู้ยืมเงินเอาไว้อย่างชัดเจน ทำให้มีความสะดวกสบายต่อเจ้าหน้าที่ศาลในการบังคับใช้หลักเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งระบบ ซึ่งผู้เขียนยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า เนื่องจากกระบวนการตรากฎหมายใน สปป. ลาว กระทำได้รวดเร็ว จึงสมควรแก้ไขกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญาดังต่อไปนี้

1. ให้แบ่งแยกการยืมให้ชัดเจน โดยแบ่งแยกออกเป็นการยืมใช้คงรูป การยืมใช้สิ้นเปลือง และการกู้ยืมเงินโดยเฉพาะ
2. ควรแบ่งแยกให้ชัดเจนการกู้ยืมระหว่างเอกชนด้วยตนเอง และการกู้ยืมระหว่างเอกชนกับสถาบันการเงิน
3. ควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยขั้นสูงไว้สำหรับกรณีการกู้ยืมเงินระหว่างเอกชนด้วยตนเอง และการกู้ยืมเงินระหว่างเอกชนกับสถาบันการเงิน
4. กำหนดบทบัญญัติให้ชัดเจนในกฎหมายว่าด้วยข้อผูกพันในสัญญาและนอกสัญญา ระหว่างดอกเบี้ยตามกฎหมายและดอกเบี้ยตามข้อตกลง
5. ควรกำหนดในกฎหมายเกี่ยวกับดอกเบี้ยผลธรรมดาและดอกเบี้ยสินไหม
6. สำหรับลำดับการชำระหนี้กรณีค่าฤชาธรรมเนียม ดอกเบี้ย และเงินต้น ควรให้จัดสรรชำระหนี้ค่าฤชาธรรมเนียมก่อน ต่อมาจึงชำระดอกเบี้ย และสุดท้ายจึงชำระเงินต้น
7. ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าดอกเบี้ยต้องเกิดจากหนี้เงินเท่านั้น การยืมสิ่งของอย่างอื่น ผลตอบแทนของการยืมไม่ใช่ดอกเบี้ย
8. ควรกำหนดให้มีบทลงโทษต่อผู้ที่ฝ่าฝืนโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราและดอกเบี้ยทบต้น

เนื่องจากระบบศาลของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และ ศาลฎีกา แตกต่างกับระบบศาลของ สปป. ลาว สามารถเปรียบเทียบได้ ดังนี้

ภาพที่ 5.1 ระบบศาลใน สปป. ลาว

1. ศาลประชาชนสูงสุด เป็นศาลที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินคดีทุกประเภท โดยจะพิจารณาตัดสินคดีเป็นชั้นสุดท้ายยกหรือยืนตามศาลอุทธรณ์ (ชั้นฎีกา) บรรดาคดีที่ศาลประชาชนแขวงพิจารณาตัดสินอันเป็นชั้นต้นซึ่งมีการอุทธรณ์ (ขอฎีกา)

2. ศาลประชาชนภาค มีทั้งหมด 3 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เป็นศาลที่มีอำนาจตัดสินคดีชั้นอุทธรณ์ต่อบรรดาคดีที่ศาลประชาชนแขวงพิจารณาตัดสินอันเป็นชั้นต้น และพิจารณาตัดสินเป็นชั้นลงล่าง ต่อบรรดาคดีที่ศาลประชาชนเขตตัดสินอันเป็นชั้นต้นซึ่งได้มีการอุทธรณ์ และขอลงล่าง

3. ศาลประชาชนแขวง เป็นศาลที่ตั้งอยู่ในท้องที่แต่ละแขวง (แต่ละจังหวัด) มีทั้งหมด 17 แห่งในทั่วประเทศ ซึ่งเท่ากับจำนวนแขวงของ สปป. ลาว มีอำนาจพิจารณาตัดสินคดีอาญาที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และคดีทางแพ่งหรือการค้าที่มีมูลค่าในการฟ้องร้องตั้งแต่สามร้อยล้านกีบขึ้นไป (ประมาณ หนึ่งล้านสองแสนบาท) นอกจากนี้ยังมีอำนาจตัดสินคดีเป็นชั้นอุทธรณ์ต่อบรรดาคดีที่ศาลเขตตัดสินอันเป็นชั้นต้น ที่มีการขออุทธรณ์

4. ศาลประชาชนเขต เป็นศาลชั้นต้นระดับเมือง (อำเภอ) ซึ่งได้รวมเอาศาลระดับเมืองจำนวนหนึ่งเข้ากัน โดยในแขวง หรือจังหวัดหนึ่ง ๆ อาจมีได้หลายศาลเขต ขึ้นอยู่กับความใหญ่หรือเล็กของจังหวัดนั้น ๆ มีอำนาจตัดสินคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกินสองปี และคดีที่มีลักษณะทางแพ่งมูลค่าต่ำกว่า สามร้อยล้านกีบลงมา (ไม่เกิน หนึ่งล้านสองแสนบาท) แต่ศาลประชาชนเขตไม่มีอำนาจในการพิจารณาตัดสินคดีที่มีลักษณะทางการค้า เพราะถ้าเป็นคดีลักษณะการค้าจะตกอยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงทั้งหมด

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (ม.ป.ป.). ความรู้เรื่องภาษี “ดอกเบี้ยย”. สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2554, จาก <http://www.rd.go.th/publish/3140.0.html>
- กระทรวงยุติธรรม. (1973). ประมวลกฎหมายลักษณะแพ่งและลักษณะคำขาย แห่งราชอาณาจักรลาว. เวียงจันทน์: กระทรวงยุติธรรม.
- เกต เกียรติศักดิ์. (2554, 19 กันยายน). รัฐมนตรีช่วยว่าการ, กระทรวงยุติธรรมแห่ง สปป.ลาว. สัมภาษณ์.
- คณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์. (2007). กฎหมายแพ่ง (พิมพ์ครั้งที่ 2). เวียงจันทน์: มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว.
- คณะวิชาการกฎหมายลาวและญี่ปุ่น. (2007). กฎหมายแพ่ง. เวียงจันทน์: องค์การไคก้าแห่งประเทศไทย ญี่ปุ่น.
- จำรูญ ดุลยสุข. (2550). ปัญหาทางกฎหมายในการคิดอัตราดอกเบี้ย: ศึกษากรณีการให้สินเชื่อผ่าน บัตรอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- จิต เศรษฐบุตร. (2517). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยยืม ผักทรัพย์ เก็บของใน คลังสินค้า ประนีประนอม การพินันชนต่อ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จรัญ ภัคดิธนากุล. (2517, มกราคม). ดอกเบี้ยในมูลละเมิด. วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1, หน้า 55-56.
- ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. (2549). คำอธิบายเรียงมาตรา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหนี้. เชียงราย: แม่สายการพิมพ์.
- ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล. (2551). ดอกเบี้ยเอกสารประกอบการบรรยายชั้นปริญญาโท. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

เทพวิฑูร. พระยา. (2509). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2. พระนคร: ไทยพิทยา.

ธนาคารแห่ง สปป. ลาว. (2011). รายงานเศรษฐกิจประจำปี ค.ศ. 2010 (Annual economic report 2010). เวียงจันทน์: ธนาคารแห่ง สปป. ลาว.

ไพฑิต เอกจริยกร. (2546). คำอธิบายกฎหมาย ยืม ฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ไพฑิต เอกจริยกร. (2552). คำอธิบายกฎหมาย ยืม ฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ไพวี สืบวัลีพา. (2554, 11 กรกฎาคม). อธิปไตยกรรม, สำนักงานแก้ไขข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจ กระทรวงยุติธรรมแห่ง สปป.ลาว. สัมภาษณ์.

มูราโมโตะ ทาเคชิ. (2007, 25 มีนาคม). เปรียบเทียบกฎหมายผู้บริโภค. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2554, จาก <http://tmuramot.wordpress.com/2007/03/25/interest-rate-cap/>

นรุตม นรสารทูล. (2546). การกำหนดส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

บุญเดิน แก้ววิไลวงศ์. (2554, 11 กรกฎาคม). ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ ธนาคารพัฒนาลาว (Lao Development Bank). สัมภาษณ์.

ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523. (2523, 20 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 97, ตอนที่ 45 ฉบับพิเศษ, หน้า 1.

ประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง อัตราสูงสุดของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2533. (2533, 23 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 107, ตอนที่ 235 ฉบับพิเศษ, หน้า 22.

ปัญญา อนุมรด. (2551). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ยืม ค้ำประกัน จำนอง จำนำ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ปรีดี เกษมทรัพย์. (2546). **นิติปรัชญา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505. (2505, 10 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 79, ตอนที่ 39 ฉบับพิเศษ, หน้า 1.

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522. (2522, 7 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 96, ตอนที่ 31 ฉบับพิเศษ, หน้า 1.

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523. (2523, 10 มกราคม), **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 97, ตอนที่ 3 ฉบับพิเศษ, หน้า 1.

พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินกู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535. (2535, 5 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 109, ตอนที่ 38, หน้า 1.

พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. (2551, 5 กุมภาพันธ์). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 125, ตอนที่ 27 ก, หน้า 1.

พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475. (2475, 26 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่มที่ 49, หน้า 461.

มหาชัย ศรีทองกลาง. (2545). **คำอธิบายกฎหมายกู้ยืมเงิน พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและข้อสอบเรื่องกู้ยืมเงินของเนติบัณฑิตย์ อัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา** (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

มานิตย์ จุมปา. (2545). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยยืมและฝากทรัพย์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัลลิกา ลับไพบรี. (2524). **ดอกเบี้ย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

โอกิ มาซารุอา. (ม.ป.ป.). **ประเทศญี่ปุ่นกับอัตราดอกเบี้ยโซนสีเทา (gray zone)**. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2554, จาก http://www.jef.or.jp/journal/jef_contents_free.asp?c=3255

รพีพัฒนศักดิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระองค์เจ้า. (2513). **กฎหมายเล่ม 1**. กรุงเทพฯ: สำนักทำเนียบรัฐมนตรี.

ราตรี เนตรพระฤทธิ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลส่งเสริมผู้สำรวจภัยและผู้เจรจาตกลงค่าสินไหมทดแทนประกันภัย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

ร. แลงกาด์. (2491). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง.

วรศักดิ์พิบูลย์, พระ. (2512). **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. พระนคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชา มหาคุณ. (2517, กันยายน). ทฤษฎีกฎหมาย. **วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 1(3), 70-71.

สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2548). **เศรษฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ลำลิด บัวสีสะหวัด. (1994). **คัมภีร์สุวรรณมูขา**. เวียงจันทน์: Toyota foundation of Japan.

ลำลิด บัวสีสะหวัด. (1995). **คัมภีร์ราชศาสตร์ กฎหมายโบราณลาว**. เวียงจันทน์: Toyota foundation of Japan.

สุธีร์ ศุภนิตย์. (2544). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุธีร์ ศุภนิตย์. (2554). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ วิชาเอกเทศสัญญา 2 ยืมและฝากทรัพย์ (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติมโดย จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย)**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2520). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม)**. กรุงเทพฯ: แสงสุทธิสารการพิมพ์.

American Jurisprudence. (1940). Vol. 30. New York: The Lawyers.

De Becker, J. E. (1921). **The principles and practice in the civil code of Japan**. London: Butterworth & Co.

Fujimura, M. (2005, 19 November). **Fight for reasonable loan rate for consumers**. Japan: Japan Federation of Bar Associations: JFBA. Retrieved 2011, October, 13, from http://www.nichibenren.or.jp/en/about/activities/consumer/fight_for_reasonable_loan_rate.html

Homer, S. & Sylla, R. (2005). **A history of interest rate** (4th ed.). New Jersey: John Wiley & Son.

Mandel, S. (1975). **Law governing bank and their customers**. New York: Ocean Publications.

Moneylenders Act 2008, (Act 31 of 2008), Moneylenders Rule 2009. Retrieved 2012, 20 September), from <http://app2.ipto.gov.sg/LinkClick.aspx?fileticket=Z3k9wKNN-go%3D&tabid=387>

Singapore government. (n.d.). **The Moneylenders Act 2008**. Retried 2011, 16 September, form <http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page=0;query=Id%3A661d66b0-3f63-4324-a4a2-9eb0b2278c04%20Depth%3A0%20Status%3Apublished%20Published%3A23%2F01%2F2009;rec=0;resUrl=http%3A%2F%2Fstatutes.agc.gov.sg%2Faol%2Fsearch%2Fsummary%2Fresults.w3p%3Bpage%3D0%3Bquery%3DId%253A661d66b0-3f63-4324-a4a2-9eb0b2278c04%2520Depth%253A0%2520Status%253Apublished%2520Published%253A23%252F01%252F2009>

The Interest Rate Restriction Act 1954, และ The Moneylenders Act ฉบับเลขที่ 115/2006. Retrieved 2011, 13 October, from <http://www.asian finance group.com/japan/law/interest.html>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

LAW ON CONTRACT AND TORT

LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

Peace Independence Democracy Unity Prosperity

National Assembly

No. 01/NA

Vientiane Capital, 8 December 2008

LAW ON CONTRACT AND TORT

Chapter I

General Provisions

Article 2 (New) Contractual and extra-contractual obligations

Contractual obligation is a legal relationship arising from a contract and giving rise to civil rights and obligations of the contracting parties which shall be mutually exercised respectively by such contracting parties.

Extra-contractual obligation is a legal relationship arising from outside of the contract or from the acts of any individuals and other persons or from any animals or things which are under the possession of such individuals or of such other persons.

Article 3 (New) Definition of terms

The terms using in this Law shall have the following meanings:

1. Security means an ensuring of the contract performance by the movable assets (Movables), immovable assets (Immovables), persons or legal entities;
2. Pledge means a deposit of any assets or things with the creditor or other related person to secure the performance of the contract;
3. Down payment means the sale and purchase by installment payment agreed by the contracting parties;
4. Donation means a giving of one's own property to other persons without any conditions during the lifetime;
5. Conditional donation means a giving of one's own property to other persons with a given condition during the lifetime;
6. Abuse of power means a use of power beyond the limits prescribed by laws and causing a damage to any other persons;
7. Performance of duty means a performance of activities within the scope of rights and duties which have been assigned in accordance with the technical and ethical principles;
8. Damages fee means an amount of money or things of the relevant liable person to be compensates the damage caused to the others;
9. Prejudice fee means an amount of money or things of the relevant liable person to compensate the victim's incomes duly received from working or the lost time;
10. Property prejudice fee means a money amount of the debtor to be paid to the creditor for the damages compensation due to the non-performance of obligations;
11. Creditor means a person who is entitled to claim the debtor to perform any obligations;

12. Debtor means a person who is obligated to perform any task, such as to deliver a thing, to carry out any activities, payment and others or not to do any things for the benefit of the creditor;
13. Necessity means a necessary act of any individual without other means to avoid the dangers threatened the benefits of the State or other persons, provided that the negative effects resulting from such act shall be less than the effects to be occurred from such threatened dangers;
14. Null contract means the legally non-binding contract;
15. Other person under the control of any person means a servant, children under maturity of age, unconscious person or pupils;
16. Employer means a person who uses any other person under his/her control to act by following his/her orders or instructions;
17. Force majeure means an unexpected and uncontrolled event, such as flood, thunder storm, earthquake that renders the debtor not able to perform his/her obligations;
18. Emergency event means an event which is suddenly arising without expectation, such as sudden and serious sickness, accident that renders the debtor unable to perform his/her obligations.

Article 5 (New) Principles of Contract and Tort

Contractual obligations shall be performed in accordance with the following basic principles:

1. Voluntariness ;
2. Equality;
3. Honesty, cooperation and good faith;
4. Respect and compliance with the laws and regulations, customs and traditions of the Lao nation.

Extra-contractual obligations shall be performed in accordance with the following basic principles:

1. The person who causes damage shall be legally liable for the damage occurred;
2. The damage compensation shall be relevant to the level of the damage pursuant to its real cost and shall be implemented in accordance with the proportions of the responsibility for the damage caused.

Article 6 (New) Scope of Application

This Law applies to the conclusion of contract, implementation of contract, liabilities for damages caused to the State, collectives, individuals and organizations, including the foreigners, aliens, persons without nationality in the Lao PDR and their organizations.

Article 7 (New) International Cooperation

State promotes the external, regional and international relations and cooperation through the conclusion and execution of contracts, exchange of lessons and information and enhancement of knowledge on the conclusion and execution of contract, and resolution of disputes resulting from the violation of contract and damage caused.

Chapter II

Contractual Obligations

Section 1

General Principles

A. Conclusion of Contracts

Article 8 (New) Contracts

A contract is an agreement between the contracting parties which has causes civil rights and obligations to be arisen, modified and expired.

A contract may be concluded between:

- State or collective organizations;
- State or collective organizations and other legal entities or individuals;

- Legal entities or individuals;
- Legal entities and individuals.

Article 9 (Amended) Characteristic of Contract

A contract may have unilateral, bilateral or multilateral characteristics.

A unilateral contract is an agreement made by one party which causes obligations to rise for that party without reciprocal performance.

A bilateral or multilateral contract is an agreement made by two or more parties which causes rights and obligations to rise between the contracting parties.

The above mentioned contracts are civil contracts and they shall become the commercial contracts if their subject matters are a business operation.

Article 10 Conditions of Contract

A proper contract shall fulfill the following conditions:

1. The contracting parties shall have a voluntary act;
2. The contracting parties shall have a capacity to act;
3. The purpose of the contract shall be precise, really existed and legal;
4. The basis for the contract shall be legal;
5. The form of the contract shall be in compliance with the provisions of laws.

Article 11 (Amended) Voluntary Act of Contracting Parties

The voluntary act of a contracting party is the consent of the contracting party to enter into the agreement without any mistake, fraud, threat or violence or disadvantage of any parties.

The mistake arises when the purpose of the contract is not consistent with what the contracting parties have been agreed upon.

The fraud arises when on contracting party has used a trickery to mislead the other contracting party to enter in the contract.

The threat or violence arises when any contracting party has entered in a contract due to fear of such acts endangering that party itself, its family, properties or relatives.

The disadvantage of any contracting party arises when the benefits resulting from the contract are unfair.

Article 12 (Amended) Capacities to Act of Contracting Party

The capacity to act is a capacity by the act of an individual or organization that gives rise to one's civil rights and obligations.

A person shall be deemed to have a capacity to act if such person has reached the age of more than eighteen years and shall not be a mentally disable person.

An organization shall be deemed to have a capacity to act if such organization has been approved to be a legal entity.

Article 15 (Amended) Forms of Contracts

A contract may be made in writing, oral or by other means.

A contract made under the Article 8 of this Law shall be in writing, except for the contracts which are made between the individuals.

A written contract shall have a date and signatures of the contracting parties. To ascertain the fact, the contracting parties may additionally affix their thumbprints on the contract.

A contract in writing may be written by hand, typewriter or by electronic means by the contracting parties themselves or in the presence of the chief of village and at least two reliable witnesses.

To ensure the compliance with the laws and the existence of the contract, the contract shall be notarized with the notary office.

Article 16 (Amended) Contents of Contract

A contract may consist of the following main contents:

- Name, Family and addresses of the contracting parties;
- Purpose, price, execution term, payment, delivery;
- Scope, quantity and quality of the objective;
- Place of contract execution and obligation to notify each other;
- Form and dispute resolution body;

— Conditions of modification and termination of the contract before term.

The purpose, price and term of execution of the contract are the necessary contents for all types of the contracts.

B. Null Contract

Article 18 Null Contract

A null contract is a contract which is concluded inconsistently with the conditions provided for in Article 10 of his Law.

A contract may be relatively null or absolutely null, in whole or in part.

C. Performance of Contract

Article 24 (Amended) Performance of Contract

The contracting parties shall perform the contract in good faith and in completeness in accordance with the term and place as specified in the contract or laws.

The contracting parties have no rights to refuse to perform the contract and to unilaterally modify the conditions of the contract, except where it is allowed by the laws.

The contracting parties have the rights to refuse to accept the performance which is incomplete, inaccurate and inconsistent with the contract or laws, unless otherwise stipulated by the contract or by the laws.

Article 25 (New) Additional Performance of Contract

If the contract has not specify or unclearly specified the desired quality, the performance of contract shall be referred to Law on Standards or other relevant laws and regulations or to the standards customarily acceptable in practice and in accordance with the purpose of the contract.

If the contract determines unclear price or remuneration, the performance of contract shall be referred to the general market price at the place the contract is performed or to the price determined by the State.

Article 26 Period of time for Contract Performance

A contract shall be performed in the determined period of time and in accordance with the laws.

In the event that the period of time for performance of the contract has not been determined, the creditor has the right to claim for the performance of such and the debtor has the right to perform at any time. In the case that the creditor has claimed for the contract performance, the debtor shall be obligated to perform it within fifteen days from the date the creditor has claimed for.

The debtor may perform the contract before the specified period of time if such performance is not contradicted with the contract or laws, and the creditor agrees upon.

Article 28 (Amended) Settlements

The settlements may be made in cash, by money transfer or by check, in kind or labor as agreed to by the creditor.

The settlements shall be taken place if only the invoice has been issuing for.

For the settlement, the creditor shall issue a receipt or other instruments by oneself or others at the request of the debtor. The receipt or such other instruments shall be made immediately or, at the latest, within fifteen days from the contractual obligations have been performed.

In case of settlement by check, the settlement date is the date on which the creditor has withdrawn the money of an amount determined in the check. In settlement by money transfer, the settlement date is the date the money has credited into the creditor's bank account. For settlement by mail, the settlement date is the date the debtor has transferred the money or assets by post.

Article 33 Effect of Contract Breach

A breach of contract means a non-performance of contract, in whole or in part, or an unreasonable performance by either contracting party, such a low quality performance, untimely performance, performance not at a place as determined by the contract.

If either contracting party breaches a contract, that party shall be liable to compensate the other contracting party for the damage occurred; except for in the case that such breach is occurred from the force majeure.

D. Measures Ensuring Contract Performance

Article 34 (Amended) Measures to Ensure the Contract Performance

To ensure the reasonable performance of contract and to meet the need of the creditor or to compensate the damage which may arise subsequently to a non-performance of contract or unreasonable performance of contract, the law allows the application of various measures, such as pledge, security by collateral, person or legal entity, and penalties.

Article 35 Pledge and security

A pledge and a security shall be undertaken in compliance with the Law on Security.

Article 36 Penalty

A penalty is a measure applied against those who do not perform their contracts or who has rendered incomplete performance or untimely performance.

Penalties are to be applied in accordance with the specific regulations of relevant sectors or as agreed by the contracting parties where no such specific regulations exist.

A. Loan Contract

Article 56 (Amended) Loan Contract

A loan contract is an agreement between the contracting parties whereby the lender transfers the money or assets to become the property of the borrower and the borrower shall return such borrowed money or assets in the same quantity and quality to the lender in a period of time as provided for in the contract.

If the contract does not fix the period of time, the contract performance shall be referred to the lender's offer as provided for in the Article 26 of this Law.

The loan of money or assets shall bear the interests if only it is specified in the contract.

The loan of money from the banks or financial institutions legally established shall be in compliance with the regulations of the lending banks or financial institutions.

The interests of the loans in Kip or foreign currency between individuals or organizations shall be subject to the agreement of the contracting parties. In case of claim before the court proceeding, the interests that are already paid shall be considered as have been executed, and for the interests that are not yet paid, it shall refer to the actual interests of the State commercial banks where the disputes have arisen. In money lending, it is prohibited to include the interests into the principal.

When repayment is due as it is agreed in the contract, if the lender refuse to accept money or assets from the borrower, there shall be no further calculation of interests.

For the loans from foreign or international organizations, the interest calculation shall be based on the agreement between the contracting parties.

When a dispute on the interests or the principals between the creditors and debtors arises, it shall be done by addition of the principals and the due interests, and then, the debtor shall pay the total of such addition until full payment.

A loan contract shall be made in writing.

Article 57 (Amended) Spouse Responsibility for debts

The spouse or any of the couple shall be liable for the loan of money or assets in the following cases:

- The husband and wife have borrowed the money or assets;
- Only the husband or wife has borrowed the money or assets for household use;
- Only the husband or wife has borrowed the money or assets for his or her personal benefit. In such case, if the husband or wife has used his or her own money or common assets to pay the debts, he or she shall have the right to be reimbursed upon common assets division.

B. Contract on Borrowing of Assets for Use

Article 58 Contract on Borrowing of Assets for Use

A contract on borrowing of a asset for use is an agreement between the contracting parties whereby the lender delivers such asset to the borrow to use for free of charge and the borrower shall return asset to its owner in its original condition on a certain period of time as agreed upon.

Article 59 Responsibility of the borrower

In the event that the borrowed asset is lost or damaged during the borrowing period of time, the borrower shall be liable to compensate for damages, unless otherwise agreed.

If the borrower is unable to return the borrowed asset to its owner or has caused an out-of-order to such asset, the borrower may be subject to compensation for such with money or other asset as consented by the lender and at the market price on such time being.

The borrower has no right to give the borrowed asset for further borrowing by any other person.

Article 91 (Amended) Calculation of Compensation for Damage and Prejudice

Calculation of compensation for damage and prejudice shall be consistent with the wrongful act of the person causing damage.

In addition to the compensation for damage, the person who causes damage may also be liable to compensate the prejudice, such as income the injured person would have earned, additional expenses of the injured person resulting from such wrongful act.

In the event that the injured person is also engaged in the wrongful act, such person shall also be partially liable for damage and prejudice.

Chapter IV

Dispute Resolution and Prescription

Article 102 (Amended) Prescription for claims

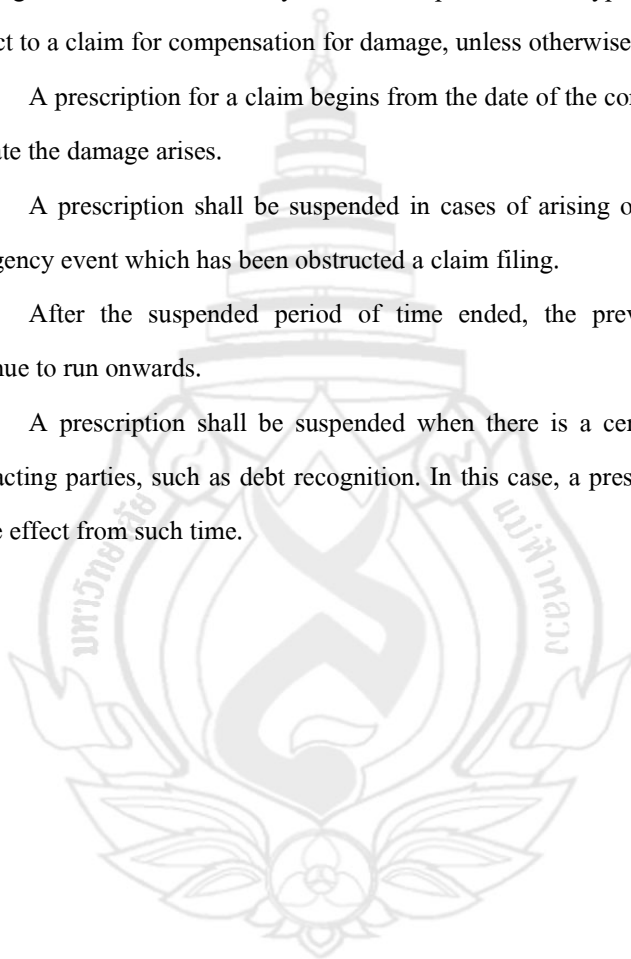
A prescription for claim has a term of ten years with respect to contracts on building facilities and of three years with respect to other types of contracts, and with respect to a claim for compensation for damage, unless otherwise provided by the laws.

A prescription for a claim begins from the date of the contract expiration or from the date the damage arises.

A prescription shall be suspended in cases of arising of a force majeure or an emergency event which has been obstructed a claim filing.

After the suspended period of time ended, the previous prescription shall continue to run onwards.

A prescription shall be suspended when there is a certain act of litigating or contracting parties, such as debt recognition. In this case, a prescription for claims shall retake effect from such time.

ກາດຜນວກ ທ

ກຣຸກຢາມາວ່າດ້ວຍຂໍ້ຜູກພັນໃນສັດຍູນາແລະນອກສັດຍູນາ

ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊົນລາວ
ສັນຕິພາບ ເອກະລາດ ປະຊາທິປະໄຕ ເອກະພາບ ວັດທະນະຖາວອນ

ສະພາແຫ່ງຊາດ

ເລກທີ 01 /ສພຊ

ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ວັນທີ 8 ທັນວາ 2008

ກົດຫມາຍ

ວ່າດ້ວຍ ຂໍ້ຜູກພັນໃນສັນຍາ ແລະ ນອກສັນຍາ

ພາກທີ I

ບົດບັນຍັດທົ່ວໄປ

ມາດຕາ 2(ໃຫມ່). ຂໍ້ຜູກພັນໃນສັນຍາ ແລະ ຂໍ້ຜູກພັນນອກສັນຍາ

ຂໍ້ຜູກພັນໃນສັນຍາ ແມ່ນ ສາຍພົວພັນທາງດ້ານກົດຫມາຍ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຈາກ
ສັນຍາ ຊຶ່ງພາໃຫ້ຄູ່ສັນຍາ ມີສິດ ແລະ ພັນທະທາງແພ່ງ ທີ່ຕ້ອງປະຕິບັດຕໍ່ກັນ.

ຂໍ້ຜູກພັນນອກສັນຍາ ແມ່ນ ສາຍພົວພັນທາງດ້ານກົດຫມາຍ ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໂດຍບໍ່
ມີສັນຍານຳກັນ ຫລື ຈາກການກະທຳຂອງບຸກຄົນໃດຫນຶ່ງ, ຂອງບຸກຄົນອື່ນ, ຂອງລັດ
ຫລື ຈາກວັດຖຸສິ່ງຂອງທີ່ຢູ່ ໃນການຄຸ້ມຄອງຂອງບຸກຄົນນັ້ນ.

ມາດຕາ 3(ໃຫມ່). ການອະທິບາຍຄຳສັບ

ຄຳສັບຕ່າງໆ ທີ່ນຳໃຊ້ໃນກົດໝາຍສະບັບນີ້ ມີຄວາມໝາຍ ດັ່ງນີ້:

1. ການຄ້າປະກັນ ໝາຍເຖິງ ການຮັບປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາ ດ້ວຍສັງຫາລິມະຊັບ (ຊັບເຄື່ອນທີ່), ອະສັງຫາລິມະຊັບ (ຊັບຄົງທີ່), ບຸກຄົນ ຫລື ນິຕິບຸກຄົນ;
2. ການຊວດຈຳ ໝາຍເຖິງ ການນຳເອົາຊັບສິ່ງຂອງໃດໜຶ່ງ ໄປໄວ້ນຳເຈົ້າໜີ້ ຫລື ບຸກຄົນອື່ນ ທີ່ມີສິດກ່ຽວຂ້ອງ ເພື່ອຮັບປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາ;
3. ການຊື້ຂາຍເປັນເງິນຜ່ອນ ໝາຍເຖິງ ການຊື້ຂາຍ ດ້ວຍການຈ່າຍເງິນເປັນງວດ ຕາມການຕົກລົງຂອງຝ່າຍສັນຍາ;
4. ການມອບຊັບ ໝາຍເຖິງ ການເອົາຊັບຂອງຕົນ ໃຫ້ບຸກຄົນອື່ນ ໂດຍບໍ່ມີເງື່ອນໄຂໃນເວລາຍັງມີຊີວິດຢູ່;
5. ການຍົກຊັບ ໝາຍເຖິງ ການເອົາຊັບຂອງຕົນ ໃຫ້ບຸກຄົນອື່ນ ໂດຍມີເງື່ອນໄຂໃນເວລາຍັງມີຊີວິດຢູ່;
6. ການນຳໃຊ້ສິດເກີນຄວນ ໝາຍເຖິງ ການນຳໃຊ້ສິດເກີນຂອບເຂດທີ່ກົດ ໝາຍໄດ້ກຳນົດໄວ້ ຊຶ່ງກໍ່ຄວາມເສັຍຫາຍໃຫ້ແກ່ ຜູ້ໃດໜຶ່ງ;
7. ການປະຕິບັດໜ້າທີ່ ໝາຍເຖິງ ການເຄື່ອນໄຫວວຽກງານໃນຂອບເຂດສິດ ແລະໜ້າທີ່ທີ່ໄດ້ຮັບມອບໝາຍ, ຖືກຕ້ອງຕາມຫລັກ ວິຊາການ ແລະ ຫລັກຈັນຍາບັນ;
8. ຄ່າເສັຍຫາຍ ໝາຍເຖິງ ຈຳນວນເງິນ ຫລື ວັດຖຸສິ່ງຂອງ ຂອງຜູ້ຮັບຜິດຊອບ ເພື່ອໃຊ້ແທນ ຄວາມເສັຍຫາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນແກ່ຜູ້ອື່ນ;
9. ຄ່າປ່ວຍການ ໝາຍເຖິງ ຈຳນວນເງິນ ຫລື ວັດຖຸສິ່ງຂອງ ຂອງຜູ້ຮັບຜິດຊອບ ເພື່ອທົດແທນລາຍໄດ້ຂອງຜູ້ຖືກເສັຍຫາຍ ທີ່ຄວນຈະໄດ້ຮັບຈາກວຽກ ງານ ຫລື ເວລາທີ່ເສັຍໄປ;
10. ຄ່າປ່ວຍການຊັບ ໝາຍເຖິງ ຈຳນວນເງິນຂອງລູກໜີ້ ທີ່ທົດແທນຄ່າເສັຍຫາຍໃຫ້ ເຈົ້າໜີ້ ຊຶ່ງຄວນໄດ້ຮັບ ຍ້ອນລູກໜີ້ບໍ່ປະຕິບັດພັນທະຂອງຕົນ;
11. ເຈົ້າໜີ້ ໝາຍເຖິງ ຜູ້ມີສິດທາງໃຫ້ລູກໜີ້ປະຕິບັດພັນທະໃດໜຶ່ງ;
12. ລູກໜີ້ ໝາຍເຖິງ ຜູ້ມີພັນທະປະຕິບັດສິ່ງໃດໜຶ່ງ ເຊັ່ນ: ມອບຊັບສິ່ງຂອງ, ປະຕິບັດວຽກງານ, ຈ່າຍເງິນ ແລະ ອື່ນໆ ຫລື ບໍ່ປະຕິບັດສິ່ງໃດໜຶ່ງເພື່ອຜົນປະໂຫຍດຂອງເຈົ້າໜີ້;

13. ສະພາວະທີ່ຈຳເປັນ ຫມາຍເຖິງ ການກະທຳດ້ວຍຄວາມຈຳເປັນຂອງ ບຸກຄົນໃດໜຶ່ງ ຊຶ່ງບໍ່ສາມາດນຳໃຊ້ວິທີອື່ນ ເພື່ອຫລີກເວັ້ນໄພອັນ ຕະລາຍທີ່ຂົ່ມຂູ່ຜົນປະໂຫຍດຂອງລັດ ຫລື ຂອງບຸກຄົນອື່ນ ແຕ່ຜົນ ເສຍຫາຍທີ່ເກີດຈາກການກະທຳນັ້ນ ຕ້ອງມີມູນຄ່າໜ້ອຍກວ່າ ຜົນ ເສຍຫາຍທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນຈາກໄພອັນຕະລາຍດັ່ງກ່າວ;
14. ສັນຍາທີ່ເປັນໂມຄະ ຫມາຍເຖິງ ສັນຍາທີ່ບໍ່ມີຜົນບັງຄັບໃຊ້ທາງ ດ້ານກົດ ຫມາຍ;
15. ບຸກຄົນອື່ນ ທີ່ຢູ່ໃນການຄຸ້ມຄອງຂອງບຸກຄົນໃດໜຶ່ງ ຫມາຍເຖິງ ຜູ້ຮັບ ໃຊ້ວຽກ, ເດັກທີ່ບໍ່ທັນເຖິງກະສຽນອາຍຸ, ຄົນບ້າເສຍຈິດ ຫລື ນັກຮຽນ;
16. ຜູ້ໃຊ້ວຽກ ຫມາຍເຖິງ ຜູ້ທີ່ໃຊ້ໃຫ້ບຸກຄົນໃດໜຶ່ງ ຊຶ່ງຢູ່ໃນການ ຄຸ້ມຄອງຂອງ ຕົນປະຕິ ບັດວຽກງານຕາມຄຳສັ່ງ ຫລື ຄຳແນະນຳ ຂອງຕົນ;
17. ເຫດສຸດວິໄສ ຫມາຍເຖິງ ເຫດການທີ່ບໍ່ສາມາດຄາດຄະເນ ແລະ ຄວບ ຄຸມໄດ້ ເຊັ່ນ: ນຳ້ຖ້ວມ, ພ້າຜ່າ, ແຜ່ນດິນໄຫວ ຊຶ່ງພາໃຫ້ລູກໜີ້ ບໍ່ ສາມາດປະຕິບັດພັນທະຂອງຕົນໄດ້;
18. ເຫດບັງເອີນ ຫມາຍເຖິງ ເຫດການທີ່ເກີດຂຶ້ນກະທັນຫັນໂດຍບໍ່ໄດ້ ຄາດຄິດມາກ່ອນ ເຊັ່ນ: ການເຈັບເປັນກະທັນຫັນ ແລະ ຮ້າຍແຮງ, ອຸປະຕິເຫດ ຊຶ່ງພາໃຫ້ລູກໜີ້ ບໍ່ສາມາດປະຕິບັດພັນທະຂອງຕົນໄດ້.

ມາດຕາ 5(ໃຫມ່). ຫລັກການກ່ຽວກັບຂໍ້ຜູກພັນໃນສັນຍາ ແລະ ນອກສັນຍາ

ຂໍ້ຜູກພັນໃນສັນຍາ ໃຫ້ປະຕິບັດ ຕາມຫລັກການພື້ນຖານ ດັ່ງນີ້ :

1. ມີຄວາມສະຫມັກໃຈ;
2. ມີຄວາມສະເໝີພາບ;
3. ມີຄວາມຊື່ສັດ, ການຮ່ວມມື ແລະ ມີຄວາມຈິງໃຈຕໍ່ກັນ;
4. ເຄົາລົບ ແລະ ປະຕິບັດຕາມລະບຽບກົດຫມາຍ ແລະ ຮີດຄອງປະເພນີ ອັນດີງາມຂອງຊາດລາວ.

ຂໍ້ຜູກພັນນອກສັນຍາ ໃຫ້ປະຕິບັດ ຕາມຫລັກການພື້ນຖານ ດັ່ງນີ້:

1. ຜູ້ໃດກໍ່ຄວາມເສຍຫາຍ
ແມ່ນຜູ້ນັ້ນເປັນຜູ້ຮັບຜິດຊອບຕໍ່ຄວາມເສຍຫາຍທີ່ ໄດ້ເກີດ ຂຶ້ນ ຕາມ
ລະບຽບກົດຫມາຍ;

2. ການໃຊ້ແທນຄ່າເສັຍຫາຍ ແມ່ນ ຂຶ້ນກັບລະດັບຄວາມເສັຍຫາຍຕາມ ມູນຄ່າຕົວຈິງ ແລະ ປະຕິບັດຕາມສ່ວນຄວາມຮັບຜິດຊອບ ຂອງການກໍ່ ຄວາມເສັຍຫາຍ.

ມາດຕາ 6(ໃຫມ່). ຂອບເຂດການນຳໃຊ້ກົດໝາຍ

ກົດໝາຍສະບັບນີ້ ນຳໃຊ້ສຳລັບການເຮັດສັນຍາ, ການປະຕິບັດສັນຍາ, ຄວາມຮັບ ຜິດຊອບຕໍ່ຄວາມເສັຍຫາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນແກ່ ລັດ, ລວມໝູ່, ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງ ລວມທັງ ຄົນຕ່າງປະເທດ, ຄົນຕ່າງດ້າວ, ຄົນບໍ່ມີສັນຊາດ ຢູ່ ສປປ ລາວ ແລະ ການຈັດຕັ້ງຂອງບຸກຄົນ ດັ່ງກ່າວ.

ພາກທີ II ຂໍ້ຕູກພັນໃນສັນຍາ

ຫມວດທີ 1 ຫລັກການລວມ ກ. ການເຮັດສັນຍາ

ມາດຕາ 8(ປັບປຸງ). ສັນຍາ

ສັນຍາ ແມ່ນ ການຕົກລົງລະຫວ່າງຄູ່ສັນຍາ ຊຶ່ງພາໃຫ້ສິດ ແລະ ພັນທະທາງ ແພ່ງ ເກີດຂຶ້ນ, ປ່ຽນແປງ ຫລື ສິ້ນສຸດລົງ.

ສັນຍາ ອາດຈະເຮັດຂຶ້ນ ລະຫວ່າງ:

- ອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ຫລື ລວມໝູ່ ດ້ວຍກັນ;
- ອົງການຈັດຕັ້ງຂອງລັດ ຫລື ລວມໝູ່ ກັບ ນິຕິບຸກຄົນອື່ນ ຫລື ບຸກຄົນ;
- ນິຕິບຸກຄົນ ຫລື ບຸກຄົນ ດ້ວຍກັນ;
- ນິຕິບຸກຄົນ ກັບ ບຸກຄົນ.

ມາດຕາ 9(ປັບປຸງ). ລັກສະນະຂອງສັນຍາ

ສັນຍາ ອາດຈະມີລັກສະນະ ຝ່າຍດຽວ, ສອງຝ່າຍ ຫລື ຫລາຍຝ່າຍ.

ສັນຍາຝ່າຍດຽວ ແມ່ນການຕົກລົງ ທີ່ຝ່າຍດຽວມີພັນທະ ຊຶ່ງຕ້ອງປະຕິບັດຕໍ່ອີກ ຝ່າຍໜຶ່ງ ໂດຍບໍ່ມີການຕອບແທນຈາກຝ່າຍນີ້.

ສັນຍາສອງຝ່າຍ ຫລື ຫລາຍຝ່າຍ ແມ່ນ ການຕົກລົງຂອງສອງຝ່າຍ ຫລື ຫລາຍຝ່າຍທີ່ພາໃຫ້ເກີດສິດ ແລະ ພັນທະຕໍ່ກັນ.

ສັນຍາດັ່ງກ່າວ ແມ່ນ ສັນຍາທາງແພ່ງ ຊຶ່ງຈະກາຍເປັນສັນຍາການຄ້າ ຖ້າວ່າວັດຖຸປະສົງ ຂອງສັນຍາ ຫາກແມ່ນການເຄື່ອນໄຫວທຸລະກິດ.

ມາດຕາ 10. ເງື່ອນໄຂຂອງສັນຍາ

ສັນຍາ ຕ້ອງເຮັດຂຶ້ນໃຫ້ຄົບຖ້ວນຕາມເງື່ອນໄຂ ດັ່ງນີ້:

1. ຄວາມສະຫມັກໃຈຂອງຜູ້ສັນຍາ;
2. ຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດຂອງຜູ້ສັນຍາ;
3. ວັດຖຸປະສົງຂອງສັນຍາ ຕ້ອງໃຫ້ຊັດເຈນ, ມີຈິງ ແລະ ຖືກຕ້ອງຕາມກົດຫມາຍ;
4. ເຫດຜົນຂອງສັນຍາ ຕ້ອງໃຫ້ຖືກຕ້ອງຕາມກົດຫມາຍ.
5. ຮູບການຂອງສັນຍາ ຕ້ອງໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບການກຳນົດຂອງກົດຫມາຍ.

ມາດຕາ 12(ປັບປຸງ). ຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດຂອງຜູ້ສັນຍາ

ຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດ ແມ່ນ ຄວາມສາມາດດ້ວຍການກະທຳຂອງ ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງ ທີ່ພາໃຫ້ເກີດສິດ ແລະ ພັນທະທາງແພ່ງແກ່ຕົນ.

ບຸກຄົນໃດໜຶ່ງ ຈະຖືວ່າເປັນຜູ້ມີຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດໄດ້ ກໍຕໍ່ເມື່ອບຸກຄົນນັ້ນ ຫາກມີອາຍຸແຕ່ ສິບແປດປີ ຂຶ້ນໄປ ແລະ ບໍ່ເປັນຄົນບ້າເສຍຈິດ.

ການຈັດຕັ້ງໃດໜຶ່ງ ຈະຖືວ່າມີຄວາມສາມາດທາງດ້ານການປະພຶດໄດ້ ກໍຕໍ່ເມື່ອການຈັດຕັ້ງນັ້ນ ຫາກໄດ້ຖືກຮັບຮອງເປັນນິຕິບຸກຄົນ.

ມາດຕາ 15(ປັບປຸງ). ຮູບການຂອງສັນຍາ

ສັນຍາ ອາດຈະເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ, ທາງປາກເປົ່າ ຫລື ດ້ວຍຮູບການອື່ນ.

ສັນຍາທີ່ເຮັດຂຶ້ນຕາມມາດຕາ 8 ຂອງກົດຫມາຍສະບັບນີ້ ຕ້ອງເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ສັນຍາທີ່ເຮັດຂຶ້ນ ລະຫວ່າງ ບຸກຄົນດ້ວຍກັນ.

ສັນຍາທີ່ເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນນັ້ນ ຕ້ອງລົງວັນທີ ເດືອນ ປີ ແລະ ມີລາຍເຊັນຂອງຜູ້ສັນຍາ. ເພື່ອຢັ້ງຢືນຄວາມແນ່ນອນ ຜູ້ສັນຍາອາດຈະແປະໂປ້ມີຂອງຕົນໃສ່ຕື່ມອີກກໍໄດ້.

ສັນຍາທີ່ເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ ອາດຈະຂຽນດ້ວຍມື, ພິມດິດ ຫລື ພິມດ້ວຍ ເຄື່ອງເອເລັກໂຕຣນິກ ໂດຍຄູ່ສັນຍາເອງ ຫລື ມີການເຂົ້າຮ່ວມຂອງນາຍບ້ານ ພ້ອມດ້ວຍ ພະຍານທັງສອງຝ່າຍທີ່ເຊື່ອຖືໄດ້ ຢ່າງຫນ້ອຍ ສາມຄົນ.

ເພື່ອຮັບປະກັນຄວາມຖືກຕ້ອງທາງດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ຄວາມເປັນຈິງຂອງ ສັນຍາ ໃຫ້ນຳສັນຍານັ້ນ ໄປຢັ້ງຢືນ ຢູ່ສຳນັກງານທະບຽນສານ.

ມາດຕາ 16(ປັບປຸງ). ເນື້ອໃນຂອງສັນຍາ

ສັນຍາ ອາດຈະປະກອບດ້ວຍເນື້ອໃນດັ່ງນີ້:

- ຊື່, ນາມສະກຸນ ແລະ ບ່ອນຢູ່ ຂອງຄູ່ສັນຍາ;
- ວັດຖຸປະສົງ, ລາຄາ, ກຳນົດເວລາປະຕິບັດ, ການຊຳລະ, ການນຳສົ່ງ;
- ຂອບເຂດ, ປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບ ຂອງເປົ້າໝາຍ;
- ສະຖານທີ່ຂອງການປະຕິບັດສັນຍາ ແລະ ພັນທະໃນການແຈ້ງໃຫ້ແກ່ ກັນຊາບ;
- ຜົນສະທ້ອນຂອງການລະເມີດສັນຍາ;
- ຮູບການ ແລະ ອົງການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ;
- ເງື່ອນໄຂຂອງການປ່ຽນແປງ ແລະ ການສິ້ນສຸດ ສັນຍາກ່ອນກຳນົດ.

ວັດຖຸປະສົງ, ລາຄາ, ກຳນົດເວລາປະຕິບັດ ແມ່ນ ເນື້ອໃນອັນຈຳເປັນສຳລັບສັນ ຍາທຸກປະ ເພດ.

ຂ. ສັນຍາທີ່ເປັນໂມຄະ

ມາດຕາ 18. ສັນຍາທີ່ເປັນໂມຄະ

ສັນຍາທີ່ເປັນໂມຄະ ແມ່ນ ສັນຍາທີ່ເຮັດຂຶ້ນ ໂດຍບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມເງື່ອນໄຂ ທີ່ ໄດ້ກຳນົດໄວ້ ໃນ ມາດຕາ 10 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ສັນຍາ ອາດຈະເປັນໂມຄະບໍ່ເດັດຂາດ ຫລື ເດັດຂາດ, ເປັນໂມຄະທັງໝົດ ຫລື ບາງສ່ວນ.

ຄ. ການປະຕິບັດສັນຍາ

ມາດຕາ 24(ປັບປຸງ). ການປະຕິບັດສັນຍາ

ຄູ່ສັນຍາ ຕ້ອງປະຕິບັດສັນຍາດ້ວຍຄວາມຈິງໃຈ, ຄົບຖ້ວນ, ຕາມກຳນົດເວລາ ແລະ ໃນສະ ຖານທີ່ ຊຶ່ງໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນສັນຍາ ຫລື ກົດໝາຍ.

ຄູ່ສັນຍາ ບໍ່ມີສິດ ປະຕິເສດການປະຕິບັດສັນຍາ ຫລື ປ່ຽນແປງເງື່ອນໄຂຂອງ ສັນຍາ ແຕ່ຝ່າຍ ດຽວ ເວັ້ນເສຍແຕ່ກໍລະນີທີ່ກົດໝາຍຫາກໄດ້ອະນຸຍາດໃຫ້.

ຄູ່ສັນຍາ ມີສິດບໍ່ຮັບເອົາການປະຕິບັດ ທີ່ບໍ່ຄົບຖ້ວນ, ບໍ່ຖືກຕ້ອງ ແລະ ສອດຄ່ອງ ກັບສັນຍາ ຫລື ກົດໝາຍ ເວັ້ນເສຍແຕ່ ສັນຍາ ຫລື ກົດໝາຍ ຫາກ ໄດ້ກຳນົດ ໄວ້ຢ່າງອື່ນ.

ມາດຕາ 25(ໃຫມ່). ການປະຕິບັດສັນຍາເພີ່ມເຕີມ

ໃນກໍລະນີທີ່ສັນຍາ ຫາກບໍ່ໄດ້ກຳນົດ ຫລື ກຳນົດບໍ່ຈະແຈ້ງ ກ່ຽວກັບຄຸນນະພາບທີ່ ຕ້ອງການນັ້ນ ໃຫ້ປະຕິບັດຢ່າງສອດຄ່ອງກັບກົດໝາຍວ່າດ້ວຍມາດຕະຖານ ຫລື ລະບຽບ ກົດໝາຍອື່ນທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຫລື ມາດຕະຖານທີ່ຍອມຮັບ ເປັນປະເພນີເຄີຍປະຕິບັດກັນມາ ໂດຍສອດຄ່ອງກັບວັດຖຸປະສົງຂອງສັນຍາ.

ໃນກໍລະນີທີ່ສັນຍາ ຫາກກຳນົດລາຄາ ຫລື ຄ່າຕອບແທນ ບໍ່ຈະແຈ້ງນັ້ນ ໃຫ້ປະຕິ ບັດຢ່າງສອດຄ່ອງກັບລາຄາທີ່ໄປໃນທ້ອງຕະຫຼາດ ຢູ່ສະຖານທີ່ ເວລາປະຕິບັດສັນຍາ ຫລື ຕາມລາຄາ ທີ່ລັດໄດ້ກຳນົດ.

ມາດຕາ 26. ກຳນົດເວລາຂອງການປະຕິບັດສັນຍາ

ສັນຍາ ຕ້ອງໄດ້ຮັບການປະຕິບັດ ຕາມກຳນົດເວລາທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ ແລະ ໃຫ້ ສອດຄ່ອງກັບກົດໝາຍ.

ໃນກໍລະນີທີ່ບໍ່ໄດ້ກຳນົດເວລາຂອງການປະຕິບັດສັນຍາ ເຈົ້າໜີ້ ມີສິດທາງໃຫ້ ປະຕິບັດ ແລະ ລູກໜີ້ ກໍມີສິດປະຕິບັດໄດ້ທຸກເວລາ. ໃນກໍລະນີທີ່ເຈົ້າໜີ້ ຫາກໄດ້ທາງ ໃຫ້ປະຕິບັດນັ້ນ ລູກໜີ້ ມີພັນທະປະຕິບັດສັນຍາດັ່ງກ່າວ ພາຍໃນກຳນົດເວລາ ສິບຫ້າ ວັນ ນັບແຕ່ວັນທີ່ເຈົ້າໜີ້ໄດ້ທາງໃຫ້ປະຕິບັດເປັນຕົ້ນໄປ.

ລູກໜີ້ ອາດຈະປະຕິບັດສັນຍາ ກ່ອນກຳນົດເວລາກໍໄດ້ ຖ້າວ່າການປະຕິບັດ ນັ້ນ ຫາກບໍ່ຂັດກັບສັນຍາ ຫລື ກົດໝາຍ ແລະ ເຈົ້າໜີ້ ກໍເຫັນດີນຳ.

ມາດຕາ 28(ປັບປຸງ). ການຊຳລະ

ການຊຳລະ ອາດຈະປະຕິບັດເປັນ ເງິນສົດ, ເງິນໂອນ, ເຊັກ ຫລື ວັດຖຸ ຫລື ແຮງງານ ຕາມການຕົກລົງເຫັນດີຂອງເຈົ້າໜີ້.

ການຊຳລະ ຈະມີຂຶ້ນໄດ້ ກໍຕໍ່ເມື່ອຫາກມີການເຮັດໃບເກັບເງິນ ເສຍກ່ອນ.

ໃນການຊຳລະນັ້ນ ເຈົ້າໜີ້ ຕ້ອງເຮັດໃບຮັບເງິນ ຫລື ເອກະສານອື່ນ ດ້ວຍຕົນ ເອງ ຫລື ຕາມຄຳຮ້ອງຂໍຂອງລູກໜີ້. ໃບຮັບເງິນ ຫລື ເອກະສານອື່ນນີ້ ຕ້ອງເຮັດໃນທັນ ໃດ ຫລື ຢ່າງຊ້າພາຍໃນ ສິບຫ້າ ວັນ ພາຍຫລັງທີ່ໄດ້ປະຕິບັດສັນຍາແລ້ວ.

ໃນກໍລະນີທີ່ມີການຊຳລະດ້ວຍເຊັກນັ້ນ ມີຊຳລະ ແມ່ນມີທີ່ເຈົ້າໜີ້ໄດ້ຖອນເງິນຕາມຈຳ ນວນທີ່ກຳນົດໄວ້ໃນເຊັກນັ້ນ. ໃນການຊຳລະ ເປັນເງິນໂອນ ໃຫ້ຖືວ່າ ມີຊຳລະ ແມ່ນ ມີທີ່ເງິນເຂົ້າບັນຊີຂອງເຈົ້າໜີ້. ໃນການຊຳລະທາງໄປສະນີ ໃຫ້ຖືວ່າ ມີຊຳລະ ແມ່ນ ມີທີ່ລູກໜີ້ໄດ້ມອບເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງທາງໄປສະນີ.

ມາດຕາ 33. ຜົນສະທ້ອນຂອງການລະເມີດສັນຍາ

ການລະເມີດສັນຍາ ແມ່ນ ການບໍ່ປະຕິບັດສັນຍາທັງຫມົດ ຫລື ບາງສ່ວນ ຫລື ການປະຕິບັດສັນຍາຢ່າງບໍ່ສົມເຫດສົມຜົນ ໂດຍຄູ່ສັນຍາຝ່າຍໃດໜຶ່ງ ເຊັ່ນ ການປະຕິບັດສັນຍາບໍ່ມີຄຸນນະພາບ, ບໍ່ທັນກັບເວລາ, ບໍ່ຖືກສະຖານທີ່ ຊຶ່ງກຳນົດໄວ້ໃນສັນຍາ.

ຖ້າວ່າຄູ່ສັນຍາຝ່າຍໃດໜຶ່ງ ຫາກໄດ້ລະເມີດສັນຍາ ຝ່າຍນັ້ນ ຕ້ອງຮັບຜິດຊອບ ໃຊ້ແທນຄ່າເສຍຫາຍທີ່ເກີດຂຶ້ນ ເວັ້ນເສຍແຕ່ການລະເມີດສັນຍານັ້ນ ຫາກເກີດຂຶ້ນຍ້ອນເຫດສຸດວິໄສ.

໘. ມາດຕະການຮັບປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາ

ມາດຕາ 34(ປັບປຸງ). ມາດຕະການຮັບປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາ

ໃນການຮັບປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາຢ່າງສົມເຫດສົມຜົນ, ເພື່ອຕອບສະໜອງຄວາມຕ້ອງ ການຂອງເຈົ້າໜີ້ ຫລື ທິດແທນຄ່າເສຍຫາຍ ຊຶ່ງອາດຈະເກີດຂຶ້ນ ພາຍຫລັງການບໍ່ປະຕິບັດສັນຍາ ຫລື ການປະຕິບັດສັນຍາຢ່າງບໍ່ສົມເຫດສົມຜົນນັ້ນ ກົດໝາຍໄດ້ອະນຸຍາດໃຫ້ນຳໃຊ້ມາດຕະການຕ່າງໆ ຄື: ການຊວດຈຳ, ການຄັ້ງປະກັນ ດ້ວຍຫລັກຊັບ, ດ້ວຍບຸກຄົນ ຫລື ນິຕິບຸກຄົນ ແລະ ການປັບໃຫມ.

ມາດຕາ 35. ການຊວດຈຳ ແລະ ການຄັ້ງປະກັນ

ການຊວດຈຳ ແລະ ການຄັ້ງປະກັນ ໃຫ້ປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍວ່າດ້ວຍການຄັ້ງປະກັນການປະຕິບັດສັນຍາ.

ມາດຕາ 36. ການປັບໃຫມ

ການປັບໃຫມ ແມ່ນ ມາດຕະການຕໍ່ຜູ້ລະເມີດສັນຍາ ຄື ບໍ່ປະຕິບັດສັນຍາ, ປະຕິບັດສັນຍາບໍ່ຄົບຖ້ວນ ຫລື ປະຕິບັດບໍ່ທັນຕາມກຳນົດເວລາ.

ການປັບໃຫມ ໃຫ້ປະຕິບັດຕາມລະບຽບການສະເພາະຂອງຂະແໜງການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ຫລື ຕາມການຕົກລົງຂອງຄູ່ສັນຍາ ໃນກໍລະນີທີ່ບໍ່ມີລະບຽບການສະເພາະ.

ຫມວດທີ 2

ປະເພດສັນຍາ

ຈ. ສັນຍາກູ້ຢືມ

ມາດຕາ 56(ປັບປຸງ). ສັນຍາກູ້ຢືມ

ສັນຍາກູ້ຢືມ ແມ່ນ ການຕົກລົງຂອງຄູ່ສັນຍາ ຊຶ່ງຜູ້ໃຫ້ຢືມ ໄດ້ເອົາເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງຂອງຕົນ ໃຫ້ເປັນກຳມະສິດແກ່ຜູ້ກູ້ຢືມ ແລະ ຜູ້ກູ້ຢືມ ຕ້ອງສົ່ງຈຳນວນເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງ ປະເພດທີ່ກູ້ຢືມນັ້ນ ຕາມຈຳນວນເທົ່າທຽມກັນ ແລະ ຄຸນນະພາບດຽວກັນ ຄືນແກ່ຜູ້ໃຫ້ຢືມ ຕາມກຳນົດເວລາທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນສັນຍາ.

ຖ້າວ່າສັນຍາກູ້ຢືມ ຫາກບໍ່ມີກຳນົດເວລາ ກໍໃຫ້ປະຕິບັດຕາມການສະເໜີຂອງຜູ້ໃຫ້ຢືມ ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນມາດຕາ 26 ຂອງກົດໝາຍສະບັບນີ້.

ການກູ້ຢືມເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງ ຈະມີດອກເບ້ຍໄດ້ ກໍຕໍ່ເມື່ອຫາກໄດ້ກຳນົດໄວ້ໃນສັນຍາເທົ່ານັ້ນ. ໃນກໍລະນີທີ່ມີການໃຊ້ແທນໜີ້ສິນຊັກຊ້າ ຊຶ່ງສ້າງຄວາມອັບປະໂຫຍດ ແກ່ຜູ້ໃຫ້ ຢືມ ກໍອາດຈະພິຈາລະນາຄ່າປ່ວຍການຊັບໃຫ້ ຖ້າຫາກມີການຮ້ອງຂໍ.

ການກູ້ຢືມເງິນຈາກທະນາຄານ ຫລື ສະຖາບັນການເງິນ ທີ່ສ້າງຕັ້ງຢ່າງຖືກຕ້ອງ ຕາມກົດໝາຍ ໃຫ້ປະຕິບັດຕາມລະບຽບການຂອງທະນາຄານ ຫລື ສະຖາບັນການເງິນ ທີ່ໃຫ້ກູ້ຢືມເງິນນັ້ນ.

ດອກເບ້ຍຂອງການກູ້ຢືມເງິນ ລະຫວ່າງ ບຸກຄົນ ຫລື ການຈັດຕັ້ງເປັນເງິນກີບ ຫລື ເງິນຕາຕ່າງປະເທດ ໃຫ້ປະຕິບັດຕາມການຕົກລົງຂອງຄູ່ສັນຍາ. ສຳລັບດອກເບ້ຍທີ່ໄດ້ປະ ຕິບັດແລ້ວນັ້ນ ກໍໃຫ້ແລ້ວໄປ, ສ່ວນດອກເບ້ຍທີ່ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ປະຕິບັດນັ້ນ ຖ້າຫາກມີການຮ້ອງຟ້ອງຂຶ້ນສານ ແມ່ນໃຫ້ອີງໃສ່ອັດຕາດອກເບ້ຍຂອງທະນາຄານທຸລະກິດລັດ ບ່ອນຂໍ້ຂັດແຍ່ງເກີດຂຶ້ນ ທົ່ວໆອອກໃນໄລຍະນັ້ນ ແຕ່ໃນການກູ້ຢືມນັ້ນ ບໍ່ໃຫ້ເອົາດອກເບ້ຍເງິນກູ້ມາເປັນຕົ້ນທຶນ.

ເມື່ອຮອດກຳນົດເວລາໃຊ້ແທນ ຕາມທີ່ໄດ້ຕົກລົງກັນໄວ້ໃນສັນຍາແລ້ວ ຖ້າວ່າຜູ້ໃຫ້ຢືມ ຫາກບໍ່ຍອມຮັບເອົາເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງຈາກຜູ້ກູ້ຢືມ ກໍຈະບໍ່ມີການຄິດໄລ່ດອກເບ້ຍໃຫ້.

ສຳລັບການກູ້ຢືມເງິນກັບການຈັດຕັ້ງຕ່າງປະເທດ ຫລື ສາກົນນັ້ນ ການຄິດໄລ່ດອກເບ້ຍ ໃຫ້ອີງຕາມການຕົກລົງຂອງຄູ່ສັນຍາ.

ເມື່ອມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ກ່ຽວກັບການຈ່າຍດອກເບ້ຍ ຫລື ຕົ້ນທຶນ ລະຫວ່າງ ເຈົ້າໜີ້ ແລະ ລູກໜີ້ ແມ່ນໃຫ້ເອົາຕົ້ນທຶນ ແລະ ດອກເບ້ຍ ທີ່ຕ້ອງຈ່າຍທັງໝົດນັ້ນ ມາລວມ ເຂົ້າກັນ ແລ້ວຈຶ່ງໃຫ້ລູກໜີ້ຊໍາລະຈົນກວ່າຈະຄົບຖ້ວນ.

ສັນຍາກູ້ຢືມ ຕ້ອງເຮັດເປັນລາຍລັກອັກສອນ.

ມາດຕາ 57(ປັບປຸງ). ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຄູ່ຜົວເມັຍຕໍ່ໜີ້ສິນ

ຄູ່ຜົວເມັຍ ຫລື ຝ່າຍໃດໜຶ່ງ ຕ້ອງຮັບຜິດຊອບຕໍ່ການກູ້ຢືມເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງ ໃນກໍລະນີດັ່ງນີ້:

- ຜົວ ແລະ ເມັຍ ໄດ້ພ້ອມກັນກູ້ຢືມເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງນັ້ນ;
- ຜົວ ຫລື ເມັຍ ໄດ້ກູ້ຢືມເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງແຕ່ຝ່າຍດຽວ ເພື່ອນຳມາໃຊ້ ຈ່າຍໃນຄອບຄົວ;
- ຜົວ ຫລື ເມັຍ ໄດ້ກູ້ຢືມເງິນ ຫລື ຊັບສິ່ງຂອງແຕ່ຝ່າຍດຽວ ເພື່ອຜົນປະໂຫຍດສ່ວນຕົວຂອງຜູ້ກ່ຽວ. ໃນກໍລະນີນີ້ ຖ້າວ່າ ຜົວ ຫລື ເມັຍ ຫາກ ໄດ້ເອົາເງິນຂອງຕົນ ຫລື ສິນສົມສ້າງ ໃຊ້ແທນໜີ້ສິນນັ້ນ ກໍມີສິດໄດ້ ຮັບການທົດແທນຄືນໃນເວລາແບ່ງປັນສິນສົມສ້າງ.

ສ. ສັນຍາຢືມຊັບສິ່ງຂອງໄປໃຊ້

ມາດຕາ 58. ສັນຍາຢືມຊັບສິ່ງຂອງໄປໃຊ້

ສັນຍາຢືມຊັບສິ່ງຂອງໄປໃຊ້ ແມ່ນ ການຕົກລົງຂອງຄູ່ສັນຍາ ຊຶ່ງຜູ້ໃຫ້ຢືມ ໄດ້ ມອບຊັບສິ່ງຂອງ ໃຫ້ຜູ້ຢືມໄປໃຊ້ໂດຍບໍ່ຄິດຄ່າ ແລະ ຜູ້ຢືມ ຕ້ອງລົງຊັບສິ່ງຂອງດັ່ງກ່າວ ຄືນ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າຂອງຊັບໃນສະພາບເດີມ ຕາມກຳນົດເວລາທີ່ໄດ້ຕົກລົງກັນ.

ມາດຕາ 59. ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງຜູ້ຢືມ

ໃນກໍລະນີທີ່ຊັບສິ່ງຂອງ ຫາກຖືກເສຍຫາຍ ຫລື ເປ່ເພ ໃນເວລາທີ່ຢືມໄປໃຊ້ນັ້ນ ຜູ້ຢືມ ຕ້ອງຮັບຜິດຊອບໃຊ້ແທນຄ່າເສຍຫາຍດັ່ງກ່າວ ເວັ້ນເສຍແຕ່ໄດ້ຕົກລົງກັນໄວ້ຢ່າງອື່ນ.

ຖ້າວ່າຜູ້ຢືມ ຫາກບໍ່ມີຄວາມສາມາດສົ່ງຊັບສິ່ງຂອງທີ່ຢືມໄປໃຊ້ນັ້ນຄືນ ຫລື ເຮັດໃຫ້ ຊັບສິ່ງຂອງນັ້ນໃຊ້ການບໍ່ໄດ້ ຜູ້ກ່ຽວອາດຈະໃຊ້ແທນດ້ວຍເງິນ ຫລື ດ້ວຍຊັບສິ່ງ ຂອງອື່ນ ຕາມການເຫັນດີຂອງຜູ້ໃຫ້ຢືມ ແລະ ຕາມລາຄາໃນທ້ອງຕະຫຼາດໃນເວລານັ້ນ.

ຜູ້ຢືມ ບໍ່ມີສິດເອົາຊັບສິ່ງຂອງ ທີ່ຢືມມານັ້ນ ໃຫ້ຜູ້ອື່ນຢືມຕໍ່.

ມາດຕາ 91(ປັບປຸງ). ການຄິດໄລ່ການໃຊ້ແທນຄ່າເສຍຫາຍ ແລະ ຄ່າປ່ວຍການ

ການຄິດໄລ່ການໃຊ້ແທນຄ່າເສຍຫາຍ ແລະ ຄ່າປ່ວຍການ ຕ້ອງໃຫ້ສອດຄ່ອງ ກັບຄວາມຜິດຂອງຜູ້ກໍ່ຄວາມເສຍຫາຍ.

ນອກຈາກຄ່າເສຍຫາຍແລ້ວ ຜູ້ກໍ່ຄວາມເສຍຫາຍ ອາດຈະຍັງຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ແທນ ຄ່າປ່ວຍການນຳອີກ ເຊັ່ນ: ລາຍຮັບຊຶ່ງຜູ້ຖືກເສຍຫາຍຄວນຈະໄດ້, ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍເພີ່ມ ຂອງຜູ້ຖືກເສຍຫາຍ ຊຶ່ງເນື່ອງມາຈາກການກະທຳຜິດ.

ໃນກໍລະນີທີ່ຜູ້ຖືກເສຍຫາຍ ຫາກມີຄວາມຜິດ ຜູ້ກ່ຽວກໍຕ້ອງມີສ່ວນຮັບຜິດ ຊອບຕໍ່ຄວາມເສຍຫາຍ ແລະ ຄ່າປ່ວຍການນັ້ນ ເໝືອນກັນ.

ພາກທີ IV

ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ແລະ ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງ

ມາດຕາ 102(ປັບປຸງ). ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງ

ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງ ມີກຳນົດ **ສິບປີ** ສຳລັບສັນຍາກ່ຽວກັບສິ່ງກໍ່ສ້າງ ແລະ **ສາມປີ** ສຳລັບສັນຍາປະເພດອື່ນ ແລະ ການຮ້ອງຂໍເອົາການໃຊ້ແທນຄ່າເສຍຫາຍ ເວັ້ນເສຍແຕ່ກົດຫມາຍຫາກ ໄດ້ກຳນົດໄວ້ຢ່າງອື່ນ.

ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງ ໃຫ້ເລີ່ມນັບແຕ່ວັນກຳນົດເວລາຂອງສັນຍານັ້ນ ໄດ້ສິ້ນສຸດ ຫລື ນັບແຕ່ວັນ ທີ່ຄວາມເສຍຫາຍໄດ້ເກີດຂຶ້ນ ເປັນຕົ້ນໄປ.

ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງ ຈະຖືກໂຈະ ໃນກໍລະນີທີ່ມີເຫດສຸດວິໄສ ຫລື ເຫດບັງ ເອີ້ນ ຊຶ່ງເປັນອຸປະສັກ ຕໍ່ການຍື່ນຄຳຮ້ອງຟ້ອງ.

ພາຍຫລັງທີ່ໄລຍະເວລາຂອງການໂຈະນັ້ນໄດ້ສິ້ນສຸດແລ້ວ ອາຍຸຄວາມທີ່ໄດ້ ຜ່ານມາກ່ອນນັ້ນ ກໍຈະສືບຕໍ່ອີກ.

ອາຍຸຄວາມໃນການຮ້ອງຟ້ອງຈະຖືກຢຸດຊະງັກ ເມື່ອມີການກະທຳອັນແນ່ນອນ ຂອງຄູ່ຄວາມ ຫລື ຄູ່ສັນຍາ ເຊັ່ນ: ການຮັບຮູ້ໜີ້ສິນຂອງຕົນ. ໃນກໍລະນີນີ້ ອາຍຸຄວາມ ໃນການຮ້ອງຟ້ອງ ໃຫ້ເລີ່ມນັບຄືນໃໝ່.

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายเวียงชัย ยมราชวงค์
วัน เดือน ปีเกิด	10 มีนาคม 1967
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	หน่วย 2 บ้านคำสะหวาด เมืองไชยเซษฐา นครหลวงเวียงจันทน์ สปป. ลาว
ประวัติการศึกษา	1992 ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยแห่งสาธารณรัฐดากิจิสถาน (อดีตสหภาพโซเวียต)
ประวัติการทำงาน	2011-ปัจจุบัน ที่ปรึกษากฎหมาย ธนาคาร เอสที จำกัด เวียงจันทน์ สปป. ลาว 2007-2009 ผู้พิพากษาศาลประชาชนสูงสุด (ศาลฎีกา) สปป. ลาว 2006-2007 รองอธิบดีกรมคุ้มครอง ประจําศาลประชาชนสูงสุด (ศาลฎีกา) สปป. ลาว 2001-2005 ผู้พิพากษา หัวหน้าศาลจังหวัดคำม่วน สปป. ลาว 1999-2001 ผู้พิพากษา รองหัวหน้าศาลประจำจังหวัดคำม่วน สปป. ลาว